Signature Not Verified
Digitally signed by VARVARA ZACHARAKI
Date: 2017.07.17 13:14:54 EEST
Reason: Signed PDF (embedded)
Location: Athens, Ethniko Typografio

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

14 Ιουλίου 2017 | ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ | Αρ. Φύλλου **2384**

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. απόφ. 644/2017*

Λήψη απόφασης επί της αυτεπάγγελτης έρευνας σχετικά με διαγωνισμούς δημοπράτησης δημόσιων έργων του Νομού Πέλλας προκειμένου να διαπιστωθεί εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 1 του ν. 703/1977, όπως ίσχυε (ήδη άρθρο 1 του ν. 3959/2011) περί «Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού», όπως ισχύει.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1ου ορόφου του κτηρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 11η Ιανουαρίου 2017, ημέρα Τετάρτη και ώρα 10:00, με την εξής σύνθεση:

Πρόεδρος: Δημήτριος Κυριτσάκης
Μέλη: Δημήτριος Λουκάς (Αντιπρόεδρος),
Βικτωρία Μερτικοπούλου,
Λευκοθέα Ντέκα,
Νικόλαος Ζευγώλης,
Παναγιώτης Φώτης (Εισηγητής)
Δημήτριος Δανηλάτος και
Ιωάννης Αυγερινός
Γραμματέας: Ευγενία Ντόρντα

Θέμα της συνεδρίασης: Λήψη απόφασης επί της αυτεπάγγελτης έρευνας σχετικά με διαγωνισμούς δημοπράτησης δημόσιων έργων του Νομού Πέλλας προκειμένου να διαπιστωθεί εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 1 του ν. 703/1977, όπως ίσχυε (ήδη άρθρο 1 του ν. 3959/2011) περί «Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού», όπως ισχύει.

Η υπόθεση συζητείται μετά από αναβολή της αρχικά ορισθείσας ημερομηνίας συζήτησης, την 28η Δεκεμβρίου 2016, κατόπιν αιτημάτων εμπλεκόμενων μερών.

Πριν την έναρξη της συνεδρίασης, ο Πρόεδρος της Επιτροπής όρισε Γραμματέα της συζητήσεως την Ευγενία Ντόρντα με αναπληρώτρια αυτής την Ηλιάνα Κούτρα.

Στη συνεδρίαση οι νομίμως κλητευθείσες εταιρίες παραστάθηκαν ως εξής: α) η εταιρία ΑΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ με το νόμιμο εκπρόσωπο της εταιρίας, [...], μετά των πληρεξουσίων δικηγόρων Ιωάννη Λιναρίτη και Αιμιλίας Δούβρη, β) η εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ δια της πληρεξούσιας δικηγόρου Αθηνάς Μπουζιούρη, γ) η ατομική επιχείρηση ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ δια του πληρεξουσίου δικηγόρου Μάριου Παπαράλλη, δ) η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ δια του πληρεξουσίου δικηγόρου Ευάγγελου Πετρόπουλου, ε) η εταιρία ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ δια των πληρεξουσίων δικηγόρων Αναστασίας Δρίτσα και Κωνσταντίνου Σακελλάρη, στ) η εταιρία ΘΑΛΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ με το νόμιμο εκπρόσωπο της εταιρίας, [...], μετά των πληρεξουσίων δικηγόρων Παναγιώτη Μαντζουράνη και Μιχαήλ Μυγιάκη, ζ) η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ δια των πληρεξουσίων δικηγόρων, Δημήτριου Τζουγανάτου, Νικόλαου Κοσμίδη και Χρήστου Πούλιου, η) η εταιρία ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ δια των πληρεξουσίων δικηγόρων, Νικήτα Φορτσάκη, Σταμάτη Δρακακάκη, Νικόλαου Ξενογιάννη και Βασιλικής Μπρισίμη, θ) η εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ δια των πληρεξουσίων δικηγόρων, Γεωργίου Δελλή, Άγγελου Χασαπόπουλου, Κωνσταντίνας Σκανδάλη και Χρήστου Κυραλίδη, ι) για την εταιρία ΝΙΟΒΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ δια του πληρεξουσίου δικηγόρου, Χρήστου Στεφάνου, ια) η εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε. με το νόμιμο εκπρόσωπο της εταιρίας [...] και ιβ) η εταιρία ΨΑΡΡΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ δια των πληρεξουσίων δικηγόρων Νικόλαου Μελιγού και Αναστασίου Γακίδη.

* Η παρούσα απόφαση εκδίδεται σε δεκατρείς (13) επιπλέον εκδόσεις με τα διακριτικά: (1) Προς Δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, (2) «Έκδοση για την εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΕ», (3) «Έκδοση για την εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ», (4) «Έκδοση για την εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΕ», (5) «Έκδοση για την εταιρία ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΕ», (6) «Έκδοση για την εταιρία ΘΑΛΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΕ», (7) «Έκδοση για την εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ», (8) «Έκδοση για την εταιρία ΑΙΑΣ ΑΤΕ», (9) «Έκδοση για την εταιρία ΨΑΡΡΑΣ ΑΤΕ», (10) «Έκδοση για την εταιρία ΝΙΟΒΗ ΑΤΕ», (11) «Έκδοση για την εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ ΕΕ», (12) «Έκδοση για την εταιρία ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΤΕ», (13) «Έκδοση για την εταιρία ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ». Από τις παραπάνω εκδόσεις έχουν αφαιρεθεί τα απόρρητα επιχειρηματικά στοιχεία (όπου η ένδειξη [...]) τα οποία δεν θα πρέπει να περιέλθουν σε γνώση του αντίστοιχου αποδέκτη της έκδοσης, σύμφωνα με το άρθρο 41 του ν. 3959/2011 (ΦΕΚ Α΄ 93/20.4.2011), όπως ισχύει και τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ Β΄54/16.1.2013).

Στην αρχή της συζήτησης, ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο στον Εισηγητή της υπόθεσης, Παναγιώτη Φώτη, ο οποίος ανέπτυξε συνοπτικά την υπ’ αριθμ. πρωτ. οικ.7082/11.10.2016 γραπτή εισήγηση (συμπεριλαμβανομένου και της ορθής επανάληψης αυτής) και λαμβάνοντας υπόψη όσα αναφέρονται αναλυτικά στην εισήγηση, πρότεινε, τα εξής:

Α. Να διαπιστωθεί η ως άνω περιγραφείσα παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977, και για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 14.03.2011 τουλάχιστον.

Β. Να επιβληθεί πρόστιμο στις κατωτέρω εμπλεκόμενες επιχειρήσεις για την ως άνω παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977, για τη διάρκεια συμμετοχής εκάστης στην παράβαση κατά το ανωτέρω χρονικό διάστημα, ήτοι στις εταιρίες ως ακολούθως:

1) ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

2) ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

3) ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

4) ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

5) ΘΑΛΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (πρώην ΙΘΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ)

6) ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

7) ΑΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

8) ΨΑΡΡΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

9) ΝΙΟΒΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

10) ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε.- ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.

11) ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

12) ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ

Γ. Να απειληθούν οι ανωτέρω επιχειρήσεις με πρόστιμο και χρηματική ποινή, αν με απόφαση της Επιτροπής βεβαιώνεται η συνέχιση ή η επανάληψη των διαπιστωθεισών παραβάσεων.

Κατόπιν, τον λόγο έλαβαν οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των ενδιαφερομένων μερών, οι οποίοι τοποθετήθηκαν επί της προαναφερόμενης εισήγησης, ανέπτυξαν τις απόψεις τους, έδωσαν διευκρινήσεις και απάντησαν σε ερωτήσεις που τους υπέβαλαν ο Πρόεδρος και τα μέλη της Επιτροπής.

Για τη θεμελίωση των ισχυρισμών τους οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των μερών ζήτησαν την εξέταση μαρτύρων. Η Επιτροπή, αποδεχόμενη τα σχετικά αιτήματα, εξέτασε τους μάρτυρες: 1) […], 2) […], 3) […], 4) […], 5) […] και 6) […].

Η ακροαματική διαδικασία συνεχίσθηκε κατά τις συνεδριάσεις της Επιτροπής, 12.1.2017, ημέρα Πέμπτη και ώρα 10:00 π.μ. και 16.1.2017, ημέρα Δευτέρα και ώρα 09:30 π.μ., οπότε και ολοκληρώθηκε η συζήτηση της υπόθεσης.

Με την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας και την εξέταση των μαρτύρων οι πληρεξούσιοι δικηγόροι ζήτησαν και ο Πρόεδρος της Επιτροπής χορήγησε προθεσμία πέντε (5) ημερών μετά την παραλαβή των πρακτικών από τα ενδιαφερόμενα μέρη, προκειμένου να υποβάλουν συμπληρωματικά υπομνήματα.

Η Επιτροπή συνήλθε σε διάσκεψη την 20η Μαρτίου 2017 (ημέρα Δευτέρα και ώρα 10:00 π.μ.) στην ως άνω αίθουσα συνεδριάσεων του 1ου ορόφου των Γραφείων της, με τη συμμετοχή του Εισηγητή Παναγιώτη Φώτη, ο οποίος δεν έλαβε μέρος στην ψηφοφορία και αφού έλαβε υπόψη της τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, την Εισήγηση, τις απόψεις που διατύπωσαν προφορικώς τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά την συζήτηση της υπόθεσης, τα υπομνήματα τα οποία υπέβαλαν, καθώς και τα όσα κατέθεσαν οι μάρτυρες κατά την ακροαματική διαδικασία.

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

Ι. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

1 Αφορμή για την εκκίνηση της αυτεπάγγελτης έρευνας της Επιτροπής Ανταγωνισμού (εφεξής και Ε.Α.) υπήρξε ανώνυμη επιστολή, με θέμα «Στοιχεία Νόθευσης Ανταγωνισμού και Διασπάθιση Δημοσίου Χρήματος στον διαγωνισμό του έργου «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας προϋπολογισμού 4.470.000,00€», στην οποία αναφέρονται τα εξής:

«Την 30/11/2010 στην Δ/νση Τεχν. Υπηρεσιών Νομ. Αυτ. Πέλλας πραγματοποιήθηκε ο Διαγωνισμός του παραπάνω έργου στον οποίο συντελέστηκαν τα κάτωθι παράνομα.

Α) Την προηγούμενη ημέρα του διαγωνισμού συναντήθηκαν οι εργολάβοι που είχαν πάρει τεύχη για τον ως άνω διαγωνισμό στο ξενοδοχείο «Ξενία» της Έδεσσας για να μοιράσουν τη δουλειά του έργου. Στην συνάντηση αυτή ήταν περίπου τριάντα εργολάβοι από όλη σχεδόν την Ελλάδα. (ρώτα ρεσεψιόν ξενοδοχείου). Εκεί αποφασίστηκε, κατόπιν διαβουλεύσεων το έργο να αφεθεί σε κάποιους, δηλαδή να μην γίνει πραγματικός ανταγωνισμός και οι υπόλοιποι να μοιραστούν 370.000,00 €.

Την επόμενη ημέρα του διαγωνισμού δόθηκαν μόνο τρεις συμφωνημένες προσφορές, ενώ τεύχη για το διαγωνισμό πήραν πάνω από τριάντα εργολάβοι, οι οποίοι μάλιστα είχαν βγάλει εγγυητικές συμμετοχής, διότι χωρίς αυτές δεν θα παίρνανε μέρος από την μοιρασιά.

Β) Όποιος διαφώνησε με τις πρακτικές αυτές, απειλήθηκε, δεν αφέθηκε να καταθέσει οικονομική προσφορά και για την σιωπή του ανταμείφθηκε με επί πλέον χρηματικό ποσό.

Γ) Η έκπτωση που θα προσφερόταν σε περίπτωση αδιάβλητης διαδικασίας θα ήταν μεγαλύτερη του 50% μιας και στον προϋπολογισμό του έργου οι ποσότητες είναι πολύ αυξημένες σε σχέση με τις πραγματικές (πάνω από διπλάσιες).

Η έκπτωση του έργου τώρα λόγω των παραπάνω, είναι της τάξης του 2% με αποτέλεσμα την μεγάλη οικονομική ζημία του Δημοσίου με τουλάχιστον 2.200.000,00 €.

Δ) Τα παραπάνω ήταν σε πλήρη γνώση των μελών της Επιτροπής Διαγωνισμού και άλλων υπηρεσιακών παραγόντων.

Παρακαλώ για τις δικές σας ενέργειες πριν ξεκινήσει το έργο και φαγωθούν τα χρήματα».

2 Σχετικά με την ανώνυμη επιστολή η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ στο υπόμνημα της αναφέρει ότι «….. [α]πό την απλή ανάγνωση της εν λόγω επιστολής προκύπτει ότι έχει συνταχθεί πιθανότατα από γνώστη του χώρου και πιθανότατα από εργολήπτη δημοσίων έργων εφόσον γνώριζε πόσες εργοληπτικές επιχειρήσεις έλαβαν τεύχη και επιπλέον γνώριζε τους νομίμους εκπροσώπους όσων εταιρειών είχαν συγκεντρωθεί για να εξετάσουν το ενδεχόμενο υποβολής προσφοράς….».[1] Σημειώνεται επίσης

[1] Βλ. σχετικά υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ. 4.

ότι για τον εν λόγω διαγωνισμό ανώνυμη καταγγελία ημερομηνίας 09.12.2010 απεστάλη και στο Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης Π.Γ. Θεσσαλονίκης με θέμα «Καταγγελία για το Έργο «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Νομού Πέλλας», της οποία το κείμενο έχει ως εξής: «Στο διαγωνισμό με τίτλο έργου «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση-Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Νομού Πέλλας» που χρηματοδοτείται από το ΕΠ Μακεδονίας Θράκης 2007-2013 με προϋπολογισμό 4,470,000,00 € λόγω παρατυπιών αξιολόγησης, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την μικρή έκπτωση του Έργου 2-3% που δημοπρατήθηκε στις 30/11/2010. Παρακαλώ για τις δικές σας ενέργειες». Η εν λόγω καταγγελία διαβιβάστηκε από το Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης στη Ν.Α. Πέλλας - Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών στο πλαίσιο διερεύνησής της[2].

3 Ειδικότερα, η Νομαρχιακή Επιτροπή Πέλλας - Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών Ν.Α. Πέλλας (εφεξής και Αναθέτουσα Αρχή), προκήρυξε την 2.11.2010, ανοικτό διαγωνισμό για την ανάθεση του έργου «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ (Χ.Α.Δ.Α.) ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ»[3], με προϋπολογισμό 4.470.000,006€ με Φ.Π.Α.[4]. Το έργο αποτελούνταν από τις ακόλουθες κατηγορίες εργασιών: α) κατηγορία ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ, με προϋπολογισμό 2.248.257,48€, β) κατηγορία ΚΑΘΑΡ. ΚΑΙ ΕΠΕΞ. ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ, με προϋπολογισμό 1.312.864,13€. Η χρηματοδότηση του έργου έγινε μέσω του ΠΕΠ Μακεδονίας-Θράκης 2007-2013, το οποίο συγχρηματοδοτείτο από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (άξονας προτεραιότητας 7 - ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΚΜ). Στο σύνολο των χώρων προς αποκατάσταση περιλαμβάνει χώρους σε 27 Δημοτικά Διαμερίσματα του νομού Πέλλας[5].

4 Δικαίωμα συμμετοχής στον εν λόγω διαγωνισμό, σύμφωνα με τη διακήρυξη[6], είχαν εργοληπτικές επιχειρήσεις είτε μεμονωμένα είτε σε κοινοπρακτικό σχήμα εφόσον πληρούσαν τις εξής προϋποθέσεις: α) οι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (Μ.Ε.ΕΠ.) της ΓΓΔΕ του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, ανήκαν για μεν την κατηγορία i) ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ στην 3η και 4η τάξη γενικά για όλη την επικράτεια και 5η τάξη εντός του Ν. Πέλλας και για δε την κατηγορία ii) ΚΑΘΑΡ. ΚΑΙ ΕΠΕΞ. ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ, στην 2η τάξη και άνω (ανεξαρτήτου έδρας τους)[7], β) οι προερχόμενες από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ.) ή από κράτη που έχουν υπογράψει τη συμφωνία για τις Δημόσιες Συμβάσεις (Σ.Δ.Σ.) του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (Π.Ο.Ε.), στα οποία τηρούνται επίσημοι κατάλογοι αναγνωρισμένων εργοληπτών, εφόσον ήταν εγγεγραμμένες στους καταλόγους αυτούς και σε τάξη και κατηγορία αντίστοιχη με τις καλούμενες του ελληνικού Μητρώου Μ.Ε.ΕΠ., γ) προερχόμενες από τα ως ανωτέρω β) κράτη, στα οποία δεν τηρούνται επίσημοι κατάλογοι αναγνωρισμένων εργοληπτών, εφόσον αποδείκνυαν ότι είχαν εκτελέσει έργα παρόμοια με το δημοπρατημένο από ποιοτική και ποσοτική άποψη.

5 Κοινοπραξίες εργοληπτικών επιχειρήσεων των υπό α, β και γ περιπτώσεων σε οποιονδήποτε συνδυασμό μεταξύ τους, υπό τους όρους του άρθρου 16 παρ. 7 του ν. 3669/2008 (ΚΔΕ) (Κοινοπραξία στην ίδια κατηγορία) και υπό τον όρο ότι κάθε εργοληπτική επιχείρηση θα συμμετείχε στο κοινοπρακτικό σχήμα με ποσοστό όχι μικρότερο του 25% της καλούμενης κατηγορίας [δηλ. για την κατηγορία εργασιών i) ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ στην 2η αναβαθμ., 3η και 4η τάξη γενικά για όλη την επικράτεια και 5η τάξη εντός του Ν. Πέλλας και για δε την κατηγορία ii) ΚΑΘΑΡ. ΚΑΙ ΕΠΕΞ. ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ, στην 2η-3η τάξη γενικά για όλη την επικράτεια και 4η τάξη εντός του Ν. Πέλλας][8]. Για τη συμμετοχή στον διαγωνισμό απαιτείτο η κατάθεση εγγυητικής επιστολής ύψους 71.222,43€ και ισχύ τουλάχιστον 7 μηνών, μετά την ημέρα διεξαγωγής του διαγωνισμού. Ο χρόνος ισχύος των προσφορών ήταν 6 μήνες.

6 Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 4.1 «Παραλαβή και εξέταση των φακέλων προσφορών», η παραλαβή και εξέταση των προσφορών στην ανοικτή διαδικασία γίνεται από την Επιτροπή Διαγωνισμού αυθημερόν, σε δημόσια συνεδρίαση και σε ενιαίο στάδιο, το οποίο περιλαμβάνει τον έλεγχο των δικαιολογητικών συμμετοχής, την αποσφράγιση και τον έλεγχο των οικονομικών προσφορών και την υποβολή του πρακτικού της για το αποτέλεσμα της δημοπρασίας.

7 Σύμφωνα με τα στοιχεία που προσκομίστηκαν από τη Δ/νση Τεχνικών Έργων της ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΛΛΑΣ[9] προκύπτει ότι έλαβαν τεύχη[10] για τον εν λόγω διαγωνισμό 43 εταιρίες[11], ενώ 5 εξ’ αυτών, είτε μεμονω-

[2] Βλ. απάντηση της ΝΑ Πέλλας στην υπ’ αριθ. πρωτ. 1191/25.02.11 επιστολή της Υπηρεσίας. Σύμφωνα με αυτή, μοναδικό κριτήριο ανάδειξης αναδόχου είναι το προσφερόμενο ποσοστό έκπτωσης (χαμηλότερη τιμή), οπότε δεν υφίσταται θέμα κανενός είδους αξιολόγησης των προσφορών των συμμετεχόντων στη δημοπρασία. Σημειώνει δε ότι επιπλέον, σε κανένα στάδιο του διαγωνισμού δεν υποβλήθηκαν ενστάσεις.

[3] Βλ. σχετικώς περιληπτική διακήρυξη διαγωνισμού με αριθμ. πρωτ. 14153/02.11.2010.

[4] Βλ. ΦΕΚ Δ.Δ.Σ. 496/05.11.2010.

[5] Βλ. σχετικά άρθρο 11.3 του τεύχους διακήρυξης ανοικτής δημοπρασίας.

[6] Βλ. σχετικά άρθρο 21 της διακήρυξης.

[7] Σημειώνεται ότι για τις μεμονωμένες επιχειρήσεις δεν ισχύουν τα κατώτερα όρια για την υπό ii) κατηγορία εργασιών, εφόσον είναι εγγεγραμμένες στην 4η τάξη της κατηγορίας αυτής (ανεξαρτήτου έδρας).

[8] Κατηγορία εργασιών με ποσοστό κάτω του 10% του προϋπολογισμού του έργου (χωρίς αναθεώρηση και ΦΠΑ) εφόσον δεν καλείται στη δημοπρασία, αθροίζεται στον προϋπολογισμό της μεγαλύτερης κατηγορίας.

[9] Βλ. την υπ’ αριθμ. 1391/23.02.2016 απαντητική επιστολή της.

[10] Οι ενδιαφερόμενοι μπορούσαν να προμηθευτούν τα τεύχη έως τις 25.11.2010 (όρος 2 της διακήρυξης).

[11] Οι εταιρίες: ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΤΕ, ΜΥΒΑ ΑΕ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, Ι. ΜΑΡΟΥΛΗΣ ΑΕ, ΑΚΡΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΤΕ, ΣΥΡΑΚΑΤΣΑΝΟΣ Π. & ΣΙΑ, ΔΙΟΛΚΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΤΕ, ΔΟΜΟΚΑΤ ΑΤΕ, ΑΝΔΡΟΝΙΚΙΔΗΣ Ι. & ΣΙΑ ΕΕ, ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΑΤΕΕ, ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΙΘΑΚΗ ΑΤΕ, ENVITEC, ΑΛΜΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ, EUROKAT, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΟΣ ΑΤΕ, ΕΛΚΑΤ ΑΤΕΒΕ, ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΣΩΤΗΡΟΣ ΑΕ, ΤΣΕΚΜΕΤΖΟΓΛΟΥ Δ, ΘΕΜΕΛΙΑΚΗ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΑΕ, ΚΑΠΑΡΑΚΗΣ Κ-ΔΙΕΔΡΟΣ ΑΤΕ, ΗΡΩΝ ΑΤΕ, ΝΙΟΒΗ ΑΤΕ, ΤΡΟΦΩΝΙΟΣ ΑΕ, ΠΥΡΑΜΙΣ ΑΤΕ, ΣΤΡΑΚΤΟΡ ΑΤΕ, ΜΠΟΝΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΘΕΣΤΩΡ ΑΤΕ, ΕΝΩΤΕΧΝΙΚΗ ΑΤΕ, ΜΕΔΟΥΣΑ ΑΕ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΕ, ΗΛΕΚΤΩΡ, ΓΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΩΡΥΘΜΙΚΗ ΑΤΕ, ΕΡΓΟΤΕΜ ΑΤΕΒΕ, ΨΑΡΡΑΣ ΑΤΕ, ΑΙΑΣ ΑΤΕ, ΤΕΜΕΚ ΑΤΕ, ΕΡΓΟΤΕΧΝΗΜΑ.

μένα είτε συμμετέχοντας σε κοινοπρακτικό σχήμα (εφεξής και Κ/Ξ) κατέθεσαν προσφορά στον συγκεκριμένο διαγωνισμό. Συγκεκριμένα, όπως παρουσιάζεται στον αμέσως παρακάτω πίνακα, στον διαγωνισμό συμμετείχαν οι ακόλουθες 3 μεμονωμένες εταιρίες και ένα κοινοπρακτικό σχήμα με τα αντίστοιχα ποσοστά έκπτωσης[12].

	% Μέσης Έκπτωση	% Έκπτωσης εργασιών Οδοποιίας	% Έκπτωσης εργασιών Διαχείρισης Αποβλήτων
ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε.	1,74%	[…]	[…]
ΙΘΑΚΗ ΑΤΕ	2,11%	[…]	[…]
ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΕ	2,47%	[…]	[…]
Κ/Ξ ΨΑΡΑΣ - ΑΙΑΣ ΑΤΕ	1,00%	[…]	[…]

8 Ο διαγωνισμός διεξήχθη στις 30.11.2010 και ώρα 10:00 πμ και το σύστημα υποβολής προσφορών ήταν με επιμέρους ποσοστά έκπτωσης κατά ομάδες τιμών του άρθρου 4 παρ. 4 του ν. 1418/1984 και του άρθρου 7 του Π.Δ. 609/85. Προσωρινός ανάδοχος, βάσει του Πρακτικού της ίδιας ημέρας[13], αναδείχθηκε η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ με τεκμαρτή έκπτωση 2,47% αντί του συνολικού ποσού 4.359.382€, η οποία ανακηρύχθηκε και οριστικός ανάδοχος την 08.12.2010[14]. Την 30.12.2010, μεταξύ της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Πέλλας και της αναδόχου εταιρίας, υπογράφηκε η εργολαβική σύμβαση κατασκευής του ανωτέρω έργου, για ποσό 3.472.995,86€, με αναθεώρηση και ΦΠΑ[15].

9 Στις 19.01.2011, κατ’ εφαρμογή του άρθρου 66 του ν. 3669/2008, περί κατασκευαστικής κοινοπραξίας και προκειμένου για την πιστή εφαρμογή των συμβατικών απαιτήσεων και όρων και την εμπρόθεσμη και έντεχνη αποπεράτωση των εργασιών, συστάθηκε η Κ/Ξ με την επωνυμία «Κ/Ξ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε. - ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.»[16], η οποία εκτέλεσε το έργο[17]. Στις 22.06.2011 η Κ/Ξ κρίθηκε έκπτωτη, βάσει της απόφασης με αριθμ. πρωτ. 2946/3675/22-06-2011, επί της οποίας ασκήθηκε ένσταση από την Κ/Ξ (αριθμ. πρωτ. 3876/3922/20-07-2011). Στις 22 Αυγούστου 2011 η Οικονομική Επιτροπή της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αποφάσισε ομόφωνα να κάνει δεκτή την ένσταση της Κ/Ξ (βλ. απόφαση 577/2011 - Πρακτικό 23ο / 22.08.2011) και να άρει την από 22.06.2011 απόφαση έκπτωσής της[18], [19].

10 Η «Κ/Ξ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε. - ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.» σύνηψε συμφωνητικά υπεργολαβίας με την εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ[20], συμφωνητικά εισφοράς τμήματος έργου με την ΕΡΓΑΣΙΣ[21] και συμφωνητικά παροχής τεχνικών συμβουλών με την εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ και ΕΡΓΑΣΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Α.Ε.[22]. Το έργο ολοκληρώθηκε εμπρόθεσμα την 29.06.2012 και παρελήφθη από την επιτροπή παραλαβής την 08.11.2013[23].

ΙΙ. Τα Ερευνώμενα μέρη

11 Ερευνώμενες εταιρίες στην παρούσα υπόθεση εμφανίζονται οι εξής:

12 Η εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ, με δ.τ. ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΕ, ιδρύθηκε το 1993, με τη νομική μορφή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης, ενώ από το 2002 μετατράπηκε σε ανώνυμη

[12] Βλ. το από 30.11.2010 υπ’ αριθμ. 1ο πρακτικό της Επιτροπής Διαγωνισμού «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας». Επισημαίνεται ότι οι προσφορές των συμμετεχόντων (ποσοστό έκπτωσης) αναγράφονται χειρόγραφα επί του εντύπου οικονομικής προσφοράς.

[13] Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το 2ο Πρακτικό της Επιτροπής Διαγωνισμού (08.12.2010) δεν υποβλήθηκαν αντιρρήσεις κατά του διαγωνισμού από τους ενδιαφερόμενους.

[14] Βλ. σχετικά 2ο Πρακτικό Επιτροπής Ανταγωνισμού της 08.12.2010. Σε συνέχεια αυτών εκδόθηκε η υπ’ αριθμ. 474/2010 εγκριτική απόφαση της 4ης Νομαρχιακής Επιτροπής. Σημειώνεται ότι η εν λόγω απόφαση εκδόθηκε με μειοψηφία καθώς ένα μέλος της Επιτροπής θεώρησε «πολύ μικρό και ασύμφορο το ποσοστό έκπτωσης» και ζήτησε την επαναδημοπράτησή του.

[15] Το ποσό χωρίς αναθεωρήσεις και ΦΠΑ ήταν 4.359.382€.

[16] Βλ. την υπ’ αριθμ. πρωτ. 2032/14.03.2011 απόφαση έγκρισης σύστασης κατασκευαστικής κοινοπραξίας του Δ/ντή Τεχνικών έργων ΠΕ Πέλλας.

[17] Τα μέλη της Κοινοπραξίας ανήκουν στην ίδια κατηγορία και τάξη Μ.Ε.ΕΠ. με τις καλούμενες στο διαγωνισμό, ήτοι και οι δύο ανήκουν στην 4η τάξη Μ.Ε.ΕΠ. για την κατηγορία της οδοποιίας και 4η τάξη Μ.Ε.ΕΠ. για την κατηγορία Καθαρισμού και Επεξεργασίας νερού και αποβλήτων. Τα ποσοστά συμμετοχής των μελών της κοινοπραξίας ήταν εβδομήντα τοις εκατό (70%) για τη μεν ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και τριάντα τοις εκατό (30%) για τη δε ΕΡΓΑΣΙΣ.

[18] Βλ. σχετικώς υπόμνημα της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, σχετικό 28. Στην απόφαση της οικονομικής επιτροπής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας όπου γίνεται δεκτή η ένσταση της αναδόχου Κ/Ξ αναφέρεται ότι το σκεπτικό της απόφασης αναγράφεται στη συνημμένη (με την απόφαση της οικονομικής επιτροπής) εισήγηση του Αναπληρωτή Προϊσταμένου Δομών Περιβάλλοντος, η οποία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της Απόφασης. Ωστόσο, η εν λόγω εισήγηση δεν συμπεριλαμβάνεται στο σχετικό 28 του υπομνήματος της ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

[19] Βλ. σχετικά και υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ. 10.

[20] Βλ. σχετικά το από 18.4.2011 συμφωνητικό υπεργολαβίας και τις από 20.5.2011 και 18.4.2012 τροποποιήσεις αυτού μεταξύ της Κ/Ξ και της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ που επισυνάπτονται στην από 2.2.2017 (αρ. πρωτ. 172) απαντητική επιστολή προς την ΕΑ της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

[21] Βλ. σχετικά το από 18.4.2011 συμφωνητικό εισφοράς τμήματος έργου και τις από 2.5.2011 και 18.4.2012 τροποποιήσεις αυτού μεταξύ της Κ/Ξ και της ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ που επισυνάπτονται στην από 2.2.2017 (αρ. πρωτ. 172) απαντητική επιστολή προς την ΕΑ της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

[22] Βλ. σχετικά το από 7.10.2011 συμφωνητικό παροχής τεχνικών συμβουλών μεταξύ της Κ/Ξ και ΕΡΓΑΣΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Α.Ε. και το από 12.1.2012 συμφωνητικό παροχής τεχνικών συμβουλών μεταξύ της Κ/Ξ και της ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ που επισυνάπτονται στην από 2.2.2017 (αριθμ. πρωτ. 172) απαντητική επιστολή προς την ΕΑ της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

[23] Σύμφωνα με το από 8.11.2013 πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής.

εταιρία[24]. Εδρεύει στη Θεσσαλονίκη και αντικείμενό της αποτελεί η ανάληψη, επίβλεψη και εκτέλεση κάθε φύσης τεχνικών έργων, η εκπόνηση μελετών κάθε φύσης τεχνικών έργων, η παροχή συμβουλών και υπηρεσιών κ.λπ. Κατά το έτος 2010 διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ: Οδοποιίας (4η τάξη), Οικοδομικά Έργα (4η τάξη), Υδραυλικά Έργα (4η τάξη), Λιμενικά Έργα (1η τάξη), Έργα Η/Μ (4η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (4η τάξη) και Έργα Καθαρ. και Επεξεργασίας Νερού, Υγρών, Στερεών και Αερίων Αποβλήτων (4η τάξη)[25]. Ο κύκλος εργασιών της για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου € 8,71 εκατ. και € 6,49 εκατ. αντίστοιχα. Σύμφωνα με το από 27.02.2007 πρακτικό ΔΣ της ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, Πρόεδρος και Δ/νων Σύμβουλος του ΔΣ ήταν ο […], Αντιπρόεδρος και Δ/νων Σύμβουλος, ο […] και μέλη οι: […], […] και […][26]. Νόμιμοι εκπρόσωποι της εταιρίας είναι οι […] (Πρόεδρος ΔΣ και Δ/νων Σύμβουλος) και […] (Αντιπρόεδρος και Δ/νων Σύμβουλος), ο καθένας ξεχωριστά[27].

13 Η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ, με δ.τ. ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, η οποία συστάθηκε το 2001[28], εδρεύει στην ΒΙΠΕ Λάρισας και ειδικεύεται στη μελέτη, κατασκευή, λειτουργία και συντήρηση εγκαταστάσεων: α) επεξεργασίας αστικών λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων, β) επεξεργασίας πόσιμων και βιομηχανικών νερών και γ) διαχείρισης στερεών (αστικών και βιομηχανικών) απορριμμάτων (ΧΥΤΑ). Το έτος 2010 διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (3η τάξη), Οικοδομικά Έργα (3η τάξη), Υδραυλικά Έργα (3η τάξη), Λιμενικά Έργα (1η τάξη), Έργα Η/Μ (3η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (3η τάξη), Έργα Καθαρ. και Επεξεργασίας Νερού, Υγρών, Στερεών και Αερίων Αποβλήτων (2η τάξη). Ο κύκλος εργασιών της για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 4,53 εκατ. € και 3,25 εκατ. €, αντίστοιχα. Σύμφωνα με το από 30.06.2009 πρακτικό του ΔΣ της εταιρίας, το ΔΣ της εταιρίας, με θητεία έως 30.06.2014[29], είχε ως εξής: […], Πρόεδρος και Δ/νων Σύμβουλος, […], Αντιπρόεδρος, […], Μέλος, […], Μέλος και […], Μέλος. Η εταιρία εκπροσωπείται σήμερα από τον […] (Πρόεδρος ΔΣ και Δ/νων Σύμβουλος) και την […] (Αντιπρόεδρος)[30].

14 Η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ, με δ.τ. ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ, ιδρύθηκε το 2002[31] με έδρα τη Σκύδρα του Ν. Πέλλας και αποτελεί μέλος του Συνδέσμου Ανώνυμων Τεχνικών Εταιριών (ΣΑΤΕ), καθώς και του Πανελληνίου Συνδέσμου Επιχειρήσεων Προστασίας Περιβάλλοντος (ΠΑΣΕΠΠΕ). Δραστηριοποιείται σε πανελλήνια εμβέλεια, στον χώρο κατασκευής δημοσίων και ιδιωτικών έργων, κατασκευές έργων προστασίας περιβάλλοντος, υδραυλικών, οικοδομικών και ηλεκτρομηχανολογικών έργων. Κατά το έτος 2010 διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.[32]: Έργα Οδοποιίας (4η τάξη), Οικοδομικά Έργα (4η τάξη), Υδραυλικά Έργα (4η τάξη), Λιμενικά (Α1), Ηλεκτρομηχανολογικά (4η τάξη), Γεωτρήσεων (3η τάξη), Έργα Πρασίνου (3η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά 4η τάξη), Έργα επεξεργασίας υγρών και στερεών αποβλήτων (4η τάξη)[33]. Ο κύκλος εργασιών της ΕΡΓΑΣΙΣ για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 11,19 εκατ. € και 4,24 εκατ. €, αντίστοιχα. Διαθέτει υποκαταστήματα στην Αθήνα, στη Ρουμανία, στο Κόσσοβο και την Κροατία. Κατά την περίοδο 2009-2014 Πρόεδρος και Δ/νων Σύμβουλος ήταν η […] και Δ/νων Σύμβουλος της εταιρίας ήταν και ο […][34]. Την εκπροσώπηση ασκούσαν και οι δύο, ο καθένας ξεχωριστά. Σημειώνεται επίσης ότι σύμφωνα με το από 05.01.2015 πρακτικό ΔΣ της ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ, Πρόεδρος και Δ/νων Σύμβουλος του ΔΣ της εταιρίας συνεχίζει να είναι η […], Αντιπρόεδρος ο […] και μέλος ο […][35], [36].

15 Η εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, με δ.τ. ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ, ιδρύθηκε το 2002[37] από τον […] και την […], οι οποίοι αποτελούν και τους μετόχους της εταιρίας[38]. Εδρεύει στην Έδεσσα και δραστηριοποιείται σε οικοδομικά, υδραυλικά, έργα οδοποιίας, βιομηχανικά, ενεργειακά, ηλεκτρολογικά, αποβλήτων και λιμενικά έργα. Από το 2011 η εταιρία έχει επεκτείνει τη δραστηριότητά της στην ίδρυση και λειτουργία ασφαλτικού συγκροτήματος και παράγει επισκευαστική ψυχρή άσφαλτο. Το έτος 2010 η ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (3η τάξη), Οικοδομικά Έργα (3η τάξη), Υδραυλικά Έργα (3η τάξη), Λιμενικά Έργα (1η τάξη) και Έργα Η/Μ (3η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (2η τάξη), Έργα Καθαρ. και Επεξεργασίας Νερού, Υγρών, Στερεών και Αερίων Αποβλήτων (2η τάξη). Ο κύκλος εργασιών της για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 0,73 εκατ. € και 0,80 εκατ. €, αντίστοιχα. Το ΔΣ της εταιρίας, το οποίο εξελέγη από την 30.06.2010 ετήσια τακτική Καθολική ΓΣ των μετόχων, για πενταετή θητεία, ήτοι μέχρι 30.06.2015, συγκροτήθηκε σε σώμα την ίδια ημέρα και είχε ως εξής: […], Πρόεδρος και Δ/νουσα Σύμβουλος, […], Δ/νων Σύμβουλος, […][39] και […], μέλη[40]. Η εταιρία εκπροσωπείται

[24] Βλ. ΦΕΚ 853/ 04.02.2002, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

[25] Βλ. ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ, Μάρτιος 2010.

[26] Βλ. ΦΕΚ 1745/13.03.2007, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

[27] Βλ. ΦΕΚ 1572/05.03.2012, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

[28] Βλ. ΦΕΚ σύστασης της εταιρίας (τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ 2393/30.04.2001).

[29] Βλ. ΦΕΚ 8319/13.07.2009, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

[30] Βλ. ανακοίνωση ΓΕΜΗ 5525371 Α 18.8.2016.

[31] Βλ. ΦΕΚ 641/25.01.2002, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

[32] Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων.

[33] Βλ. ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ 2010, 2011, ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ & ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ.

[34] Βλ. ΦΕΚ 8676/17.07.2009 και 7014/16.07.2012, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

[35] Βλ. ΦΕΚ 1816/31.03.2015, τεύχος ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΗΣ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ και υπ’ αριθμ. πρωτ. 1629/30.03.2015 ανακοίνωση καταχώρησης στο ΓΕΜΗ.

[36] Μέλη του ΔΣ είναι και οι: […].

[37] Βλ. ΦΕΚ σύστασης της εταιρίας (τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ 641/25.01.2002).

[38] Βλ. και http://www.axionte.gr/index.php/el/about-us/who-we-are.

[39] Σημειώνεται ότι η […] από 28.01.2011 παραιτήθηκε από το ΔΣ της εταιρίας (ΦΕΚ 552/11.2.2011).

[40] Βλ. ΦΕΚ 7412/09.07.2010, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

σήμερα από την […] (Πρόεδρος ΔΣ και Δ/νουσα Σύμβουλος) και […] (Δ/νων Σύμβουλος) ξεχωριστά[41].

16 Η εταιρία ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, με δ.τ. ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΤΕ, ιδρύθηκε το 2005[42] με έδρα το Χαλάνδρι Αττικής. Σύμφωνα με τον καταστατικό της σκοπό δραστηριοποιείται, μεταξύ άλλων, στην ανάληψη, μελέτη προμήθεια υλικών, ανέγερση και γενικά κατασκευή στην Ελλάδα και στο εξωτερικό δημοσίων και ιδιωτικών έργων κάθε μορφής. Αποτελεί μέλος του ομίλου J&P ΑΒΑΞ καθώς η ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ, θυγατρική του εν λόγω ομίλου, συμμετέχει στην ΕΡΓΟΝΕΤ την 31.12.2010 και 31.12.2011 κατά 51%[43]. Το έτος 2010 διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (3η τάξη), Οικοδομικά Έργα (3η τάξη), Υδραυλικά Έργα (3η τάξη), Λιμενικά Έργα (3η τάξη), Έργα Η/Μ (3η τάξη) και Βιομηχανικά Ενεργειακά (3η τάξη). Ο κύκλος εργασιών της για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 1,53 εκατ. € και 3,25 εκατ. €, αντίστοιχα. Από το 2010 έως και σήμερα[44] τα μέλη του ΔΣ της ΕΡΓΟΝΕΤ, όπως προκύπτει και από το ΦΕΚ με αριθμ. φύλλου 2926/22.04.2009, είναι: […] (Πρόεδρος ΔΣ και Τεχνικός Διευθυντής), […] (Αντιπρόεδρος Δ.Σ.), […] (Αντιπρόεδρος ΔΣ), […] (Διευθύνων Σύμβουλος), […] (Μέλος), […] (Μέλος) και […] (Μέλος).

17 Η εταιρία ΝΙΟΒΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, με δ.τ. ΝΙΟΒΗ ΑΤΕ, ιδρύθηκε το 2003[45] και εδρεύει στη Λευκάδα. Σύμφωνα με τον καταστατικό της σκοπό δραστηριοποιείται, μεταξύ άλλων, στην ανάληψη και κατασκευή κάθε μορφής δημοσίου και ιδιωτικού έργου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Κατά το έτος 2010 διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (4η τάξη), Οικοδομικά Έργα (4η τάξη), Υδραυλικά Έργα (4η τάξη), Λιμενικά Έργα (4η τάξη), Έργα Η/Μ (3η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (2η τάξη). Ο κύκλος εργασιών της για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 1,07 εκατ. € και 0,51 εκατ. €, αντίστοιχα. Το ΔΣ της εταιρίας, το οποίο εξελέγη από την 30.06.2011 ετήσια τακτική Καθολική ΓΣ των μετόχων, για πενταετή θητεία, συγκροτήθηκε σε σώμα την ίδια ημέρα και είχε ως εξής: […], Πρόεδρος και Δ/νων Σύμβουλος, […], Αντιπρόεδρος, […], Τεχνικός Διευθυντής και […], […], […], […], […], […], […], […], […], […], […], Μέλη[46].

18 Η εταιρία ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, με δ.τ. ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΕ, συστάθηκε το 2003 στο Δήμο Νέας Αλικαρνασσού Ηρακλείου Κρήτης με έδρα στην ΒΙΠΕ Ηρακλείου Κρήτης[47]. Σκοπός της εταιρίας είναι, μεταξύ άλλων, η ανάληψη και εκτέλεση δημοσίων έργων ή η συμμετοχή στην ανάληψη και εκτέλεση αυτών με άλλες επιχειρήσεις ή ομίλους εργοληπτικών επιχειρήσεων, η υπεργολαβικώς ανάληψη και εκτέλεση κάθε έργου, η εκπόνηση μελετών, η ανάληψη, επίβλεψη και παροχή υπηρεσιών τεχνικού συμβούλου κάθε φύσης τεχνικού έργου, η ανέγερση οικοδομών σε οικόπεδα ιδιόκτητα ή τρίτων κ.λπ. Κατά το έτος 2010 διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (2η τάξη), Οικοδομικά Έργα (2η τάξη), Υδραυλικά Έργα (2η τάξη), Λιμενικά Έργα (1η τάξη), Έργα Η/Μ (2η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (2η τάξη), Έργα Πρασίνου (Α1 τάξη), Γεωτρήσεις (Α1 τάξη), Έργα Καθαρ. και Επεξεργασίας Νερού, Υγρών, Στερεών και Αερίων Αποβλήτων (1η τάξη)[48]. Ο κύκλος εργασιών της για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 1,03 εκατ. € και 2,14 εκατ. € αντίστοιχα. Σύμφωνα με το από 07.06.2010 πρακτικό του ΔΣ της ΛΙΜΕΝΙΚΗ, το ΔΣ συγκροτήθηκε, με πενταετή θητεία, σε σώμα ως εξής: Πρόεδρος του ΔΣ και Δ/νων Σύμβουλος: […], Αντιπρόεδρος του ΔΣ, […], Μέλος του ΔΣ και Τεχνική Δ/ντρια, […], Μέλη του ΔΣ: […], […], […], […], […] και […]. Την εταιρία εκπροσωπούσαν και δέσμευαν οι […], (Πρόεδρος του ΔΣ και Δ/νων Σύμβουλος), […], (Αντιπρόεδρος του ΔΣ), […], (Τεχνική Δ/ντρια) και ο […] (Μέλος του ΔΣ) από κοινού ή μεμονωμένα[49]. Η μετοχική σύνθεση της ΛΙΜΕΝΙΚΗ έχει ως εξής[50]: […]% και […]%[51].

19 Η εταιρία ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε. με δ.τ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε. δραστηριοποιείται στην ανάληψη και κατασκευή δημόσιων και ιδιωτικών έργων με έδρα την Καβάλα. Μοναδικός Διαχειριστής, εκπρόσωπος και τεχνικός διευθυντής είναι ο […][52], [53]. Από τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης[54] προκύπτει ότι ο

[41] Βλ. ανακοίνωση ΓΕΜΗ αριθμ. πρωτ. 4338/5.8.2016.

[42] Βλ. ΦΕΚ σύστασης της εταιρίας (τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ 1475/2005).

[43] Βλ. σχετικά Ετήσια Οικονομική Έκθεση Χρήσης 2011, ΕΡΓΟΝΕΤ.

[44] Το Διοικητικό Συμβούλιο ανανέωσε τη θητεία του με το από 22.02.2013 Πρακτικό ΔΣ (αριθμ. φύλλου 7697/24.07.2014 ΦΕΚ). Βλ. σχετικά την υπ’ αριθμ. πρωτ. 3881/02.06.2016 απαντητική επιστολή.

[45] Βλ. ΦΕΚ σύστασης της εταιρίας (Τεύχος Α.Ε. και ΕΠΕ 1707/2003)

[46] Βλ. ΦΕΚ 12022/15.11.2011, Τεύχος Α.Ε. και ΕΠΕ.

[47] Βλ. ΦΕΚ 9625/12.09.2003 τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

[48] Βλ. ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ, Μάρτιος 2010. Ενώ από το έτος 2011 κατείχε τα ακόλουθα πτυχία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (3η τάξη), Οικοδομικά Έργα (3η τάξη), Υδραυλικά Έργα (3η τάξη), Λιμενικά Έργα (1η τάξη), Έργα Η/Μ (2η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (3η τάξη), Έργα Πρασίνου (1η τάξη), Γεωτρήσεις (Α1 τάξη), Έργα Καθαρ. & Επεξεργασίας Νερού, Υγρών, Στερεών & Αερίων Αποβλήτων (2η τάξη).

[49] Βλ. ΦΕΚ 7905/19.07.2010, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

[50] Βλ. την υπ’ αριθμ. πρωτ. 3986/07.06.2016 απαντητική επιστολή της ΛΙΜΕΝΙΚΗ.

[51] Οι εν λόγω μέτοχοι συμμετέχουν επίσης στις παρακάτω εταιρίες, οι οποίες δραστηριοποιούνται επίσης στον κλάδο των κατασκευών: i) στην […] ii) στην εταιρία […] και iii) στην εταιρία […]

[52] Βλ. σχετικά την υπ’ αριθμ. πρωτ. 3960/06.06.2016 απαντητική επιστολή. Ο […] είναι επίσης ο μοναδικός Διαχειριστής, εκπρόσωπος και τεχνικός διευθυντής και της εταιρίας ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε. ΔΤ Δ.Α.Τ. Ε.Ε, η οποία δραστηριοποιείται επίσης στην κατασκευή δημοσίων έργων (βλ. σχετικά το άρθρο 5 του από 19.04.2010 ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ 4ης ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.», το οποίο προσκομίζεται από την εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ με την υπ’ αριθμ. πρωτ. 3959/06.06.2016 απαντητική επιστολή της εταιρίας προς την ΕΑ). Στην εν λόγω εταιρία ομόρρυθμο μέλος είναι ο […] κατά […] και ετερόρρυθμο μέλος ο […] κατά […]%.

[53] Βλ. σχετικά και το από 19.04.2010 ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ 4ης ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.», άρθρο 5, το οποίο προσκομίζεται από την εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ με την από 6.6.2016 (αρ. πρωτ. 3959) απαντητική της επιστολή προς την ΕΑ.

[54] Βλ. σχετικά την από 15.12.2009 2η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ «ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε. - ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.» με αριθμό 344/2006, η οποία προσκομίζεται από την εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ με την από 6.6.2016 (αρ. πρωτ. 3960) απαντητική της επιστολή προς την ΕΑ.

[…][55], δικαιούταν να ενεργεί ως νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρίας ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ για υπογραφή, υποβολή, κατάθεση προσφοράς και δικαιολογητικών της εταιρείας για συμμετοχή σε διαγωνισμούς πάσης φύσεως κατά την επίμαχη περίοδο διεξαγωγής του διαγωνισμού και άρα και για το έργο «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας» που δημοπρατήθηκε την 30.11.2010. Από τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης προκύπτει ότι επίσης ότι τόσο ο […], όσο και ο […], χημικός μηχανικός, ο οποίος δραστηριοποιείται στην Καβάλα ως εργολάβος και με την ατομική του επιχείρηση ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ (βλ. κατωτέρω)[56], μπορούσαν ο καθένας ξεχωριστά να ενεργούν ως νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρίας ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ για υπογραφή, υποβολή, κατάθεση προσφοράς και δικαιολογητικών της εταιρίας για συμμετοχή σε διαγωνισμούς πάσης φύσεως. Κατά το έτος 2010 η ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (1η τάξη), Οικοδομικά Έργα (2η τάξη), Υδραυλικά Έργα (1η τάξη), Λιμενικά Έργα (1η τάξη), Έργα Η/Μ (1η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (1η τάξη). Ο κύκλος εργασιών της ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 0,13 εκατ. € και 0,35 εκατ. €, αντίστοιχα.

20 Ο […], είναι χημικός μηχανικός και δραστηριοποιείται ως εργολάβος με την ατομική επιχείρηση ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ με έδρα στην Καβάλα[57]. Σημειώνεται ωστόσο ότι από σχετική έρευνα της ΓΔΑ στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΤΕΕ) εκτός της ατομικής επιχείρησης ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ βρέθηκε και η επιχείρηση ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ ΕΕ ΔΤ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ, η οποία είχε ίδια στοιχεία επικοινωνίας με την ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ[58]. Σύμφωνα με το υπόμνημα της ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ (αριθμ. πρωτ. 1/02.01.2017) η εταιρία μπορούσε να συμμετάσχει στον διαγωνισμό του ν. Πέλλας «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας» που δημοπρατήθηκε την 30.11.2010, όχι αυτοτελώς, αλλά ως μέλος Κ/Ξ, στην κατηγορία ΚΑΘΑΡ. ΚΑΙ ΕΠΕΞ. ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ[59]. Ο κύκλος εργασιών της ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου […] χιλ. € και […] χιλ. €, αντίστοιχα[60].

21 Η εταιρία ΑΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ, με δ.τ. ΑΙΑΣ ΑΤΕ, ιδρύθηκε το 1983 και εδρεύει στη Λάρισα. Δραστηριοποιείται, μεταξύ άλλων, στην κατασκευή αυτοκινητόδρομων, εθνικών, επαρχιακών ή διαδημοτικών οδών, δρόμων εντός οικισμών και άλλων αμαξιτών οδών ή πεζόδρομων και διαδρόμων αεροδρομίων. Το έτος 2010 διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (5η τάξη), Οικοδομικά Έργα (5η τάξη), Υδραυλικά Έργα (5η τάξη), Λιμενικά Έργα (3η τάξη) και Έργα Η/Μ (3η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (4η τάξη), Έργα Πρασίνου (2η τάξη), Έργα Καθαρ. και Επεξεργασίας Νερού, Υγρών, Στερεών και Αερίων Αποβλήτων (3η τάξη). Ο κύκλος εργασιών της για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 7,91 εκατ. € και 7,13 εκατ. €, αντίστοιχα. Η εταιρία εκπροσωπείται σήμερα από τον […] (Δ/νων και Εντεταλμένος Σύμβουλος)[61]. Σύμφωνα με το από 15.09.2013 πρακτικό του ΔΣ της εταιρίας, το ΔΣ της εταιρίας, με θητεία έως 30.06.2017[62], είχε ως εξής: […], Εντεταλμένος Διευθύνων Σύμβουλος, […], Πρόεδρος ΔΣ, […], Αντιπρόεδρος ΔΣ, […], Γραμματέας ΔΣ και […], Μέλος ΔΣ.

22 Η εταιρία ΨΑΡΡΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ, με δ.τ. ΨΑΡΡΑΣ ΑΤΕ ιδρύθηκε το 1995[63] και εδρεύει στον Εύοσμο Θεσσαλονίκης. Δραστηριοποιείται, μεταξύ άλλων, στην εκτέλεση και εκμετάλλευση δημοσίων και ιδιωτικών έργων. Το έτος 2010 διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (4η τάξη), Οικοδομικά Έργα (4η τάξη), Υδραυλικά Έργα (4η τάξη), Λιμενικά Έργα (1η τάξη) και Έργα Η/Μ (4η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (3η τάξη). Ο κύκλος εργασιών της για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 4,38 εκατ. € και 4,29 εκατ. €, αντίστοιχα. Η εταιρία εκπροσωπείται από τον […] (Πρόεδρος ΔΣ, Δ/νων Σύμβουλος και Τεχνικός Δ/ντής)[64]. Σύμφωνα με το από 01.07.2015 πρακτικό του ΔΣ της εταιρίας, το ΔΣ της εταιρίας, με θητεία τριετή[65], είχε ως εξής: […], Πρόεδρος, Διευθύνων Σύμβουλος και Τεχνικός Διευθυντής, […], Αντιπρόεδρος, […], Μέλος, […], Μέλος, […], Μέλος.

23 Η εταιρία ΘΑΛΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, με δ.τ. THALIS E.S. S.A. (πρώην ΙΘΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ) συστάθηκε το 2001[66] με την επωνυμία ΙΘΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ. Στις 19.06.2015 ανακοινώθηκε η καταχώρηση στο Γ.Ε.ΜΗ. της αλλαγής της εταιρικής επωνυμίας, με την τροποποίηση του σχετικού άρθρου του καταστατικού της εταιρίας ΙΘΑΚΗ Α.Τ.Ε, σε «ΘΑΛΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»[67]. Η εταιρία εδρεύει στο Δήμο Αθηναίων και ως καταστατικό σκοπό, μεταξύ άλλων, έχει

[55] Βλ. σχετικά το άρθρο 6 της από 15.12.2009 2η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ «ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε. - ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.».

[56] Βλ. σχετικά το άρθρο 7 της από 15.12.2009 2η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ «ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε. - ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.».

[57] Σε σχετικό ερώτημα της ΕΑ προς την ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ (υπ’ αριθμ. πρωτ. 5416/27.07.2016) η εταιρία απάντησε ότι «[…]». Στο άρθρο 7 του από 19.04.2010 ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ 4ης ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.», άρθρο 5, το οποίο προσκομίζεται από την εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ με την από 6.6.2016 (αρ. πρωτ. 3959) απαντητική της επιστολή προς την ΕΑ προκύπτει ότι η οικία του […] βρίσκεται στην οδό […].

[58] http://teeserver.tee.gr/regdds/set_res.htm.

[59] Βλ. σχετικώς υπόμνημα της εταιρίας ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ, σελ. 24.

[60] Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 11ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 3η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 77.

[61] Βλ. ανακοίνωση ΓΕΜΗ αριθμ. πρωτ. 5672/17.9.2013.

[62] Βλ. ανακοίνωση ΓΕΜΗ αριθμ. πρωτ. 5672/17.9.2013.

[63] Βλ. ΦΕΚ σύστασης της εταιρίας (Τεύχος Α.Ε. και ΕΠΕ 6533/1995).

[64] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. 82856/19.08.2015 ανακοίνωση ΓΕΜΗ.

[65] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. 82856/19.08.2015 ανακοίνωση ΓΕΜΗ.

[66] Βλ. ΦΕΚ σύστασης της εταιρίας (τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ 10188/16.11.2001).

[67] Βλ. την υπ’ αριθμ. πρωτ. 5784/05.08.2016 απαντητική επιστολή της ΘΑΛΗΣ και την υπ’ αριθμ. 48553/19.06.2015 ανακοίνωση του Γ.Ε.ΜΗ.

την εργολαβική ή υπό οποιαδήποτε άλλη νομική μορφή εκτέλεση πάσης φύσεως τεχνικών και οικοδομικών έργων του Δημοσίου, Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού ή Δημοσίου Δικαίου, Δημοτικών, Κοινοτικών ή Φυσικών προσώπων, είτε στην ημεδαπή είτε στην αλλοδαπή, είτε αυτοτελώς είτε σε συνεργασία οποιασδήποτε μορφής ή τύπου με άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, την εκπόνηση πάσης φύσεως μελετών τεχνικών έργων και την επίβλεψη της εκτελέσεως αυτών. Κατά το έτος 2010 διέθετε τα ακόλουθα εργοληπτικά πτυχία ανά κατηγορία Μ.Ε.ΕΠ.: Οδοποιίας (4η τάξη), Οικοδομικά Έργα (4η τάξη), Υδραυλικά Έργα (4η τάξη), Λιμενικά Έργα (1η τάξη), Έργα Η/Μ (4η τάξη), Βιομηχανικά Ενεργειακά (4η τάξη), Έργα Καθαρ. και Επεξεργασίας Νερού, Υγρών, Στερεών και Αερίων Αποβλήτων (2η τάξη). Ο κύκλος εργασιών της για τα έτη 2011 και 2010 ανήλθε σε περίπου 3,42 εκατ. € και 4,37 εκατ. €, αντίστοιχα. Σημειώνεται, ότι σύμφωνα με το από 18.12.2006 πρακτικό του ΔΣ της ΙΘΑΚΗ, το Διοικητικό Συμβούλιο που εκλέχθηκε από τη ΓΣ με θητεία έως 18.12.2011 συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής: Πρόεδρος, […], Διευθύνων Σύμβουλος, […], Αντιπρόεδρος, […] και μέλη: […], […] και […][68]. Ενώ, έως και την ολοκλήρωση της παρούσας, η εταιρία εκπροσωπείται σήμερα, με θητεία έως και 05.08.2016, από τους […] (Πρόεδρος ΔΣ), […] (Δ/νων Σύμβουλος) και […] (Αντιπρόεδρος)[69] από τον καθένα ξεχωριστά.

24 Ο Σύλλογος Εργοληπτών Δημόσιων Έργων (εφεξής και ΣΕΔΕ) ιδρύθηκε το 1981 και αναγνωρίστηκε με την υπ’ αριθμ. 402/27.11.1981 απόφαση του πρωτοδικείου Έδεσσας. Αποτελεί μέλος της Πανελλήνιας Ένωσης Συνδέσμων Εργοληπτών Δημοσίων Έργων (Π.Ε.Σ.Ε.Δ.Ε) και μέλη του συλλόγου εγγράφονται όσοι ασκούν το επάγγελμα του εργολήπτη δημοσίων έργων, έχουν σχετικό γι’ αυτό πτυχίο και κατοικούν ή διαμένουν στο νομό Πέλλας. Σύμφωνα με το καταστατικό ίδρυσής του, έχει σκοπό α) την μέριμνα για την διαφύλαξη και την προαγωγή των ηθικών, οικονομικών και επαγγελματικών γενικά συμφερόντων των μελών και τη λήψη όλων των αναγκαίων γι’ αυτά μέτρων, β) την μεταξύ των μελών του σωματείου ανάπτυξη του πνεύματος της επαγγελματικής και κοινωνικής αλληλεγγύης και συναδέλφωσης και γ) την πρόληψη επιβλαβούς ανταγωνισμού των μελών του. Μέλη του μπορεί να είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Ο Σύλλογος διοικείται από πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο (με 4 αναπληρωματικά μέλη) που εκλέγεται ετησίως από την Γενική Συνέλευση, η οποία αποτελεί το ανώτατο διοικητικό όργανο. Οι πόροι του συλλόγου προέρχονται από α) τα δικαιώματα εγγραφής, β) τις ετήσιες εισφορές, γ) τους τόκους των κατατεθέντων χρημάτων, δ) τις έκτακτες εισφορές και κάθε άλλο νόμιμο έσοδο. Το 2010 και 2011 ο Σύνδεσμος αριθμούσε 101 και 105 μέλη αντίστοιχα. Πρόεδρος του ΔΣ του Συνδέσμου την περίοδο 2009-2011 διετέλεσε ο […] (Πρόεδρος και Δ/νων Σύμβουλος της Θ.ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ ΑΕ) και μέλη ο […], ο […] [ΤΟΜΟΣΟΓΛΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΣ-ΜΗΤΣΟΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ Ο.Ε.], […], ο […], […] και η […].

[68] Βλ. ΦΕΚ 169/09.01.2007, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

[69] Βλ. ΦΕΚ 8319/11.08.2011, τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ.

III. ΥΠΟΒΛΗΘΕΙΣΕΣ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΜΕΝΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

III.1 Παραβίαση εύλογης διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας - παραβίαση των δικαιωμάτων άμυνας

25 Στα υπομνήματά τους και στη συζήτηση ενώπιον της Ε.Α., ορισμένες από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ισχυρίζονται ότι παραβιάστηκε η αρχή της εύλογης διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας, καθώς παρήλθε μεγάλο χρονικό διάστημα μεταξύ της έναρξης της διοικητικής διαδικασίας διερεύνησης της υπόθεσης και της κοινοποίησης της εισήγησης, με συνέπεια καλούνται να λογοδοτήσουν για πρακτικές και συμπεριφορές που έλαβαν χώρα πριν από 6 (και πλέον) έτη[70]. Με αυτό τον τρόπο θεωρούν ότι παραβιάστηκε η αρχή της χρηστής διοίκησης και της μη καταχρηστικής άσκησης των δικαιωμάτων[71], ενώ κατέστη εξαιρετικά δυσχερής η αποτελεσματική άμυνα των εν λόγω εταιριών[72] και ο πλήρης δικαστικός έλεγχος της ουσίας της υπόθεσης, δεδομένου ότι κατέστη αδύνατη η προσκόμιση και εξέταση των αναγκαίων απαλλακτικών αποδεικτικών στοιχείων[73]. Ισχυρίζονται επίσης ότι η παράβαση της αρχής της εύλογης διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας συνεπάγεται την μη επιβολή ή/και τη μείωση του επιβαλλόμενου προστίμου.

26 Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ορισμένες από τις εμπλεκόμενες εταιρίες ισχυρίζονται ότι η παράβαση οριακά δεν έχει υποπέσει σε παραγραφή, καθώς μεταξύ της πράξης έναρξης της διαδικασίας και της επόμενης πράξης που θα μπορούσε να διακόψει την παραγραφή έχει παρέλθει διάστημα πλέον των 4,5 ετών[74]. Πέραν τούτου, μία από τις εμπλεκόμενες εταιρίες ισχυρίζεται επιπλέον ότι ο μη εύλογος χαρακτήρας της αδράνειας της Επιτροπής Ανταγωνισμού - μετά τον τελευταίο έλεγχο του 2011 έως τον χρόνο εκκίνησης των νέων διαδικαστικών πράξεων - καταδεικνύεται αν συγκριθεί η παρούσα υπόθεση με άλλες πολύ συνθετότερες στον κλάδο δημοπράτησης δημοσίων έργων, που αφορούσαν σε πολλά έργα, με μεγαλύτερη διάρκεια και με περισσότερες εμπλεκόμενες επιχειρήσεις[75].

27 Οι εν λόγω αιτιάσεις είναι απορριπτέες ως αβάσιμες, κατά πρώτον διότι τα μέρη είχαν στη διάθεσή τους όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία για την αντίκρουση των αποδιδόμενων παραβάσεων στο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, ενώ άσκησαν πλήρως και τα διαδικαστικά τους δικαιώματα κατά τις κείμενες διατάξεις. Επισημαίνεται, κατ’ αρχάς, ότι η εισήγηση στην προκειμένη περίπτωση βασίζεται, σε μεγάλο βαθμό, σε

[70] Βλ. Υπομνήματα ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, προσθήκη- αντίκρουση ΘΑΛΗΣ, συμπληρωματικό υπόμνημα ΛΙΜΕΝΙΚΗ, συμπληρωματικό υπόμνημα ΕΡΓΟΝΕΤ.

[71] Βλ. Υπόμνημα ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ.

[72] Βλ. Υπομνήματα ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, προσθήκη-αντίκρουση ΘΑΛΗΣ, συμπληρωματικό υπόμνημα ΕΡΓΟΝΕΤ.

[73] Βλ. Υπομνήματα ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, συμπληρωματικό υπόμνημα ΕΡΓΟΝΕΤ.

[74] Βλ. υπόμνημα ΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, συμπληρωματικό υπόμνημα ΕΡΓΟΝΕΤ

[75] Βλ. Υπόμνημα και συμπληρωματικό υπόμνημα ΛΙΜΕΝΙΚΗ.

αποδεικτικά στοιχεία που συντάχθηκαν σε ανύποπτο, και σύγχρονο με τη διενέργεια των επίμαχων συναντήσεων, χρόνο (contemporaneous documents in tempore non suspecto), όπως λ.χ. οι σημειώσεις στην ατζέντα του [...], οι σημειώσεις στην ατζέντα της [...] (ΕΡΓΑΣΙΣ), η εγγυητική επιστολή συμμετοχής ποσού 71.223€ που είχε εκδώσει η ΕΡΓΑΣΙΣ για την συμμετοχή της στον επίμαχο διαγωνισμό του Ν. Πέλλας, κ.λπ.), στην περίπτωση δε ιδίως των χειρόγραφων σημειώσεων του [...], ο συντάκτης τους είχε και αυτοπρόσωπη παρουσία στις εν λόγω συναντήσεις.

28 Περαιτέρω, οι εκπρόσωποι των εμπλεκομένων επιχειρήσεων που συμμετείχαν στις επίμαχες συναντήσεις ή/και ήταν οι συντάκτες κρίσιμων αποδεικτικών στοιχείων, συνεχίζουν να διευθύνουν ή να απασχολούνται στις ίδιες επιχειρήσεις μέχρι σήμερα[76]. Συνεπείαν τούτου, δεδομένης της θέσης των εν λόγω διευθυντικών στελεχών στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και του ενεργού ρόλου των ιδίων διευθυντικών στελεχών στην διοικητική διαδικασία εν γένει, δεν γεννάται, κατά την κρίση της Επιτροπής, θέμα αδυναμίας αποτελεσματικής άμυνας από μέρους των συμπραττουσών εταιριών.

29 Η πλήρης άσκηση από μέρους των εμπλεκομένων μερών των διαδικαστικών τους δικαιωμάτων κατά τις κείμενες διατάξεις καταδεικνύει, επίσης, ότι άσκησαν αποτελεσματικά τα δικαιώματα άμυνάς τους. Στο πλαίσιο αυτό τα μέρη συγκέντρωσαν και προσκόμισαν και ανταποδείξεις, όπως ένορκες εξετάσεις μαρτύρων ενώπιον του Πταισματοδίκη[77], ένορκες βεβαιώσεις[78] συγκεκριμένη μάλιστα επιχείρηση συμπεριέλαβε αναλυτική οικονομοτεχνική μελέτη κόστους[79], προς αντίκρουση των αποδιδόμενων παραβάσεων.

30 Εξάλλου, ο προαναφερόμενος ισχυρισμός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, δεδομένου ότι δεν συντρέχει εν προκειμένω περίπτωση τυχόν παρέλευσης υπερβολικού χρόνου για λόγους που αποδίδονται στη διενεργούσα την έρευνα διοικητική αρχή, η οποία να είχε επίπτωση στην ικανότητα των επιχειρήσεων να αμυνθούν αποτελεσματικά[80]. Επισημαίνεται σχετικά ότι η αυτεπάγγελτη έρευνα της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού (εφεξής και ΓΔΑ) στην κρινόμενη υπόθεση ξεκίνησε άμεσα, λαμβάνοντας υπόψη το χρόνο στον οποίο περιήλθαν για πρώτη φορά σε γνώση της Υπηρεσίας πληροφορίες για την επίμαχη σύμπραξη (ανώνυμη επιστολή) και ότι η ΕΑ, τόσο κατά το στάδιο της έρευνας όσο και στο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας μετά την κοινοποίηση αιτιάσεων, ενόψει των πραγματικών περιστατικών και νομικών ζητημάτων προς στοιχειοθέτηση της παράβασης, τα οποία και εντοπίστηκαν με μόνη την αυτεπάγγελτη δράση της (χωρίς καταγγελία ή αίτηση επιείκειας από τα μέρη), και της ανάγκης ανασύστασης του ιστορικού της μυστικής σύμπραξης - διαδικασία, έδρασε εντός ευλόγου χρόνου στις περιστάσεις της κρινόμενης υπόθεσης. Επίσης, δεν τίθεται εν προκειμένω θέμα τυχόν προσβολής δικαιωμάτων άμυνας για λόγους που οφείλονται στο γεγονός ότι το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας ήταν χωρίς εύλογη αιτία μακρό. Συναφώς, μολονότι προβάλλεται από κάποια από τα μέρη η (δήθεν) δυσχέρεια συλλογής αποδεικτικών στοιχείων, δεν θεμελιώνεται, ωστόσο, ο ισχυρισμός αυτός σε συγκεκριμένα στοιχεία. Και στην περίπτωση όμως της ΕΡΓΟΝΕΤ, η οποία ανέφερε ότι αδυνατούσε να εντοπίσει και να προσκομίσει τα αεροπορικά εισιτήρια με τα οποία ο [...] μετέβη στην Θεσσαλονίκη και επέστεψε στην Αθήνα, ο ισχυρισμός δεν θεωρείται βάσιμος, δεδομένου ότι, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, τα μέρη άσκησαν αποτελεσματικά τα δικαιώματα άμυνάς τους, καθώς προσκόμισε σχετική απόδειξη από πρατήριο καυσίμων, κοντά στο αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης, της ίδιας ημέρας. Συνεπώς η προβληθείσα αυτή ένσταση παραβίασης της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας και συνακόλουθα της παραβίασης των δικαιωμάτων άμυνας των μερών είναι απορριπτέα και ως αόριστη, δεδομένου ότι βασίζεται σε αφηρημένους και αόριστους ισχυρισμούς, χωρίς οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να τεκμηριώνουν τις αιτιάσεις τους περί αδυναμίας αντίκρουσης συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων, παρότι έφεραν το σχετικό βάρος απόδειξης[81]. Εναπόκειτο, επίσης, κατά μείζονα λόγο σε εκείνες να διενεργήσουν την δέουσα επιμέλεια και να λάβουν τυχόν όλα τα χρήσιμα και αναγκαία εκείνα μέτρα για να διατηρήσουν τα στοιχεία που είχαν στη διάθεσή τους. Εξάλλου, εν προκειμένω παρέλκει η εξέταση του ισχυρισμού ότι η παράβαση της αρχής της εύλογης διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας συνεπάγεται τη μη επιβολή ή/και τη μείωση του επιβαλλόμενου προστίμου, δεδομένου ότι δεν διαπιστώθηκε παράβαση της εν λόγω αρχής. Σε κάθε περίπτωση δεν προβλέπεται ως ελαφρυντική περίπτωση του προστίμου η τυχόν παρέλευση εύλογης διάρκειας.

31 Σημειώνεται, ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διοικητικής διαδικασίας εξετάζεται σε συνάρτηση με τις περιστάσεις που χαρακτηρίζουν κάθε υπόθεση, συνεκτιμώμενου του είδους της εκάστοτε διαπιστούμενης παράβασης, της πολυπλοκότητας των πραγματικών περιστατικών και του πλήθους των διερευνητέων στοιχειών και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εξαχθεί συμπέρασμα για την παραβίαση της αρχής της ευλόγου διάρκειας της διαδικασίας σε μία υπόθεση με κριτήριο τη σύγκρισή της με άλλη υπόθεση, όπως προτάθηκε από μία από τις εμπλεκόμενες εταιρίες, για τον πρόσθετο λόγο ότι κάθε υπόθεση έχει την ιδιαιτερότητά της.

ΙΙΙ.2 Παραβίαση δικαιώματος άμυνας και προηγούμενης ακρόασης

32 Ορισμένες από τις εμπλεκόμενες εταιρίες προέβαλαν ισχυρισμούς ότι δεν παρέλαβαν εμπρόθεσμα

[76] Ισχύει για τις ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ.

[77] Βλ. ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

[78] Βλ. ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ.

[79] Βλ. υπόμνημα ΘΑΛΗΣ΄.

[80] Βλ. ενδεικτικά, απόφαση ΠΕΚ Τ-60/05 UFEX κατά Επιτροπής, σκ. 56-57: κατά πάγια νομολογία, για να αποδειχθεί προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, περιλαμβανομένης της προσβολής λόγω της υπερβολικής διάρκειας του ερευνητικού σταδίου, θα πρέπει να αποδειχθεί ότι η δυνατότητα της επιχείρησης να αντικρούσει τις αιτιάσεις της αρχής ανταγωνισμού όντως περιορίστηκε για λόγους που οφείλονται στο γεγονός ότι το πρώτο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας ήταν χωρίς εύλογη αιτία μακρό. Βλ. και ΔΕφΑθ 3793/2012, σκ. 21.

[81] Βλ. απόφαση υπ’ αριθμ. 563/VII/2013 της ΕΑ, παρ. 24 και ΠΕΚ Τ-405/06 ArcelorMittal κλπ κατά Επιτροπής, σκ. 167.

στις 05.01.2017 τα σχετικά έγγραφα τα οποία τα λοιπά μέρη προσκόμισαν με τα υπομνήματά τους, σε αντίθεση με τα οριζόμενα στο άρθρο 14 παρ. 3 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Ε.Α. (ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ) ή ότι παραβιάστηκε το συνταγματικό δικαίωμα άμυνάς τους, καθώς δεν τηρήθηκε η προβλεπόμενη από άρθρο 14 παρ. 4 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Ε.Α. προθεσμία των δέκα ημερών πριν από την συζήτηση της υπόθεσης για την κατάθεση της προσθήκης - αντίκρουσης (ΕΡΓΟΝΕΤ[82]) ή ότι μεταξύ της προθεσμίας κατάθεσης των υπομνημάτων, την 05.01.2017 και της προθεσμίας κατάθεσης της προσθήκης - αντίκρουσης, την 09.01.2017, μεσολαβούσε μόνο μία εργάσιμη μέρα, καθώς οι λοιπές μεσολαβούσες ημέρες ήταν αργίες, με αποτέλεσμα να μην είναι επαρκής ο χρόνος μελέτης των ισχυρισμών των υπολοίπων μερών προκειμένου να συνταχθεί η προσθήκη αντίκρουση και να παραβιάζεται εξ αυτού του λόγου το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασής τους (ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΟΝΕΤ)[83], [84].

33 Οι ανωτέρω ισχυρισμοί είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι: Καταρχήν η συζήτηση ενώπιον της Ε.Α. ορίστηκε αρχικά για την 28.12.2016 και από την επίδοση της κλήσης μέχρι την ημέρα αυτή είχαν τον χρόνο να προετοιμαστούν και εν συνεχεία η συζήτηση αναβλήθηκε για την 11.1.2017, ενώ παράλληλα παρατάθηκε και η προθεσμία για την υποβολή υπομνήματος και προσθήκης αντίκρουσης. Έτσι, μετά την αναβολή της συζήτησης, η προθεσμία υποβολής υπομνημάτων ορίσθηκε αρχικά για την 03.01.2017 και κατόπιν, γενομένου δεκτού σχετικού αιτήματος ορισμένων εκ των εμπλεκομένων μερών, για την 05.01.2017, ενώ η υποβολή προσθήκης/αντίκρουσης ορίσθηκε για την 09.01.2017. Επομένως, παρασχέθηκε σε όλα ο αναγκαίος χρόνος για την ανάπτυξη των ισχυρισμών τους.

34 Ως προς τον ισχυρισμό της ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ότι δεν έλαβε τα σχετικά έγγραφα που προσκόμισαν για την άμυνά τους τα λοιπά εμπλεκόμενα μέρη, ο ισχυρισμός αυτός, πέραν από αορίστως προβαλλόμενος, τυγχάνει και αβάσιμος, καθόσον τα εν λόγω σχετικά έγγραφα τέθηκαν στη διάθεσή της κατά την 05.01.2017, αλλά η ίδια, για τους δικούς της αποκλειστικά λόγους, δεν έλαβε αντίγραφα, ούτε και επανήλθε με αίτημα για λήψη αντιγράφων σε νέα ημερομηνία.

35 Ως προς τους προαναφερόμενους επιμέρους ισχυρισμούς ότι δεν τηρήθηκαν οι προθεσμίες για την υποβολή προσθήκης - αντίκρουσης, αυτοί είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι και αορίστως προβαλλόμενοι. Συγκεκριμένα, οι προβλεπόμενες προθεσμίες δεν είναι απαραίτητο να τηρούνται και μετά από κάθε αναβολή της συζήτησης της υπόθεσης, διότι διαφορετικά θα κατέληγαν σε παρέλκυση της διαδικασίας. Περαιτέρω, όμως ενώ οι προβάλλουσες τον ισχυρισμό αυτό εταιρίες δεν αναφέρουν κατά τρόπο συγκεκριμένο αν υπέστησαν και ποια βλάβη από τα στάδια αυτά της διαδικασίας για τα οποία παραπονούνται, ώστε να είναι δυνατή η εκτίμηση του ισχυρισμού τους. Αντίθετα προβάλλουν αφηρημένους και αόριστους ισχυρισμούς, δεδομένου ότι δεν τεκμηριώνουν τις αιτιάσεις τους περί αδυναμίας αντίκρουσης συγκεκριμένων ισχυρισμών, πέραν του ότι είχαν ασκήσει αποτελεσματικά τα δικαιώματα άμυνάς τους.

III.3 Λοιπές διαδικαστικές ενστάσεις

36 Περαιτέρω από την εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι από τα απομαγνητοφωνημένα πρακτικά της συζήτησης της υπόθεσης ενώπιον της Ε.Α. λείπουν τμήματα λεχθέντων ή υπάρχουν ενδείξεις «εκτός μικροφώνου» κ.λπ, καθώς και ότι πολλές φορές αντί ερωτήσεων έγιναν κρίσεις ή διατυπώθηκαν θέσεις από τον ερωτώντα, καθώς και ότι οι ερωτήσεις με τον τρόπο που έγιναν εμπεριείχαν έστω και έμμεσα θέσεις, ενώ το δέον είναι να γίνονται ουδέτερα, χωρίς κρίσεις ή έμμεσες τοποθετήσεις για να μη δημιουργείται η εντύπωση αρνητικής για τον μάρτυρα και τα λεγόμενά του προκατάληψης από τη μεριά όποιου ερωτά[85].

37 Ο εν λόγω ισχυρισμός περί ελλείψεων στην καταγραφή και την απομαγνητοφώνηση της συζήτησης της υπόθεσης, είναι απορριπτέος προέχοντος ως αόριστος και εξ αυτού του λόγου ανεπίδεκτος εκτιμήσεως, ως προς την έκταση και το αποτέλεσμα, καθώς δεν προσδιορίζεται ποια ακριβώς βλάβη και με ποιον τρόπο προκλήθηκε στην παραπονούμενη εταιρία από το γεγονός ότι ορισμένα συγκεκριμένα σημεία της συζήτησης - και ποια είναι αυτά - δεν κατέστη δυνατόν να απομαγνητοφωνηθούν, προφανώς για τεχνικούς λόγους, αφού πολλοί έκαναν χρήση φορητού μικροφώνου και είναι ενδεχόμενο στο ενδιάμεσο να υπήρχαν μικρά κενά όχι όμως καθοριστικά για τους ισχυρισμούς και τις απόψεις των μερών, ενόψει και του γεγονότος ότι η εταιρία που παραπονείται σχετικά ήταν παρούσα καθ’όλη την ακροαματική διαδικασία και άσκησε αποτελεσματικά τα δικαιώματά της.

38 Επίσης, από τα απομαγνητοφωνημένα πρακτικά των συνεδριάσεων ενώπιον της Ε.Α., προκύπτει ότι οι συγκεκριμένες ερωτήσεις που υποβλήθηκαν κατά το στάδιο της ακροαματικής διαδικασίας, αποσκοπούσαν μόνο στη λήψη ουσιαστικών διευκρινίσεων με προφανή επιδίωξη της Ε.Α. να διερευνήσει τα εξεταζόμενα θέματα τα οποία κατά τρόπο κατάφωρο ο [...] επιχείρησε σε όλη τη διάρκεια της εξέτασής του να διαστρέψει κινούμενος ενάντια και στις δικές του έγγραφες σημειώσεις στο ημερολόγιο (πρβλ. ΔΕφΑθ 2774/2014, σκ. 20,21). Σε κάθε περίπτωση δεν αποδεικνύεται ότι η απόφαση δεν θα είχε ληφθεί ή θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο αφού τα συγκλίνοντα στοιχεία αποδείκνυαν τις παραβάσεις για όσους συμμετείχαν στο «στήσιμο του διαγωνισμού» (πρβλ. ΔΕφΑθ 1616/2009, σκ. 15 με περαιτέρω παραπομπή στην ΔΕΚ Τ-9/99 σκέψη 370).

39 Με τον αυτό αόριστο και αφηρημένο τρόπο παραπονείται η ίδια εταιρία για διατύπωση αρνητικών θέσεων σε βάρος της, έμμεσα κατά τη διατύπωση των ερωτήσεων προς τον μάρτυρα που εξετάσθηκε κατόπιν προτάσεώς της, και για το λόγο αυτό της αοριστίας η ένσταση πρέπει να απορριφθεί. Εξάλλου ουδόλως προκύπτει ότι διατυπώθηκαν αρνητικές κρίσεις σε βάρος της θέσης

[82] Βλ. προσθήκη - αντίκρουση ΕΡΓΟΝΕΤ.

[83] Βλ. Προσθήκη - αντίκρουση ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και ΕΡΓΟΝΕΤ.

[84] Βλ. προσθήκη - αντίκρουση ΕΡΓΟΝΕΤ.

[85] Βλ. προσθήκη - αντίκρουση ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ

της εν λόγω εταιρίας από μέλη της Επιτροπής ή μέρη της διαδικασίας κατά την εξέταση του μάρτυρά της, οι οποίες να μη συνάδουν προς την αρχή της αμεροληψίας ή να μη δικαιολογούνται από τη φύση και την προφορικότητα της διαδικασίας. Επειδή, περαιτέρω, κατ’ άρθρο 29 παρ. 2 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Ε.Α. ορίζεται ότι προς υποβοήθηση αποκλειστικά του έργου της Γραμματείας της Επιτροπής μπορούν να χρησιμοποιούνται ηλεκτρονικά μέσα για την καταγραφή του συνόλου ή μέρους της προφορικής διαδικασίας και ιδίως των καταθέσεων των μαρτύρων. Όμως, και αληθή αν ήθελε υποτεθεί τα αποδιδόμενα, κάτι που δεν ισχύει, δεν μπορεί να συναχθεί ότι η ένδικη παράλειψη αναγραφής στα τηρούμενα πρακτικά μέρους των καταθέσεων των ως άνω μαρτύρων αποτελεί παράβαση ουσιώδους τύπου διατεταγμένου στη διαδικασία έκδοσης των αποφάσεων της Ε.Α., αφού σύμφωνα με τη διάταξη αυτή μπορεί να καταγραφεί το σύνολο ή και μέρος της προφορικής διαδικασίας (πρβλ. και ΔΕφΑθ 2265/2010, σκ. 14. για το πρώην ομοίου περιεχομένου άρθρο 27 παρ. 2 του Κανονισμού Λειτουργίας της Ε.Α. του έτους 2006).

IV. Έρευνα της ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

40 Για τους σκοπούς διερεύνησης της εν λόγω υπόθεσης, η ΓΔΑ πραγματοποίησε, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, επιτόπιους ελέγχους, αρχικά, την 1.3.2011 στην έδρα της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, στο Ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ και στον Σύνδεσμο Εργοληπτών Δημοσίων Έργων Ν. Πέλλας, την 02.03.2011 στην έδρα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ και την 6.4.2011, στις έδρες των εταιριών, ΛΑΤΟΜΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (εφεξής και ΛΑΤΟΜΙΚΗ) και ΙΘΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (νυν ΘΑΛΗΣ).

41 Στοιχεία αναφορικά με τον εν λόγω διαγωνισμό ζητήθηκαν επίσης από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πέλλας και τις Επιτροπές Διαγωνισμού «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση 27 Χ.Α.Δ.Α.» και «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση 18 Χ.Α.Δ.Α.». Νέος κύκλος επιτόπιων ελέγχων πραγματοποιήθηκε την 17.3.2016 στις έδρες των εταιριών ΕΡΓΑΣΙΣ, ΑΙΑΣ, ΨΑΡΡΑΣ και ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ενώ ζητήθηκαν και ελήφθησαν επιπλέον στοιχεία από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πέλλας, μεταξύ των οποίων λίστα με τις εργοληπτικές εταιρίες που έλαβαν τεύχη δημοπράτησης του συγκεκριμένου έργου.

42 Επίσης, κρίθηκε σκόπιμη και η λήψη ανωμοτί καταθέσεων από συγκεκριμένα στελέχη εργοληπτικών εταιριών τα οποία, όπως προέκυψε από την έρευνα, διέμειναν στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στην Έδεσσα στις 29.11.2010 και στις 30.11.2010, δηλ. την προηγούμενη και την καταληκτική ημερομηνία υποβολής φακέλων συμμετοχής στον εν λόγω διαγωνισμό. Συγκεκριμένα η Υπηρεσία για ανωμοτί κατάθεση / παροχή εξηγήσεων κάλεσε τους εξής:

α/α	Ονοματεπώνυμο	Επιχείρηση	Ιδιότητα / Θέση στην επιχείρηση	Ημερομηνία κατάθεσης
1	[…]	ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΕ	[…]	16.12.2015
2	[…]	ΝΙΟΒΗ ΑΤΕ	Μέλος ΔΣ	16.12.2015
3	[…]	ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΤΕ	Μέλος ΔΣ	16.12.2015
4	[…]	ΝΙΟΒΗ ΑΤΕ	Μέλος ΔΣ	05.01.2016
5	[…]	ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ	[…] Διευθύνων Σύμβουλος […] μέλος ΔΣ	06.03.2016
6	[…]	ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ	[…]	06.03.2016
7	[…]	Μέλος ΣΕΔΕ	Μέλος ΔΣ του ΣΕΔΕ […]	28.03.2016
8	[…]	Μέλος ΣΕΔΕ	Πρόεδρος ΔΣ του ΣΕΔΕ […]	28.03.2016
9	[…]	ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ ΕΕ (ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ)	Νόμιμος εκπρόσωπος	Δεν προσήλθε, λόγω κωλύματος

V. ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ Ή ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΣΧΕΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

V.1 Σχετική αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών

43 Η σχετική αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών περιλαμβάνει το σύνολο των προϊόντων ή υπηρεσιών που θεωρούνται από τον καταναλωτή εναλλάξιμες ή δυνάμενες να υποκατασταθούν μεταξύ τους, λόγω των χαρακτηριστικών τους, της τιμής τους και της σκοπούμενης χρήσης τους. Στη σχετική αγορά προϊόντων περιλαμβάνονται αφενός το προϊόν (ή προϊόντα) που αφορούν στην υπό εξέταση υπόθεση καθώς και όλα τα προϊόντα που είναι υποκατάστατά τους είτε από πλευράς ζήτησης είτε από πλευράς προσφοράς και των οποίων η διαθεσιμότητα (ή δυνητική διαθεσιμότητα) εμποδίζει τις ελεγχόμενες επιχειρήσεις να αυξήσουν επικερδώς την τιμή τους κατά ένα μικρό αλλά σημαντικό ποσοστό για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα.

44 Εν προκειμένω, στις υποθέσεις χειραγώγησης διαγωνισμών (bid-rigging), η ζήτηση προέρχεται από πολυάριθ-

μους δημόσιους αγοραστές που προσφεύγουν στο σύστημα της ανάθεσης μέσω δημοπρασιών, και επιτυγχάνουν την δυνατόν χαμηλότερη τιμή για τις απαιτούμενες παροχές. Τις προδιαγραφές και τους όρους των δημοπρασιών τις προσδιορίζουν οι Αναθέτουσες Αρχές στην αναλυτική περιγραφή των έργων και στη σχετική συγγραφή υποχρεώσεων. Η προσφορά που ανταποκρίνεται στη ζήτηση αυτή κάθε φορά καθορίζεται από τους κατασκευαστές-εταιρίες που συμμετέχουν στους εν λόγω διαγωνισμούς.

45 Σημειώνεται ότι η ακριβής οριοθέτηση της σχετικής αγοράς δεν αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για τη νομική αξιολόγηση της υπό κρίση υπόθεσης - σύμπραξης. Και τούτο, διότι κατά πάγια ενωσιακή νομολογία και πρακτική δεν απαιτείται η ακριβής οριοθέτηση της σχετικής αγοράς για την εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, όταν οι κρινόμενες συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές έχουν ως αντικείμενό τους τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού[86]. Συναφώς, δεν απαιτείται, κατ’ αρχήν, για τη διαπίστωση παράβασης ειδική οικονομική ανάλυση για τις συνθήκες της οικείας αγοράς, ούτε και για τον προσδιορισμό αυτής[87]. Η αρχή αυτή μπορεί να εφαρμοστεί αναλογικά και στην περίπτωση του άρθρου 1 του ν. 703/1977 (πλέον άρθρο 1 του ν. 3959/2011). Συναφώς, έχει κριθεί ότι δεν είναι η εκάστοτε αρχή ανταγωνισμού που επιλέγει κάθε φορά «κατ’ αυθαίρετο» τρόπο τη σχετική αγορά προϊόντων, αλλά οι ίδιες οι συμπράττουσες επιχειρήσεις που επικεντρώνουν την αντί-ανταγωνιστική τους συμπεριφορά σε ορισμένο/-α προϊόν/τα (καθορίζοντας έτσι και το εύρος της σχετικής έρευνας)[88], [89].

46 Η Ε.Α. σε υποθέσεις συγκεντρώσεων κατασκευαστικών επιχειρήσεων έχει αποφανθεί ότι η ευρύτερη αγορά των κατασκευών δημοσίων έργων διακρίνεται κατ’ αρχήν από αυτή των ιδιωτικών έργων[90]. Στην αγορά των δημοσίων έργων περιλαμβάνονται τα έργα που έχουν ως αναθέτουσα αρχή διάφορους φορείς του Δημοσίου[91] και η ανάθεση, επίβλεψη, κατασκευή και συντήρησή τους διενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας περί δημοσίων έργων. Πρόκειται κυρίως για έργα υποδομής, τα οποία δύνανται να υλοποιηθούν μόνο από τις εγγεγραμμένες στο Μ.Ε.ΕΠ. επιχειρήσεις. Σε ότι αφορά ειδικότερα στην αγορά των δημοσίων έργων, αυτή δύναται να διακριθεί έτι περαιτέρω σε επιμέρους σχετικές αγορές, λαμβάνοντας υπόψη τα παρακάτω:

• τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί η εργοληπτική εταιρία προκειμένου να αναλάβει την εκτέλεση δημόσιου έργου δηλ. το ύψος του προϋπολογισμού του δημοπρατούμενου έργου, την νομική της μορφή, το ύψος των ιδίων κεφαλαίων της, την κατασκευαστική της ικανότητα και εμπειρία και ιδιαίτερα την τάξη (πτυχίο εργοληπτικής ικανότητάς) της,

• την εγγραφή της ημεδαπής εργοληπτικής εταιρίας, αναλόγως των προϋποθέσεων που συγκεντρώνει (ίδια κεφάλαια, πάγια, εμπειρία κλπ) και τη νομική της μορφή στο Μ.Ε.ΕΠ.,

• τις κατηγορίες έργων στις οποίες είναι εγγεγραμμένη μία εργοληπτική επιχείρηση δηλ. α) Οδοποιίας, β) Οικοδομικά, γ) Υδραυλικά, δ) Λιμενικά, ε) Ηλεκτρομηχανολογικά και στ) Βιομηχανικά - Ενεργειακά,

• τις τάξεις από τις οποίες καθορίζονται και οι δυνατότητες συμμετοχής των εργοληπτικών εταιριών στους διαγωνισμούς για την ανάθεση δημοσίων τεχνικών έργων, βάσει του εκάστοτε νομοθετικού πλαισίου, οι οποίες είναι επτά (7) ενώ προβλέπονται και δύο (2) ειδικές τάξεις, οι Α1 και Α2, για μικρές επιχειρήσεις.

47 Σε προηγούμενες αποφάσεις της, η Ε.Επ. έχει κρίνει ότι η αγορά δομικών κατασκευών πρέπει να διαιρεθεί σε δύο χωριστές σχετικές αγορές: μία για την κατασκευή κατοικιών[92] και μία για τα έργα υποδομής (π.χ. οδικά έργα, σιδηρόδρομοι, τούνελ και γέφυρες)[93] δεδομένου ότι απαιτούνται διαφορετικές ικανότητες, προσωπικό, εξοπλισμός και μηχανήματα για τη δραστηριοποίηση στις δύο αυτές αγορές. Έρευνα της Ε.Επ. έδειξε ότι η διάρθρωση της προσφοράς, τα επίπεδα τιμών και οι υπόλοιποι όροι ανταγωνισμού δεν διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα[94]. Επιπλέον, διάκριση μπορεί να γίνει ανάλογα με το μέγεθος του κατασκευαστικού έργου λόγω του ότι οι συνθήκες ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά μεταξύ μικρών και μεγάλων έργων[95].

[86] Βλ. ενδεικτικά Αποφάσεις ΠΕΚ Τ-38/02 Groupe Danone κατά Επιτροπής, σκ. 99, και Τ-48/02 Brouwerij Haacht NV κατά Επιτροπής, σκ. 58 (καθώς και στη σχετική νομολογία που παραπέμπουν).

[87] Βλ. απόφαση ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4.

[88] Βλ. απόφαση ΠΕΚ Τ-71/03, Tokai Carbon κατά Επιτροπής, σκ. 90.

[89] Βλ. και Faull & Nikpay «The EU Law of Competition», 3η έκδοση, παρ. 8.453 «The Commission is not obliged to define the relevant market in a decision applying Article 101, except where it would be impossible without such a definition to determine the agreement or concerted practice in question was liable to affect trade between Member States and had as its object or effect the prevention, restriction or distortion of competition within the internal market [...]».

[90] Βλ. ενδεικτικά Αποφάσεις Ε.Α. αριθμ. 190/ΙΙΙ/2001, 208/ΙΙΙ/2002, 324/V/2006, 338/V/2007, 372/V/2007. Βλ. επίσης και απόφαση 486/VI/2010 αναφορικά με «Λήψη απόφασης επί της από 9.2.2005 καταγγελίας της εταιρίας με την επωνυμία «ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΔΩΝ ΚΑΙ ΓΕΦΥΡΩΝ ΑΤΕ-ΟΔΓΕ», κατά της εταιρίας με την επωνυμία «ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ Α.Ε.», για παράβαση του άρθρου 2 του ν. 703/1977».

[91] Οι φορείς του Δημοσίου που εμπλέκονται στο σύστημα παραγωγής τεχνικών έργων (δημόσιων) είναι μεταξύ άλλων Δημόσιες Υπηρεσίες, Ν.Π.Δ.Δ., οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κάθε βαθμού συμπεριλαμβανομένης της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. και των τοπικών ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων, οι Δημόσιες επιχειρήσεις και οι Δημόσιοι Οργανισμοί κ.λπ.

[92] Την οποία διέκριναν περαιτέρω μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών έργων.

[93] Βλ. σχετικά απόφαση της Ε.Επ. COMP/M.4687 Sacyr/Vallehermoso Eiffage (21.02.2008), COMP/M.4249 Abertis/Autostrade (22.09.2006), COMP/M.4087 Eiffage/Macquarie/APRR (15.02.2006), COMP/M.1157 Skanska/Scancem (11.11.1998), COMP/M.874 AMEC/Financiere SPIE Batignolles/SPIE Batignolles (06.02.1997).

[94] Επισημαίνεται, επίσης ότι η Ε.Επ. στις περιπτώσεις όπου αφορούν σε κατασκευή οδικών αρτηριών με έντονη κυκλοφοριακή κίνηση, όπου χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο «άσφαλτος» ως υλικό επικάλυψης, θεωρεί ότι αυτή (άσφαλτος) αποτελεί μία ξεχωριστή αγορά. Περιορίζουν δε τη γεωγραφική αγορά σε μία ακτίνα (μέγιστη 100 χλμ.) η οποία αντιστοιχεί στο χρόνο μεταφοράς της [βλ. σχετικά COMP/M. 4298 Foster Yeoman/ aggregates Industries (06.09.2006) και COMP/M.4687].

[95] Βλ. σχετικά την απόφαση της Ε.Επ. της 05.02.1992, όσον αφορά τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της ΣυνθΕΚ (Υποθέσεις IV/31572 και 32571 - Βιομηχανία κατασκευών στις Κάτω Χώρες),

48 Τα τελευταία χρόνια έχουν κάνει την εμφάνισή τους διάφορες μορφές Δημοσίων Έργων στην Ελλάδα, όπως οι συμβάσεις παραχώρησης και οι Σύμπραξης Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ. - Public-Private-Partnership, PPP), οι οποίες δύναται να αποτελούν διακριτή αγορά δημοσίων έργων. Ωστόσο, δεδομένου ότι το υπό εξέταση έργο («Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας») που δημοπρατήθηκε την 30.11.2010 δεν συγκαταλέγεται σε καμία από τις δύο παραπάνω μορφές δημόσιων έργων παρέλκει η περαιτέρω εξέταση του εν λόγω ζητήματος στην παρούσα υπόθεση[96].

49 Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα προεκτεθέντα και ιδίως ότι στις περιπτώσεις υποθέσεων νόθευσης διαγωνισμών (bid-rigging)[97] το βασικό σημείο αναφοράς για τον ορισμό της σχετικής αγοράς προϊόντος είναι στην ουσία το έργο που επηρεάζεται από την υπό έρευνα σύμπραξη[98], η σχετική αγορά προϊόντος που αφορά την παρούσα είναι η αγορά των δημόσιων έργων.

V.2 Σχετική γεωγραφική αγορά

50 Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή, στην οποία οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις πωλούν τα σχετικά προϊόντα υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού. Η ΕΑ σε υποθέσεις συγκεντρώσεων κατασκευαστικών επιχειρήσεων έχει θεωρήσει το σύνολο της Ελληνικής επικράτειας[99]. Επιπροσθέτως, σε προηγούμενες αποφάσεις της, η Ε.Επ. έχει ορίσει το γεωγραφικό πεδίο της αγοράς ως το εθνικό θεωρώντας ότι είναι ακόμα σπάνιο για τις μη-εθνικές επιχειρήσεις να αναλάβουν έργα κατασκευής σε χώρες όπου δεν είναι εγκατεστημένες (εκτός από τη συμμετοχή στις κοινοπραξίες με τις εγχώριες επιχειρήσεις σε περιπτώσεις «μεγάλων» κατασκευαστικών έργων)[100].

αναφέρονται και τα εξής «… (23) Για λόγους που σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δραστηριοτήτων του κλάδου των κατασκευών, …, θα πρέπει να διακρίνονται από την άποψη της εξεταζόμενης γεωγραφικής αγοράς, οι σχετικές απλές και τρέχουσες εργασίες σχετικά χαμηλής αξίας (όπως για παράδειγμα οι ιδιωτικές οικίες) και τα δύσκολα, περίπλοκα ή εξαιρετικά εξειδικευμένα έργα που έχουν σχετικά υψηλή αξία. Η γεωγραφική αγορά στην οποία επέρχεται η σύμπτωση της προσφοράς και της ζήτησης είναι περισσότερο περιορισμένη για το είδος συμβάσεων, από ό,τι για το δεύτερο….».

[96] Σχετικά με τα Σ.Δ.Ι.Τ και τις συμβάσεις παραχώρησης βλ. Π. Φώτης (2016), Χρηματοοικονομική Ανάλυση Επενδύσεων, Κεφ. 11, σελ. 434-448, Εκδόσεις Προπομπός.

[97] Βλ. και απόφαση T-38/02, Groupe Danone v Commission [2005], παρ. 99, και οι εκεί αναφερόμενες παραπομπές.

[98] Βλ. και απόφαση του Office of Fair Trading No. CA98/02/2009 Bid rigging in the construction industry in England 21 September 2009 (Case CE/4327-04), παρ. II 1600 και επ.

[99] Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Α. αριθμ. 190/ΙΙΙ/2001, 208/ΙΙΙ/2002, 324/V/2006, 338/V/2007, 372/V/2007. Βλ. επίσης και απόφαση 486/VI/2010 αναφορικά με «Λήψη απόφασης επί της από 9.2.2005 καταγγελίας της εταιρίας με την επωνυμία «ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΔΩΝ ΚΑΙ ΓΕΦΥΡΩΝ ΑΤΕ-ΟΔΓΕ», κατά της εταιρίας με την επωνυμία «ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ Α.Ε.», για παράβαση του άρθρου 2 του ν. 703/1977».

[100] Βλ. σχετικά απόφαση της Ε.Επ. COMP/M.4687 Sacyr/Vallehermoso Eiffage (21.2.2008), COMP/M.4249 Abertis/Autostrade (22.9.2006), COMP/M.4087 Eiffage/Macquarie/APRR (15.2.2006), COMP/M.1157 Skanska/Scancem (11.11.1998), COMP/M.874 AMEC/Financiere SPIE Batignolles/SPIE Batignolles (06.02.1997)..

51 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ως σχετική γεωγραφική μπορεί να οριστεί το σύνολο της ελληνικής επικράτειας (καθώς το σύνολο σχεδόν των εμπλεκομένων επιχειρήσεων δραστηριοποιούνται σε όλη την επικράτεια) και δεν υφίστανται νομικά εμπόδια δραστηριοποίησης των τεχνικών εταιριών σε περιοχές εκτός της έδρας τους, αν και τα πραγματικά (οικονομικά και τεχνικά) εμπόδια, λαμβάνονται σαφώς υπόψη στην απόφαση συμμετοχής κάποιας εργοληπτικής επιχείρησης σε δημοπρασίες.

VI. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ Ή ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

52 Σύμφωνα με τον Κώδικα Δημοσίων Έργων, με τον όρο Δημόσια Έργα χαρακτηρίζονται τα «έργα υποδομής της χώρας που καλύπτουν βασικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, συμβάλλουν στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνατοτήτων, στην αύξηση του εθνικού προϊόντος, στην ασφάλεια της χώρας και γενικά αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του λαού». Από τεχνική άποψη, σύμφωνα με τον Κώδικα Δημοσίων Έργων, δημόσια έργα είναι όλα τα έργα που εκτελούν φορείς του δημόσιου τομέα και συνδέονται με οποιοδήποτε τρόπο με το έδαφος, το υπέδαφος ή τον υποθαλάσσιο χώρο, όπως και τα πλωτά τμήματα των τεχνικών έργων. Ως «έργο» νοείται το αποτέλεσμα ενός συνόλου οικοδομικών εργασιών ή εργασιών πολιτικού μηχανικού που προορίζεται να πληροί αυτό καθαυτό μια οικονομική ή τεχνική λειτουργία.

53 Στις δημοπρασίες κατασκευής των έργων καλούνται οι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (Μ.Ε.ΕΠ.)[101] ή τα νομαρχιακά μητρώα επιχειρήσεις, κατά κατηγορίες ή εξειδικευμένες επιχειρήσεις[102]. Όταν το έργο ανήκει αποκλειστικά σε μια κατηγορία του Μ.Ε.ΕΠ. καλούνται οι επιχειρήσεις της κατηγορίας αυτής. Κάθε εργοληπτική επιχείρηση Μ.Ε.ΕΠ., προκειμένου να αναλάβει την εκτέλεση του συνόλου ή μέρους του δημοσίου έργου, ως ανάδοχος ή ως μέλος αναδόχου κοινοπραξίας ή ως μέλος κατασκευαστικής κοινοπραξίας ή ως αναγνωρισμένος υπεργολάβος, πρέπει να μην έχει μέσα σε ολόκληρη τη χώρα, πριν από τη συμμετοχή της σε διαγωνισμό, ανεκτέλεστο μέρος εργολαβιών δημοσίων έργων του δημόσιου τομέα, ανώτερο από συγκεκριμένα νομοθετικώς ορισμένα όρια[103]. Η δημοπρασία για την ανάθεση κατασκευής δημόσιου έργου διενεργείται με βάση τη σχετική διακήρυξη (βλ. άρθρο 15 του ν. 3669/2008). Η διακήρυξη με την οποία γίνεται και ο προσδιορισμός του συστήματος υποβολής των προσφορών εγκρίνεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση από την προϊσταμένη αρχή, η οποία και διενεργεί τη δημοπρασία ή ορίζει την αρχή που θα τη διενεργήσει.

54 Ο κατασκευαστικός κλάδος αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας, και η δραστηριότητά του αφορά τόσο δημόσια όσο και ιδιωτικά έργα, τα οποία περιλαμβάνουν έργα οδοποιίας, οικοδομικά, υδραυλικά, ηλεκτρομηχανολογικά, λιμενικά, βιομηχανικά - ενεργειακά κ.λπ. Οι παράγοντες που

[101] Η τήρηση του Μ.Ε.ΕΠ. προβλέπεται στο άρθρο 92 του ν. 3669/2008, ενώ στο άρθρο 96 ορίζονται οι προϋποθέσεις εγγραφής των εργοληπτικών επιχειρήσεων σε αυτό.

[102] Ομοίως, τα ανωτέρω εφαρμόζονται και για την ανάθεση έργων χωρίς διαγωνισμό, όπου αυτή επιτρέπεται.

[103] Άρθρο 20 παρ. 4 ν. 3669/2008.

επηρεάζουν τις επιχειρήσεις του κλάδου είναι ίδιοι με εκείνους οι οποίοι διαμορφώνουν τη ζήτηση, τόσο για ιδιωτικά όσο και για τα δημόσια έργα και είναι αφενός η οικονομική συγκυρία, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και αφετέρου ο βαθμός ανάπτυξης σε συνδυασμό με το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων κάθε χώρας.

55 Οι τεχνικές εταιρίες 3ης και 4ης τάξης αντιπροσωπεύουν (αριθμητικά) το μεγαλύτερο μέρος της αγοράς (περίπου 26% και 56% αντίστοιχα το 2011). Κατά την περίοδο 2004 - 2012 οι επιχειρήσεις της 4ης σημείωσαν αύξηση κατά 33%, ενώ της 3ης τάξης μείωση κατά 36,7%.

Διαχρονική εξέλιξη των εγγεγραμμένων εταιριών 3ης και 4ης τάξης του ΜΕΕΠ (2004-2012)

Τάξη	Δεκ. 2004	Δεκ. 2005	Δεκ. 2006	Δεκ. 2007	Δεκ. 2008	Δεκ. 2009	Δεκ. 2010	Δεκ. 2011	Οκτ. 2012
4η	102	102	113	116	130	148	148	138	136
3η	480	456	443	437	411	339	321	299	304
Σύνολο (3ης-4ης)	582	558	556	553	541	487	469	437	440
Πηγή: ΜΕΕΠ και ΣΑΤΕ									

56 Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζονται οι σημαντικότερες εξ αυτών, καθώς και τα μερίδιά τους, σύμφωνα με εκτιμήσεις της ICAP[104], στην αγορά του συνόλου των τεχνικών έργων, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από κοινοπραξίες. Το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς το κατέχουν οι επιχειρήσεις της 7ης τάξης κατέχει, ενώ οι υπόλοιπες εμφανίζουν μερίδιο μικρότερο του 5%.

Μερίδια τεχνικών επιχειρήσεων (2011)

Επωνυμία	% επί της συνολικής αγοράς 5ης, 6ης και 7ης τάξης 2011
ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ	[10-15%]
ΤΕΡΝΑ ΑΤΕ	[15-20%]
J&P - ΑΒΑΞ ΑΕ	[10-15%]
ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ	[0-5%]
ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ	[0-5%]
ΙΝΤΡΑΚΟΜ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ & ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ INTRAKAT	[0-5%]
ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ	[0-5%]*

* Για το έτος 2011 το συνολικό μέγεθος αγοράς ανήλθε σε […] δις ευρώ, ενώ ο αθροιστικός κύκλος εργασιών των εμπλεκόμενων μερών στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένου και του κύκλου εργασιών τους από κοινοπραξίες, ανήλθε σε […] εκ. €. Για το έτος 2010 το αντίστοιχο μερίδιο αγοράς των εμπλεκόμενων μερών ανήλθε περίπου σε […]% (το συνολικό μέγεθος αγοράς ήταν […]δις €, ενώ ο αθροιστικός κύκλος εργασιών των εμπλεκόμενων μερών στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένου και του κύκλου εργασιών τους από κοινοπραξίες, ανήλθε σε […] εκ. €).

Πηγή: Εκτιμήσεις Αγοράς. ICAP Group AE, Βλ. κλαδική μελέτη ICAP Τεχνικές Εταιρίες 5ης, 6ης και 7ης τάξης - Οκτώβριος 2012

57 Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση στον κλάδο των τεχνικών εταιριών διαφοροποιούνται, σε κάποιο βαθμό, ανάλογα με την κατηγορία των έργων (δημόσια ή ιδιωτικά έργα). Εν προκειμένω, στον τομέα των δημοσίων έργων η πορεία του κλάδου εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τα Προγράμματα Δημοσίων Επενδύσεων. Ωστόσο, οι Δημόσιες Επενδύσεις το 2011 μειώθηκαν κατά 21,8% σε σχέση με το 2010. Μείωση σημείωσαν και οι νέες δημοπρασίες δημοσίων έργων (άνω των €2 εκατ.) σε όλη την ελληνική επικράτεια (σύμφωνα με τα στοιχεία του ΣΑΤΕ) κατά 28,3% το 2011/10. Οριακή μείωση σημείωσε και ο προϋπολογισμός των νέων έργων κατά 0,8% που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του μέσου προϋπολογισμού δημοπρατούμενου έργου κατά 38,4%.

VII. ΝΟΘΕΥΣΗ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΝ

58 Η νόθευση διαγωνισμών, αποτελεί μία καταφανή παράβαση του άρθρου 1 του ν. 3959/2011 (πρώην άρθρου 1 του ν. 703/1977), καθώς περιορίζει προδήλως και εξ αντικειμένου τον ανταγωνισμό[105]. Οι αγοραστές, και ειδικότερα οι δημόσιοι φορείς, όταν πρόκειται για δημόσιους διαγωνισμούς, συχνά βασίζονται σε μία ανταγωνιστική διαδικασία προσφορών προκειμένου να επιτύχουν την καλύτερη σχέση ποιότητας/τιμής. Η νόθευση των διαγωνισμών είναι ασυμβίβαστη με την εν λόγω διαδικασία και μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένες τιμές και χαμηλότερη ποιότητα αγαθών ή υπηρεσιών[106].

59 Νόθευση διαγωνισμών μέσω χειραγώγησης προσφορών προκύπτει όταν επιχειρήσεις οι οποίες, υπό κανονικές συνθήκες αναμένεται να δρουν ανταγωνιστικά μεταξύ τους, συνάπτουν μυστική συμφωνία ή εναρμονίζουν την συμπεριφορά τους ως προς την υποβολή προσφοράς, με στόχο την αύξηση των τιμών ή την υποβάθμιση της ποιότητας των αγαθών ή υπηρεσιών για αγοραστές/αναθέτουσες αρχές που προμηθεύονται τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μέσω διαδικασίας (μειοδοτικών) διαγωνισμών. Οι ανταγωνιστές έρχονται εκ των προ-

[104] Βλ. Κλαδική μελέτη ICAP, Τεχνικές Εταιρίες 5ης, 6ης και 7ης τάξης, Οκτώβριος 2012.

[105] Commission Staff Working Document, Guidance on restrictions of competition “by object” for the purpose of defining which agreements may benefit from the De Minimis Notice. 25.6.2014, παρ. 2.4.

[106] Βλ.Jonathan Faull and Ali Nikpay, “The EU Law of Competition”, Third Edition , Oxford, 2014, σκ.8.36 και Bellamy &Child, European Union Law of Competition, edited by Vivien Rose and David Bailey, 7th edition, Oxford 2013.

τέρων σε συμφωνία καθορίζοντας τον προμηθευτή που θα υποβάλει την επιτυχούσα προσφορά σε σύμβαση, η οποία θα κατακυρωθεί σε αυτόν μετά από μια φαινομενικά ανταγωνιστική διαδικασία υποβολής προσφορών[107].

60 Η νόθευση διαγωνισμών στο πλαίσιο μιας σύμπραξης γίνεται προκειμένου να διασφαλιστεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό από τους συμμετέχοντες ότι η επιχείρηση την οποία έχουν προεπιλέξει ως μειοδότη για ένα διαγωνισμό θα είναι και ο ανάδοχος στον οποίο θα ανατεθεί το έργο/σύμβαση. Ο καθορισμός τιμών, τυχόν η κατανομή αγορών, καθώς και η ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί να αποτελέσουν μέρος της διαδικασίας διασφάλισης ότι τα συμφωνηθέντα θα εφαρμοστούν. Η θέση της ΕΕπ ως προς τη νόθευση των διαγωνισμών ήταν σαφής ήδη από το 1973, όταν στην υπόθεση European Sugar Industry απεφάνθη ότι «Κατά τη διαδικασία προσφορών, ο ανταγωνισμός είναι σημαντικός. Εάν οι προσφορές που υποβλήθηκαν από τους συμμετέχοντες δεν είναι αποτέλεσμα μεμονωμένου οικονομικού υπολογισμού, αλλά προέκυψαν λόγω της γνώσης των προσφορών από άλλους συμμετέχοντες ή κατόπιν συνεννόησης μαζί τους, ο ανταγωνισμός εμποδίζεται ή στρεβλώνεται ή περιορίζεται[108].»

61 Οι μυστικές συμφωνίες για την νόθευση διαγωνισμών μπορούν να λάβουν πολλές μορφές, οι οποίες όλες παρακωλύουν τις προσπάθειες των αγοραστών-συχνά εθνικών και τοπικών κυβερνήσεων-να προμηθεύονται προϊόντα και υπηρεσίες στη χαμηλότερη δυνατή τιμή. Όπως προειπώθηκε οι ανταγωνιστές/προμηθευτές έρχονται εκ των προτέρων σε συμφωνία για το ποιος θα υποβάλλει την επιτυχούσα προσφορά σε σύμβαση που θα κατακυρωθεί κατόπιν μιας ανταγωνιστικής διαδικασίας υποβολής προσφορών. Κοινό στόχο μιας τέτοιας μυστικής συμφωνίας νόθευσης διαγωνισμών αποτελεί η αύξηση της τιμής της επιτυχούσας προσφοράς, με απώτερο σκοπό την αύξηση του κέρδους των επιτυχόντων προσφοροδοτών[109].

62 Τα σχέδια νόθευσης των διαγωνισμών, συνήθως περιλαμβάνουν μηχανισμούς που έχουν ως στόχο τον καταμερισμό και τη διανομή μεταξύ των εμπλεκομένων των πρόσθετων κερδών που αποκτώνται ως αποτέλεσμα της υψηλότερης τελικής συμβατικής τιμής. Για παράδειγμα, οι μειοδότες που συμφωνούν να μην υποβάλλουν προσφορά ή να υποβάλλουν αποτυχούσα προσφορά μπορούν να λάβουν υπεργολαβίες ή συμβάσεις προμηθειών από τον ορισθέντα ως επιτυχόντα μειοδότη, προκειμένου να διαιρεθούν μεταξύ τους οι εισπράξεις από την παράνομα αποκτηθείσα ακριβότερη προσφορά. Η νόθευση διαγωνισμών μπορεί ακόμα να περιλαμβάνει και χρηματικές πληρωμές από τον ορισθέντα ως επιτυχόντα μειοδότη σ’ έναν ή και σε περισσότερους εμπλεκόμενους στη συμφωνία[110]. Αυτή η «χρηματική αποζημίωση» αποδίδεται συνήθως σε εταιρίες που υποβάλλουν εικονικές (υψηλότερες) προσφορές.

63 Οι συνηθέστεροι τρόποι νόθευσης διαγωνισμών, οι οποίοι δύνανται να εμφανίζονται και συνδυαστικά, είναι οι ακόλουθοι: α) προσφορά-κάλυψη (εικονική προσφορά-cover bidding/pricing), β) καταστολή προσφοράς (bid suppression), γ) υποβολή προσφορών εκ περιτροπής (bid rotation) και δ) κατανομή αγορών (market allocation)[111]. Άλλη μέθοδος νόθευσης διαγωνισμών ενέχει την απόσυρση του μειοδότη υπέρ επόμενου στη σειρά μειοδοσίας με αντάλλαγμα μία επωφελή σύμβαση υπεργολαβίας, βάσει της οποίας αμφότεροι οι εμπλεκόμενοι κατανέμουν μεταξύ τους τα έσοδα από την παρανόμως επιτευχθείσα υψηλότερη τιμή[112].

64 Η υποβολή προσφορών-κάλυψης (η οποία εναλλακτικά καλείται συμπληρωματική, κατά παραχώρηση, ενδεικτική ή συμβολική) αποτελεί τη συχνότερη μορφή υλοποίησης ενός σχεδίου νόθευσης διαγωνισμών. Προκύπτει όταν ιδιώτες ή επιχειρήσεις συμφωνούν να υποβάλλουν προσφορές, οι οποίες περιλαμβάνουν ένα από τα ακόλουθα στοιχεία: (1) ένας ανταγωνιστής συμφωνεί να υποβάλλει μια προσφορά που είναι υψηλότερη από την προσφορά του ορισθέντα ως επιτυχόντα μειοδότη, (2) ένας ανταγωνιστής υποβάλλει μία προσφορά που είναι πολύ υψηλή και ως εκ τούτου είναι γνωστό ότι δε

[107] λ. σχετικά Οδηγίες ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της νόθευσης διαγωνισμών και της χειραγώγησης προσφορών στις δημόσιες προμήθειες, 2009, σελ.1-2.

[108] Απόφαση της Επιτροπής, 73/109/EEC, European sugar industry, Υπόθεση IV/26 918. Βλ. και την απόφαση ΠΕΚ στην υπόθεση Βιομηχανία κατασκευών στις Κάτω Χώρες, όπου η Επιτροπή καταδίκασε τους κανόνες και κανονισμούς της Ένωσης Ομοσπονδιών των Ολλανδικών κατασκευαστών οι οποίοι προέβλεπαν, μεταξύ άλλων, την ανταλλαγή πληροφοριών πριν από την υποβολή προσφορών και την σύμπραξη σχετικά με την τιμή των προσφορών για τα συμβόλαια κατασκευών. Το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι: «…… η εναρμόνιση της στάσεως των επιχειρηματιών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα απαντήσουν σε πρόσκληση προς υποβολή προσφορών είναι ασυμβίβαστη με το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ακόμη και όταν με την πρόσκληση αυτή τίθενται παράλογοι όροι. Συγκεκριμένα, εναπόκειται σε κάθε επιχειρηματία να αποφασίζει αυτοτελώς τι θεωρεί εύλογο και τι παράλογο και να συνάγει τις συνέπειες για τη στάση που θα επιδείξει.» (ΠΕΚ Τ-29/92, SPO και άλλοι κατά Επιτροπής, Συλλ. 1995 II-00289, σκ. 199).

[109] Βλ. απόφαση της Επιτροπής 1999/60/ΕΚ, Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων, υπόθεση IV/35.691/Ε-4 Στην απόφαση Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων, τα μέλη της οριζόντιας σύμπραξης είχαν συστήσει ένα σύστημα μέσω του οποίου μπορούσαν να κατανείμουν μεταξύ τους μεμονωμένα έργα και να χειραγωγήσουν τη διαδικασία υποβολής προσφορών, έτσι ώστε να μπορούν να αποφασίζουν εκ των προτέρων σε ποιον κατασκευαστή θα κατακυρωνόταν ο διαγωνισμός. Τα μέλη της σύμπραξης είχαν συμφωνήσει ότι κάποιοι κατασκευαστές θα υπέβαλλαν υψηλότερες προσφορές στην διαγωνιστική διαδικασία και σε αντάλλαγμα, οι μη επιτυχόντες υποψήφιοι θα είχαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν ως υπεργολάβοι στο εν λόγω έργο.

[110] Βλ. απόφαση της Επιτροπής της 11 Μαρτίου 2008, Υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων, υπόθεση 38.543, στην εν λόγω απόφαση η Επιτροπή διαπίστωσε ότι το καρτέλ είχε ιδρύσει ένα σύστημα οικονομικής αποζημίωσης για τις προσφορές που θα απορρίπτονταν ή για την αποχή από την υποβολή προσφοράς (προμήθειες), σε συνδυασμό με τον καθορισμό τιμών. Η προμήθεια ήταν ένα κρυφό στοιχείο στην τελική τιμή, η οποία πληρωνόταν από τον πελάτη χωρίς όμως να λαμβάνει και την αντίστοιχη υπηρεσία και συνιστούσε οικονομική αποζημίωση που καταβαλλόταν στις επιχειρήσεις στις οποίες δεν κατακυρωνόταν ο διαγωνισμός.

[111] Βλ. Bellamy & Child, European Union Law of Competition, 7th Edition, V. Rose and D. Bailey, Oxford University Press, σελ.330-331, EU Competition Law, Volume III, Cartels and collusive behavior, Book One, Edited by M. Siracusa and C. Rizza, 2nd Edition, Clays & Casteels και ό.π. Οδηγίες και Σύσταση ΟΟΣΑ.

[112] https://www.justice.gov/atr/price-fixing-bid-rigging-and-market-allocation-schemes.

μπορεί να γίνει αποδεκτή, ή (3) ένας ανταγωνιστής υποβάλλει μία προσφορά, η οποία περιέχει ειδικούς όρους, οι οποίοι, ως γνωστόν, είναι μη αποδεκτοί από τον αγοραστή. Η υποβολή εικονικής προσφοράς είναι σχεδιασμένη έτσι, ώστε να δίνει την εντύπωση ότι επικρατούν συνθήκες γνήσιου ανταγωνισμού[113].

65 Η καταστολή προσφοράς περιλαμβάνει συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών, κατά τις οποίες μία ή περισσότερες επιχειρήσεις συμφωνούν να απέχουν από τη διαδικασία υποβολής προσφορών ή να αποσύρουν μία ήδη υποβληθείσα προσφορά, ούτως ώστε να γίνει αποδεκτή η προσφορά του συμφωνηθέντος αναδόχου. Στην ουσία, η καταστολή προσφοράς ισοδυναμεί με μη υποβολή προσφοράς για τελική εξέταση.

66 Κατά την υποβολή προσφορών εκ περιτροπής οι συνωμοτούσες εταιρίες συνεχίζουν να υποβάλλουν προσφορές, ωστόσο συμφωνούν να καθίστανται εκ περιτροπής ανάδοχοι (ήτοι υποβάλλοντας εκ περιτροπής τη χαμηλότερη οικονομικότεχνική προσφορά). Οι τρόποι εφαρμογής των συμφωνιών υποβολής προσφορών εκ περιτροπής, ποικίλουν. Για παράδειγμα, οι συνωμότες μπορεί να επιλέξουν να κατανείμουν σε κάθε εταιρία ίση χρηματική αξία από μία συγκεκριμένη ομάδα συμβάσεων ή να κατανείμουν ποσότητες που αντιστοιχούν στο μέγεθος της κάθε εταιρίας.

67 Με την κατανομή αγορών[114] οι ανταγωνιστές καταμερίζουν την αγορά, συμφωνώντας να απέχουν από την ανταγωνιστική διαδικασία σε σχέση με ορισμένους πελάτες ή ορισμένες γεωγραφικές περιοχές. Οι ανταγωνιστικές εταιρίες μπορούν για παράδειγμα να αποφασίσουν την κατανομή συγκεκριμένων πελατών ή κατηγοριών πελατών, σε διαφορετικές εταιρίες, ώστε οι ανταγωνιστές να μην υποβάλλουν προσφορά (ή να υποβάλλουν απλώς εικονική προσφορά), όσον αφορά σε συμβάσεις που διατίθενται από ορισμένη κατηγορία υποψηφίων πελατών, οι οποίοι έχουν κατανεμηθεί σε μία συγκεκριμένη εταιρία. Ως αντάλλαγμα, ο εν λόγω ανταγωνιστής δεν θα συμμετάσχει σε ανταγωνιστική διαδικασία υποβολής προσφορών προς μία ορισμένη κατηγορία πελατών που έχουν κατανεμηθεί σε άλλες εταιρίες-μέρη της συμφωνίας.

VIII. ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΗΣ - ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

68 Από τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης και την ενώπιον της Επιτροπής αποδεικτική διαδικασία αποδείχτηκε ότι για το συγκεκριμένο έργο έγινε συντονισμός των οικονομικών προσφορών σε οργανωμένο πλαίσιο - κεντρικό συντονισμό τουλάχιστον μεταξύ των εμπλεκομένων εργοληπτικών εταιριών. Η ανωτέρω συμφωνία των εμπλεκομένων εταιριών στο επίμαχο έργο αφορούσε κυρίως:

α) σε εκ των προτέρων επιλογή της εταιρίας που θα υπέβαλε την υψηλότερη έκπτωση στον εν λόγω διαγωνισμό και θα αναδεικνυόταν ανάδοχος του έργου αυτού,

β) σε καθορισμό του ύψους των εκπτώσεων που θα προσέφεραν οι λοιποί εμπλεκόμενοι, οι οποίοι είχε προσυμφωνηθεί να συμμετέχουν εικονικώς (cover bidding), σε επίπεδα χαμηλότερα της έκπτωσης του προσυμφωνηθέντος αναδόχου, ώστε να είναι βέβαιο ότι αυτός θα αναδειχθεί μειοδότης και

γ) σε καταστολή της υποβολής προσφοράς από μέρους ορισμένων από τους εμπλεκομένους (bid suppression) έναντι χρηματικού ή άλλου ανταλλάγματος (συμμετοχή σε κοινοπρακτικό σχήμα, υπεργολαβίες).

69 Στόχος των προαναφερθέντων ήταν ο περιορισμός του φαινομένου της προσφοράς υψηλών εκπτώσεων από τους συμμετέχοντες σε διαγωνισμούς δημοπράτησης δημοσίων έργων. Τα ως άνω προκύπτουν και από:

• Τις χειρόγραφες σημειώσεις στην προσωπική ατζέντα του […], εκπροσώπου της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ.

• Τις καταθέσεις στελεχών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων και του Προέδρου του ΣΕΔΕ […], οι οποίες διαφωτίζουν ή/και επαληθεύουν πτυχές της περιγραφόμενης στην παρούσα σύμπραξη.

• Λοιπά έγγραφα που εντοπίστηκαν κατά τους επιτόπιους ελέγχους της ΓΔΑ στα γραφεία των εμπλεκομένων επιχειρήσεων [π.χ. εγγυητική ΕΡΓΑΣΙΣ, χειρόγραφη σημείωση της […] (ΕΡΓΑΣΙΣ)] ή/και προέκυψαν κατά την ακροαματική διαδικασία της υπόθεσης.

70 Τα ανωτέρω στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι προηγήθηκε συνάντηση την προηγούμενη της δημοπρασίας σε αίθουσα του Ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ, ως κατωτέρω, όπου διέμειναν οι εκτός της πόλης της Έδεσσας κατοικούντες εργολάβοι, και την οποία αίθουσα είχε κλείσει για τον σκοπό αυτό από την εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ ο […]. Για την κράτηση αυτή βρέθηκε σημείωση στο ημερολόγιο του Ξενοδοχείου. Το ότι η Διευθύντρια του Ξενοδοχείου προσδιορίζει τη συνάντηση τοπικών εργοληπτών κατασκευαστών του Ν. Πέλλας δεν αλλοιώνει την πραγματικότητα διότι από τους συμμετέχοντες μόνο τους συντοπίτες της μπορούσε να γνωρίζει και σ’ αυτούς αναφέρθηκε.

[113] Βλ. απόφαση της Επιτροπής της 11 Μαρτίου 2008, Υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων, υπόθεση 38.543, στην οποία διαπιστώθηκε ότι στόχος του καρτέλ ήταν η διατήρηση υψηλών τιμών, μέσω καθορισμού τιμών και το μοίρασμα των αγορών, μέσω κατανομής των έργων και δυνάμει συμφωνιών που θέσπιζαν ένα σύστημα οικονομικής ανταμοιβής για τις προσφορές που θα απορρίπτονταν. Τα μέλη του καρτέλ συνεργάστηκαν για την υποβολή πλασματικών προσφορών (επονομαζόμενων «προσφορών διευκολύνσεως») οι οποίες προετοιμάστηκαν από επιχειρήσεις που δεν είχαν πρόθεση να αναλάβουν το έργο.

[114] Στην υπόθεση Ανελκυστήρες και κυλιόμενες κλίμακες, (Απόφαση της Επιτροπής της 21 Φεβρουαρίου 2007, Ανελκυστήρες και κυλιόμενες κλίμακες υπόθεση COMP/E-1/38.823 Βλ. και Βλ.Jonathan Faull and Ali Nikpay, “The EU Law of Competition”, Third Edition, Oxford, 2014, σκ.8.451) οι εταιρίες συμφώνησαν να κατανείμουν μεταξύ τους τις δημόσιες προσφορές και άλλα συμβόλαια για την πώληση, εγκατάσταση και συντήρηση των ανελκυστήρων και κυλιόμενων σκάλων και να μην ανταγωνίζονται μεταξύ τους. Οι εταιρίες πληροφόρησαν η μία την άλλη για τις προσκλήσεις υποβολής προσφορών και συντόνισαν τις προσφορές τους σύμφωνα με τα προσυμφωνημένα ποσοστά[114]. Στην απόφαση Marine Hoses (Απόφαση της Επιτροπής της 28.1.2009, Θαλάσσιοι σωλήνες, Υπόθεση COMP/39.406) διαπιστώθηκε ότι τουλάχιστον 1986 μέλη της σύμπραξης εφήρμοζαν σύστημα μέσω του οποίου κατένειμαν μεταξύ τους τις προσφορές των πελατών τους. Μέσα στο πλαίσιο του συστήματος αυτού, ο συντονιστής του καρτέλ θα κατένειμε τον πελάτη στον «νικητή», δηλαδή στο μέλος του καρτέλ που επρόκειτο να νικήσει στον διαγωνισμό. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο διαγωνισμός θα κατενείμετο στον «νικητή», τα μέλη του καρτέλ υιοθέτησαν ένα πίνακα τιμών αναφοράς και συμφωνούσαν στις τιμές που θα προσέφερε ο καθένας από αυτούς, έτσι ώστε όλες οι προσφορές να είναι υψηλότερες από αυτή που θα προσέφερε ο «νικητής». Βλ.Jonathan Faull and Ali Nikpay, “The EU Law of Competition”, Third Edition , Oxford, 2014, σκ.8.36.

IX. ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

IX.6 Στοιχεία επιτόπιων ελέγχων

71 Ειδικότερα: Κατά τον έλεγχο στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στην Έδεσσα, ελέγχθηκε το Βιβλίο εισόδου-εξόδου, καθώς και παραστατικά - αποδείξεις παροχής υπηρεσιών. Στο ημερολόγιο που τηρείται στον χώρο υποδοχής του ξενοδοχείου, στη σελίδα με ημερομηνία 29.11.2010, μία μέρα πριν την διεξαγωγή του διαγωνισμού, βρέθηκε η εξής σημείωση:

«80€ ΕΡΓΑΣΙΣ Α.Ε.

6:00 - 9:00 […] ΑΙΘΟΥΣΑ

ΠΛΗΡΩΝΕΙ ΑΝΤΩΝΗΣ».[115]

72 Σε ερώτηση των ελεγκτών αν είχε λάβει μέρος κάποια συνάντηση την 29.11.2010 (18:00-21:00 μμ) στην αίθουσα συνεδριάσεων του ξενοδοχείου, η διευθύντρια του ξενοδοχείου απάντησε ότι, την επίμαχη ημερομηνία, 29.11.2010, είχε πραγματοποιηθεί συνάντηση των τοπικών εργοληπτών - κατασκευαστών του Ν. Πέλλας. Η κράτηση της αίθουσας έγινε από τον […] της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ[116]. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί συμπληρωματικά εδώ ότι από την υπ’ αριθμ. 2361 ένορκη βεβαίωση ([…]) της 4ης Ιανουαρίου 2017 του […] της ομόρρυθμης εταιρίας με την επωνυμία «ΑΝΔΡΟΝΙΚΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.»), ο οποίος κατά δήλωσή του παραβρέθηκε στη συνάντηση των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, οι εργοληπτικές επιχειρήσεις ήταν κυρίως τοπικές και ως εκ τούτου όχι αποκλειστικά μόνο από το Ν. Πέλλας. Επίσης, πρέπει να τονισθεί ότι όπως θα καταδειχθεί και κατωτέρω η συνάντηση των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ διήρκησε και μετά τις 21:00 μ.μ. δεδομένου ότι πολλοί που παρευρέθηκαν σε αυτή προσήλθαν καθυστερημένα (βλ. αμέσως επόμενη παράγραφο τις αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ), ενώ και στην ατζέντα του […] για την ημερομηνία 29.11.2010 δεν υπάρχει κάποια εγγραφή μεταξύ 21:00 μ.μ. και 23:00 μ.μ. στις 29.11.2010 που να αφορά την ίδια ημέρα: οι δύο εγγραφές που υπάρχουν μεταξύ των δύο αυτών ωρών αφορούν άλλη ημέρα. Εξάλλου, και η σημείωση στις 21.12 μ.μ. «[…] (……) στην Θεσσαλονίκη» δεν αφορά σε κάποια άλλη συνάντηση στην Έδεσσα την συγκεκριμένη ημέρα.

73 Από τον έλεγχο στις σχετικές αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του Ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ διαπιστώθηκε ότι έξι εκπρόσωποι - στελέχη κατασκευαστικών εταιριών διέμειναν την 29.11.2010 και δύο την 30.11.2010 στο εν λόγω ξενοδοχείο[117]. Αναλυτικότερα, οι εν λόγω εκπρόσωποι ήταν οι:

1. […] και […], μέλη ΔΣ, από την εταιρία ΝΙΟΒΗ (ημερομηνία άφιξης 29.11.2010 και ώρα 18:36 μ.μ. και 18:45 μ.μ. αντίστοιχα).

2. […], μέλος ΔΣ, από την εταιρία ΕΡΓΟΝΕΤ[118] (ημερομηνία άφιξης 29.11.2010 και ώρα 22:56 μ.μ.[119]).

3. […] από την εταιρία ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ (ημερομηνία άφιξης 29.11.2010 και ώρα 18:51 μ.μ.).

4. […], νόμιμος εκπρόσωπος για υπογραφή, υποβολή, κατάθεση προσφοράς και δικαιολογητικών της εταιρίας για συμμετοχή σε διαγωνισμούς (βάσει καταστατικού), από την εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ (ημερομηνία άφιξης 29.11.2010 και ώρα 18:49 μ.μ.).

5. […], Αντιπρόεδρος ΔΣ, από την εταιρία ΛΙΜΕΝΙΚΗ[120], (ημερομηνία άφιξης 29.11.2010 και ώρα 18:47 μ.μ.).

6. […], Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος, από την εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ημερομηνία άφιξης 30.11.2010 και ώρα 07:20 π.μ.) και

7. […], Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος, από την εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ (ημερομηνία άφιξης 30.11.2010 και ώρα 07:20 π.μ.).

74 Σημειώνεται ωστόσο, ότι στις σημειώσεις της προσωπικής ατζέντας του […] για την ημερομηνία 29.11.2010 αναφέρεται: «18:04 Άφιξη ΄΄XENIA΄΄ - […] - […] - […]». Η συγκεκριμένη αναφορά δείχνει ότι οι τρεις παραπάνω ήταν στο ΞΕΝΙΑ στις 29.11.2010. Θα πρέπει να αναφερθεί εδώ, ειδικά για τους […] και […], ότι, παρόλο που έκαναν check-in στις 30.11.2010 (και μάλιστα έκαναν check in την ίδια ώρα και οι δυο, στις 07.20πμ), βρίσκονταν ήδη στο ΞΕΝΙΑ στις 29.11.2010, εξάλλου είχαν κλείσει και οι δύο το δωμάτιο ([…]) για τις 29.11.2010 (βλ. και κατάθεση][…] παρακάτω).

75 Στη συνάντηση της 29ης Νοεμβρίου 2011 αναφέρεται απόσπασμα από τις χειρόγραφες σημειώσεις του […] στο ημερολόγιό του (για το έτος 2010) για την ίδια ημερομηνία, το οποίο εντοπίστηκε κατά τη διάρκεια του επιτόπιου ελέγχου της Υπηρεσίας στην εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ. Συνοπτικά από την εγγραφή προκύπτει ότι πραγματοποιήθηκε συνάντηση των […] (ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ), […] (ΕΡΓΑΣΙΣ), […] (ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ) και […] (ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ), στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στις 29.11.2010. Στην ίδια εγγραφή αναφέρεται το ποσό των 350.000€,

[115] Σύμφωνα με τον […] ο […], υπάλληλος του, έκανε την κράτηση για λογαριασμό του μετά από συνεννόηση με τον Πρόεδρο του ΣΕΔΕ […]. Βλ. σχετικά την ένορκη κατάθεση μάρτυρα του […], που προσκομίζεται με το υπόμνημα της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

[116] Σημειώνεται ότι από την Υπηρεσία ζητήθηκε και λήφθηκε αντίγραφο του σχετικού παραστατικού, δηλ. μια χειρόγραφη απόδειξη. Το εν λόγω έγγραφο εστάλη με τηλεομοιοτυπία από το λογιστικό γραφείου του […] στη Θεσσαλονίκη όπου τηρούνταν. Επίσης, όπως προκύπτει στην από 06.03.2016 κατάθεση του […], ο τελευταίος επιβεβαίωσε ότι η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ είχε κλείσει και πληρώσει την αίθουσα για λογαριασμό του ΣΕΔΕ.

[117] Βλ. τις υπ’ αριθμ. 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2179, 2180, 2181/30.11.2010 αποδείξεις παροχής υπηρεσιών.

[118] Στην Απόδειξη Παροχής Υπηρεσιών του Ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ στην Επωνυμία αναφέρεται «ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ». Στην από 16.12.2015 ανωμοτί κατάθεσή του ο […] ανέφερε: «Όσον αφορά το τιμολόγιο από το ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ που μου επιδείξατε και είναι στο όνομα της εταιρίας ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ, δε γνωρίζω για ποιο λόγο κόπηκε στην επωνυμία της ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ και όχι στην επωνυμία της ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΤΕ. Οι κρατήσεις γίνονται από τα κεντρικά της εταιρίας».

[119] Η εταιρία αυτή δεν συμπεριλαμβάνεται στη λίστα εργοληπτικών επιχειρήσεων που έλαβαν τεύχη δημοπράτησης, την οποία προσκόμισε η Αναθέτουσα (βλ. υποσημ. 87), ωστόσο ο […] στην από 16.12.2015 ανωμοτί κατάθεση, σε σχετική ερώτηση της ΓΔΑ σχετικά με το εάν έλαβε η εταιρία ΕΡΓΟΝΕΤ τα τεύχη δημοπράτησης του διαγωνισμού του έργου «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας» απάντησε: «Ναι για την εταιρία ΕΡΓΟΝΕΤ. Υποθέτω αφού είχε πρόθεση να συμμετέχει στο διαγωνισμό».

[120] Στην Απόδειξη Παροχής Υπηρεσιών του Ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ στην επωνυμία αναφέρεται «ΛΑΤΟΜΙΚΗ ΑΤΕ», της οποίας Πρόεδρος ήταν κατά την περίοδο εκείνη ο […]. Ωστόσο τεύχος για τον εν λόγω διαγωνισμό έλαβε η ΛΙΜΕΝΙΚΗ.

καθώς και η φράση: «22 περίπου εταιρίες έξω», τα οποία στοιχεία φαίνονται να επιβεβαιώνουν σε μεγάλο βαθμό την ανώνυμη επιστολή που απεστάλη στην Υπηρεσία[121] στην οποία αναφερόταν ότι «[…] αποφασίστηκε, κατόπιν διαβουλεύσεων το έργο να αφεθεί σε κάποιους, δηλαδή να μη γίνει πραγματικός ανταγωνισμός και οι υπόλοιποι να μοιραστούν 370.000€ […]».

76 Επίσης, αργότερα την ίδια μέρα και συγκεκριμένα, στις 23:00μμ, υπήρξε και δεύτερη συνάντηση των […], […] και […]. Στις ίδιες σημειώσεις (χειρόγραφες σημειώσεις του […] στο ημερολόγιό του για το έτος 2010) γίνεται και η εξής αναφορά: «μεγάλο περιθώριο - η έκπτωση > 40%». Συνάντηση φαίνεται να πραγματοποιήθηκε και την επόμενη ημέρα το πρωί (πριν τη διεξαγωγή του διαγωνισμού) μεταξύ των […] και […] όπου γίνεται η αναφορά «4η σ’ όλα». Υπενθυμίζεται ότι η εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ στην οποία κατακυρώθηκε ο διαγωνισμός ήταν 4ης τάξης. Συγκεκριμένα, αναφέρονται τα ακόλουθα:

→ «11 Νοεμβρίου 2010 - Λάρισα

[…]

09:00 […][122] → Πρόσθετα στοιχειά για Πέλλα - Δευτέρα εδώ

[..]

15:00 […] ([…][123]) για Πέλλα - ΚΩ»

→ «29 Νοεμβρίου 2010 - Λάρισα - Έδεσσα (ΞΕΝΙΑ HOTEL)

[…]

18:04 Άφιξη ΄΄ΧΕΝΙΑ΄΄ - […] - […] - […]

350.000 (22 περίπου εταιρείες → έξω) * βλέπε Λίστα

[…]

23:00 Εγώ - […] - […] Σταθμός για φαγ [124]

[…]

μεγάλα περιθώρια → ή έκπτωση > 40%»

«[…][125] → […] ούτε να ακούει - […] → θα του δώσει μεράδι»

77 Σε άλλο σημείο της ίδιας ατζέντας στην ημερομηνία 30.11.2010 αναφέρονται και τα παρακάτω, τα οποία αφορούν το εξεταζόμενο έργο:

→ «30 Νοεμβρίου 2010 - Έδεσσα - Λάρισα

09:00 […] → (Νομαρχία Έδεσ[σ]ας) ΝΙΟΒΑ Α.Ε. (4η σ’ όλα).

[…]

10:30 Έδεσσα Δγμος: […] 2 και 5 εγώ 1 και 3[126] ανάδοχος Μηχανική Περ/ντος»

78 Τέλος, στην ίδια προσωπική ατζέντα του […] εντοπίστηκαν και οι παρακάτω εγγραφές[127].

→ «1 Δεκεμβρίου 2010 - Λάρισα

9:13 […] → 18 ή 19 οι απ’ έξω […].

9:45 […]. - Βρώμισε η υπόθεση ΧΑΔΑ Πέλλας (πιθανή ακύρωση)»

→ «6 Δεκεμβρίου 2010 - Λάρισα → Φάρσαλα

[…]

[9:30] […] → Δγμό [Διαγωνισμό]».

→ «1 Μαρτίου 2011

[…]

13:30 […] (έλεγχος Επ. Ανταγωνισμού)[…]»

→ «6 Απριλίου 2011 - Λάρισα → Φάρσαλα → Λαμία →Καρδίτσα → Λάρισα

([…] Κροατία […] Προσοχή Επιτροπή Ανταγωνισμού […]»

→ «4 Οκτωβρίου 2011 - Λάρισα → Θεσ/νίκη

08:30 Φράγκων 6-8 Σύνδεσμος ΧΥΤΑ Θεσ/νίκη[128] […]-[…]

[…]

[…]: Έκπτωτοι στην Πέλλα[129]»

→ «30 Νοεμβρίου 2011 Λάρισα → Λαμία → Λάρισα

09:40 […] → αύριο Έδεσ[σ]α - […]».

79 Χειρόγραφη σημείωση που αφορά στον επίμαχο διαγωνισμό στο ημερολόγιο της υπαλλήλου της ΕΡΓΑΣΙΣ, […] (μέλος του ΔΣ της ΕΡΓΑΣΙΣ), το οποίο συλλέχθηκε κατά τον επιτόπιο στην εν λόγω εταιρία[130] στη σελίδα με ημερομηνία 02.12.2010, ήτοι δύο ημέρες μετά την υποβολή προσφορών και την ανακήρυξη προσωρινού αναδόχου της ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, η οποία αναφέρει «Κατασκευαστική Κ/ξία τύπου Σερρών για ΧΑΔΑ Ν. Πέλλας με ΕΡΓΑΣΙΣ-ΜΗΧΑΝΙΚΗ».

80 Υπογεγραμμένο Πρακτικό υπ’ αριθμ. 436/17.11.2010 του ΔΣ της ΕΡΓΑΣΙΣ το οποίο συλλέχθηκε κατά τον επιτόπιο στην εν λόγω εταιρία[131], με το οποίο το ΔΣ της ΕΡΓΑΣΙΣ ενέκρινε τη συμμετοχή της εταιρίας στον επίμαχο

[121] Βλ. παρ. 1 της παρούσας.

[122] Από τα στοιχεία του ΣΑΤΕ, προέκυψε ότι ο […] είναι στέλεχος της εταιρίας ΤΕΜΕΚ ΑΤΕ, η οποία έλαβε επίσης τεύχος για τον εν λόγω διαγωνισμό. Βρέθηκε και μία ακόμη εγγραφή στο εν λόγω ημερολόγιο στις 29.10.2010 «[…]», η οποία όμως δεν ταυτοποιείται με κάποιο έργο.

[123] Το πρόθεμα του αριθμού αντιστοιχεί σε κωδικό κλήσης τηλεφώνου στην Κροατία.

[124] Εκτιμάται ότι ενν. για φαγητό.

[125] Εκτιμάται ότι πρόκειται για μέλος της Νομαρχιακής Επιτροπής Ν.Α. Πέλλας (βλ. ενδεικτικά απόσπασμα 36ου Πρακτικό Συνεδρίασης, συλλεχθέν από την Περιφέρεια Πέλλας).

[126] Από το Πρακτικό της Δημοπρασίας που συλλέχθηκε από την Περιφέρεια Πέλλας ημερομηνίας 30.11.2010 προκύπτει ότι η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ προσέφερε έκπτωση […]% για τις εργασίες Οδοποιίας και […]% για τις εργασίες διαχείρισης στερεών υγρών και αέριων αποβλήτων, ενώ η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ([…]) προσέφερε […]% και […]% αντίστοιχα και ανακηρύχτηκε (με το εν λόγω Πρακτικό) προσωρινός μειοδότης.

[127] Υπενθυμίζεται ότι η ΓΔΑ πραγματοποίησε επιτόπιους ελέγχους: 01.03.2011 σε ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, Ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ και ΣΕΔΕ, 02.03.2011 σε ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ και 06.04.2011 σε ΛΑΤΟΜΙΚΗ και ΙΘΑΚΗ.

[128] Πρόκειται για τον Περιφερειακό Σύνδεσμο Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ) Κεντρικής Μακεδονίας (http://fodsakm.gr/site/).

[129] Σημειώνεται ότι από αναζήτηση στο διαδίκτυο η ΓΔΑ εντόπισε απόφαση της Δ/νσης Τεχνικών Έργων Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας (οικ.2946/3675/ΑΔΑ:4Α3Θ7ΛΛ-Κ8) σύμφωνα με την οποία η Κ/ξία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ-ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ κηρύχθηκε έκπτωτη ανάδοχος (για τον επίμαχο διαγωνισμό), καθώς δεν συμμορφώθηκε με την ειδική πρόσκληση της εν λόγω Υπηρεσίας για ολοκλήρωση των εργασιών.

[130] Έγγραφο που συλλέχθηκε στην εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ, με α/α ΘΒ 27.

[131] Έγγραφο που συλλέχθηκε στην εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ, με α/α ΧΚ 30.

διαγωνισμό, όρισε ως εκπρόσωπο της εταιρίας για την υποβολή του φακέλου της προσφοράς τον […][132]. Συνημμένο στο εν λόγω Πρακτικό (μεταξύ άλλων) υπάρχει και Εγγυητική Επιστολή του Ε.Τ.Α.Α. - ΤΣΜΕΔΕ συμμετοχής της ΕΡΓΑΣΙΣ στον εν λόγω διαγωνισμό ύψους 71.223 €.

81 Επίσης, βρέθηκε σχέδιο του από 21.02.2011 πρακτικού του Δ.Σ. της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ για σύσταση κοινοπραξίας με την εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ και αντίγραφο του από 17.11.2010 πρακτικού του Δ.Σ. της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, για συμμετοχή της στο διαγωνισμό που διενεργεί η Ν.Α. Πέλλας στις 30.11.2010 για την ανάδειξη αναδόχου εκτέλεσης του έργου: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΑΔΑ ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ - στον οποίο ωστόσο δεν συμμετείχε τελικά.

82 Από τη διενέργεια επιτόπιου ελέγχου στις εγκαταστάσεις της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ βρέθηκε ανυπόγραφο σχέδιο του από 31.12.2011 ιδιωτικού συμφωνητικού σύστασης κοινοπραξίας, για την κατασκευή του έργου «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας», μεταξύ των εταιριών ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και ΕΡΓΑΣΙΣ.

83 Στον έλεγχο στον ΣΕΔΕ βρέθηκαν (μεταξύ άλλων) τα εξής έγγραφα τα οποία θεωρήθηκαν ως σχετικά με το αντικείμενο του ελέγχου:

Α) Αίτημα του τότε Προέδρου του ΣΕΔΕ, […], προς τη Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών Ν.Α. Πέλλας, με υμετ. αριθ. πρωτ. 145 και ημερομηνία 25.11.2010, δηλ. την τελευταία ημέρα παραλαβής των συμβατικών τευχών του διαγωνισμού για το έργο «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΑΔΑ ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ» από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις[133], με το οποίο ζητά να λάβει γνώση των εργοληπτικών επιχειρήσεων που προμηθεύτηκαν τεύχη δημοπράτησης για το εν λόγω έργο.

Β) Προωθημένο μήνυμα ηλ/κής αλληλογραφίας του […], υπάλληλο της Δ/νσης Τεχν. Υπηρεσιών Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας, προς τον ΣΕΔΕ ημερομηνίας 25.11.2010 (5 ημέρες πριν την κατάθεση των οικονομικών προσφορών), με επισυναπτόμενο αρχείο excel με όνομα ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΤΑΙΡΙΩΝ με τις επωνυμίες 39 εργοληπτικών επιχειρήσεων που παρέλαβαν τα συμβατικά τεύχη του διαγωνισμού[134]. Το εν λόγω μήνυμα είχε προωθηθεί την 1η.03.2011 από τον ΣΕΔΕ στο ΤΕΕ Ν. Πέλλας και αποτελεί απάντηση στο από Α) ανωτέρω Αίτημα του τότε Προέδρου του ΣΕΔΕ[135].

Γ) Αίτημα του τότε Προέδρου του ΣΕΔΕ, […], προς τη Δ/νση Τεχνικών Έργων Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας, με αριθμ. πρωτ. ΣΕΔΕ 5/19.01.2011 (το οποίο έλαβε αριθμ. πρωτ. Περιφέρειας Πέλλας 323/19.01.2011) με το οποίο ζητεί να λάβει γνώση όλων των σχετικών εγγράφων της καταγγελίας, για την οποία ενημερώθηκε από τα μέλη του, αναφορικά με τη λειτουργία της επιτροπής δημοπρασίας του έργου «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΑΔΑ ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ». Στο εν λόγω αίτημα (βλ. παρακάτω αναφορά στο Πρακτικό ΓΣ ΣΕΔΕ στις 20.01.2011) απάντησε η Περιφερειακή Ενότητας Πέλλας άμεσα[136].

Δ) ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ στις 20.01.2011, όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται τα εξής:

«[…] [Πρόεδρος απερχόμενου ΔΣ] […] Οι ενέργειες μας αφορούσαν εκτός των τυπικών διαχειριστικών υποθέσεων του Συνδέσμου τα έξης θέματα 1ο θέμα καταγγελία ανώνυμη για έργο «ΧΑΔΑ Ν.ΠΕΛΛΑΣ» και αφορά στην Δημοπρασία του έργου και στην μικρή έκπτωση που δόθηκε στο έργο.- (Αναγνώστηκε η καταγγελία)[137]-, την καταγγελία (σε Φ/Α) λάβαμε μετά από αίτημα του συνδέσμου από την ΝΑ ΠΕΛΛΑΣ. Δεν γνωρίζουμε ακόμη τι θα γίνει, δεδομένου του μικρού χρόνου από την Δημοπρασία του έργου[…]

[…] Πρόταση «να γίνει αποδεκτό από εμάς, στις Δημοπρασίες η συμμετοχή και του ΣΕΔΕ με τον κανόνα Ν+1[138], με ξεχωριστό το τμήμα που αφορά τον ΣΕΔΕ, ως θεματοφύλακα, πράγμα που απαιτεί την τήρηση αρχείου των δημοπρασιών εντός του Ν. Πέλλας» ΨΗΦΙΖΕΤΑΙ ΟΜΟΦΩΝΑ […]

[…] Ενημέρωση για νέα, σχετικά με τις προτάσεις του Υπουργείου για τα Δημόσια έργα. Σημαντική μείωση ποσότητας έργων και λόγω Καλλικράτη. Υπερβολική καθυστέρηση σε πληρωμές αλλά και αποφάσεις για την εκτέλεση έργων εγκρίσεις φορέων κα […]

[…] Να ενημερωθούν με επιστολή μας, αλλά και κατ’ ιδίαν σε προγραμματισμένες επισκέψεις οι Δήμοι του πρώην Ν. Πέλλας, και να ενημερώνουν τον ΣΕΔΕ, για όλα τα έργα που θα δημοπρατηθούν. Ακόμη να ενημερωθεί ο επίτροπος ώστε σε έργα, με πρόχειρους διαγωνισμούς αλλά και αναθέσεις, ότι κριτήριο για επαρκή δημοσιότητα αποτελεί η ενημέρωση με fax του ΣΕΔΕ και το αποδεικτικό αποστολής του. Έτσι ο ΣΕΔΕ θα καλεί όλα τα μέλη του σύμφωνα με την πρόταση Φωτιάδη που ήδη ψηφίστηκε. ΨΗΦΙΖΕΤΑΙ ΟΜΟΦΩΝΑ» […]».

[132] Καθώς και την Ε. Αναστασιάδου, μέλος του ΔΣ της εταιρίας.

[133] Βλ. σχετικά παρ. 2 της υπ’ αριθμ. πρωτ. 14153/02.11.2010 Περίληψης Διακήρυξης του εν λόγω έργου.

[134] Οι εταιρίες: ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΤΕ, ΜΥΒΑ ΑΕ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, Ι. ΜΑΡΟΥΛΗΣ ΑΕ, ΑΚΡΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΤΕ, ΣΥΡΑΚΑΤΣΑΝΟΣ Π. & ΣΙΑ, ΔΙΟΛΚΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΤΕ, ΔΟΜΟΚΑΤ ΑΤΕ, ΑΝΔΡΟΝΙΚΙΔΗΣ Ι. & ΣΙΑ ΕΕ, ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΑΤΕΕ, ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΙΘΑΚΗ ΑΤΕ, ENVITEC, ΑΛΜΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ, EUROKAT, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΟΣ ΑΤΕ, ΕΛΚΑΤ ΑΤΕΒΕ, ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΣΩΤΗΡΟΣ ΑΕ, ΤΣΕΚΜΕΤΖΟΓΛΟΥ Δ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Θ., ΘΕΜΕΛΙΑΚΗ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΑΕ, ΚΑΠΑΡΑΚΗΣ Κ-ΔΙΕΔΡΟΣ ΑΤΕ, ΗΡΩΝ ΑΤΕ, ΝΙΟΒΗ ΑΤΕ, ΤΡΟΦΩΝΙΟΣ ΑΕ, ΠΥΡΑΜΙΣ ΑΤΕ, ΣΤΡΑΚΤΟΡ ΑΤΕ, ΜΠΟΝΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΘΕΣΤΩΡ ΑΤΕ, ΕΝΩΤΕΧΝΙΚΗ ΑΤΕ, ΜΕΔΟΥΣΑ ΑΕ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΕ, ΗΛΕΚΤΩΡ, ΓΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΡΓΟΤΕΧΝΗΜΑ.

[135] Σε σχετικό ερώτημα της Υπηρεσίας προς την Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας, αναφορικά με το εάν (η τελευταία) απάντησε στο υπ’ αριθμ. πρωτ. 145/25.11.2010 αίτημα του Προέδρου του ΣΕΔΕ, […], το οποίο αφορούσε στη γνωστοποίηση των εργοληπτικών επιχειρήσεων που προμηθεύτηκαν τεύχη δημοπράτησης του προαναφερόμενου έργου, απάντησε: «[…]».

[136] Το προαναφερθέν υμετ. αριθμ. πρωτ. 323/19.01.2011 έγγραφο που συλλέχθηκε από την Περιφέρεια Πέλλας φέρει σημείωση «Παρελήφθη Ιδιοχείρ[ω]ς [Υπογραφή: […], η οποία κατά την εν λόγω χρονική περίοδο ήταν υπάλληλος του ΣΕΔΕ]». Σημειώνεται ότι κατά τη διάρκεια του επιτόπιου ελέγχου στον ΣΕΔΕ δεν βρέθηκε το σώμα της προαναφερθείσας καταγγελίας, ωστόσο από το προαναφερθέν υμετ. αριθμ. πρωτ. 323/19.01.2011 έγγραφο που συλλέχθηκε από την Περιφέρεια Πέλλας σε συνδυασμό με την προαναφερόμενη αίτηση και την καταγγελία του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (βλ. παρ. 2), τεκμαίρεται ότι αφορά την τελευταία.

[137] Βλ. παραπάνω παρ. 2 για το κείμενο της καταγγελίας.

[138] Βλ. σχετικά παρ. 90 κατωτέρω.

Ε) Χειρόγραφο ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ στις 25.02.2010, όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται «5ο Θέμα Προτάσεις […] Πως θα μειωθούν οι εκπτώσεις Να δημιουργηθούν 5αδες, 6αδες κλπ για να μειωθεί ο κύκλος επανάληψης ανάληψης των έργων».

IX.2 Καταθέσεις - Απαντήσεις εκπροσώπων των ερευνώμενων εταιριών

84 Από τις απαντήσεις των εκπροσώπων των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων [[…] (ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ), […] και […] (ΕΡΓΑΣΙΣ), […] και […] (ΝΙΟΒΗ), […] (ΕΡΓΟΝΕΤ), […] (ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ), […] και […] (ΣΕΔΕ)] που κλήθηκαν για ανωμοτί κατάθεση προέκυψε ότι όλοι είχαν λάβει τεύχη για τον εν λόγω διαγωνισμό, ωστόσο μόνο η ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ υπέβαλε προσφορά. Κανείς εκ των ερωτηθέντων εκπροσώπων, κατά δήλωσή τους, δεν γνώριζε ούτε συμμετείχε στην προαναφερθείσα συνάντηση στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, καθώς επίσης και τον […] (με εξαίρεση τον […]). Ειδικότερα, οι ανωτέρω ανέφεραν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

85 Ο […] (ΝΙΟΒΗ) απάντησε τα εξής: «Δεν υποβάλαμε προσφορά. Κρίναμε ότι δεν συμφέρει την εταιρία μας να εκτελέσει το έργο. Από την εταιρία μας πήγαμε στην Έδεσα εγώ και ο […], ο οποίος ήταν μέλος του ΔΣ και χημικός μηχανικός, προκειμένου να διαπιστώσουμε τις τοπικές συνθήκες, να κάνουμε έλεγχο της αγοράς την οποία δεν γνωρίζαμε και να ενημερώσουμε τα αρμόδια στελέχη της εταιρίας για να αποφασίσουν για την υποβολή ή μη προσφοράς για το συγκεκριμένο έργο. Διαπιστώσαμε ότι δεν ήταν συμφέρουσα η κατασκευή ενός τέτοιου έργου, λόγω των τιμών του προϋπολογισμού του έργου σε συνδυασμό με το κόστος των υλικών και τις τοπικές συνθήκες (αποστάσεις, οδοί πρόσβασης κλπ) που διαπιστώσαμε. Παρόλο που η εταιρία αποφάσισε να μην υποβάλει προσφορά, επιλέξαμε, ωστόσο, να μείνουμε το βράδυ στην Έδεσσα, λόγω μεγάλης απόστασης από τη Λευκάδα και λόγω κούρασης και προχωρημένης ώρας (η απόσταση είναι 7 ώρες δρόμος)[139].[…]Η επίσκεψη έγινε για να δούμε το έργο, όπως ανέφερα και πιο πάνω, (συγκεκριμένα να το δει ο […], που ήταν ο πλέον αρμόδιος λόγω ειδικότητας), μείναμε στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, στο οποίο φτάσαμε στις 29/11 και ώρα 18:36[140] και φύγαμε στις 30/11, την επόμενη μέρα το πρωί. Επιλέξαμε να μείνουμε στην Έδεσα στο συγκεκριμένο ξενοδοχείο καθώς στην Έδεσα βρισκόταν η έδρα της αναθέτουσας αρχής στην οποία θα υποβάλαμε την προσφορά[141]. […]Δεν γνωρίζω κάτι για τη συνάντηση αυτή και δεν συμμετείχα σε τέτοια συνάντηση[142]. […]».

86 Ο […] (ΝΙΟΒΗ) ανέφερε τα εξής: «[…] Δεν υπέβαλε πρόταση στον εν λόγω διαγωνισμό. Πήγαμε στην περιοχή και δεν μας κάλυπταν οι συνθήκες. Το κόστος εκτιμήσαμε ότι ήταν υψηλό και δεν υποβάλαμε τελικά πρόταση γιατί δεν ήταν συμφέρον το έργο[143]. […] Πράγματι επισκέφτηκα το νομό Πέλλας τον 11/2010. Αυτό έγινε μια μέρα πριν την λήξη του διαγωνισμού[144]. Η επίσκεψη έγινε για να δούμε το έργο επιτόπου και να εκτιμήσουμε το κόστος του έργου. Το πρωί φύγαμε από Λευκάδα, το μεσημέρι επισκεφτήκαμε το έργο, το απόγευμα πήγαμε σε μια παραδοσιακή ταβέρνα για φαγητό και την επομένη το πρωί νωρίς φύγαμε για τη Λευκάδα[145]. […] Δεν γνωρίζω κάτι σχετικό για την εν λόγω συνάντηση[146]».

87 Ο […] (ΕΡΓΟΝΕΤ): «[…] Ναι [ενν. έλαβε τεύχη δημοπράτησης] για την εταιρία ΕΡΓΟΝΕΤ[147]. Υποθέτω αφού είχε πρόθεση να συμμετέχει στο διαγωνισμό. […] Όχι τελικά δε συμμετείχε. Η ΕΡΓΟΝΕΤ έχει εξειδίκευση σε σιδηροδρομικά έργα. Το συγκεκριμένο έργο απαιτούσε πτυχίο επεξεργασίας λυμάτων, το οποίο δε διαθέτει η εταιρία. Το τμήμα δημοπρασιών ετοίμασε ένα φάκελο, μου τον έδωσε προκειμένου να πάω στη Έδεσσα και να υποβάλω την προσφορά. Έφτασα αργά το βράδυ της προηγούμενης ημέρας του διαγωνισμού[148] και διαπίστωσα, βλέποντας το τεύχος του διαγωνισμού, ότι δεν μπορεί η εταιρία να συμμετάσχει λόγω έλλειψης τυπικών στοιχείων (πτυχίο για επεξεργασία λυμάτων). Μίλησα με τους υπευθύνους της εταιρίας […] και […], τους εξήγησα το λόγο για τον οποίο δεν μπορούσε η εταιρία να συμμετάσχει και μου είπαν να επιστρέψω στην Αθήνα. Όσον αφορά το τιμολόγιο από το ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ που μου επιδείξατε και είναι στο όνομα της εταιρίας ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ, δε γνωρίζω για ποιο λόγο κόπηκε στην επωνυμία της ΑΘΗΝΑΣ ΑΤΕ και όχι στην επωνυμία της ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΤΕ. Οι κρατήσεις γίνονται από τα κεντρικά της εταιρίας[149]. […] Δε γνωρίζω τίποτα για την εν λόγω συνάντηση και φυσικά δε συμμετείχα, δεδομένου ότι έφτασα στο συγκεκριμένο ξενοδοχείο πολύ αργά το βράδυ, όπως φαίνεται και στο τιμολόγιο του ξενοδοχείου[150]».

88 Ο […] (ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ) απάντησε τα εξής: «[…] Η εταιρία μας συμμετείχε στον εν λόγω διαγωνισμό καταθέτοντας προσφορά. Το ακριβές ύψος της έκπτωσης δεν το θυμάμαι αλλά ήταν χαμηλή, καθώς πριν την υποβολή της πρότασης είχα επισκεφτεί χώρους ΧΑΔΑ της περιοχής και διαπίστωσα ότι το έργο ήταν σπασμένο σε πολλά κομμάτια και είχε δυσκολίες και ιδιαιτερότητες. Θα σας προσκομίσω το αποτέλεσμα του διαγωνισμού στο οποίο φαίνεται το ύψος της έκπτωσης που υπέβαλε η εταιρία μου[151]. […] Πρέπει (αν θυμάμαι καλά) να πήγα τη Δευτέρα (προηγούμενη μέρα της λήξης προθε-

[139] Ερώτηση 3 της από 16.12.2015 κατάθεσής του.

[140] Σημειώνεται εδώ ότι από τις αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του Ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ επιβεβαιώνεται ότι η ημέρα και η ώρα άφιξης των […] και […] στο Ξενοδοχείο ήταν 18:36 μ.μ. και 18:45 μ.μ. αντίστοιχα. Βλ. σχετικά παρ. 73 ανωτέρω.

[141] Ερώτηση 4 της από 16.12.2015 κατάθεσής του.

[142] Ερώτηση 5 της από 16.12.2015 κατάθεσής του.

[143] Ερώτηση 3 της από 05.01.2016 κατάθεσής του.

[144] Ο.π. υποσ. 133.

[145] Ερώτηση 4 της από 05.01.2016 κατάθεσής του.

[146] Ερώτηση 5 της από 05.01.2016 κατάθεσής του.

[147] Ερώτηση 2 της από 16.12.2015 κατάθεσής του.

[148] Από τις αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του Ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ επιβεβαιώνεται ότι η ώρα άφιξης του κ. […] στο Ξενοδοχείο ήταν 22:56 μ.μ. Βλ. σχετικά παρ. 73 ανωτέρω.

[149] Ερώτηση 3 της από 16.12.2015 κατάθεσής του.

[150] Ερώτηση 4 της από 16.12.2015 κατάθεσής του.

[151] Ερώτηση 3 της από 16.12.2015 κατάθεσής του. Σημειώνεται ότι με το υπ’ αριθμ. πρωτ. 564/25.1.2016 μήνυμα ηλ/κής αλληλογραφίας του, ο […] απέστειλε το αποτέλεσμα του διαγωνισμού όπως κοινοποιήθηκε στην εταιρία του από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πέλλας.

σμίας υποβολής προσφοράς) 29/11/2010 και είδα τους χώρους ταφής των ΧΑΔΑ, που ήταν το αντικείμενο του έργου. Τα μέρη ήταν πολλά και δεν μπόρεσα να τα δω όλα, μερικά δεν τα έβρισκα. Στη συνέχεια αναχώρησα για τη Θεσσαλονίκη όπου και διανυκτέρευσα […]. Την επόμενη μέρα 30/11/2010 νωρίς το πρωί επέστρεψα στην Έδεσσα, και πήγα στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, […] και πήγα στην Περιφερειακή ενότητα Πέλλας και υπέβαλα την προσφορά της εταιρίας. Μετά επέστρεψα στο ξενοδοχείο, πήρα τα πράγματά μου και έφυγα. Το δωμάτιο είχε κλειστεί για διανυκτέρευση στις 29/11/2010 (ήτοι μέχρι τις 12:00 το μεσημέρι της 30/11/2010) αλλά, όπως είπα, προτίμησα να διανυκτερεύσω στις 29/11/2010 […] στη Θεσσαλονίκη. Έτσι, χρησιμοποίησα το δωμάτιο μόνο το πρωί της 30/11/2010[152] που επέστρεψα από την Θεσσαλονίκη στην Έδεσα[153]. […] Δεν γνωρίζω κάτι σχετικά με την εν λόγω συνάντηση, δεν με κάλεσε κανένας και δεν συμμετείχα. Συνήθως κάποιος τοπικός εργολήπτης ειδοποιεί και παρακαλεί τους ξένους να μη συμμετέχουν στο διαγωνισμό. Δεν ξέρω όμως αν αυτό συνέβη στην προκειμένη περίπτωση[154]. […] Τον […] (όχι Αντώνη) γνωρίζω, με το οποίο έχουμε συνεργαστεί σε έργο στο εξωτερικό. Ήταν επικεφαλής της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ αλλά αποχώρησε από αυτή, η οποία διοικείται σήμερα, απ’ ότι ξέρω, από τη σύζυγό του[155]».

89 Ο […] (ΕΡΓΑΣΙΣ) απάντησε τα εξής: «[…] Την αίθουσα έκλεισε η εταιρία μου (δεν θυμάμαι αν εγώ προσωπικά έκλεισα την αίθουσα) κατά παραγγελία του κ. […] προέδρου του τοπικού συνδέσμου ΣΕΔΕ, προφανώς διότι κάποιος έπρεπε να καλύψει το κόστος, καθώς οι πόροι του συνδέσμου είναι περιορισμένοι. Σίγουρα παραβρέθηκα εγώ ως φυσικό πρόσωπο στη συνάντηση αυτή. Σίγουρα πληρώθηκε από την εταιρία μου. Στη συνάντηση συμμετείχαν μόνο εργολήπτες του νομού Πέλλας[156]. Δεν θυμάμαι ποιες εταιρίες του Νομού, (θυμάμαι την ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, Λατομεία Σωτήρας, […]), συνολικά 10-15 άτομα περίπου. Είμαι βέβαιος ότι ο […] από τη Λάρισα δεν συμμετείχε στην εν λόγω συνάντηση, ούτε εταιρίες από Λευκάδα, Κρήτη, Καβάλα, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, καθόσον δεν ανήκουν στο ΣΕΔΕ Πέλλας. Στη συγκεκριμένη συνάντηση συζητήθηκαν προβλήματα του κλάδου και δεν αποφασίστηκε τίποτα. Το γεγονός ότι η επομένη ήταν η καταληκτική ημερομηνία υποβολής πρότασης του ανωτέρω αναφερόμενου έργου ήταν συγκυριακό γεγονός. Διαθέτω σπίτι στην Έδεσσα και δεν θυμάμαι πως πήγα και πως έφυγα από το ξενοδοχείο[157]».

90 Ο […] (ΣΕΔΕ) ανέφερε τα εξής: «Αποτελεί συνήθη πρακτική προκειμένου να διασφαλίσουμε σύμφωνα με την πρότυπη διακήρυξη του Υπουργείου Δημοσίων έργων ότι θα τηρηθούν οι κανόνες ανταγωνισμού, δηλαδή δεν θα χορηγηθούν από την Υπηρεσία τεύχη μετά την καταληκτική ημερομηνία που προβλέπεται από την διακήρυξη. Για την συγκεκριμένη δημοπρασία καταληκτική ημερομηνία ήταν η 25/11/2010, σύμφωνα με το άρθρο 2.1. της διακήρυξης. Με email έλαβα απάντηση από την αναθέτουσα αρχή, σχετικά με τη λίστα των εταιριών που έλαβαν τεύχος για το συγκεκριμένο διαγωνισμό στις 13:00μμ της 25/11/2010. Σύμφωνα με το mail που έλαβα, στη λίστα περιλαμβάνονται 39 εταιρίες εκ των οπ[ο]ίων μέλη του ΣΕΔΕ είναι μόνο 7 από αυτές, δηλαδή: η ΑΚΡΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΤΕ, ΑΛΜΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ, ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΣΩΤΗΡΑΣ ΑΕ, ΘΕΜΕΛΙΑΚΗ, ΠΥΡΑΜΙΣ ΑΤΕ, ΜΠΟΝΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ και ΕΡΓΟΤΕΧΝΗΜΑ[158]. […] Κατηγορηματικά όχι δεν έγινε καμία συνάντηση και συζήτηση. Η λίστα αυτή θα δινόταν μόνο σε κάποιο μέλος μας ύστερα από έγγραφη αίτησή του προκειμένου να προβεί σε ένσταση στο διαγωνισμό, αν αμφισβητούσε ότι ο μειοδότης είχε προμηθευτεί εγκαίρως τεύχη του διαγωνισμού, πράγμα το οποίο δεν συνέβη εν προκειμένω[159]. […] Κατηγορηματικά όχι. Ο ΣΕΔΕ ούτε γνώριζε ούτε συμμετείχε σε καμία συνάντηση ή οργάνωση της συνάντησης[160]. […] Ως μέλος του ΔΣ του ΣΕΔΕ δεν μπορώ να έχω γνώση των οικονομικών παραμέτρων που οδήγησαν στις συγκεκριμένες εκπτώσεις. Ως εργοληπτική επιχείρηση δεν μπορούσα να συμμετέχω, λόγω ασυμβίβαστου, στην διαγωνιστική διαδικασία, επειδή ήμουν μέλος της επιτροπής δημοπράτησης. Η επιτροπή δημοπράτησης του διαγωνισμού δεν αξιολογεί την οικονομική προσφορά. Γενικότερα, δεν μπορεί να γίνει αξιολόγηση σχετικά με το ύψος της προσφερόμενης έκπτωσης, καθώς κάθε έργο αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση με διαφορετικές απαιτήσεις[161].

91 Ο […] (ΣΕΔΕ) αναφορικά με τον επίμαχο διαγωνισμό ανέφερε τα εξής: «Δεν γνωρίζω στοιχεία για το συγκεκριμένο έργο, η εταιρία μου δεν πήρε τεύχος δημοπράτησης και δεν με ενδιέφερε το έργο λόγω υψηλού προϋπολογισμού και ειδικότητας που δεν καλύπτει το πτυχίο μου. Εντούτοις από τη γενικότερη εμπειρία μου, είναι σύνηθες, ο αριθμός των τευχών δημοπράτησης που θα προμηθευτούν οι εργολήπτες να είναι πάντα μεγαλύτερος του αριθμού των συμμετεχόντων. Λόγοι γι’ αυτό μπορεί να είναι το να λάβουν γνώση αν πραγματικά έχουν τις νόμιμες προϋποθέσεις συμμετοχής είτε να γνωρίζουν το τμήμα του έργου στο οποίο θα μπορούσαν να καταθέσουν προσφορά υπεργολαβικής εκτέλεσης για τμήμα του έργου στον τελικό ανάδοχο του έργου π.χ. εταιρία με λατομείο να διαθέσει υλικά για την εκτέλεση του έργου στην περιοχή. Για μικρά έργα, (το συγκεκριμένο δεν ανήκει σε αυτή την κατηγορία) είναι σύνηθες

[152] Από τις αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του Ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ επιβεβαιώνεται ότι η ημέρα άφιξης του […] στο Ξενοδοχείο ήταν η 30η Νοεμβρίου 2010, αλλά δεν επιβεβαιώνεται από τις χειρόγραφες σημειώσεις του […] στο ημερολόγιό του για το έτος 2010. Βλ. σχετικά παρ. 72 και 74 ανωτέρω.

[153] Ερώτηση 4 της από 16.12.2015 κατάθεσής του.

[154] Ερώτηση 5 της από 16.12.2015 κατάθεσής του.

[155] Ερώτηση 11 της από 16.12.2015 κατάθεσής του.

[156] Σημειώνεται ωστόσο ότι από αντίγραφο του Βιβλίου Αλληλογραφίας του ΣΕΔΕ που λήφθηκε κατά τον επιτόπιο έλεγχο για τις ημερομηνίες 19.11.2010-29.11.2010 δεν προκύπτει να έχει πρωτοκολληθεί πρόσκληση προς τα μέλη του ΣΕΔΕ για Συνεδρίαση / Ημερίδα ή άλλη συνάντηση των μελών του για τη συγκεκριμένη ημερομηνία.

[157] Ερώτηση 12 της από 06.03.2016 κατάθεσής του.

[158] Ερώτηση 5 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

[159] Ερώτηση 6 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

[160] Ερώτηση 7 της από 28.03.2016 κατάθεσής του. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από την εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ ([…]). Βλ. σχετικώς Πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 35.

[161] Ερώτηση 9 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

να προετοιμάζονται οι εργολήπτες εκδίδοντας ακόμη και εγγυητική επιστολή και τελικά να μη συμμετέχουν στο διαγωνισμό, διότι η προσφερόμενη από αυτούς έκπτωση θεωρούν ότι θα είναι πολύ μικρότερη της τελικά επιτευχθείσης και δεν θα ήθελαν να γνωστοποιήσουν την επιχειρηματική τους δυνατότητα για έργα που θα δημοπρατηθούν στο μέλλον»[162].

92 Τέλος, ο […] (ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ), σε σχετικό ερώτημα της ΓΔΑ απάντησε[163]: «Αν έχει υποβληθεί στον διαγωνισμό φάκελος προσφοράς δεν το γνωρίζω. [...] στους διαγωνισμούς δημοσίων έργων κατά το 2010 μπορούσες να συμμετέχεις μόνο σε ένα, από τους ταυτόχρονα πανελληνίως που διεξάγονται κάθε Τρίτη 10:00 πμ, λόγω της απαίτησης προσκόμισης του μοναδικού πρωτότυπου εργοληπτικού πτυχίου[164]. Είναι σύνηθες ο υπάλληλος να παίρνει το δωρεάν έντυπο προσφοράς (πχ από πέντε διαγωνισμούς) και να αποφασίζετε τελευταία στιγμή σε ποιον θα συμμετάσχουμε και για αυτό το λόγο μάλιστα διατηρούσα δύο εταιρίες ώστε να μπορούσα να συμμετέχω την ίδια ημέρα σε δύο διαγωνισμούς. […]».

93 Περαιτέρω, σε σχετική ερώτηση της ΓΔΑ προς τους […] (ΕΡΓΑΣΙΣ) και […] (ΕΡΓΑΣΙΣ) αναφορικά με τους λόγους που ενώ η ΕΡΓΑΣΙΣ είχε εκδώσει την απαιτούμενη εγγυητική επιστολή[165], τελικά δεν συμμετείχε στον εν λόγω διαγωνισμό, απάντησαν ότι αποτελεί συνήθη επιχειρηματική πρακτική. Συγκεκριμένα ανέφεραν τα εξής:

94 Η […] (ΕΡΓΑΣΙΣ) «Την περίοδο μετά το 2010 και μέχρι τον 10ο του 2013 νόμιμοι εκπρόσωποι της εταιρίας ήμασταν ο είτε ο […] είτε εγώ, αλλά στην πράξη η διοίκηση ασκείτο αποκλειστικά από τον […]. […] Δεν γνωρίζω κάτι με το σχετικό πρακτικό και δεν αναγνωρίζω την υπογραφή μου στο αντίγραφο[166] […] ποσό ήταν ασήμαντο για το μέγεθος της εταιρίας. Έχει συμβεί στο παρελθόν να εκδοθεί εγγυητική επιστολή και τελικά να μην υποβληθεί προσφορά από την εταιρία[167]», ενώ ο […] (ΕΡΓΑΣΙΣ): «Δεν θυμάμαι αν κάναμε κάποια προετοιμασία για τη συμμετοχή στο συγκεκριμένο διαγωνισμό. Ωστόσο, υπάρχει συνήθως μια προετοιμασία για το ενδεχόμενο της συμμετοχής της εταιρίας. Η έκδοση εγγυητικής επιστολής (συμμετοχής) δεν είναι δύσκολο να εκδοθεί συγκριτικά με τις επόμενες εγγυητικές (καλής εκτέλεσης, προκαταβολής, αντικατάσταση κρατήσεων) που είναι πολλαπλάσιου μεγέθους και κόστους[168]. […] Δεν μετείχαμε στον διαγωνισμό, επειδή δεν μας συνέφερε επιχειρηματικά. Πιθανολογώ λόγω ύψους εγγυητικών επιστολών που απαιτούνταν (καλής εκτέλεσης, προκαταβολής, αντικατάσταση κρατήσεων). Δεν θυμάμαι κάποιους συγκεκριμένους λόγους που μας οδήγησαν στην επιλογή της μη συμμετοχής[169]. […]Αποτελεί συχνό φαινόμενο η εταιρία να έχει εκδώσει εγγυητική επιστολή και τελικά να μη συμμετέχει σε διαγωνισμούς. Η εγγύηση συμμετοχής εκδίδεται είτε από το ΤΣΜΕΔΕ είτε από τράπεζες και είναι πολύ εύκολη η έκδοσή της, συγκριτικά με τις εγγυητικές ουσίας (καλής εκτέλεσης, προκαταβολής, αντικατάσταση κρατήσεων) όπως ονομάζονται οι υπόλοιπες εγγυητικές επιστολές που απαιτούνται[170]».

95 Τέλος, προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση της προαναφεθείσας συνάντησης στο ΞΕΝΙΑ με τα ευρήματα/εγγραφές στα Πρακτικά του ΣΕΔΕ, ζητήθηκαν διευκρινίσεις τόσο από τον […] όσο και από τον […], μέλη του ΣΕΔΕ. Ειδικότερα:

96 Ο […] (ΣΕΔΕ) ανέφερε τα εξής: «[…] Το συγκεκριμένο ξεκινάει σε συνέχεια άτυπης συζήτησης στο τέλος της Γενικής Συνέλευσης και αφορά στην προσπάθεια περιορισμού των εκπτώσεων «απελπισίας» στα όρια της πραγματικής κοστολόγ[η]σης των έργων και όχι μεγαλύτερης του πραγματικού τους κόστους, με δεδομένο ότι κάθε μια εργοληπτική επιχείρηση έχει διαφορετική ειδίκευση σε έργα (π.χ. άλλη σε χωματουργικά άλλη σε οικοδομικά), ώστε να συνεργαζόμαστε με τη μορφή υπεργολαβίας ή κοινοπραξίας (στα πλαίσια του άρθρ. 16, του ν. 3669/2008 περί δημοσίων έργων) όπου ο καθένας θα εκτελεί αντικείμενο προσανατολισμένο στην ειδίκευσή του. Επιπλέον να είναι δυνατή η συμμετοχή σε περισσότερα του ενός έργα που όλα δημοπρατούνται κάθε Τρίτη ώρα 10:00, ώστε να διευρυνθεί η συμμετοχή μας, σε δημοπρασίες γειτονικών νομών με μεγαλύτερες πιθανότητες διεκδίκησης έργου (κάθε εταιρία μπορεί να συμμετέχει μόνο σε ένα διαγωνισμό κάθε εβδομάδα - καταθέτοντας πρωτότυπο πτυχίο και δεδομένου ότι οι δημοπρασίες γίνονται την ίδια μέρα και ώρας σε όλη την επικράτεια - κατά την άποψη του νομοθέτη, περιορίζονται οι εκπτώσεις λόγω συμμετοχής σε κάθε έργο μικρότερου αριθμού συμμετεχόντων). Η συγκεκριμένη πρόταση δεν συζητήθηκε, απλώς αναφέρθηκε και ουδέποτε εφαρμόστηκε. Είναι δηλαδή μια πρόταση στο κενό. Σχετικά με τον «κύκλο επανάληψης ανάληψης έργων» εννοείται ότι καθώς το μεγάλο ανενεργό χρονικό διάστημα μεταξύ της ανάληψης έργων από μια εταιρία είναι υπερβολικά κοστοβόρο για την εταιρία, ακόμα έστω ανάληψη μικρού τμήματος έργου θα λειτουργούσε προς την ίδια κατεύθυνση του περιορισμού των εκπτώσεων «απελπισίας»[171]. […] Δεν εξετάστηκε τρόπος περιορισμού των εκπτώσεων. Δεν συζητήθηκε εκτενώς το θέμα, εντούτοις είναι κατανοητό στους συμμετέχοντες

[162] Ερώτηση 7 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

[163] Βλ. την υπ’ αριθμ. πρωτ. 5416/27.07.2016 απαντητική επιστολή του.

[164] Σύμφωνα με το άρθρο 2, παρ. 44 του ν. 2940/2001: «Για τη συμμετοχή εργοληπτικής επιχείρησης οποιασδήποτε τάξης του Μ.Ε.ΕΠ. σε δημοπρασία δημόσιου έργου, του οποίου η προϋπολογιζόμενη αξία δεν υπερβαίνει το εκάστοτε οριζόμενο όριο που ορίζεται στο π.δ. 334/2000 (ΦΕΚ 279 Α`), όπως ισχύει στις συμβάσεις δημοσίων έργων, απαιτείται η προσκόμιση αποκλειστικά και μόνο του πρωτοτύπου της βεβαίωσης εγγραφής της - στο Μ.Ε.ΕΠ.. Η κατάθεση των δικαιολογητικών συμμετοχής και της οικονομικής προσφοράς στις ανωτέρω δημοπρασίες γίνεται, για ατομική επιχείρηση από το υπόχρεο για αυτήν φυσικό πρόσωπο, για ομόρρυθμη εταιρεία από το νόμιμο εκπρόσωπο ή εξουσιοδοτημένο εταίρο της, για ανώνυμη εταιρεία από εξουσιοδοτημένο μέλος του διοικητικού της συμβουλίου και για κοινοπραξία από τον ορισμένο εκπρόσωπο των κοινοπρακτούντων».

[165] Σημ. επιδείχθηκε το υπ’ αριθμ. 436 από 17/11/2010 πρακτικό ΔΣ της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ.

[166] Ερώτηση 3 της από 06.03.2016 κατάθεσής της.

[167] Ερώτηση 6 της από 06.03.2016 κατάθεσής της.

[168] Ερώτηση 3 της από 06.03.2016 κατάθεσής του.

[169] Ερώτηση 4 της από 06.03.2016 κατάθεσής του.

[170] Ερώτηση 5 της από 06.03.2016 κατάθεσής του.

[171] Ερώτηση 5 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

στη ΓΣ ότι αφορά στον απαιτούμενο έλεγχο από μέρους του ΣΕΔΕ για τον περιορισμό των εκπτώσεων και της τήρησης της τάξης αναφέρεται στην διασφάλιση της διαφάνειας κατά την δημοπράτηση και την εκτέλεση των δημοσίων έργων, ελέγχοντας α) τις διακηρύξεις ώστε να αποφεύγονται φωτογραφικές διατάξεις, β) τροποποιήσεις εκ των υστέρων των μελετών των υπό εκτέλεση έργων, γ) εσωτερική πληροφόρηση για τις συνθήκες του έργου που θα του έδινε πλεονέκτημα μέσω μεγαλύτερης έκπτωσης, να καταστεί ανάδοχος του έργου, υποσκελίζοντας τους λοιπούς συμμετέχοντες εργολήπτες και δ) λοιπά στοιχεία που διασφαλίζουν την ποιότητα σύμφωνα με τα τεύχη δημοπράτησης και την μελέτη του έργου. Ουδέποτε έγινε συζήτηση για συγκεκριμένη έκπτωση σε συγκεκριμένο έργο σε ΓΣ ή ΔΣ του ΣΕΔΕ και ουδέποτε έγινε προσπάθεια προκαθορισμού ποσοστού έκπτωσης από τη μεριά του ΣΕΔΕ[172]. […] Το «Ν+1» αφορά στην λήψη ενός επιπλέον τεύχους δημοπράτησης από την υπηρεσία - φορέα δημοπράτησης, όπου «Ν» ο αριθμός όσων Εργολάβων Δημοσίων έργων έλαβαν τεύχη και 1 το τεύχος που λαμβάνει ο ΣΕΔΕ. Έτσι, ο ΣΕΔΕ έχει τη δυνατότητα να διατηρεί αρχείο με τα τεύχη δημοπράτησης ώστε να διασφαλίζει με παρεμβάσεις του τυχόν απόπειρες τροποποίησης των μελετών είτε τροποποιήσεις στα τεύχη δημοπράτησης εκ των υστέρων. Επιπροσθέτως, ο ΣΕΔΕ παίρνοντας τεύχη τελευταίος, δηλαδή στο κλείσιμο της Υπηρεσίας την Πέμπτη (για τα μικρά έργα μέχρι 2ης τάξης που γνωρίζω) διασφαλίζει ότι μετά το πέρας του εκ του νόμου προβλεπόμενου διαστήματος για την παραλαβή τευχών δεν θα λάβει άλλος τεύχη. Υλοποιήθηκε για μικρό χρονικό διάστημα, δεδομένου όμως του οικονομικού κόστους και της μη αποτελεσματικότητας της πρότασης εγκαταλείφθηκε[173]».

97 Ο […] (ΣΕΔΕ) απάντησε τα εξής: «[…] Η πρόταση αυτή που ψηφίστηκε ομόφωνα εκφράζει την επιθυμία όλων των μελών του ΣΕΔΕ για ποιοτικά έργα τα οποία θα επιφέρουν και τις αντίστοιχες εκπτώσεις. Η μείωση των εκπτώσεων θα εξασφαλιζόταν με την πλήρη εφαρμογή της δημοπρατούμενης μελέτης τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Σημειώνω δε ότι αντίστοιχη προσπάθεια μείωσης των εκπτώσεων μέχρι σήμερα έχει γίνει 4 συνεχείς φορές από το ελληνικό κράτος (1η προσπάθεια με την αιτιολόγηση μεγάλων εκπτώσεων, 2η προσπάθεια με τον μαθηματικό τύπο, 3η με την πλεονάζουσα εγγυητική επιστολή καλής εκτέλεσης και 4η - σημερινή Σύστημα μελέτης κατασκευής 90% 10%). Προσωπική μου άποψη ήταν και είναι ότι η μείωση των εκπτώσεων θα εξασφαλιστεί με την αυστηρή τήρηση της ποιότητας των έργων. Η «Τήρηση της τάξης» αφορά στην πλήρη εφαρμογή της δημοπρατούμενης μελέτης τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά και με αυτό τον τρόπο θα μειωθούν και οι εκπτώσεις[174]. […] Αφορά την προσπάθεια του ΣΕΔΕ να τηρηθεί η διάταξη της διακήρυξης που προβλέπει την χορήγησης τευχών δημοπράτησης μέχρι την συγκεκριμένη ημερομηνία, λαμβάνοντας ο ΣΕΔΕ τελευταίος (θέση Ν+1) τεύχος για κάθε δημοπράτηση. Ψηφίστηκε ομόφωνα και γίνονται ακόμα και σήμερα προσπάθειες υλοποίησής της[175]. […]Κατά τη γνώμη μου επειδή το θέμα δεν συζητήθηκε και δεν ψηφίστηκε, η πρόταση αφορά την αύξηση δυναμικής μέσω σχηματισμού μιας ομάδας εργοληπτικών επιχειρήσεων (5δας ή 6δας με πιθανόν διαφορετικής τάξης και κατηγορίας πτυχίου) στη διεκδίκηση έργων που θα έχει σαν αποτέλεσμα την ανάληψη σε μικρότερο χρονικό διάστημα κάποιου δημόσιου έργου[176]».

IX.3 Δημοπρατηθέντα Έργα στην Ελληνική Επικράτεια

98 Όπως προέκυψε από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πέλλας, σε αντίστοιχο έργο «Αποκατάσταση 18 Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας» προϋπολογισμού 1.580.000 € με αναθεώρηση και ΦΠΑ, ο οποίος διενεργήθηκε στις 18.01.2007 συμμετείχαν 13 εταιρίες και κοινοπρακτικά σχήματα με τεκμαρτό ποσοστό έκπτωσης το όποιο κυμαινόταν από 16,60% έως 34,04%. Το εν λόγω έργο τελικά ανατέθηκε στην Κ/ξία ΤΕΧΝΗΜΑ ΑΕΤΕ-Τσίφτογλου Σταύρος με έκπτωση 34,04% και συνολική οικονομική προσφορά 1.042.130€ (με αναθεώρηση και ΦΠΑ) βάσει της από 27.04.2007 εργολαβικής σύμβασης κατασκευής.

99 Από την έρευνα της Υπηρεσίας σε διαγωνισμούς αντίστοιχων έργων που δημοπρατήθηκαν στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2008-2016, προέκυψε ότι από τα 13 έργα αποκατάστασης ΧΑΔΑ, μόνο σε δύο η έκπτωση του τελικού αναδόχου δεν ξεπέρασε το 4%, ενώ στα υπόλοιπα κυμάνθηκε από 18%-62% παρουσιάζοντας μέση έκπτωση της τάξης του 44,5%. Το στοιχείο αυτό, παρόλο που δεν λαμβάνει υπόψη του τη συγκρισιμότητα από άποψη τεχνική και οικονομική των έργων, στα οποία αφορούσαν οι διαγωνισμοί, είναι πάντως σαφές ότι δίνει, έστω και ως τάξη μεγέθους, μία εικόνα αναφορικά με το ύψος της έκπτωσης για τη συγκεκριμένη κατηγορία έργων.

[172] Ερώτηση 6 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

[173] Ερώτηση 9 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

[174] Ερώτηση 12 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

[175] Ερώτηση 13 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

[176] Ερώτηση 14 της από 28.03.2016 κατάθεσής του.

Δημοπρατηθέντα έργα αποκατάστασης ΧΑΔΑ στην Ελλάδα (2008-2016)

Α/Α	ΧΑΔΑ	ΕΚΠΤΩΣΗ	ΑΝΑΔΟΧΟΣ	ΗΜ/Α	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ €
1	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ ΔΗΜΟΥ ΜΥΚΟΝΟΥ	49,30%	FTF ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	22/4/2016	831.962,87
2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ 76 ΧΑΔΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	46,10%	ΩΡΙΩΝ ΑΤΕ	30/10/2015	23.217.317,76
3	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΑΔΑ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ «ΚΟΥΚΟΣ»	42,13%	Κ/Ξ «ΡΑΜΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ & ΣΙΑ Ε.Ε.- ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	23/10/2013	503.441,22
4	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ ΔΗΜΟΥ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ: Α) ΧΑΔΑ ΦΟΥΡΝΑΣ, Β) ΧΑΔΑ ΠΡΟΥΣΟΥ ΚΑΙ Γ)ΧΑΔΑ ΚΡΙΚΕΛΟΥ	37,59%	ΝΤΟΥΒΑΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΕ	1/11/2012	176.477,85
5	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ ΔΗΜΟΥ ΝΕΣΤΟΥ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΟΣ ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΧΑΔΑ ΧΑΪΔΕΥΤΟ ΚΕΡΑΜΩΤΗΣ	35,38%	ΧΡΥΣΑΦΗΣ ΧΑΤΖΗΧΡΥΣΑΦΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ ΕΕ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΟ ΤΙΤΛΟ ΓΑΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ	9/12/2013	580.000,00
6	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΜΕΓΑ ΡΕΜΑ ΚΑΙ ΔΟΜΙΑΝΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΠΟΡΤΙΤΣΑ	41,30%	Κ/ΞΙΑ ΑΡΓΥΡΙΟΥ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΕ- ΑΔΑΜΑΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	3/10/2013	1.461.000,00
7	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ ΚΕΡΑΤΕΑΣ	59,56%	ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΕ	4/3/2013	4.100.000,00
8	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ ΔΗΜΟΥ ΛΕΥΚΑΔΑΣ*	4,07%	ΕΝΩΤΕΧΝΙΚΗ ΑΤΕ	3/9/2012	2.750.303,12
9	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ ΝΟΜΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ ΧΑΜΗΛΗΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ	18,00%	Κ/Ξ “ΧΑΡΑΞΗ ΕΡΓΟ ΟΕ”	26/6/2008	256.906,01
10	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ Δ. ΧΙΟΥ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΡΕΠΑΝΑ Δ. ΚΑΜΠΟ-ΧΩΡΩΝ	46,02%	ΜΑΛΛΙΟΝΤΑ ΑΤΕ	19/8/2014	2.000.000,00
11	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΑΔΑ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΠΑ-ΝΟΡΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΗΝΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ**	2,00%	ΑΦΟΙ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ & ΣΙΑ ΕΕ	28/4/2016	84.189,00
12	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ ΔΗΜΟΥ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ ΛΕΣΒΟΥ (Δ.Δ. ΛΙΣΒΟΡΙΟΥ, Δ.Δ. ΒΡΙΣΑΣ, Δ.Δ. ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΚΑΙ Δ.Δ. ΣΤΑΥΡΟΥ	62%	ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ”ΚΑΝΑΡΟΥ ΦΩΤΙΟΣ”	21/10/2011	533.805,31

Α/Α	ΧΑΔΑ	ΕΚΠΤΩΣΗ	ΑΝΑΔΟΧΟΣ	ΗΜ/Α	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ €
13	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ ΔΗΜΟΥ ΕΡΕΣΟΥ - ΑΝΤΙΣΣΗΣ, ΛΕΣΒΟΥ (Δ.Δ.ΒΑΤΟΥΣΗΣ, Δ.Δ. ΠΤΕΡΟΥΝΤΑΣ, Δ.Δ. ΧΙΔΗΡΩΝ ΚΑΙ Δ.Δ. ΕΡΕΣΟΥ	52%	ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ”ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΣΑΡΑΝΤΗΣ”	9/2/2012	520.000,00

*Βλ. σχετικώς και Υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ. 18, ** Βλ. σχετικώς και Υπόμνημα της εταιρίας ΘΑΛΗΣ, σελ. 69, παρ. 159.

Πηγή: Έρευνα της Υπηρεσίας, Διαύγεια, Πρακτικά (αναρτητέα στο διαδίκτυο) συνεδριάσεων οικονομικής επιτροπής ή δημοτικού συμβουλίου.

100 Από τα στοιχεία που προσκόμισαν οι εμπλεκόμενες εταιρίες στην παρούσα υπόθεση, τόσο με τα υπομνήματά τους όσο και κατά την ακροαματική διαδικασία, προέκυψαν νέα συγκριτικά δημόσια έργα με τα έργα που παρατίθενται στον ανωτέρω Πίνακα με τις αντίστοιχες προσφορές εκπτώσεων σε αυτά. Ειδικότερα, η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ αναφέρει επιπλέον τα ακόλουθα έργα (Βλ. σχετικώς και Υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ. 18):

• Έργο «Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δημοτικής Ενότητας Πειρέων, Ορφανού και Παγγαίου του Δήμου Παγγαίου», προϋπολογισμού 1.070.000 Ευρώ, αναδείχθηκε μειοδότης η κοινοπραξία «ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ-Κ.ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ &ΣΙΑ ΕΕ», με προσφερθέν ποσοστό έκπτωσης 5% (20.3.2012).

• Έργο «Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Γαλιάς στη θέση Φαράγγι» του Δήμου Φαιστού, αναδείχθηκε μειοδότης η εταιρεία «Μ.Αποστολίδης &Σια ΕΕ» με προσφερθέν ποσοστό έκπτωσης 3% (21.8.2012).

• Έργο «Αποκατάσταση ΧΑΔΑ στη θέση Άνεμος του Δ.Δ.Δελφών», αναδείχθηκε μειοδότης ο […], με προσφερθέν ποσοστό έκπτωσης 4% (9.1.2012).

• Έργο «Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δ.Ε. Τολοφώνος», αναδείχθηκε μειοδότης η Κοινοπραξία Ν.ΔΡΟΛΑΠΑΣ-ΑΚΟΙΤΣΑΝΟΣ με προσφερθέν ποσοστό έκπτωσης 4% (27.3.2013).

101 Η εταιρία ΘΑΛΗΣ (πρώην ΙΘΑΚΗ) αναφέρει επιπλέον τα ακόλουθα έργα:

Δημοπρατηθέντα έργα αποκατάστασης ΧΑΔΑ στην Ελλάδα από την εταιρία ΘΑΛΗΣ (2004-2014)

	ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ	ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ	ΑΝΑΔΟΧΟΣ	ΕΤΟΣ	ΕΚΠΤΩΣΗ
1.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. Δ.Ε. ΤΟΛΟΦΩΝΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΦΩΝ	Κ/Ξ ΔΡΟΛΑΠΑΣ - ΚΟΙΤΣΑΝΟΣ	2013	0,00%
2.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. ΜΕΣΟΜΟΥΡΙ ΔΗΜΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ Ν.ΧΑΝΙΩΝ	ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΙΑΧ. ΣΤ. ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	ΙΘΑΚΗ ΑΤΕ	2006	0,0031%
3.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. ΑΡΤΑΣ	ΔΕΚΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	Κ/Ξ ΙΘΑΚΗ ΑΤΕ-ΖΙΩΡΗΣ-ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΕ	2004	0,24%
4.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ 7 Χ.Α.Δ.Α. ΔΗΜΩΝ ΔΩΔΩΝΗΣ, ΜΟΛΟΣΣΩΝ ΚΑΙ ΛΑΚΚΑΣ ΣΟΥΛΙΟΥ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΕΚΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ E.S. AE	2008	1,00%
5.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. ΔΗΜΟΥ ΔΕΛΦΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΦΩΝ	Κ/Ξ ΣΤΑΙΚΟΣ Ν- ΣΤΑΙΚΟΣ Ε.	2012	3,00%
6.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. ΣΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥΡΜΠΑΚΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΟΥ ΚΑΙ Δ.Δ. ΠΑΡΟΡΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΛΕΒΑΔΕΩΝ	Ι.ΓΑΜΒΡΙΛΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.	2012	3,00%

	ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ	ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ	ΑΝΑΔΟΧΟΣ	ΕΤΟΣ	ΕΚΠΤΩΣΗ
7.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΣΜΙΛΗΣ ΑΤΕ	2012	3,00%
8.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΑΝΕΜΟΣ Δ.Δ. ΔΕΛΦΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΦΩΝ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΚΟΠΕΛΙΤΗΣ	2012	4,00%
9.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ 11 Χ.Α.Δ.Α. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ-ΡΕΘΥΜΝΟΥ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΑΕ	2007	4,00%
10.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. Δ. ΛΕΥΚΑΔΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ	ΕΝΩΤΕΧΝΙΚΗ ΑΤΕ	2012	4,07%
11.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. ΔΗΜΟΥ ΑΓΡΑΦΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΑΦΩΝ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΑΤΣΗΣ	2014	6,13%
12.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Δ.Α. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ, ΓΡΕΒΕΝΩΝ, ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΚΑΙ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΙ.Α.ΔΥ.ΜΑ Α.Ε.	Κ/Ξ ΠΡΙΣΜΑ ΔΟΜΗ ΑΤΕ - ΑΘ.ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε..Ε	2006	7,00%
13.	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Χ.Α.Δ.Α. Π.Ε. ΑΡΤΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΜΠΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.	2012	8,00%

Πηγή: Υπόμνημα της εταιρίας ΘΑΛΗΣ, σελ. 68-69.

102 Η εταιρία ΨΑΡΡΑΣ στο Υπόμνημά της αναφέρει ότι από το σύνολο των έργων που ανέλαβε και εκτέλεσε κατά την περίοδο 2005 - 2016 οι προσφερόμενες εκπτώσεις της εταιρίας κυμάνθηκαν μεταξύ […] και […][177]. Για έργα που αφορούν αποκλειστικά έργα οδοποιίας και τα οποία η εταιρία ΨΑΡΡΑΣ ανέλαβε και εκτέλεσε κατά την περίοδο 2005 - 2016 η προσφερόμενη έκπτωση της εταιρίας ήταν […][178]. Ωστόσο, για έργα στα οποία η εταιρία πρόσφερε έκπτωση, αλλά δεν ήταν η τελική ανάδοχος οι προσφερόμενες εκπτώσεις κυμάνθηκαν από […] έως […][179]. Ειδικότερα, για το έτος 2010, στο έργο «ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΒΛΑΒΩΝ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2009» της ΕΥΑΘ Α.Ε στις 16.03.2010 η ΨΑΡΡΑΣ πρόσφερε έκπτωση […], ενώ οι λοιπές εκπτώσεις κατά σειρά μειοδοσίας ήταν […]). Στο έργο «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΛΑΒΩΝ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2010» της ΕΥΑΘ Α.Ε στις 29.02.2010 η ΨΑΡΡΑΣ κατέθεσε προσφορά […], ενώ οι λοιπές εκπτώσεις κατά σειρά μειοδοσίας ήταν […], κ.ο.κ.). Στο έργο «ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΒΛΑΒΩΝ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΕΤΟΥΣ 2011» της ΕΥΑΘ Α.Ε στις 27.06.2011 η ΨΑΡΡΑΣ κατέθεσε προσφορά […], ενώ οι λοιπές εκπτώσεις κατά σειρά μειοδοσίας ήταν […]).

103 Η εταιρία ΑΙΑΣ στο Υπόμνημά της αναφέρει τα ακόλουθα δημόσια έργα καθαρισμού, επεξεργασίας και διαχείρισης νερού και αποβλήτων[180]:

[177] Βλ. σχετικώς Υπόμνημα της εταιρίας ΨΑΡΡΑΣ, σελ. 4.
[178] Ο.π., Παράρτημα ΙΙ.
[179] Ο.π., σελ. 8.
[180] Βλ. σχετικώς Υπόμνημα της εταιρίας ΑΙΑΣ, σελ. 11-15.

• Υποέργο «ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ» συνολικού προϋπολογισμού 3.204.150€ με Φ.Π.Α. (Δήμος Μουζακίου, Μουζάκι Ν. Καρδίτσας). Στο εν λόγω έργο η εταιρία, μέσω της Κ/ΞΙΑ ΑΙΑΣ ΑΤΕ - ΜΠΟΥΦΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, πρόσφερε έκπτωση επί του προϋπολογισμού, ύψους ποσοστού […], αλλά η Αναθέτουσα Αρχή όρισε ως μειοδότη την εταιρεία «ΜΥΒΑ Α.Ε.», η οποία είχε προσφέρει έκπτωση […][181].

• Έργο «ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΣΟΦΑΔΩΝ» συνολικού προϋπολογισμού 3.040.066,66€ με Φ.Π.Α (Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Λάρισας (ΔΕΥΑΛ)). Στο εν λόγω έργο, που ήταν στην έδρα της εταιρίας, η τελευταία πρόσφερε έκπτωση επί του προϋπολογισμού, ύψους ποσοστού […]. Τελικώς, η Κ/ΞΙΑ ΑΙΑΣ ΑΤΕ - ΜΠΟΥΦΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ αναδείχθηκε μειοδότρια.

• Έργο «ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΑΚΑΘΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΑΓΙΟΚΑΜΠΟΥ, ΚΑΤΩ ΣΩΤΗΡΙΤΣΑΣ ΚΑΙ ΒΕΛΙΚΑΑΣ ΤΗΣ ΔΕ ΜΕΛΙΒΟΙΑΣ» προϋπολογισμού 4.750.000€ μαζί με Φ.Π.Α. (Δ/νση Τεχνικών Έργων Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας, Περιφέρεια Θεσσαλίας). Στο εν λόγω έργο, που ήταν στην έδρα της εταιρίας, η τελευταία πρόσφερε έκπτωση επί του προϋπολογισμού, ύψους ποσοστού […]. Τελικώς, η Κ/ΞΙΑ ΑΙΑΣ ΑΤΕ - ΑΙΟΛΟΣ ΑΤΕ δεν αναδείχθηκε μειοδότρια και η Αναθέτουσα Αρχή όρισε ως μειοδότη την Κ/Ξ ΤΕΔΡΑ ΑΤΕ-ΕΚΤΩΡ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ, η οποία είχε επίσης προσφέρει έκπτωση […].

[181] Βλ. σχετικώς και Υπόμνημα εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, σχετικά 33-38.

104 Οι προσφερόμενες εκπτώσεις της εταιρίας ΑΞΙΟΝ σε διαγωνισμούς που αφορά αμιγώς έργα οδοποιίας (Αγροτική οδοποιία Δήμου Έδεσσας, Διαμόρφωση δρόμου Νάουσας - Άλσους Αγ. Νικολάου Ν. Ημαθίας) ήταν […] και […] αντίστοιχα. Στα λοιπά έργα που εκτέλεσε η εταιρία και αφορούν έργα ύδρευσης, αποχέτευσης και αποκατάστασης Χ.Υ.Τ.Α. οι εκπτώσεις που πρόσφερε κυμάνθηκαν από […] έως […] περίπου.

105 Η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, όπως αναφέρει σε σχετικά του Υπομνήματός της, έχει, μεταξύ άλλων, συμμετάσχει στους κάτωθι σχετικούς διαγωνισμούς με τον επίμαχο διαγωνισμό της παρούσας υπόθεσης:

• Έργο «Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δήμου ΚΩ στη θέση ΚΟΚΚΙΝΟΝΕΡΟ» στις 16.11.2010 με προσωρινό μειοδότη την Κ/Ξ Σταμάτης Λινάρδος & Σια Ε.Ε. - Λινάρδος Βαλέριος & Σια Ε.Ε. και μέση προσφερόμενη έκπτωση […]. Η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ στο εν λόγω έργο πρόσφερε μέση έκπτωση […][182].

• Έργο «Δίκτυο Αποχέτευσης Ακάθαρτων Καρδάμαινας Κρακλειδών» στις 23.11.2010 με προσωρινό μειοδότη την Κ/Ξ Λατομική ΑΤΕ - Ιωάννης Τρούβας & Σια Ο.Ε. και μέση προσφερόμενη έκπτωση […]. Η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ στο εν λόγω έργο πρόσφερε μέση έκπτωση […][183].

• Έργο «Επέκταση ΧΥΤΑ Κασσάνδρας» στις 07.12.2012 με μειοδότη την εταιρία ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΤΕ και μέση προσφερόμενη έκπτωση […]. Η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ στο εν λόγω έργο πρόσφερε μέση έκπτωση […][184].

• Έργο «ΣΤΕΓΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΚΥΨΕΛΩΝ 3 & 4 ΧΥΤΑ Β.Δ. ΕΝΟΤΗΤΑΣ Ν. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ» στις 25.10.2011 με προσωρινό μειοδότη την εταιρία ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΤΕ και μέση προσφερόμενη έκπτωση […]. Η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ στο εν λόγω έργο πρόσφερε μέση έκπτωση […][185].

Χ. ΝΟΜΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Χ.1 Εφαρμοστέοι κανόνες δικαίου

Χ.1.1 Διαχρονικό δίκαιο

106 Στην υπό κρίση υπόθεση οι εφαρμοστέοι κανόνες δικαίου, ελλείψει ρητής διαχρονικού δικαίου διάταξης προβλεπόμενης στον ν. 3959/2011, η παραβατική συμπεριφορά των εμπλεκομένων επιχειρήσεων αξιολογείται βάσει του σχετικού άρθρου 1 του ν. 703/1977[186]. Σημειώνεται πάντως, αναφορικά με τις περιοριστικές του ανταγωνισμού συμφωνίες, ότι οι σχετικές διατάξεις του προϊσχύοντος (άρθρο 1 του ν. 703/1977) και του διάδοχου αυτού νόμου (άρθρο 1 του ν. 3959/2011) είναι πανομοιότυπες.

[182] Βλ. σχετικώς Υπόμνημα της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, σχετικά 4, 32.

[183] Ο.π., σχετικό 14.

[184] Ο.π., σχετικό 23. Στον εν λόγω διαγωνισμό κατέθεσαν προσφορές και οι εταιρίες ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ ΚΑΙ Η Κ/Ξ ΙΘΑΚΗ ΑΤΕ - ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΑΕ ΜΕ μέσες προσφερόμενες εκπτώσεις 14%, 21% και 17% αντίστοιχα.

[185] Ο.π., σχετικό 23. Στον εν λόγω διαγωνισμό κατέθεσαν προσφορές και οι εταιρίες ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ ΚΑΙ Η Κ/Ξ ΙΘΑΚΗ ΑΤΕ - ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΑΕ ΜΕ μέσες προσφερόμενες εκπτώσεις 14%, 21% και 17% αντίστοιχα.

[186] Διάφορο είναι το ζήτημα της αρμοδιότητας έκδοσης απόφασης περί διαπίστωσης ή μη παράβασης και της επιβολής κυρώσεων, καθώς και των εφαρμοστέων κανόνων για την επιμέτρηση του προστίμου που θα αναλυθεί κατωτέρω.

107 Βάσει των αρχών που διέπουν τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου και των γενικών αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις ουσιαστικού δικαίου, οι οποίες ίσχυαν κατά το χρόνο που συντελέστηκαν τα γεγονότα που συνιστούν την παράβαση, χωρίς να έχει σημασία ο χρόνος, κατά τον οποίο εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις και επιβάλλονται οι σχετικές κυρώσεις[187]. Έτσι, κάθε συμπεριφορά, η οποία έλαβε χώρα μέχρι την 20.4.2011 (ημερομηνία κατάργησης του ν. 703/1977 και θέσης σε ισχύ του νέου ν. 3959/2011 για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού) και η οποία πιθανολογείται ότι πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 1 και 2 του προϊσχύσαντος ν. 703/1977, αξιολογείται βάσει των προαναφερόμενων άρθρων. Συνεπώς, στην παρούσα υπόθεση, ελλείψει ρητής διαχρονικού δικαίου διάταξης προβλεπόμενης στον ν. 3959/2011, η παραβατική συμπεριφορά των εμπλεκομένων επιχειρήσεων, η οποία άρχισε να εκδηλώνεται και έπαυσε προ της 20.4.2011, αξιολογείται βάσει του σχετικού άρθρου 1 του ν. 703/1977[188]. Σημειώνεται πάντως, αναφορικά με τις περιοριστικές του ανταγωνισμού συμφωνίες, ότι οι σχετικές διατάξεις του προϊσχύοντος (άρθρο 1 του ν. 703/1977) και του διάδοχου αυτού νόμου (άρθρο 1 του ν. 3959/2011) είναι πανομοιότυπες.

Χ.1.2 Έλλειψη επηρεασμού του ενδοενωσιακού εμπορίου

108 Αντίστοιχη με τη διάταξη του άρθρου 1 ν. 703/1977 (νυν άρθρο 1 ν. 3959/2011) είναι και η διάταξη του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Ουσιαστικά, μοναδική επί πλέον προϋπόθεση εφαρμογής της ενωσιακής διάταξης, σε σχέση με τη διάταξη του εθνικού δικαίου, αποτελεί αυτή της «δυνατότητας σοβαρής επίδρασης στο ενδοκοινοτικό εμπόριο»[189].

109 Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού (ΕΚ) 1/2003[190], οσάκις οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ, οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, οφείλουν να εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 101 ΣΛΕΕ στις εν λόγω συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές. Κατά συνέπεια, για την τυχόν παράλληλη εφαρμογή του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, θα πρέπει να εξεταστεί εάν στην παρούσα υπόθεση συντρέχει το κριτήριο του επηρεασμού

[187] Βλ. απόφαση ΔΕΕ, C-201/09 και C-216/09, ArcelorMittal Luxembourg SA κ. Επιτροπής, Συλλ.2011, I-2239, σκ. 67-71.

[188] Διάφορο είναι το ζήτημα της αρμοδιότητας έκδοσης απόφασης περί διαπίστωσης ή μη παράβασης και της επιβολής κυρώσεων, καθώς και των εφαρμοστέων κανόνων για την επιμέτρηση του προστίμου που θα αναλυθεί στο οικείο κεφάλαιο.

[189] Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 1731/2001. Η έμφαση από τον συντάκτη της απόφασης.

[190] Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης, ΕΕ L 1, της 04.01.2003, σελ. 1.

του ενδοενωσιακού εμπορίου. Το εν λόγω κριτήριο είναι αυτόνομο και πρέπει να εκτιμάται χωριστά σε κάθε περίπτωση[191]. Για να διαπιστωθεί αν εφαρμόζεται το ενωσιακό δίκαιο σε συγκεκριμένη υπόθεση δεν είναι αναγκαίο η συμφωνία ή η πρακτική να έχει ή να είχε επηρεάσει πραγματικά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Αρκεί να «δύναται» να έχει αυτό το αποτέλεσμα[192].

110 Επίσης, κατά πάγια νομολογία, μια απόφαση, συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική πρέπει, να μπορεί να πιθανολογηθεί επαρκώς ότι μπορεί να έχει ένα ελάχιστο επίπεδο διασυνοριακών επιπτώσεων στο εσωτερικό της Ένωσης και ως εκ τούτου να μπορεί να επηρεάσει αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών[193]. Η απαίτηση να επηρεάζεται το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών συνεπάγεται την ύπαρξη συνεπειών στις διασυνοριακές οικονομικές δραστηριότητες μεταξύ δύο τουλάχιστον κρατών μελών, εντούτοις, το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών μπορεί να επηρεαστεί και στις περιπτώσεις στις οποίες η οικεία αγορά είναι η εθνική αγορά και η συμφωνία και κατάχρηση καλύπτει ένα μόνο κράτος μέλος[194].

111 Ο αισθητός χαρακτήρας του επηρεασμού μπορεί ιδίως να εκτιμηθεί κατ’ αναφορά προς τη φύση της συμφωνίας ή πρακτικής, τη φύση των καλυπτόμενων από τη συμφωνία προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς επίσης και προς τη θέση και τη σημασία των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων στην αγορά[195]. Σχετικά με την έννοια του «αισθητού» χαρακτήρα του επηρεασμού του εμπορίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (εφεξής ΕΕπ) θεωρεί ότι οι συμφωνίες δεν δύνανται, κατ’ αρχάς, να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών εάν πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις[196]:

α) το συνολικό μερίδιο αγοράς των μερών σε οποιαδήποτε σχετική αγορά της Κοινότητας που επηρεάζεται από τη συμφωνία δεν υπερβαίνει το 5% και

β) στην περίπτωση των οριζόντιων συμφωνιών, ο συνολικός κοινοτικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις στα σχετικά προϊόντα που καλύπτονται από τη συμφωνία δεν υπερβαίνει τα 40 εκατ. Ευρώ[197].

112 Στην εξεταζόμενη περίπτωση, το συνολικό μερίδιο αγοράς των εμπλεκόμενων μερών είναι πολύ χαμηλό και δεν ξεπερνάει κατ’ εκτίμηση το 1% για το έτος 2010 και το 1,5% για το έτος 2011[198]. Περαιτέρω, ο συνολικός ενωσιακός κύκλος εργασιών που πραγματοποίησαν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις στα προϊόντα που καλύπτονται από τη συμφωνία, ήτοι ο προϋπολογισμός του έργου «ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥ ΕΡΓΟΥ «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΑΝΑΠΛΑΣΗ 27 Χ.Α.Δ.Α.» με αναθεώρηση και ΦΠΑ, ανέρχεται στο ποσό των 3.472.995,86 €. Το ποσό αυτό είναι κατά πολύ χαμηλότερο, τόσο του κύκλου εργασιών του συνόλου των εμπλεκόμενων μερών για τα έτη 2010 και 2011 όσο και του ποσού των 40 εκ. ευρώ που τίθεται από την δεύτερη προϋπόθεση της παρ. 111 της παρούσας. Συνεπώς, εν προκειμένω πληρούνται και οι δύο προϋποθέσεις του αρνητικού τεκμηρίου απουσίας αισθητού επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών[199]. Θα πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι ο εξεταζόμενος διαγωνισμός που αποτέλεσε αντικείμενο της υπό κρίση σύμπραξης δεν προσέλκυσε το ενδιαφέρον οικονομικών φορέων άλλων κρατών μελών, ενώ η χειραγώγησή του μεμονωμένου αυτού διαγωνισμού από τον κύκλο των εμπλεκομένων μερών δεν ήταν από τη φύση της ικανή να προκαλέσει τον αποκλεισμό της τυχόν συμμετοχής στον διαγωνισμό άλλων μερών, μη εμπλεκομένων, από άλλα κράτη μέλη. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι οι εμπλεκόμενες είναι πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις[200], για τις συμφωνίες των οποίων γίνεται δεκτό ότι κανονικά δεν δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών[201]. Η παράθεση των ανωτέρω στοιχείων σχετικά με τις ιδιαίτερες περιστάσεις της κρινόμενης υπόθεσης, ιδίως αναφορικά με τη θέση

---

[191] ΕΑ 580/VII/2013, παρ. 81.

[192] Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ C 101 της 27.4.2004, σ. 81, παρ. 23 επ. και σχετική νομολογία στην οποία παραπέμπει. Βλ. και απόφαση ΔΕφΑθ 559/2010, σκ. 17, και ΔΕφΑθ 2891/2009, σκ. 18.

[193] Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του διακοινοτικού εμπορίου, ό.π., παρ. 12-13 (και νομολογία στην οποία παραπέμπουν), 44 επ., 50, όπου αναφέρονται οι περιπτώσεις όπου το εμπόριο δε μπορεί να επηρεαστεί σε αισθητό βαθμό (1. Κανόνας de minimis, 2. Συμφωνίες μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων).

[194] Βλ. ΔΕΚ 42/84 Remia και λοιποί κατά Επιτροπής, Συλλ. 1985 σ. 2545, σκ. 22, C-35/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλ. 1998 σ. I-3851 σκ. 48, C- 309/99 Wouters και λοιποί, Συλλ. 2002 σ. I-1577, σκ. 95.

Βλ. όμως και Ανακοίνωση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας που δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 85 παράγραφος 1 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ΕΕ C 372 της 9.12.1997, σελ. 13 επ., σκ. 2, όπου αναφέρεται ότι: «Οι συμφωνίες που δεν δύνανται να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών δεν εμπίπτουν στο άρθρο 85. Συνεπώς πρέπει να εξετάζονται αποκλειστικά βάσει και στο πλαίσιο των εθνικών νομοθεσιών. Αυτό ισχύει για συμφωνίες των οποίων οι πραγματικές ή προβλέψιμες επιπτώσεις περιορίζονται στο έδαφος ενός μόνο κράτους μέλους ή μίας ή περισσότερων τρίτων χωρών».

[195] Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ό.π., σκ. 44-45.

[196] Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ό.π., παρ. 52, καθώς και ΕΑ 373/V/2007, παρ. 39 επ. και 395/V/2008, σ. 13 επ.

[197] Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, παρ. 52.

[198] Βλ. συναφώς πίνακα «Μερίδια τεχνικών επιχειρήσεων (2011)» της παρ. 55 της παρούσας.

[199] Ακόμη δε και αν ήθελε να θεωρηθεί ότι τα σχετικά προϊόντα που καλύπτονται από τη συμφωνία είναι τα δημόσια έργα συμπεριλαμβανόμενων των κοινοπραξιών που πραγματοποίησαν την επίδικη περίοδο των ετών 2010 και 2011 τα εμπλεκόμενα μέρη, τότε ο αντίστοιχος ενωσιακός κύκλος εργασιών, ο οποίος ταυτίζεται με το συνολικό κύκλο εργασιών τους στα δημόσια έργα ανερχόταν σε 28,49 εκ. ευρώ για το έτος 2010 και 34,60 εκ. ευρώ για το έτος 2011. Το ποσό αυτό είναι επίσης χαμηλότερο του ποσού των 40 εκ. ευρώ που τίθεται από την ως άνω αναφερόμενη δεύτερη προϋπόθεση της παρ. 111 της παρούσας.

[200] Σύμφωνα με τον ορισμό που περιλαμβάνεται στη υπ’ αριθμ. Ε (2003) 1422 Σύσταση της Ευρ. Επιτροπής της 06.05.2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων.

[201] Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, παρ. 50.

των μερών, τη φύση του προϊόντος και της εξεταζόμενης συμφωνίας συνηγορούν υπέρ του συμπεράσματος ότι η υπό εξέταση σύμπραξη δεν δύνανται να επηρεάσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο σε αισθητό βαθμό. Ενόψει των ανωτέρω, εκτιμάται ότι δεν στοιχειοθετείται εν προκειμένω επηρεασμός του ενδοενωσιακού εμπορίου και συνακόλουθα, οι σχετικές ενωσιακές διατάξεις δεν εφαρμόζονται στην κρινόμενη υπόθεση.

Χ.1.3 Προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 1 ν. 703/1977

113 Προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 1 παρ. 1 ν. 703/1977 (πλέον άρθρο 1 παρ. 1 ν. 3959/2011) είναι α) η ύπαρξη συμφωνίας, εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ επιχειρήσεων ή απόφασης ένωσης επιχειρήσεων, β) αντικείμενο ή αποτέλεσμα της ανωτέρω συμφωνίας, εναρμονισμένης πρακτικής ή απόφασης να είναι ο περιορισμός, η παρακώλυση ή η νόθευση του ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, προκειμένου να αξιολογηθεί αν συντρέχει παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977, πρέπει να διερευνηθεί η συνδρομή ή μη των ως άνω προϋποθέσεων στην υπό κρίση υπόθεση.

114 Ως «επιχείρηση», κατά το δίκαιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού νοείται κάθε φυσικό πρόσωπο ή οικονομική ενότητα που ασκεί εμπορική ή άλλη οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς του και από τον τρόπο χρηματοδότησής του[202]. Μια τέτοια οικονομική ενότητα συνίσταται, συνεπώς, σε ενιαία οργάνωση προσωπικών, υλικών και άυλων στοιχείων, τα οποία έχουν ταχθεί στη διαρκή επιδίωξη ορισμένου οικονομικού σκοπού, η οποία οργάνωση δύναται να συντελέσει στη διάπραξη παραβάσεως προβλεπομένης από το άρθρο 1 παρ. 1 ν. 3959/2011 (πρώην άρθρο 1 παρ. 1 ν. 703/1977)[203]. Ειδικότερα, η ύπαρξη επιχείρησης προϋποθέτει αυτονομία οικονομικής δράσης και συνακόλουθα πλήρη ανάληψη των οικονομικών κινδύνων που συνεπάγεται η εκάστοτε οικονομική δραστηριότητα[204]. Ως οικονομική δραστηριότητα νοείται κάθε δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά[205]. Η έννοια της «επιχείρησης» είναι περισσότερο οικονομική παρά νομική και το αποφασιστικό κριτήριο για την έννοια αυτή στο δίκαιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι η οικονομική, και όχι η νομική της αυτοτέλεια.

[202] Βλ. ενδεικτικά ΔΕΚ συνεκδικασθείσες C-180/98 έως C-184/98, Pavlov κ. Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten, Συλλ. 2000, σ. Ι-6451, σκ.74, ΔΕΚ C-55/96, Job Centre II, Συλλ. 1997, σ. Ι-7119, σκ. 21, ΔΕΚ C-41/90, Hofner και Elser κ. Macroton GmbH, Συλλ.1991 σ. Ι-1979 σκ. 21, και ΠΕΚ συνεκδικασθείσες T-217/03 και 245/03 Fédération nationale de la coopération bétail et viande (FNCBV) και Fédération nationale des syndicats d’exploitants agricoles (FNSEA) και λοιπών κ. Επιτροπής, Συλλ. 2006 ΙΙ-04987, σκ. 52.

[203] Βλ. π.χ. απόφαση ΠΕΚ Τ-66/99, Μινωικές Γραμμές ΑΝΕ (Minoan Lines SA) κατά Επιτροπής, Συλλ. 2003 ΙΙ - 5515, σκ. 122.

[204] Βλ. ενδεικτικά ΠΕΚ Τ-23/09 Conseil national de l’Ordre des pharmaciens (CNOP) και Conseil central de la section G de l’Ordre national des pharmaciens (CCG) κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Συλλ. 2010 ΙΙ-05291, σκ. 70-71 και Ε.Α. 563/VII/2013, σκ. 71.

[205] Βλ. ενδεικτικά ΔΕΚ C-35/96 Επιτροπή κατά Ιταλίας (CNSD) Συλλ. 1998 σ. Ι-3851, σκ. 36, ΔΕΚ C-118/85, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1987, σελ. 2599, σκ. 7 , Ε.Α. 563/VII/2013, σκ. 71, ΕΑ 430/V/2009, σελ. 6 και ΕΑ 317/V/2006, σελ. 16, 17.

115 Εν προκειμένω, τα εμπλεκόμενα μέρη δραστηριοποιούνται στον κατασκευαστικό τομέα, άλλες ως κεφαλαιουχικές εταιρίες και άλλες ως προσωπικές εταιρίες ή ατομικές επιχειρήσεις, επομένως, διεξάγουν κατά τρόπο αυτόνομο εμπορική και οικονομική δραστηριότητα, με ανάληψη των οικονομικών κινδύνων που συνεπάγεται η δραστηριοποίησή τους αυτή. Ως εκ τούτου, εμπίπτουν ευθέως στην έννοια της «επιχείρησης» σύμφωνα με τις διατάξεις περί ανταγωνισμού.

116 Ως «συμφωνία» για τους σκοπούς του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 (πλέον άρθρο 1 παρ. 1 ν. 3959/2011) θεωρείται όταν οι συμβαλλόμενοι, ρητά ή σιωπηρά, εγκρίνουν από κοινού σχέδιο που καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές της αμοιβαίας δράσης τους (ή αποχής από τη δράση) στην αγορά. Για τους σκοπούς εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού, αρκεί οι επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει την κοινή τους βούληση να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά καθορισμένο τρόπο, χωρίς να ενδιαφέρει η μορφή της έκφρασης της εν λόγω κοινής βούλησής τους[206]. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, κάθε φορά που επιχειρήσεις εκφράζουν κοινή βούληση προς επίτευξη επιδιωκομένων τιμών ή κατανομής αγορών/πελατειών[207].

117 Εξάλλου, δεν είναι αναγκαίο οι συμμετέχοντες να έχουν εκ των προτέρων συμφωνήσει σε ένα ολοκληρωμένο κοινό σχέδιο. Κατά πάγια νομολογία, η έννοια της «συμφωνίας» θα πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά. Καταλαμβάνει δε, όχι μόνον συμβάσεις με τη στενή έννοια του όρου, αλλά και συμφωνίες κυρίων[208], ανεξαρτήτως του εάν είναι υπογεγραμμένες ή ανυπόγραφες[209]. Συναφώς, η ειδικότερη μορφή εκδήλωσής της δεν είναι σημαντική, εφόσον συνιστά πιστή έκφραση της βούλησης των μερών[210]. Υπό το φως της ενωσιακής νομολογίας,

[206] Βλ. αποφάσεις ΣτΕ 2007/2013, σκ. 17 και ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4-6, καθώς και ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΚ C-74/04 P, Commission v Volkswagen, Συλλ. 2006, Ι 6585, σκ. 37, ΠΕΚ Τ-13/89,ICI κατά Επιτροπής, Συλλ.1992 ΙΙ-1021, σκ. 253, συνεκδικαζόμενες ΠΕΚ Τ-49, 31/02, Brasserie Nationale and Others v Commission, Συλλ. 2005 ΙΙ-3033, σκ. 118, ΠΕΚ. Τ-9/99, HFB Holding κατά Επιτροπής, Συλλ.2002 ΙΙ-1487, σκ. 199, ΠΕΚ Τ-7/89, Hercules κατά Επιτροπής, Συλλ. 1991 ΙΙ-1711, σκ. 256.

[207] Βλ. ενδεικτικά ΠΕΚ Τ-310/94, Grueber και Weber κατά Επιτροπής, Συλλ. 1998 ΙΙ-01043, σκ. 85, 87, Τ-1/89, Rhône-Poulenc κατά Επιτροπής, Συλλ.1991, ΙΙ-867, σκ.120,Τ-15/89, Chemie Linz κατά Επιτροπής, Συλλ.1992, ΙΙ-1275, σκ. 301, και Τ-310/94, Grueber καιWeber κατά Επιτροπής, Συλλ. 1998 ΙΙ-01043, σκ. 85, 87.

[208] Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΚ C- 41/69, ACF Chemiefarma Ελληνική ειδική έκδοση 1969-1971, σκ.13, C-44/69, Buchler & Co κατά Επιτροπής, Συλλ. 1970, σ. 733 και C-45/69, Boehringer Mannheim κατά Επιτροπής, Συλλ. 1970, σ. 769, καθώς και Αποφάσεις ΠΕΚ Τ-53/03 BPB κατά Επιτροπής, Συλλ. 2008, ΙΙ-1333, σκ. 82, Τ-66/99, Μινωικές Γραμμές ΑΝΕ κατά Επιτροπής, Συλλ.2003, ΙΙ-5515, σκ. 207 και Τ-141/89, Tréfileurope κατά Επιτροπής, Συλλ.1995, ΙΙ-791, σκ. 95-96.

[209] ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 75.

[210] Βλ. αποφάσεις ΣτΕ 2007/2013, σκ. 17 και ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4-6, καθώς και ενδεικτικά αποφάσεις. ΔΕΚ C- 74/04 P, Επιτροπή κατά Volkswagen, ό.π., σκ. 37, ΔΕΚ C-41/69, ό.π, σκ. 112, και ΠΕΚ Τ -99/04, AC-Treuhand AG κατά Επιτροπής, Συλλ. 2008, ΙΙ-1501, σκ. 118, ΠΕΚ Τ-208/01, Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλ. 2003, ΙΙ-5141, σκ. 30-32 ΠΕΚ Τ-41/96, Bayer κατά Επιτροπής, Συλλ. 2000, ΙΙ-3383, σκ. 67-69.

και ο καθορισμός εκ μέρους των συμμετεχουσών σε μία συνάντηση επιχειρήσεων των «κανόνων παιχνιδιού» για τη συμπεριφορά τους στην αγορά συνιστά «συμφωνία» κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι εκφράστηκε η επιθυμία να ακολουθηθεί η συγκεκριμένη συμπεριφορά[211]. Η ύπαρξη συμφωνίας μπορεί να προκύπτει άμεσα ή έμμεσα από τη συμπεριφορά των μερών, μπορεί δε να εφαρμόζεται σε ατελείς συνεννοήσεις, καθώς και σε επιμέρους και υπό όρους συμφωνίες κατά τη διαδικασία διαπραγμάτευσης, η οποία οδηγεί σε συμφωνία[212]. Συναφώς, ο όρος «συμφωνία» μπορεί να εφαρμοστεί όχι μόνο σε ένα γενικό σχέδιο ή σε ρητά συμφωνηθέντες όρους, αλλά και στην υλοποίηση όσων έχουν συμφωνηθεί βάσει των ίδιων μηχανισμών και κατά την επιδίωξη του ίδιου κοινού σκοπού[213]. Με βάση τα προεκτεθέντα, για την έννοια της «συμφωνίας», είναι αδιάφορος ο γραπτός ή προφορικός τύπος, καθώς και ο δεσμευτικός ή μη χαρακτήρας της. Δεν απαιτούνται, δηλαδή, τυπικές διαδικασίες, ούτε κυρώσεις ή μέτρα εφαρμογής[214]. Συναφώς, αδιάφορο είναι αν οι εκπρόσωποι που συμμετέχουν στη συμφωνία ήταν εξουσιοδοτημένοι να συνάπτουν συμφωνίες με αντίστοιχο περιεχόμενο[215].

118 Επιπλέον, κατά την ενωσιακή νομολογία, ο όρος συμφωνία ενδείκνυται να καλύπτει όχι μόνο τους όρους που έχουν συμφωνηθεί ρητώς, αλλά και την εφαρμογή των συμφωνηθέντων. Εξάλλου, οι ακριβείς όροι μιας συμφωνίας ενδέχεται να μην έχουν διατυπωθεί ποτέ ρητώς, οπότε αυτοί να πρέπει να συναχθούν από το σύνολο των περιστάσεων. Πέραν τούτου, τόσο εξ επόψεως απόδειξης, όσο και εξ επόψεως ουσιαστικού δικαίου για να θεωρηθεί ότι δεδομένη συμφωνία πράγματι υπήρξε δεν είναι απαραίτητο να προκύπτει ότι καθένα από τα μετέχοντα μέλη συμμετείχε, ενέκρινε ρητώς ή έστω γνώριζε όλες ανεξαιρέτως τις επιμέρους πτυχές ή εκδηλώσεις του καρτέλ καθόλη τη διάρκεια συμμετοχής του σε αυτό.

119 Η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής αφορά μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων, η οποία, χωρίς να φθάνει μέχρι τη σύναψη συμφωνίας, αντικαθιστά ηθελημένα τους κινδύνους που ενέχει ο ανταγωνισμός με την έμπρακτη συνεργασία των επιχειρήσεων αυτών[216]. Εκτός από την εναρμονισμένη πρακτική πρέπει όμως να υπάρχει και μία συνακόλουθη δράση στην αγορά και μία σχέση αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των δύο[217]. Ειδικότερα, για να στοιχειοθετηθεί εναρμονισμένη πρακτική κρίσιμο είναι ότι οι επιχειρήσεις εν γνώσει τους δέχονται ή προσχωρούν σε μηχανισμούς συμπαιγνίας που διευκολύνουν το συντονισμό της εμπορικής τους πολιτικής. Επιπλέον, ο συντονισμός δεν πρέπει κατ’ ανάγκην να είναι ρητά εκφρασμένος, αρκεί να είναι και σιωπηρός[218]. Ενόψει των ανωτέρω έχει κριθεί ότι, ακόμη και εάν τα στάδια της διαδικασίας διαπραγματεύσεων που οδήγησαν στη σύναψη ολοκληρωμένης συμφωνίας δεν καλύπτονται από την έννοια της «συμφωνίας», η επίμαχη συμπεριφορά εξακολουθεί να εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 ως εναρμονισμένη πρακτική[219].

120 Αφετέρου δε, μια εναρμονισμένη πρακτική εμπίπτει στο άρθρο 1 του ν. 703/1977, έστω κι αν δεν σημειώνονται στην αγορά αποτελέσματα πλήττοντα τον ανταγωνισμό. Κατά πάγια ενωσιακή νομολογία, τεκμαίρεται ότι οι μετέχουσες σε συνεννοήσεις επιχειρήσεις, οι οποίες εξακολουθούν να δραστηριοποιούνται στην αγορά, δεν μπορεί παρά να λαμβάνουν υπόψη τις πληροφορίες που έχουν ανταλλάξει με τους ανταγωνιστές τους, όταν καθορίζουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά[220]. Στον βαθμό που οι μετέχουσες στη συνεννόηση επιχειρήσεις παραμένουν δραστήριες στην οικεία αγορά, το τεκμήριο περί αιτιώδους συναφείας μεταξύ της συνεννοήσεως και της συμπεριφοράς των εν λόγω επιχειρήσεων στην αγορά εφαρμόζεται έστω και αν η συνεννόηση προκύπτει από μία και μόνο σύσκεψη των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων[221].

121 Επιπλέον, η συμμετοχή επιχειρήσεων σε συναντήσεις στις οποίες έλαβαν χώρα, κατά τα προεκτεθέντα, συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές θίγουσες τον ανταγωνισμό, χωρίς να αντιταχθούν σαφώς στις συμφωνίες αυτές, αποτελεί επαρκή απόδειξη της συμμετοχής των εν λόγω επιχειρήσεων στη σύμπραξη και δεν μειώνει

[211] Βλ. ενδεικτικά ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 75, ΔΕΚ συνεκδικασθείσες C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P Aalborg PortlandA /S κ.λ.π. κατά Επιτροπής, Συλλ. 2004 I-123, σκ. 228, 248.

[212] Βλ. ενδεικτικά απόφαση Ευρ. Επιτροπής 2004/104/ΕΚ (Υπόθεση COMP/E-1/37.978/Μεθυλογλυκαμίνη), σκ. 172, καθώς και ΕΑ 369/V/2007, σελ. 47.

[213] Βλ. ενδεικτικά ΕΑ ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 75 και ΔΕΚ C-49/92P, Επιτροπή κατά Aηnκ Partecipazioni SpA, Συλλ. 1999 I-4125: παράβαση μπορεί να προκύπτει όχι μόνο από μεμονωμένη ενέργεια, αλλά και από σειρά ενεργειών ή ακόμη από διαρκή συμπεριφορά. Η ερμηνεία αυτή δεν μπορεί να αμφισβητηθεί για το λόγο ότι ένα ή περισσότερα στοιχεία αυτής της σειράς ενεργειών ή η διαρκής αυτή συμπεριφορά θα μπορούσαν να συνιστούν και αφ’ εαυτών παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

[214] Βλ. ενδεικτικά απόφαση Ευρ. Επιτροπής 2004/104/ΕΚ (Υπόθεση COMP/E-1/37.978/Μεθυλογλυκαμίνη), σκ. 172.

[215] Βλ. ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 75, ΠΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-25/95 κ.α, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλ. 2000, II-491,σκ. 928.

[216] Βλ. ΠΕΚ T-48/69, Ελληνική Ειδική Έκδοση 1972-1973, σελ. 99, σκ. 64.

[217] C-199/92 P, Huls κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ό.π., σκ. 161.

[218] Βλ. απόφαση ΔΕΚ C-2/01P και C-3/01 P Bundesverband Arzneimittel - ImporteureeV, Συλλ. 2004, I-23, σκ.102 και Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ. 3, ΕΕ C, 101 της 27.4.2004, σελ 97-118, παρ.15.

[219] Βλ. Ευρ. Επιτροπή, υποθ. IV/35.691/E-4, Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων, παρ. 138.

[220] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΚ C-199/92 P, Huls κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ό.π., σκ. 161 επ., ΔΕΚ C-8/08, T-Mobile Netherlands BV κ.ά. κατά Raad vanbestuurvande Nederlandse Mededingingsautoriteit, Συλλ. 2009 I-04529, σκ. 52, 53 (όπου και παραπομπές σε πάγια ενωσιακή νομολογία). Μάλιστα, το εν λόγω τεκμήριο περί αιτιώδους συναφείας για τη στοιχειοθέτηση εναρμονισμένης πρακτικής είναι απόρροια του άρθρου 101, παρ. 1 ΣΛΕΕ, όπως αυτό ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο, και, συνεπώς, αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του ενωσιακού δικαίου.

[221] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΚ C-8/08, T-Mobile Netherlands BV κ.ά. κατά Raad vanbestuurvande Nederlandse Mededingingsautoriteit, σκ. 58 και 62.

την ευθύνη τους για τη συμμετοχή σε αυτήν[222], ανεξαρτήτως του αν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις συμμορφώθηκαν τελικά με τα αποτελέσματα/συμφωνηθέντα των σχετικών συναντήσεων[223].

Χ.1.4 Παρεμπόδιση, Περιορισμός ή νόθευση του ανταγωνισμού - χαρακτήρας της παράβασης - αντικείμενο της συμφωνίας ή/και εναρμονισμένης πρακτικής

122 Συμφωνίες / εναρμονισμένες πρακτικές που έχουν ως αντικείμενό τους τον περιορισμό του ανταγωνισμού θεωρούνται εκείνες, οι οποίες είναι από τη φύση τους ικανές να περιορίσουν τον ανταγωνισμό. Πρόκειται για περιορισμούς οι οποίοι, ενόψει των στόχων που επιδιώκουν οι εθνικοί (αλλά και οι ενωσιακοί) κανόνες ανταγωνισμού, είναι τόσο πιθανό να επηρεάσουν δυσμενώς τον ανταγωνισμό, ώστε δεν είναι ανάγκη, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 1 του ν. 703/1977 (αλλά και 101 της ΣΛΕΕ), να αποδειχθούν οι συγκεκριμένες επιπτώσεις τους στην αγορά. Ειδικότερα, στις οριζόντιες συμφωνίες / εναρμονισμένες πρακτικές που έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού συμπεριλαμβάνονται, σαφώς, και οι σχετικές με τον καθορισμό των τιμών και τη νόθευση των διαγωνισμών δια της χειραγώγησης προσφορών[224].

123 Ειδικότερα, στην περίπτωση που το αντικείμενο της απόφασης, συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής στοχεύει στον περιορισμό του ανταγωνισμού κατά τα προεκτεθέντα, αυτή εμπίπτει στην απαγόρευση της διάταξης του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 άνευ ετέρου. Κατά πάγια εθνική και ενωσιακή νομολογία, η εκτίμηση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων μιας σύμπραξης παρέλκει, όταν προκύπτει ότι αυτή έχει ως σκοπό την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού[225]. Ειδικότερα έχει κριθεί ότι «είναι περιττό να εξετάζονται τα συγκεκριμένα αποτελέσματα μιας συμφωνίας ή απόφασης κάποιας ένωσης επιχειρήσεων, εφόσον είναι προφανές ότι αποσκοπεί στον περιορισμό, την παρεμπόδιση ή τη νόθευση του ανταγωνισμού»[226]. Συναφώς, στην περίπτωση σύμπραξης που συνιστά εξ’ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού, «παρέλκει ως αλυσιτελής, η περαιτέρω έρευνα και απόδειξη κινδύνου βλάβης των καταναλωτών ή επέλευσης άλλων, συγκεκριμένων αποτελεσμάτων, εν δυνάμει βλαπτικών για τον ανταγωνισμό»[227]. Έτσι, η διαπίστωση ότι η σύμπραξη έχει αντικείμενο περιοριστικό του ανταγωνισμού δεν μπορεί να ανατραπεί ούτε από ενδείξεις ότι δεν είχε κανένα αποτέλεσμα εντός της αγοράς, ή ότι δεν είχε άμεση επίδραση επί των τιμών, ούτε από τη διαπίστωση ότι οι ενδιαφερόμενοι εξασφάλισαν ταυτόχρονα, δια της πρακτικής αυτής, ορισμένα πλεονεκτήματα ως προς τον ανταγωνισμό[228].

124 Κατά τη σχετική αξιολόγηση του αντικειμένου της σύμπραξης, δεν εξετάζεται η υποκειμενική πρόθεση των μερών, αλλά μόνο το περιεχόμενο και ο αντικειμενικός σκοπός της συμφωνίας, υπό το φως των αμοιβαίων οικονομικών σχέσεων εντός των οποίων πρέπει να εφαρμοστεί η σχετική συμφωνία. Με άλλα λόγια, δεν απαιτείται αντι-ανταγωνιστική πρόθεση, αλλά αρκεί το αντικειμενικά ενδεχόμενο αντι-ανταγωνιστικό αποτέλεσμα. Εφόσον το αντι-ανταγωνιστικό αποτέλεσμα είναι αντικειμενικά ενδεχόμενο, η σύμπραξη είναι απαγορευμένη, έστω και αν οι συμπράττοντες δεν αποσκοπούν στο αποτέλεσμα αυτό[229].

125 Εξάλλου, εφόσον μία σύμπραξη που έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού εμπίπτει στις απαγορευτικές διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 703/1977 κατά τα προεκτεθέντα, η εν τοις πράγμασι μη

[222] Βλ. ενδεικτικά ΠΕΚ Τ-310/94, Gruber και Weber, ό.π., σκ. 130.

[223] Βλ. ενδεικτικά ΔΕΚ συνεκδικασθείσες C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P Aalborg PortlandA /S κ.λ.π. κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 249 και 292, 323, 330-331, ΔΕΚ C-291/98 P, Sarrio κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Συλλ. 200, σελ. I-9991, σκ. 50, ΔΕΚ C-49/92 P, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, ό.π., σκ. 95-100 και ΔΕΚ C-199/92 P, Huls κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ό.π., σκ. 174, 180-183. Βλ. επίσης Τ-83/08 Denki Karagu Kogyo and Denka v Commission, Συλλ. 2009 I-02857, σκ. 223-224, ΠΕΚ Τ-303/02, Westfalen Gassen κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής,ό.π., σκ. 97, ΠΕΚ Τ-67/00, Τ-68/00, Τ-71/00 και Τ-78/00, JFE Engineering κλπ κατά Επιτροπής, Συλλ. 2004, II-2501, σκ. 327, ΠΕΚ Τ-48/00, Corus UK Ltd κατά Επιτροπής, Συλλ. 2004, II-2325, σκ. 116, ΠΕΚ Τ- 50/00, Dalmine SpA κατά Επιτροπής, Συλλ. 2004, II-2395, σκ. 162, ΠΕΚ Τ-334/94, Sarrio S.A. κατά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Συλλ. 1998 σελ. II-01439, σκ. 118, ΠΕΚ Τ-7/89, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλ. , ό.π, σ. II-1711, σκ. 232.

[224] Βλ. ενδεικτικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου [101] παράγραφος 3 [ΣΛΕΕ], ΕΕ C 11 της 14.1.2011, παρ. 21 και 23, 24, 25: Το εν λόγω τεκμήριο βασίζεται στο σοβαρό χαρακτήρα του περιορισμού καθώς και στην εμπειρία, από την οποία προκύπτει ότι οι συμφωνίες που έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού ενδέχεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά και να θέσουν σε κίνδυνο τους στόχους που επιδιώκουν οι κοινοτικοί κανόνες ανταγωνισμού. Οι περιορισμοί του ανταγωνισμού, ως αντικείμενο των εν λόγω συμφωνιών, όπως ο καθορισμός των τιμών και η κατανομή των αγορών, συνεπάγονται από τη φύση τους μείωση της παραγωγής και αύξηση των τιμών, πράγμα που οδηγεί σε κακή κατανομή των πόρων, λόγω της μη παραγωγής των προϊόντων και υπηρεσιών που ζητούν οι πελάτες. Οδηγούν, επίσης, σε μείωση της ευημερίας των καταναλωτών, οι οποίοι υποχρεώνονται να καταβάλλουν υψηλότερες τιμές για τα εν λόγω προϊόντα και υπηρεσίες.

[225] Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 2007/2013, σκ. 17, όπου και πάγια σχετική ενωσιακή νομολογία, καθώς και ΔΕφΑθ 502/2013, ΔΕφΑθ 1001/2006, σκ. 16, καθώς και ΔΕΚ C-209/07 Irish Beef, Συλλ. 2008 σελ. I-08637, σκ. 16-21, ΔΕΚ 45/85 Verband der Sachversicherer κατά Επιτροπής, Συλλ. 1987, σελ. 405, σκ. 39, ΠΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις Τ-49/02 έως Τ-51/02, Brasserie κατά Επιτροπής, Συλλ. 2005 σελ. II-03033, σκ. 97, 108 και 178, ΠΕΚ. Τ-62/98 Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλ. 2000, σ. II-2707, σκ. 178, ΠΕΚ συνεκδ. υποθ. συνεκδικασθείσες υποθέσεις Τ-305/94, Τ-306/94, Τ-307/94, Τ-313/94 έως Τ-316/94, Τ-318/94, Τ-325/94, Τ-328/94, Τ-329/94 και Τ-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij NV κλπ. κατά Επιτροπής, Συλλ. 1999 σ.II- 931, σκ. 741.

[226] Βλ. απόφαση ΔΕΚ 45/85 Verband der Sachversicherer κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 39.

[227] Βλ. απόφαση ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4 (όπου και παραπομπές σε ενωσιακή νομολογία).

[228] Βλ. απόφαση ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4 (όπου και παραπομπές σε ενωσιακή νομολογία).

[229] Βλ. ενδεικτικά ΔΕφΑθ 559/2010, σκ. 17, ΔΕφΑθ 2891/2009, σκ. 18, και ΔΕφΑθ 1682/2009, σκ. 27, όπου και εκτενείς παραπομπές σε σχετική ενωσιακή νομολογία. Βλ. επίσης Απόφαση ΔΕΚ C-29/83 & 30/83, Compagnie Royale Asturienne des Mines SA and Rheinzing GMBH κατά Επιτροπής, Συλλ.1984, σελ. 1679, σκ. 24-31.

εφαρμογή της (εν όλω ή εν μέρει), όπως αντίστοιχα και η μη συμμόρφωση (εν όλω ή εν μέρει) προς τα συμφωνηθέντα, δεν ασκούν κατά νόμο επιρροή στη διαπίστωση της παράβασης, ούτε και συνιστούν λόγο απαλλαγής - ιδίως λαμβανομένου υπόψη ότι η εκάστοτε επιχείρηση μπορεί να επιχειρεί να χρησιμοποιήσει τη σύμπραξη προς όφελός της[230]. Επομένως, η επίκληση αμυντικών επιχειρημάτων, όπως η αμελητέα επίπτωση στον ανταγωνισμό, το δυσχερές οικονομικό περιβάλλον, η τυχόν απόκλιση από τα συμφωνηθέντα, ή ακόμη και η άγνοια ότι πτυχές της συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής μπορούσαν να θεωρηθούν παράνομες, δεν απαλλάσσουν τους αυτουργούς της παράβασης από τη διάπραξή της.

126 Κατά πάγια νομολογία, ο άμεσος ή έμμεσος καθορισμός τιμών (price fixing) συνιστά πρόδηλο περιορισμό[231] και εξ αντικειμένου παράβαση του ανταγωνισμού[232]. Δεδομένου ότι η τιμή είναι το κυριότερο μέσο ανταγωνισμού, οι συνεννοήσεις με στόχο τον καθορισμό της τιμής περιορίζουν από την ίδια τους τη φύση τον ανταγωνισμό κατά τα προεκτεθέντα. Επειδή δε ο καθορισμός τιμών αποτελεί τόσο σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού, βάσει πάγιας νομολογίας και πρακτικής, τέτοιου είδους συμφωνίες / εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ ανταγωνιστών συνιστούν παράβαση ανεξαρτήτως του μεριδίου τους στη σχετική αγορά, ενώ δεν μπορούν και να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής των απαγορευτικών διατάξεων του άρθρου 1 παρ. 1 ν. 703/1977[233], ούτε και να τύχουν ατομικής εξαίρεσης βάσει της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου[234].

127 Αντικείμενο του εν λόγω περιορισμού μπορεί να είναι ο καθορισμός συγκεκριμένων τιμών ή κλίμακας τιμών ή τιμών-στόχων ή τιμών πλαισίων ή/και εκπτώσεων. Επομένως, ο όρος «τιμές» λαμβάνεται υπό ευρεία έννοια, περικλείοντας και τις εκπτώσεις, περιθώρια κέρδους, όρους πίστωσης, ακόμα και συστάσεις περί τιμών[235]. Για τη διαπίστωση, επομένως, άμεσου ή έμμεσου καθορισμού τιμών δεν απαιτείται - κατά την έννοια των ενωσιακών και εθνικών διατάξεων περί ανταγωνισμού - η ταύτιση τιμών. Ο άμεσος ή έμμεσος καθορισμός μιας τιμής, ακόμη και τιμής η οποία συνιστά απλή επιδίωξη, επηρεάζει αρνητικά τον ανταγωνισμό, διότι παρέχει σε όλους τους συμβαλλόμενους μιας σύμπραξης τη δυνατότητα να προβλέψουν με εύλογη βεβαιότητα την πολιτική τιμών που θα ακολουθήσουν οι ανταγωνιστές τους[236]. Εκδηλώνοντας την κοινή πρόθεση να εφαρμόσουν ένα δεδομένο επίπεδο τιμών, τα μέλη της οριζόντιας σύμπραξης παύουν να καθορίζουν αυτοτελώς την πολιτική που θα ακολουθήσουν στην αγορά, αντιστρατευόμενοι έτσι την αντίληψη που εμπεριέχεται στις εθνικές και ενωσιακές διατάξεις περί ανταγωνισμού[237].

128 Συναφώς, η απαίτηση αυτονομίας δράσης στην αγορά (που περικλείεται στις εθνικές και ενωσιακές διατάξεις περί ανταγωνισμού) δεν αποκλείει μεν το δικαίωμα των εταιριών να προσαρμόζονται επιτηδείως στη διαπιστούμενη ή αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, πλην όμως αντιτίθεται αυστηρώς σε κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ των εταιριών αυτών δυνάμενη, είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά ενός υφιστάμενου ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά, είτε να αποκαλύψει σε έναν ανταγωνιστή την τιμολογιακή πολιτική που η εταιρία έχει αποφασίσει ή σκέπτεται να ακολουθήσει στην αγορά[238]. Περαιτέρω, οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε συναντήσεις, στις οποίες ανταλλάσσονται πληροφορίες μεταξύ ανταγωνιστών που αφορούν, μεταξύ άλλων, την τιμολογιακή πολιτική που αυτοί σκοπεύουν να υιοθετήσουν στην αγορά, όχι μόνο σκοπεύουν στην εξάλειψη της προηγούμενης αβεβαιότητας ως προς τη μελλοντική συμπεριφορά των ανταγωνιστών, αλλά και δεν μπορούν παρά να λάβουν, άμεσα ή έμμεσα, υπόψη τις πληροφορίες που ανταλλάσσονται κατά τη διάρκεια των συναντήσεων αυτών κατά τον καθορισμό της μελλοντικής εμπορικής τους πολιτικής. Το συμπέρασμα αυτό εφαρμόζεται ακόμα και στις περιπτώσεις που η συμμετοχή μίας ή περισσότερων επιχειρήσεων σε συναντήσεις με αντι-ανταγωνιστικό σκοπό περιορίζεται στην απλή λήψη πληροφοριών που σχετίζονται με τη μελλοντική συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους[239].

[230] Βλ. απόφαση ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4 (όπου και παραπομπές σε ενωσιακή νομολογία).

[231] Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΕΑ 563/VII/2013 παρ. 88, ΠΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις Τ-374/94, Τ-375/94, Τ-384/94 και Τ-388/94 European Night Services κ.λπ κ. Επιτροπής, Συλλ.1998 ΙΙ-03141, σκ. 136.

[232] Βλ. Commission Staff Working Document, Guidance on restrictions of competition “by object” for the purpose of defining which agreements may benefit from the De Minimis Notic. 25.6.2014 παρ. 2.1.

[233] Βλ. Ανακοίνωση της Ε.Α. της 2/3/2006 σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας, παρ. 11(1), καθώς και Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής Ανακοίνωση de minimis), ΕΕ C 291 της 30.8.2014, σελ. 1, παρ. 2 και 13. Βλ. επίσης ενδεικτικά ΔΕφΑθ 559/2010, ΔΕφΑθ 2891/2009 και ΔΕφΑθ 1682/2009, σκ. 29.

[234] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4 (όπου και παραπομπές σε ενωσιακή νομολογία).

[235] Βλ. ΕΑ 563/VII/2013 παρ. 88.

[236] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΚ C-8/72, Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής, Ελληνική Ειδική έκδοση 1971-1973, σελ. 223, σκ. 21, απόφαση ΠΕΚ Τ-64/02 Heubach κατά Επιτροπής, Συλλ. 2005 ΙΙ-05137, σκ. 81 και 111, καθώς και απόφαση ΠΕΚ Τ-224/00 Archer Daniels κατά Επιτροπής, Συλλ. 2003 ΙΙ-02597, σκ. 271.

[237] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΠΕΚ Τ-311/94 BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, 1998 ΙΙ-01129, σκ. 192.

[238] Βλ. ενδεικτικά ΔΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις 40 έως 48, 50, 54 έως 56, 111, 113 και 114/73, Suiker Unie και λοιποί κατά Επιτροπής, Ελληνική ειδική έκδοση 1975 00507 σκ. 173-174, ΔΕΚ C-48/69 ICI κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 64, καθώς και ΠΕΚ Τ-54/03 Lafarge κατά Επιτροπής, 2008 ΙΙ-00120, σκ. 461, ΠΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις Τ-202/98, Τ-204/98 και Τ-207/98, Tate & Lyle, British Sugar και Napier Brown κατά Επιτροπής, 2001 ΙΙ-02035 σκ. 56.

[239] Βλ. ενδεικτικά ΠΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις Τ-202/98, Τ-204/98 και Τ-207/98, Tate & Lyle, British Sugar και Napier Brown κατά Επιτροπής, ό.π. σκ. 58, ΠΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις ΠΕΚ Τ-25/95, Τ-26/95, Τ-30/95, Τ-31/95, Τ-32/95, Τ-34/95, Τ-35/95, Τ-36/95, Τ-37/95, Τ-38/95, Τ-39/95, Τ-42/95, Τ-43/95, Τ-44/95, Τ-45/95, Τ-46/95, Τ-48/95, Τ-50/95, Τ-51/95, Τ-52/95, Τ-53/95, Τ-54/95, Τ-55/95, Τ-56/95, Τ-57/95, Τ-58/95, Τ-59/95, Τ-60/95, Τ-61/95, Τ-62/95, Τ-63/95, Τ-64/95, Τ-65/95, Τ-68/95, Τ-69/95, Τ-70/95, Τ-71/95, Τ-87/95, Τ-88/95, Τ-103/95 και Τ-104/95, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, ό.π., και ΠΕΚ Τ-7/89 Hercules κατά Επιτροπής, ό.π., ΠΕΚ Τ-1/89 Rhone Poulenc κατά Επιτροπής, ό.π.

129 Η ανταλλαγή εμπορικών πληροφοριών μπορεί να λάβει διάφορες μορφές είτε μπορεί να γίνεται άμεσα μεταξύ ανταγωνιστών είτε μπορεί να γίνεται έμμεσα με την παρεμβολή ενός κοινού φορέα (π.χ. εμπορική ένωση). Η ανταλλαγή μπορεί να πραγματοποιηθεί σε διάφορα πλαίσια, μεταξύ άλλων μπορεί να αποτελεί μέρος ενός άλλου τύπου συμφωνίας οριζόντιας συνεργασίας, οπότε η αξιολόγηση της πρέπει να διενεργείται στο πλαίσιο της αξιολόγησης της ίδιας της συμφωνίας οριζόντιας συνεργασίας. Η ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί επίσης να διευκολύνει την υλοποίηση μίας σύμπραξης επιτρέποντας τις εταιρίες να παρακολουθούν κατά πόσον οι συμμετέχοντες συμμορφώνονται προς τους συμφωνηθέντες όρους[240]. Μία κατάσταση στην οποία ακόμη και μόνον μία επιχείρηση γνωστοποιεί στρατηγικές πληροφορίες[241] στους ανταγωνιστές της σχετικά με τη μελλοντική εμπορική πολιτική της, οι οποίοι τις αποδέχονται μπορεί επίσης να συνιστά εναρμονισμένη πρακτική. Στις περιπτώσεις αυτές δεν έχει σημασία αν μόνον μία επιχείρηση πληροφορεί μονομερώς τους ανταγωνιστές της σχετικά με την τακτική που πρόκειται να ακολουθήσει ή αν όλες οι συμμετέχουσες αλληλοενημερώνονται σχετικά με τις διαβουλεύσεις και τις προθέσεις τους. Για παράδειγμα, η απλή παρουσία σε μία συνάντηση κατά την οποία η εταιρία γνωστοποιεί τα τιμολογιακά της σχέδια στους ανταγωνιστές της είναι πιθανό να υπάγεται στις διατάξεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, ακόμη και ελλείψει ρητής συμφωνίας περί αύξησης τιμών[242]. Αφ’ ης στιγμής διαπιστωθεί συμφωνία, εναρμονισμένη πρακτική ή απόφαση ένωσης επιχειρήσεων, πρέπει να εξετάζονται τα κύρια προβλήματα ανταγωνισμού σχετικά με τις ανταλλαγές πληροφοριών. Εκτός δε από τη διευκόλυνση της συμπαιγνίας, η ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί επίσης να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό αποκλεισμό[243]. Η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με εξατομικευμένες προθέσεις μελλοντικής συμπεριφοράς επιχειρήσεων όσον αφορά τιμές ή ποσότητες είναι ιδιαίτερα πιθανό να οδηγήσει σε συμπαιγνία. Η αμοιβαία ενημέρωση σχετικά με τέτοιες προθέσεις μπορεί να επιτρέψει στους ανταγωνιστές να φθάσουν σε ένα κοινό υψηλότερο επίπεδο τιμών χωρίς κίνδυνο απώλειας μεριδίου αγοράς ή πρόκλησης πολέμου τιμών κατά την περίοδο της προσαρμογής σε νέες τιμές[244]. Προκειμένου δε να είναι πιθανό μια ανταλλαγή πληροφοριών να έχει αποτελέσματα που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, οι εμπλεκόμενες στην ανταλλαγή εταιρίες πρέπει να καλύπτουν επαρκώς μεγάλο τμήμα της σχετικής αγοράς[245].

130 Με βάση πάγια νομολογία και πρακτική, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ επιχειρήσεων, στο πλαίσιο καρτελικής σύμπραξης ως πρακτική διευκολύνουσα τη λειτουργία της σύμπραξης και την εφαρμογή των συμφωνηθέντων εντός αυτής συνιστά παράβαση των άρθρων 1 του ν. 703/1977 (αλλά και 101 ΣΛΕΕ) έχουσα ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού όταν εμφανίζει ορισμένα χαρακτηριστικά σχετικά, μεταξύ άλλων, με τον ευαίσθητο και ακριβή χαρακτήρα πρόσφατων στοιχείων.

Χ.2 Υπαγωγή στην έννοια της συμφωνίας ή/και της εναρμονισμένης πρακτικής

131 Στην έννοια της απαγορευμένης συμφωνίας εμπίπτουν όλες εν προκειμένω οι συνεννοήσεις και οι σχετικές διαπραγματεύσεις με αντικείμενο τον προκαθορισμό αναδόχου, ήτοι την επιλογή της εταιρίας που θα υπέβαλε την υψηλότερη προσφορά και τον καθορισμό της προσφοράς αυτής, την υποβολή - αναγκαία χαμηλότερων - προσφορών κάλυψης εκ μέρους ορισμένων εμπλεκομένων, ώστε να δίνεται στην αναθέτουσα η εντύπωση ότι υπάρχει ανταγωνισμός, και την καταστολή υποβολής προσφορών από άλλους, έναντι χρηματικού ανταλλάγματος, ή στην περίπτωση της ΕΡΓΑΣΙΣ, έναντι ανάληψης μέρους του αντικειμένου του έργου δια της συμπερίληψης σε κοινοπρακτικό σχήμα με τον συμφωνημένο ανάδοχο και ανάληψης υπεργολαβίας (ΕΡΓΑΣΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ), ή στην περίπτωση της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ δια της ανάληψης υπεργολαβίας, δεδομένου ότι τα σχετικά στοιχεία καταδεικνύουν ότι επήλθε τελικώς σύμπτωση βουλήσεων των εμπλεκομένων στα ζητήματα αυτά. Το συμπέρασμα αυτό εξάλλου συνάγεται και από το γεγονός ότι μετά τη συνάντηση ορισμένες εταιρίες που συμμετείχαν σ’ αυτή απείχαν πράγματι από τον διαγωνισμό, καίτοι είχαν λάβει τεύχος, ή/και είχαν εκδώσει εγγυητική επιστολή για τη συμμετοχή τους (ΕΡΓΑΣΙΣ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ), ότι όσοι συμμετείχαν φαινομενικά στο διαγωνισμό υπέβαλαν χαμηλότερες του προκαθορισμένου αναδόχου (ΜΗΧΑΝΙΚΗ) προσφορές, ότι η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ απείχε από τον διαγωνισμό και ανέλαβε μέρος του έργου (30%), ότι η εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ απείχε από τον διαγωνισμό και ανέλαβε υπεργολαβία κατόπιν συμφωνία της με την ανάδοχο κοινοπραξία, συνεπώς τηρήθηκαν τα συμφωνηθέντα και το συνολικό σχέδιο τέθηκε σε εφαρμογή, όπως προκύπτει εν τοις πράγμασι.

132 Ακόμη πάντως κι αν ήθελε θεωρηθεί ότι σε κάποια από τα παραπάνω οργανωτικά ζητήματα της σύμπραξης τα εμπλεκόμενα μέρη δεν κατέληξαν σε «συμφωνία» με βάση επαρκή αποδεικτικά στοιχεία ή ότι τα συμφωνηθέντα δεν υλοποιήθηκαν - όπως για παράδειγμα αναφορικά με το εάν και πώς επιμερίστηκε το ποσό της «αποζημιώσεως» ύψους 350.000€ μεταξύ των εμπλεκομένων, ή ακόμη και ότι η έννοια της «συμφωνίας» δεν καλύπτει

[240] Βλ. ενδεικτικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, παρ. 55, 56, 59 επ.

[241] Οι στρατηγικές πληροφορίες ενδέχεται να αφορούν τιμές, ποσότητες και τα αποτελέσματά τους. Γενικά οι πληροφορίες που αφορούν τις τιμές και τις ποσότητες είναι οι πλέον στρατηγικές. Βλ. ενδεικτικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, παρ. 86.

[242] Βλ. ενδεικτικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, παρ. 62.

[243] Βλ. αναλυτικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, παρ. 64 επ. και 69 επ.

[244] Βλ. αναλυτικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, παρ. 73.

[245] Βλ. ενδεικτικά Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, παρ. 87.

πλήρως, με βάση τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία, τις συνεννοήσεις που έγιναν κατά την κύρια συνάντηση και τις επιμέρους επαφές των μερών για διαπραγμάτευση, είναι ωστόσο σαφές, ότι οι επαφές αυτές των μερών με το συγκεκριμένο αντικείμενο και περιεχόμενο, εμπίπτει στην έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής, καθότι σε κάθε περίπτωση, δια της συμμετοχής τους στις συναντήσεις αυτές για διαπραγματεύσεις σχετικά με τον επίμαχο διαγωνισμό, οι εμπλεκόμενοι προσχώρησαν σε διαβουλεύσεις που είχαν σκοπό να επηρεάσουν τη συμπεριφορά τους ως προς τον διαγωνισμό αυτό, ενώ προκύπτει ότι επιτεύχθηκε ένας βαθμός σύμπνοιας και αμοιβαιότητας μεταξύ τους με απώτερο στόχο τη διαμόρφωση ενός μηχανισμού που είχε σκοπό τον περιορισμό του ανταγωνισμού κατά τη διεξαγωγή του επίμαχου διαγωνισμού.

133 Ο αντι-ανταγωνιστικός χαρακτήρας των συμφωνιών/εναρμονισμένων πρακτικών που παρατέθηκαν ανωτέρω αποδείχτηκε πλήρως από τα συγκλίνοντα στοιχεία της αποδεικτικής διαδικασίας, η δε ως άνω πρακτική συνιστά εξ αντικειμένου παράβαση του ανταγωνισμού ανεξαρτήτως του μεριδίου των εν λόγω επιχειρήσεων στην αγορά, ενώ παράλληλα παρέλκει η εκτίμηση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων της εν λόγω σύμπραξης στην αγορά. Δυνάμει της ανωτέρω πρακτικής οι συμπράττουσες εταιρίες ζημίωσαν το Ελληνικό Δημόσιο, δεδομένου ότι το ποσοστό των εκπτώσεων θα ήταν πολύ μεγαλύτερο στην περίπτωση που οι εκπτώσεις δεν ήταν προσυμφωνημένες.

134 Εξάλλου, δια της υποβολής προσφορών κάλυψης δημιουργήθηκε η πεπλανημένη αντίληψη ότι ο επίμαχος διαγωνισμός διεξάγονταν σε συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού, ενώ αντιθέτως όλες οι προσφορές, πλην μίας, ήταν εικονικές[246]. Ως εκ τούτου, ελήφθη απόφαση περί της επιλογής αναδόχου βάσει «πλασματικών» προσφορών, ήτοι προσφορών που διαμορφώθηκαν, στο πλαίσιο της συμπαιγνίας, σε τεχνητά επίπεδα. Όπως ήδη σημειώθηκε και προκύπτει από σειρά στοιχείων, στόχος των σχετικών συνεννοήσεων ήταν η υποβολή της χαμηλότερης δυνατής έκπτωσης από μέρους των συμμετεχουσών στον διαγωνισμό εταιριών και η διαμόρφωση και διατήρηση της τιμής για την εκτέλεση του έργου σε επίπεδο υψηλότερο αυτού που θα επικρατούσε εάν δεν υπήρχε σύμπραξη. Παράλληλα, ο εν λόγω διαγωνισμός χειραγωγήθηκε και ανάδοχος του διαγωνισμού προσυμφωνήθηκε η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, η οποία προσδιόρισε το ύψος της προσφοράς της, δεδομένου ότι συμφωνήθηκε με τις συμπράττουσες επιχειρήσεις να μην αντιμετωπίσει πραγματικά ανταγωνιστικές προσφορές. Τα παραπάνω περιγραφόμενα συνιστούν εξ αντικειμένου παράβαση του ανταγωνισμού και πλήττουν την ελευθερία των συμμετεχόντων να καθορίζουν την τιμολογιακή τους πολιτική.

135 Αντίστοιχα, οι συμφωνίες/εναρμονισμένες πρακτικές ως προς την καταστολή υποβολής προσφορών (bid suppression), ήτοι ως προς τη μη συμμετοχή συγκεκριμένων εμπλεκομένων στον διαγωνισμό έναντι ανταλλαγμάτων (χρηματική «αποζημίωση»), συνιστούν προφανώς εξ αντικειμένου περιορισμό της ατομικής δυνατότητας πρόσβασης στην αγορά για τις επιχειρήσεις που όφειλαν, βάσει των συμφωνηθέντων, να απέχουν. Στόχος αυτών αποδείχτηκε ότι ήταν να αποτραπούν οι εν λόγω επιχειρήσεις από την ουσιαστική διεκδίκηση των κρίσιμων διαγωνισμών.

Χ.2.1 Τα αποδεικτικά μέσα και η αποδεικτική τους αξία

136 Κατά πάγια νομολογία, τα στοιχεία απόδειξης μίας σύμπραξης πρέπει να αξιολογούνται ως σύνολο, και όχι μεμονωμένα. Δεν είναι, έτσι, αναγκαίο το κάθε ένα από τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία να ικανοποιεί τις προϋποθέσεις απόδειξης κάθε πτυχής (συστατικού στοιχείου) της παράβασης. Αρκεί ότι όλα τα στοιχεία, συνεκτιμώμενα ως σύνολο, πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις απόδειξης της παράβασης[247] και ότι εξ αυτών δημιουργείται η εδραία κρίση ότι η παράβαση όντως διαπράχθηκε[248], [249]. Γίνεται δεκτό ότι η ορθότητα και η αξιοπιστία ενός αποδεικτικού στοιχείου εξαρτάται από την προέλευσή του, τον βαθμό της λεπτομέρειας που έχει και τον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε[250]. Συγκε-

[246] Πρβλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής COMP 38.543- Υπηρεσίες διεθνών μετακομίσεων, ενότητα 16.3, παρ. 349 επ.

[247] Βλ. απόφαση ΣτΕ 2007/2013, σκ. 17, ΣτΕ 1934/2013, και ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4-7 καθώς και ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΚ συνεκδικασθείσες C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00P Aalborg Portland κ.λ.π. κατά Επιτροπής, ό.π, 57, ΔΕΚ C-48/69 ICI κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 68, ΠΕΚ T-54/03 Lafarge κατά Επιτροπής, Συλλ. 2008 II-00120, σκ. 56 και 271, ΠΕΚ T-303/02, Westfalen Gassen Nederland BV κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 107, ΠΕΚ T-109/02 επ. Bollore κατά Επιτροπής, σκ. 155, ΠΕΚ συνεκδικασθείσες T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, T-305/94 PVC II, Συλλ. 1999 II-00931, σκ. 768-778, ΠΕΚ T-67/00 επ. JFE Engineering, σκ. 180, ΠΕΚ συνεκδικασθείσες T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 και T-136/02, Bollore και λοιποί κατά Επιτροπής, Συλλ. 2007 II-00947 σκ. 155.

[248] Βλ. ΠΕΚ T-67/00 επ. JFE Engineering, σκ. 179 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

[249] Όπως γίνεται παγίως δεκτό από τη νομολογία, στις περισσότερες περιπτώσεις η ύπαρξη θίγουσας τον ανταγωνισμό εναρμονισμένης πρακτικής ή συμφωνίας πρέπει να συναχθεί δια της επαγωγής. Ειδικότερα, στην περίπτωση των καρτελικών συμπράξεων, είναι σύνηθες να αναπτύσσονται λαθραίως οι σχετικές δραστηριότητες, να πραγματοποιούνται μυστικές συσκέψεις και να περιορίζονται στο ελάχιστο τα συναφή έγγραφα. Ακόμη και όταν ανακαλύπτονται έγγραφα στοιχεία τα οποία πιστοποιούν ρητώς παράνομες επαφές μεταξύ των επιχειρηματιών, τα στοιχεία αυτά είναι συνήθως αποσπασματικά και διασκορπισμένα, οπότε είναι συχνά απαραίτητη η ανασύσταση ορισμένων λεπτομερειών δια της επαγωγής. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ύπαρξη θίγουσας τον ανταγωνισμό πρακτικής ή συμφωνίας πρέπει να συναχθεί από ορισμένο αριθμό συμπτώσεων και ενδείξεων οι οποίες, συνολικά θεωρούμενες, μπορούν να αποτελέσουν, ελλείψει άλλης εύλογης εξηγήσεως, απόδειξη περί παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού (Βλ. ΔΕΕ C-407/2008 Knauf Gips κατά Επιτροπής, Συλλ. 2010 I-06375 σκ. 49 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία, ΔΕΕ C-413/08 Lafarge κατά Επιτροπής, Συλλ. 2010 I-05361, παρ. 22, ΔΕΚ C-105/04P FEG κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 135, ΔΕΚ συνεκδικασθείσες C-403/04P και C-405/04P Sumitomo Metal Industries και Nippon Steel κατά Επιτροπής, σκ. 51, ΔΕΚ συνεκδικασθείσες C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P Aalborg PortlandA /S κ.λ.π. κατά Επιτροπής, σκ. 55-57, ΠΕΚ T-303/02, Westfalen Gassen Nederland BV κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 106-107 και ΕΑ 563/VII/2013 παρ. 92, 94).

[250] Βλ.και Jonathan Faull and Ali Nikpay, “The EU Law of Competition”, Third Edition , Oxford, 2014, σκ.8.487.

κριμένα, κατά πάγια πρακτική και νομολογία, οι άμεσες έγγραφες αποδείξεις που προέρχονται από έναν ή περισσότερους συμμετέχοντες σε συναντήσεις με περιοριστικό του ανταγωνισμού περιεχόμενο συνιστούν αξιόπιστα αποδεικτικά μέσα για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης. Ειδικότερα, αποδεικτικά μέσα, τα οποία συντάχθηκαν σε ανύποπτο, και σύγχρονο με τη διενέργεια των παραβατικών συναντήσεων, χρόνο (contemporaneous documents in tempore non suspecto) έχουν αυξημένη αποδεικτική αξία. Με βάση τις γενικές αρχές αποδείξεων, το γεγονός ότι τα έγγραφα που χρησιμοποιούνται προς στοιχειοθέτηση της παράβασης συντάχθηκαν αμέσως μετά τις επίμαχες συναντήσεις, και χωρίς ο/οι συντάκτης/-ες τους να είχαν την υποψία ότι θα έπεφταν στα χέρια τρίτων προσώπων ή των διωκτικών αρχών, τους προσδίδει ιδιαίτερη σημασία[251].

137 Εξάλλου, οι μαρτυρίες προσώπων που είχαν άμεση γνώση των πραγματικών περιστατικών έχουν, καταρχήν, ιδιαίτερα μεγάλη αποδεικτική αξία[252]. Συναφώς, έγγραφα (πρακτικά και σημειώσεις) συναντήσεων, στις οποίες υιοθετήθηκαν συμφωνίες/πρακτικές θίγουσες τον ανταγωνισμό, θεωρούνται αυξημένης αποδεικτικής ισχύος, όταν ο συντάκτης τους είχε μετάσχει αυτοπροσώπως στις εν λόγω συναντήσεις[253]. Επίσης, η απουσία ημερομηνίας ή υπογραφής από ένα έγγραφο, ή το γεγονός ότι είναι κακογραμμένο ή περιληπτικό, δεν αφαιρεί από το εν λόγω έγγραφο αποδεικτική ισχύ, εφόσον η προέλευσή του, η πιθανή χρονολογία του και το περιεχόμενό του μπορούν να καθοριστούν με αρκετή βεβαιότητα[254].

138 Εν προκειμένω, αναφορικά με τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην συνάντηση στο ξενοδοχείο «ΞΕΝΙΑ» ή σε άλλες επιμέρους συναντήσεις (ΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΕΡΓΑΣΙΣ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΝΙΟΒΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ), η συμμετοχή τους στις συναντήσεις αυτές, στις οποίες έλαβαν χώρα, κατά τα προεκτεθέντα, συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές θίγουσες τον ανταγωνισμό αποτελεί επαρκή απόδειξη της συμμετοχής τους στην σύμπραξη, πολλώ δε μάλλον δεδομένου ότι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις συμμορφώθηκαν πράγματι με τα συμφωνηθέντα.

139 Εξάλλου, πληρούται εν προκειμένω το τεκμήριο περί αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της συνεννοήσεως και της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων στην αγορά, καθώς, όπως ήδη αναφέρθηκε, οι επιχειρήσεις ΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΕΡΓΑΣΙΣ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΝΙΟΒΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ, καθόρισαν τη συμπεριφορά τους στην αγορά σύμφωνα με τα όσα είχαν συμφωνηθεί στην επίμαχη συνάντηση και τήρησαν τα συμφωνηθέντα. Περαιτέρω, κάθε μία από αυτές θεωρείται υπεύθυνη και για συμπεριφορές που υιοθετήθηκαν από άλλες επιχειρήσεις μέρη της σύμπραξης, δεδομένου ότι γνώριζε ότι η συμπαιγνία στην οποία μετείχε αποτελούσε μέρος συνολικού σχεδίου με στόχο τη στρέβλωση της φυσιολογικής λειτουργίας του ανταγωνισμού.

140 Ειδικότερα, τα αποδεικτικά μέσα που παρατέθηκαν ανωτέρω, στις οικείες ενότητες, αποδεικνύουν, συνολικά αξιολογούμενα, τη διεξαγωγή της συνάντησης στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ μεταξύ ορισμένων εμπλεκόμενων μερών, την 29.11.2010, άλλες επιμέρους επαφές μεταξύ ορισμένων εκ των εμπλεκομένων, καθώς και τον αντί-ανταγωνιστικό χαρακτήρα των επαφών αυτών.

141 Κατ’ αρχάς, όσον αφορά στις χειρόγραφες σημειώσεις στην προσωπική ατζέντα του […] που αφορούν στον επίμαχο χρόνο αμέσως πριν (αλλά και αμέσως μετά) τη διεξαγωγής του διαγωνισμού, εκτιμώνται ως άμεσα αποδεικτικά στοιχεία με μεγάλη αποδεικτική αξία δεδομένου ότι ο συντάκτης τους, […], είχε συμμετάσχει, όπως προκύπτει, αυτοπροσώπως στη συνάντηση[255] και έχει άμεση γνώση των πραγματικών περιστατικών που έλαβαν χώρα σ’ αυτή[256]. Οι εν λόγω σημειώσεις, οι οποίες αυτούσιες ανωτέρω παρατέθηκαν, είναι λεπτομερείς (γίνεται αναφορά σε συμμετέχοντες στη συνάντηση και στα θέματα που συζητήθηκαν) με αυξημένο βαθμό ακριβείας, (δεδομένου ότι σημειώνεται ακόμη και το λεπτό της ώρας κατά την οποία εξελίχθηκε το κάθε γεγονός- πχ. «18.04 Άφιξη “ΞΕΝΙΑ” - […]»[257]) και τούτο αυξάνει έτι περαιτέρω την αξιοπιστία του εγγράφου[258]. Εξάλλου, οι σημειώσεις αυτές συντάχθηκαν σε ανύποπτο, και σύγχρονο με τη διενέργεια των παραβατικών συναντήσεων, χρόνο (contemporaneous documents in tempore non suspecto), κάτι που με τη σειρά του αυξάνει την αποδεικτική αξία των εν λόγω σημειώσεων[259].

142 Εξάλλου, και στην ανώνυμη επιστολή που περιγράφει τη χειραγώγηση του επίμαχου διαγωνισμού καταγράφονται με παρόμοιο και αναλυτικό τρόπο τα όσα διημείφθησαν στην εν λόγω συνάντηση, με συγκεκριμένες πληροφορίες και αρκετή λεπτομέρεια, οι οποίες παρουσιάζουν μικρές μόνο και επουσιώδεις διαφορές από όσα προκύπτουν από τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία. Ιδίως η εν λόγω ανώνυμη επιστολή συγκλίνει με τις σημειώσεις […]σε σημεία που είναι καθοριστικά (αναφορά και στα δύο στοιχεία σε συγκεκριμένο ποσό που επιμερίστηκε ανάμεσα σ’ αυτούς που έμειναν «έξω»,

[251] Βλ. Προτάσεις Γεν. Εισαγγελέα Vesterdorf, όπως υιοθετήθηκαν στις συνεκδ. υποθέσεις Τ-1/89 κλπ. Rhone-Poulenc SA κ.αλ. κατά Επιτροπής, κεφάλαιο Ι.Ε.4.

[252] Βλ. Προτάσεις Γεν. Εισαγγελέα Vesterdorf, όπως υιοθετήθηκαν στις συνεκδ. υποθέσεις Τ-1/89 κλπ. Rhone-Poulenc SA κ.αλ. κατά Επιτροπής, σελ. ΙΙ-956-7, ΕΑ 563/VII/2013 παρ. 94.

[253] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΠΕΚ συνεκδικασθείσες Τ-67/00, Τ-68/00, Τ-71/00 και Τ-78/00, JFE Engineering και λοιποί κατά Επιτροπής, Συλλ. 2004 ΙΙ-0250, σκ. 207.

[254] Βλ. ΠΕΚ Τ-305/94 κλπ.Limburgse Vinyl Maatschaapij κ.αλ. κατά Επιτροπής (PVC II), ό.π., σκ. 667, ΠΕΚ Τ-56/99 Marlines κατά Επιτροπής, Συλλ. 2003 ΙΙ-05225 σκ. 57, ΠΕΚ Τ-11/89 Shell κατά Επιτροπής Συλλ. 1992 ΙΙ-00757 σκ. 86 και ΕΑ 563/VII/2013 παρ. 95.

[255] Πρβλ. ενδεικτικά απόφαση ΠΕΚ συνεκδικασθείσες Τ-67/00, Τ-68/00, Τ-71/00 και Τ-78/00, JFE Engineering και λοιποί κατά Επιτροπής, Συλλ. 2004 ΙΙ-0250, σκ. 207.

[256] Βλ. Προτάσεις Γεν. Εισαγγελέα Vesterdorf, όπως υιοθετήθηκαν στις συνεκδ. υποθέσεις Τ-1/89 κλπ. Rhone-Poulenc SA κ.αλ. κατά Επιτροπής, σελ. ΙΙ-956-7, ΕΑ 563/VII/2013 παρ. 94.

[257] Η έμφαση δίνεται από τον Εισηγητή.

[258] Βλ. Γεν ΔΕΕ Τ-370/09, GDF Suez κατά Επιτροπής, Συλλ. 2012 (αδημοσίευτη), σκ. 227, Γεν ΔΕΕ Τ-82/08, Guardian Industries και Guardian Europe κατά Επιτροπής, Συλλ. 2012 (αδημοσίευτη), σκ. 39, Βλ.και Jonathan Faull and Ali Nikpay, “The EU Law of Competition”, Third Edition , Oxford, 2014, σκ.8.489.

[259] Βλ. απόφαση Ε.Α. 563/VII/2013.

σε «συμφωνημένες» προσφορές, σε συνάντηση 30 εργολάβων στο «ΞΕΝΙΑ» την προηγουμένη ημέρα του διαγωνισμού, σε επιλογή αναδόχου, σε ιδιαίτερα χαμηλή έκπτωση) και επομένως αυξάνει την αξιοπιστία των εν λόγω σημειώσεων, τα δε παραπάνω στοιχεία αλληλοενισχύονται. Επισημαίνεται ότι γενικά είναι αποδεκτές, ως αποδεικτικά στοιχεία οι πληροφορίες οι οποίες προέρχονται από ανώνυμη πηγή. Εάν το ανώνυμο έγγραφο είναι συγκεκριμένο και επιβεβαιώνει άλλα αξιόπιστα στοιχεία, μπορεί να θεωρηθεί ότι τα στοιχεία αυτά αλληλοενισχύονται. Ακόμη και όταν υπάρχουν διαφορές μεταξύ τους, εάν εντούτοις συγκλίνουν σε σημεία που είναι καθοριστικά, όπως εν προκειμένω, τότε το έγγραφο το οποίο προέρχεται από ανώνυμη πηγή θεωρείται ότι έχει αποδεικτική αξία καθώς χρησιμοποιείται προκειμένου να αυξήσει την αξιοπιστία των άλλων στοιχείων[260].

143 Πέραν τούτου και οι σημειώσεις στο ημερολόγιο του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ είναι επίσης λεπτομερείς και επιβεβαιώνουν το γεγονός και την ακριβή ώρα της συνάντησης με σχετική σημείωση στη σελίδα της συγκεκριμένης ημερομηνίας του ημερολογίου, 29.11.2010, και συνεπώς έχουν και αυτές αυξημένη αποδεικτική αξία. Εξάλλου, τα παραπάνω επαληθεύονται και συγκλίνουν με τα αναφερόμενα στις δηλώσεις της Διευθύντριας του ΞΕΝΙΑ που επιβεβαιώνει ότι έλαβε χώρα συνάντηση μεταξύ εργολάβων κατά τον επίμαχο χρόνο, αλλά και ιδίως με τις αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του ΞΕΝΙΑ, στις οποίες κατονομάζονται οι εκπρόσωποι των εταιριών που διέμειναν στο εν λόγω ξενοδοχείο κατά τη συγκεκριμένη ημερομηνία και αποτελούν άμεση έγγραφη απόδειξη σχετικά με τα μέρη που παραβρέθηκαν στην επίμαχη συνάντηση.

144 Ταυτόχρονα, άμεση απόδειξη σχετικά με την εμπλοκή της ΕΡΓΑΣΙΣ παρέχουν από την μία πλευρά οι σχετικές σημειώσεις στην ατζέντα […], οι οποίες αφορούν στη συμμετοχή στην επίμαχη συνάντηση του εκπροσώπου της ΕΡΓΑΣΙΣ, […], σε συνδυασμό με τις σημειώσεις στην ατζέντα της […] (ΕΡΓΑΣΙΣ) περί κοινοπρακτικού συμφωνητικού με την ανάδοχο ΜΗΧΑΝΙΚΗ δύο ημέρες μόλις μετά την υποβολή προσφορών, και από την άλλη πλευρά η εγγυητική επιστολή συμμετοχής ποσού 71.223€ που είχε εκδώσει η ΕΡΓΑΣΙΣ, πριν τη συνεννόηση και οι υπεύθυνες δηλώσεις, τα δικαιολογητικά, και το από 17.11.2010 υπ’ αριθ. 436 πρακτικό Δ.Σ. της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, με τα οποία η τελευταία προετοίμαζε την αυτόνομη συμμετοχή της στο διαγωνισμό πριν συμφωνηθεί η χειραγώγησή του[261].

145 Αποκαλυπτικές είναι, επίσης, και οι αντιφάσεις στις οποίες περιέπεσαν οι εκπρόσωποι των εμπλεκομένων που κατέθεσαν ανωμοτί ενώπιον της ΓΔΑ, καθώς ο […] (ΕΡΓΑΣΙΣ) υποστηρίζει[262] ότι η συνάντηση των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ έλαβε πράγματι χώρα κατά το συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, μεταξύ εργολάβων, αλλά, όπως υποστηρίζει, η εν λόγω συνάντηση δεν αφορούσε στη χειραγώγηση του επίμαχου διαγωνισμού, παρά έγινε με πρωτοβουλία του ΣΕΔΕ για την συζήτηση προβλημάτων του κλάδου, ενώ ο εκπρόσωπος του ΣΕΔΕ διαψεύδει την πραγματοποίηση τέτοιας συνάντησης με πρωτοβουλία της Ένωσης[263]. Επίσης, ο […], τόσο σε ένορκη εξέτασή του εν έτει 2013 ενώπιον της Πταισματοδίκη Έδεσσας που προσκομίζεται ως σχετικό 2 στο υπόμνημα της ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ όσο και στην ανωμοτί κατάθεσή του ενώπιον της ΓΔΑ υποστηρίζει ότι η συνάντηση των 18:00 μ.μ. οργανώθηκε από τον ΣΕΔΕ (κατόπιν εντολής του Προέδρου του), στον οποίο συμμετέχει ως φυσικό πρόσωπο, όσο και στην ανωμοτί κατάθεσή του ενώπιον της ΓΔΑ και συζητήθηκαν μόνο συνδικαλιστικά θέματα. Την κράτηση της αίθουσας την έκανε για λογαριασμό του ο υπάλληλος του […][264], ενώ το κόστος το πλήρωσε ο ίδιος εφόσον είχε κάνει την κράτηση της αίθουσας[265]. Ωστόσο, η ίδια η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ κατά την ακροαματική διαδικασία παραδέχθηκε ότι την συνάντηση δεν την οργάνωσε ο ΣΕΔΕ διότι «……..ήταν εκτός της αρμοδιότητάς του. Στη συνάντηση αυτή συμμετείχαν εταιρίες και μη μέλη του ΣΕΔΕ, όπως η εταιρία μας. Η εταιρία μας δεν ήταν μέλος του ΣΕΔΕ και δεν μπορούσε να τη δεσμεύσει ο ΣΕΔΕ με απόφασή του για τη συγκέντρωση αυτή, για τη συνάντηση αυτή. Η εταιρία μας είναι μέλος του ΣΑΤΕ……..»[266]. Σε ερώτηση μέλους της ΕΑ σχετικά με την αντιφατικότητα που προκύπτει από τις καταθέσεις του […] και τον ισχυρισμό της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ κατά την ακροαματική διαδικασία ο συνήγορος της τελευταίας υποστήριξε ότι «……..[α]υτό που εννοούσε ο […] ήταν ότι είχε συνδικαλιστική χροιά,……….[α]υτό που εννοούσε και στη δήλωσή του, είναι ότι είχε συνδικαλιστικό περιεχόμενο»[267]. Ταυτόχρονα, άγνοια σχετικά με τη συνάντηση αυτή προσποιούνται και όλοι οι υπόλοιποι εκπρόσωποι εμπλεκόμενων επιχειρήσεων που κατέθεσαν ανωμοτί ενώπιον της ΓΔΑ, μολονότι προκύπτουν άμεσα στοιχεία (πχ. αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του ΞΕΝΙΑ) ότι βρίσκονταν στο εν λόγω ξενοδοχείο κατά την επίμαχη ημερομηνία.

X.2.2 ΕΞ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ Ή ΝΟΘΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

146 Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου, ο εξ’ αντικειμένου περιορισμός, παρεμπόδιση ή νόθευση του ανταγωνισμού προκύπτει από το γεγονός ότι οι εταιρίες ΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΕΡΓΑΣΙΣ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΝΙΟΒΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ, σύναψαν μεταξύ τους συμφωνία/εφήρμοσαν / εναρμονισμένη πρακτική, και επιδόθηκαν:

Α) Σε συμφωνία/εναρμονισμένη πρακτική για καθορι-

[260] Βλ. ΠΕΚ Τ-44/00, Mannesmannröhren-Werke AG κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 84-95, ΠΕΚ συνεκδικασθείσες Τ-67/00, Τ-68/00, Τ-71/00 και Τ-78/00, JFE Engineering και λοιποί κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 273. Βλ.και Jonathan Faull and Ali Nikpay, “The EU Law of Competition”, Third Edition, Oxford, 2014, σκ.8.501.

[261] Βλ. το από 17.11.2010 υπ’ αριθμ. 436 πρακτικό Δ.Σ. της εταιρίας.

[262] Βλ. την από 06.03.2016 ανωμοτί κατάθεσή του ενώπιον της ΓΔΑ.

[263] Βλ. την από 28.3.2016 ανωμοτί κατάθεση του […] ενώπιον της Γ.Δ.Α., όπου αναφέρει ότι: «Κατηγορηματικά όχι. Ο ΣΕΔΕ ούτε γνώριζε ούτε συμμετείχε σε καμία συνάντηση ή οργάνωση της συνάντησης».

[264] Βλ ένορκη κατάθεση ενώπιον πταισματοδίκη Έδεσσας.

[265] Βλ. ως άνω ένορκη και ανωμοτί κατάθεση.

[266] Βλ. σχετικά Πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 35.

[267] Ο.π., σελ. 43.

σμό τιμών/προσφορών, προσφορών κάλυψης εκ μέρους ορισμένων εκ των εμπλεκομένων.

Β) Σε συμφωνία/εναρμονισμένη πρακτική ως προς την επιλογή της εταιρίας που θα υπέβαλε την υψηλότερη έκπτωση και θα αναδεικνυόταν ανάδοχος στον επίμαχο διαγωνισμό και συνεπώς σε χειραγώγηση του διαγωνισμού επαγόμενη εκ της επιλογής αυτής. Συγκεκριμένα επελέγη να ανακηρυχθεί ως επιτυχούσα ανάδοχος η εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Γ) Σε συμφωνία /εναρμονισμένη πρακτική για την καταστολή προσφορών από μέρους ορισμένων εκ των εμπλεκομένων και συγκεκριμένα των ΕΡΓΑΣΙΣ, ΝΙΟΒΗ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ.

Δ) Σε άμεσα συνδεόμενη με τη χειραγώγηση του διαγωνισμού και του καθορισμού τιμών, ανταλλαγή μεταξύ ανταγωνιστών ευαίσθητων εμπορικών πληροφοριών σχετικών με τη συμμετοχή/ή τη μη συμμετοχή εκάστου στον επικείμενο διαγωνισμό και το ύψος της προσφοράς που επρόκειτο να υποβάλει.

Ε) Στην εφαρμογή μηχανισμού «αποζημίωσης» των εταιριών που θα αποσύρονταν από την ουσιαστική διεκδίκηση του διαγωνισμού. Η «αποζημίωση» αυτή προκύπτει ότι είχε τη μορφή απόληψης χρηματικού ποσού για την πλειοψηφία των εταιριών που θα έμεναν «έξω», όπως αναφέρεται στις σημειώσεις […], (αναφορά που ερμηνεύεται ότι περιλαμβάνει τις εταιρίες που συμφώνησαν είτε να καταστείλουν τις προσφορές τους, είτε να υποβάλλουν εικονικές προσφορές), το οποίο αθροίζονταν στο ποσό των 350.000 ευρώ, ως αντισταθμιστικού ανταλλάγματος. Δεν προκύπτουν από τα διαθέσιμα στοιχεία περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο κατανομής του χρηματικού αυτού ποσού, γίνεται ωστόσο σαφής αναφορά στο συνολικό ύψος του ποσού αυτού τόσο στις σημειώσεις […], όσο και στην ανώνυμη επιστολή που αναφέρεται στη χειραγώγηση του επίμαχου διαγωνισμού. Αναφορικά με την εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ ο «αποζημιωτικός» μηχανισμός έλαβε τη μορφή συμμετοχής στο κατασκευαστικό αντικείμενο του έργου και απόληψης των αντίστοιχων κερδών, καθώς, όπως προκύπτει από τα διαθέσιμα στοιχεία, προ της υποβολής προσφορών, υπήρξε συνεννόηση μεταξύ του προεπιλεγμένου αναδόχου, ήτοι της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και της ΕΡΓΑΣΙΣ ώστε μέρος του κατασκευαστικού αντικειμένου του έργου να ανατεθεί στην τελευταία, δια της δημιουργίας κατασκευαστικής κοινοπραξίας με την ανάδοχο και δια της εισδοχής της εν λόγω εταιρίας σε αυτήν, προκειμένου η ΕΡΓΑΣΙΣ να υποχωρήσει από την διεκδίκηση του έργου. Σε σχέση με την εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ο «αποζημιωτικός» μηχανισμός έλαβε τη μορφή υπεργολαβίας που υπεγράφη μετά την κατακύρωση του διαγωνισμού, μεταξύ της «Κ/Ξ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε. - ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.» και της εταιρίας ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ[268].

147 Εν προκειμένω, το περιοριστικό του ανταγωνισμού αντικείμενο της εξεταζόμενης συμπεριφοράς, ήτοι η προεπιλογή αναδόχου στον επίμαχο διαγωνισμό μέσω του προκαθορισμού των προσφερόμενων από αυτόν εκπτώσεων (καθορισμός τιμών), σε επίπεδο υψηλότερο από εκείνες που συμφωνήθηκε να προσφέρουν οι λοιποί, εικονικά συμμετέχοντες, κατά την διεξαγωγή του, αλλά πάντως χαμηλότερο από το επίπεδο των εκπτώσεων που άλλως θα προσφέρονταν αν δεν είχε μεσολαβήσει προσυνεννόηση, προκύπτει από τα ακόλουθα αποδεικτικά στοιχεία, εκτιμώμενα σε συνδυασμό μεταξύ τους:

Α) Στην ατζέντα του […], στη σελίδα με ημερομηνία της 29.11.2010, αναγράφονται τα εξής: «18.04 Άφιξη ΞΕΝΙΑ”-[…] 350.000 (22 περίπου εταιρείες- έξω) * Βλέπε Λίστα», και περαιτέρω, ότι ο […] (ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ), ο […] (ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ) και ο […] (ΕΡΓΑΣΙΣ), καθώς και ο […] της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ συμμετείχαν στη συνάντηση στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ και ότι το αντικείμενο της συνάντηση αυτής συνδεόταν με το ποσό των 350.000 ευρώ και με το γεγονός ότι«22 περίπου εταιρείες- [μένουν] έξω»». Τούτα συγκλίνουν, επαληθεύονται και εξηγούνται από το περιεχόμενο της υπ’ αριθμ. πρωτ. 964/15.02.2011 ανώνυμης επιστολής, η οποία αποτέλεσε το έναυσμα για τη διενέργεια του αυτεπάγγελτου ελέγχου για την υπό κρίση υπόθεση. Στην επιστολή αυτή γίνεται λόγος για συνάντηση στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ της Έδεσσας την προηγούμενη ημέρα του διαγωνισμού, στην οποία παραβρέθηκαν τριάντα περίπου εργολάβοι από όλη σχεδόν την Ελλάδα, με στόχο το «μοίρασμα» του έργου. Στην ίδια επιστολή αναφέρεται επίσης ότι «αποφασίστηκε κατόπιν διαβουλεύσεων το έργο να αφεθεί σε κάποιους, δηλαδή να μη γίνει πραγματικός ανταγωνισμός και οι υπόλοιποι να μοιραστούν 370.000,00 €». Πράγματι ο αναφερόμενος στην ανώνυμη επιστολή χώρος (ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ) και η ημέρα διεξαγωγής της εν λόγω συνάντησης (29.11.2010) συμπίπτει με τα αντίστοιχα αναφερόμενα στις σημειώσεις […], ο δε αριθμός των συμμετεχόντων είναι περίπου ο ίδιος -[…] κάνει λόγο για 22 εταιρίες και η ανώνυμη επιστολή για περίπου 30 - ενώ παράλληλα γίνεται και αναφορά στο ίδιο ποσό- ο […] κάνει λόγο για 350.000 και ο ανώνυμος αποστολέας για 370.000 €.

Β) Στις δηλώσεις της διευθύντριας του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ, σύμφωνα με την οποία την επίμαχη ημερομηνία, είχε πραγματοποιηθεί στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ συνάντηση των τοπικών εργοληπτών - κατασκευαστών του Ν. Πέλλας, ενώ επαληθεύεται επίσης από το ημερολόγιο που τηρείται στον χώρο υποδοχής του ξενοδοχείου και στο οποίο αναγράφεται στη σελίδα της 29.11.2010

«80€ ΕΡΓΑΣΙΣ Α.Ε.

6:00 - 9:00 […] ΑΙΘΟΥΣΑ

ΠΛΗΡΩΝΕΙ ΑΝΤΩΝΗΣ».

148 Επιπλέον η παρουσία, στον εν λόγω τόπο και χρόνο, των εκπροσώπων των εταιριών ΕΡΓΑΣΙΣ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΝΙΟΒΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ-ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ τεκμηριώνεται από την απόδειξη παροχής υπηρεσιών του ΞΕΝΙΑ προς τον […] της ΕΡΓΑΣΙΣ, από όπου προκύπτει ότι είχε γίνει κράτηση της αίθουσας στην οποία διεξήχθη η συνάντηση από την εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ, γεγονός που παραδέχεται και ο ίδιος ο εκπρόσωπος της

[268] Βλ. σχετικώς παρ. 10 της παρούσας και το από 18.4.2011 συμφωνητικό υπεργολαβίας και τις από 20.5.2011 και 18.4.2012 τροποποιήσεις αυτού μεταξύ της Κ/Ξ και της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ.

εταιρίας, αλλά και από τα υπόλοιπα παραστατικά - αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του ίδιου ξενοδοχείου που συλλέχθηκαν κατά τον επιτόπιο έλεγχο, από τα οποία προκύπτει ότι οι εκπρόσωποι - στελέχη των υπόλοιπων προαναφερομένων κατασκευαστικών εταιριών διέμειναν στο εν λόγω ξενοδοχείο την 29.11.2010 και ή/και την 30.11.2010. Πέραν τούτου, και η παρουσία της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ τεκμηριώνεται από την παραπάνω απόδειξη παροχής υπηρεσιών του ΞΕΝΙΑ, καθώς και από τις σημειώσεις του […] «18.04 Άφιξη ΞΕΝΙΑ”-[…]», από τις οποίες προκύπτει ότι εκπρόσωπος της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, ο Αρβανίτης Δημήτριος, συμμετείχε στην συνάντηση.

149 Στην ατζέντα του […], στην σελίδα με ημερομηνία 29.11.2010, αναγράφονται τα εξής: «[ώρα] 23.00 Εγώ-[…] Σταθμός για φαγ (ενν. φαγητό)… μεγάλα περιθώρια → ή έκπτωση >40%». Από αυτή την εγγραφή προκύπτει ότι οι […] (ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ), […] (ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ) και […] (ΕΡΓΑΣΙΣ) συναντήθηκαν αργότερα την ίδια ημέρα, συζήτησαν και πάλι για τον επίμαχο διαγωνισμό και για τις προσφερόμενες εκπτώσεις και διαπίστωσαν, αναφερόμενοι όπως εκτιμάται στο περιθώριο κέρδους τους, ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια και ότι άλλως, δηλαδή χωρίς προσυνεννόηση, η έκπτωση θα ήταν ανώτερη του 40%. Το παραπάνω συγκλίνει με τα αναφερόμενα στην ανώνυμη επιστολή, όπου γίνεται λόγος για εκπτώσεις πολύ κάτω της προβλεπόμενης που θα άγγιζε το 50% και για «συμφωνημένες προσφορές».

150 Οι ανωτέρω αναφορές οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι εταιρίες ΕΡΓΑΣΙΣ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΝΙΟΒΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ-ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ συνέπραξαν προκειμένου να νοθεύσουν τον επίμαχο διαγωνισμό, ο οποίος θα επρόκειτο να διεξαχθεί. Συγκεκριμένα, συνεννοήθηκαν για το ποιες εταιρίες θα έμεναν έξω από τον διαγωνισμό, ήτοι ποιες εταιρίες είτε θα απείχαν από την υποβολή προσφοράς, είτε θα υπέβαλλαν εικονικές προσφορές έναντι χρηματικού ανταλλάγματος και ποιο θα ήταν το ποσοστό των εκπτώσεων που θα έδινε η κάθε μία, ώστε να αναδειχθεί ανάδοχος ο προσυμφωνηθείς, δηλαδή η ΜΗΧΑΝΙΚΗ. Προς το συμπέρασμα αυτό συντείνει όχι μόνο η θεματολογία της ανωτέρω συνάντησης, όπως προκύπτει από τις ανωτέρω σημειώσεις […], αλλά και η χρονική στιγμή στην οποία διεξάγεται αυτή η συνάντηση της ευρύτερης ομάδας εργοληπτών στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, ήτοι μία ημέρα πριν την διεξαγωγή του διαγωνισμού. Συντείνει, επίσης, και το αντικείμενο της επιμέρους κατ’ ιδίαν συνάντησης των τριών επικεφαλής των εταιριών ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ και ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ αργότερα την ίδια ημέρα, καθώς επίσης, και το αντικείμενο της επιμέρους κατ’ ιδίαν συνάντησης των επικεφαλής των εταιριών ΝΙΟΒΗ και ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ («[…]-(Νομαρχία Έδεσσας) ΝΙΟΒΑ Α.Ε. (4η σ΄ όλα)») στις 30.11.2010, ημερομηνία διεξαγωγής του διαγωνισμού. Εξάλλου, ο […] στην προσωπική του ατζέντα και στη σελίδα με ημερομηνία 1.12.2010, ήτοι πριν την οριστική κατακύρωση του διαγωνισμού στην ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ[269], επαναλαμβάνει - και πιθανότατα διορθώνει - την αναφορά στον αριθμό των εταιριών, οι οποίες θα έμεναν «εκτός διαγωνισμού και αναφέρει τα εξής: «9.13 […] →18 ή 19 οι απ’ έξω ……», επαναλαμβάνει δηλαδή ότι 18 ή 19 εταιρίες θα έμεναν εκτός διαγωνισμού. Εκτιμάται ότι ο εκπρόσωπος της ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ενδιαφέρεται να καταγράψει ακριβώς τον αριθμό των εταιριών που είχαν συμφωνήσει να μείνουν εκτός, διότι ανάμεσα σε αυτές συγκαταλεγόταν και η εταιρία που εκπροσωπούσε και ενόψει του επιμερισμού του ποσού των 350.000, ο συνολικός αριθμός των εταιριών αυτών θα επηρέαζε το ποσό που θα εισέπραττε κάθε μία.

151 Περαιτέρω, όπως προκύπτει από την έρευνα της Υπηρεσίας, η ΕΡΓΑΣΙΣ, ήδη από τη δεύτερη ημέρα μετά τη διεξαγωγή του διαγωνισμού, κι ενώ ακόμη δεν είχε ανακηρυχθεί οριστική ανάδοχος η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, οργάνωνε τη σύσταση κατασκευαστικής Κοινοπραξίας με τη ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ. Πράγματι, σε χειρόγραφες σημειώσεις που βρέθηκαν στον έλεγχο της Υπηρεσίας στην εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ, σε ατζέντα της […], υπαλλήλου της εταιρίας, και ειδικότερα στην σελίδα της Πέμπτης, 2 Δεκεμβρίου 2010, αναφέρεται, όπως προαναφέρθηκε: «Κατασκευαστική Κ/Ξ τύπου Σερρών για ΧΑΔΑ Ν. Πέλλας με ΕΡΓΑΣΙΣ-ΜΗΧΑΝΙΚΗ». Υπενθυμίζεται δε ότι η […] είχε οριστεί εκπρόσωπος της εταιρίας για τον συγκεκριμένο διαγωνισμό, μαζί με τον [...][270] και συνεπώς ήταν ένας από τους αρμοδίους να διαχειρίζονται τα θέματα του εν λόγω διαγωνισμού[271].

152 Από τα παραπάνω αποδεικνύεται ότι ο […] και η […] ήταν βέβαιοι ότι ανάδοχος του διαγωνισμού θα ήταν η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ήδη από τη δεύτερη μέρα μετά την διεξαγωγή του διαγωνισμού, πολύ, δηλαδή, πριν ανακοινωθούν τα οριστικά αποτελέσματα[272] και κατακυρωθεί οριστικά ο διαγωνισμός στην ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ή οποία μέχρι τότε ήταν μόνο προσωρινή ανάδοχος, και τούτο συνηγορεί έτι περαιτέρω σε όσα παραπάνω αναλύθηκαν περί συμφωνημένης αναδόχου και της στοιχειοθέτησης και του αντικειμένου της επίμαχης σύμπραξης. Το παραπάνω συμπέρασμα

[269] Ο διαγωνισμός ανατέθηκε προσωρινά στη ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ την ημέρα διεξαγωγής του διαγωνισμού, 30.11.2010 και, μετά το πέρας της προθεσμίας για την υποβολή ενστάσεων, κατακυρώθηκε οριστικά στην ίδια εταιρία την 8-12-2010. Συγκεκριμένα, το έργο ανατέθηκε στην ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ δυνάμει του υπ’ αριθμ. 2 του από 8.12.2010 πρακτικού της Επιτροπής Διαγωνισμού του εν λόγω έργου. Το εν λόγω πρακτικό εν συνεχεία εγκρίθηκε κατά πλειοψηφία, με την 474/2010 απόφαση της 4ης Νομαρχιακής Επιτροπής της Ν.Α. Πέλλας, όπως προκύπτει από το από 9.12.2010 απόσπασμα του 36ου πρακτικού συνεδρίασης.

[270] Βλ. το παραπάνω από 17.11.2010 υπ’ αριθμ. 436 πρακτικό Δ.Σ. της εταιρίας

[271] Τούτο εξάλλου επιβεβαιώνεται κι από την από 3.2.2011 ηλεκτρονική επιστολή της […], εκ μέρους της ΕΡΓΑΣΙΣ, προς την ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ σχετικά με θέματα των ΧΑΔΑ Πέλλας, η οποία βρέθηκε κατόπιν ελέγχου στην ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ο οποίος διενεργήθηκε την 1.03.2011.

[272] Ανακοινώθηκαν την 8.12.2010. Συγκεκριμένα, το έργο ανατέθηκε στην ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ δυνάμει του υπ’ αριθμ. 2 του από 8.12.2010 πρακτικού της Επιτροπής Διαγωνισμού του εν λόγω έργου. Το εν λόγω πρακτικό εν συνεχεία εγκρίθηκε κατά πλειοψηφία, με την 474/2010 απόφαση της 4ης Νομαρχιακής Επιτροπής της Ν.Α. Πέλλας, όπως προκύπτει από το από 9.12.2010 απόσπασμα του 36ου πρακτικού συνεδρίασης.

επιτείνει και η συνεχής εναλλαγή στην πρόθεση της ΕΡΓΑΣΙΣ περί συμμετοχής της στον διαγωνισμό. Όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, η εν λόγω εταιρία αρχικά σχεδίαζε να συμμετέχει στον διαγωνισμό, έχοντας προετοιμαστεί καταλλήλως και έχοντας εκδώσει την απαραίτητη εγγυητική, στην συνέχεια, ωστόσο, αποφασίζει να μην λάβει μέρος σε αυτόν. Εντούτοις, δύο ημέρες μετά, και πριν η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ανακηρυχτεί επίσημα ανάδοχος (ήταν ακόμη προσωρινή ανάδοχος), επανέρχεται και σχεδιάζει τη συμμετοχή της σε κατασκευαστική κοινοπραξία, ως μέρος του συμπαιγνιακού σχεδίου, όπως αναλύεται στη συνέχεια. Διαπιστώνεται, ενόψει των ανωτέρω, ότι ο […] είχε προσυνεννοηθεί με τη συμφωνημένη ανάδοχο να συστήσουν μαζί κοινοπραξία και να αναλάβει η ΕΡΓΑΣΙΣ μέρος του έργου, ποσοστό 30%, το οποίο θα ήταν εξάλλου και η ανταμοιβή της για την αποχή της από τον διαγωνισμό.

153 Από την άλλη μεριά, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω ο […] (ΕΡΓΑΣΙΣ) κάνει λόγο για συνάντηση εργοληπτών, η οποία έλαβε χώρα στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, την 29.11.2010, και η οποία είχε σχέση με θέματα του ΣΕΔΕ και αφορούσε τα μέλη του[273]. Ισχυρίζεται, επίσης, ότι στην εν λόγω συνάντηση συμμετείχαν μόνο εργολήπτες του ΣΕΔΕ, δηλώνοντας επιπλέον κατηγορηματικά ότι: «Είμαι βέβαιος ότι ο […] από τη Λάρισα δεν συμμετείχε στην εν λόγω συνάντηση, ούτε εταιρίες από Λευκάδα, Κρήτη, Καβάλα, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, καθόσον δεν ανήκουν στο ΣΕΔΕ Πέλλας». Οι ισχυρισμοί αυτοί ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε έρχονται σε αντίφαση προς τα διαθέσιμα στοιχεία. Πράγματι δεν μπορεί να θεωρηθεί αληθής και εκτιμάται ως προσχηματικός ο ισχυρισμός του […] ότι η συνάντηση πραγματοποιήθηκε κατόπιν παραγγελίας του […], τότε Προέδρου του ΣΕΔΕ[274]. Εξάλλου τούτο αρνείται κατηγορηματικά και ο […], στο πλαίσιο ανωμοτί κατάθεσης ενώπιον της Γ.Δ.Α[275] και σε ερώτηση εάν ο ΣΕΔΕ γνώριζε για τη διεξαγωγή της συνάντησης της 29.11.2010 στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ. Συγκεκριμένα στο ερώτημα εάν συμμετείχε ή εάν μεσολάβησε με κάποιο τρόπο στη διοργάνωσή της, απάντησε ότι «Κατηγορηματικά όχι. Ο ΣΕΔΕ ούτε γνώριζε ούτε συμμετείχε σε καμία συνάντηση ή οργάνωση της συνάντησης». Εξάλλου, αν και ελήφθησαν αντίγραφο των πρακτικών Δ.Σ και Γ.Σ. του ΣΕΔΕ που αφορούσαν την επίμαχη περίοδο, δεν βρέθηκε αναφορά σε συνάντηση μελών του ΣΕΔΕ στο συγκεκριμένο τόπο και χρόνο.

154 Εξάλλου, τα αποδεικτικά μέσα συγκλίνουν και ως προς το θέμα της ώρας διεξαγωγής της συνάντησης των 18:00 μ.μ., δεδομένου ότι η ώρα που αναφέρεται στην ατζέντα του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ συμπίπτει με την αναφερόμενη στην ατζέντα του […]. Συγκεκριμένα, από τα αναγραφόμενα στην ατζέντα του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ, στις 29.11.2010, προκύπτει ότι η συνάντηση διεξήχθη 6.00-9.00. Παράλληλα, στην ατζέντα του […], η συνάντηση «[…]» έχει σημειωθεί στις 18:04 μ.μ., με το επόμενο σχετικό ραντεβού του να σημειώνεται στην ατζέντα του στις 23:00 μ.μ την ίδια ημέρα[276]. Ωστόσο, όπως ήδη έχει αναφερθεί ανωτέρω και θα αναφερθεί εν πολλοίς στις παραγράφους που ακολουθούν, η συνάντηση των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ διήρκησε και μετά τις 21:00 μ.μ. δεδομένου ότι πολλοί που παρευρέθηκαν σε αυτή προσήλθαν καθυστερημένα, βλ. παρ. 73 ανωτέρω, ενώ και στην ατζέντα του κ. […], δεν υπάρχει κάποια εγγραφή μεταξύ 21:00 μ.μ. και 23:00 μ.μ. που να αφορά την ίδια ημέρα: οι δύο εγγραφές που υπάρχουν μεταξύ των δύο αυτών ωρών αφορούν άλλη ημέρα. Εξάλλου, και η σημείωση στις 21.12 μ.μ. […] (……) στην Θεσσαλονίκη δεν αφορά σε κάποια άλλη συνάντηση στην Έδεσσα την συγκεκριμένη ημέρα.

155 Η ΕΡΓΑΣΙΣ συνέπραξε με τις υπόλοιπες ως άνω εταιρίες και συμφώνησε να απέχει από τον επίμαχο διαγωνισμό. Η ανταμοιβή της για την αποχή της από το διαγωνισμό αποδεικνύεται από τα διαθέσιμα στοιχεία ότι ήταν η συμφωνηθείσα ήδη προ της υποβολής προσφορών συμμετοχή της στην εκτέλεση του έργου μέσω της σύστασης κοινοπραξίας με την ανάδοχο εταιρία μετά από την κατακύρωση του έργου. Όπως προκύπτει και θα αναλυθεί περαιτέρω, η ΕΡΓΑΣΙΣ παρόλο που είχε πρόθεση να συμμετέχει στο διαγωνισμό, στο πλαίσιο των προσυνεννοήσεων με τις λοιπές συμπράττουσες εταιρίες και δη με την προσυμφωνηθείσα ανάδοχο ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, κατέληξε τελικά να μην τον διεκδικήσει και να απέχει από αυτόν, έναντι προσυμφωνημένης συμμετοχής κατά ένα ορισμένο ποσοστό στην εκτέλεση του έργου μέσω σύστασης κοινοπραξίας με την ανάδοχο και απόληψης του σχετικού κέρδους.

156 Αναλυτικότερα, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Υπηρεσίας, η ΕΡΓΑΣΙΣ είχε απολύτως προετοιμαστεί για τη συμμετοχή της στον εν λόγω διαγωνισμό. Ειδικότερα, είχε εκδώσει εγγυητική επιστολή συμμετοχής ποσού 71.223€ για τη συμμετοχή της, είχε ετοιμάσει υπεύθυνες δηλώσεις και συγκεντρώσει δικαιολογητικά, το δε Δ.Σ. της εταιρίας είχε συνεδριάσει στις 17.11.2010 και είχε αποφασίσει τη συμμετοχή της στο διαγωνισμό[277], στοιχεία που μαρτυρούν τις αρχικές προθέσεις της και τη δυνατότητά της να διεκδικήσει ουσιαστικά τον διαγωνισμό. Το μεγάλο ύψος της εγγυητικής (71.223€) ήταν δηλωτικό της πρόθεσης της ΕΡΓΑΣΙΣ να συμμετέχει στο διαγωνισμό, ενώ εξάλλου σημειώνεται ότι το ενδιαφέρον της ΕΡΓΑΣΙΣ για τον διαγωνισμό διαπιστώνεται και από το γεγονός ότι, η εν λόγω εταιρία όχι μόνο έκλεισε την αίθουσα όπου πραγματοποιήθηκε η συνάντηση των

[273] Ωστόσο, όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω (βλ. παρ. 145 της παρούσας), η ίδια η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ κατά την ακροαματική διαδικασία παραδέχθηκε ότι την συνάντηση δεν την οργάνωσε ο ΣΕΔΕ δεδομένου ότι η ίδια ως εταιρία δεν είναι μέλος του ΣΕΔΕ.

[274] Συγκεκριμένα αναφέρει ότι «Την αίθουσα έκλεισε η εταιρία μου (δεν θυμάμαι αν εγώ προσωπικά έκλεισα την αίθουσα) κατά παραγγελία του […] προέδρου του τοπικού συνδέσμου ΣΕΔΕ, προφανώς διότι κάποιος έπρεπε να καλύψει το κόστος, καθώς οι πόροι του συνδέσμου είναι περιορισμένοι…».

[275] Βλ. από 28.3.2016 ανωμοτί κατάθεσή του ενώπιον της ΓΔΑ.

[276] Υπάρχουν οι εξής δύο σημειώσεις: α) 21.12 […] (……) στην Θες/νικη. […]- ΑΙΟΛΟΣ (συντήρηση) Σάββατο ΒΙ.ΠΕ.β) 21.57 […] αύριο μεσημέρι-Βράδυ για ΑΙΘΡΙΟ. Σημειώνεται επίσης ότι η σημείωση […]- […]- Ανιψιός δεν αναφέρεται σε κάποια συνάντηση ή ραντεβού καθώς δεν υπάρχει στην αρχή της σημείωσης χειρόγραφα περασμένη από τον […] η ώρα, (υπάρχει μεν ώρα αλλά πρόκειται για τυποποιημένη σημείωση που υπάρχει σε κάθε ατζέντα)

[277] Βλ. το από 17.11.2010 υπ’ αριθμ. 436 πρακτικό Δ.Σ. της εταιρίας.

18:00 μ.μ. της 29.11.2010 στο ΞΕΝΙΑ, αλλά και πλήρωσε για την αίθουσα αυτή. Ωστόσο, εν τέλει, η εταιρία δεν υπέβαλε προσφορά στο διαγωνισμό.

157 Στο υπόμνημα της η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ αναφέρει ότι οι λόγοι για τους οποίους δεν κατέβηκε τελικά στον διαγωνισμό ήταν οι εξής 3: α) η μεγάλη τεχνική δυσκολία του έργου[278], β) η πληθώρα των έργων που εκτελούσε η εταιρία κατά το ίδιο χρονικό διάστημα με την δημοπράτηση του επίμαχου διαγωνισμού[279] και γ) το γεγονός ότι η εταιρία ανέμενε την προσφορά υψηλών εκπτώσεων στον επίμαχο διαγωνισμό[280]. Σε σχέση με τον πρώτο λόγο θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν συνάδει με την πρόθεση του ΔΣ της εταιρίας, το οποίο είχε συνεδριάσει στις 17.11.2010 και είχε αποφασίσει τη συμμετοχή της εταιρίας στο διαγωνισμό του Ν. Πέλλας. Παρόλο που η ΕΡΓΑΣΙΣ γνώριζε καλύτερα από κάθε άλλη εργοληπτική εταιρία τις δυσκολίες του έργου δεδομένου ότι η έδρα της ήταν στην Έδεσσα[281], 13 ημέρες πριν την δημοπράτηση του επίμαχου διαγωνισμού και 12 ημέρες, ήτοι στις 5.11.2010, αφότου «…..ο διαγωνισμός του επίμαχου έργου προκηρύχθηκε και η σχετική προκήρυξη δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ…….»[282], αποφασίζει να συμμετάσχει στο διαγωνισμό. Το διάστημα των 12 ημερών μέχρι την απόφαση του ΔΣ της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ είναι ικανοποιητικό για να μπορέσει η εταιρία να κρίνει αν την συμφέρει ή όχι να καταθέσει προσφορά στον επίμαχο διαγωνισμό. Η απόφαση του ΔΣ της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ δεν ήταν τυχαία αλλά ικανοποιούσε τα επιχειρηματικά συμφέροντά της δεδομένου ότι την επίμαχη περίοδο είχε εκτιμηθεί ότι ο διαγωνισμός ήταν κερδοφόρος για όποια εταιρία ή κοινοπρακτικό σχήμα τελικά θα το εκτελούσε. Άλλωστε, η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ είχε προχωρήσει στην έκδοση εγγυητικής για τον επίμαχο διαγωνισμό. Μόνο τυχαία δεν είναι η εγγραφή του […] στο ημερολόγιο του στις 30.11.2010 όπου κατόπιν συνάντησης του ίδιου με τον […] (ΕΡΓΑΣΙΣ) και τον […] (ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ) γίνεται αναφορά για μεγάλο περιθώριο κέρδους που θα προέκυπτε από την εκτέλεση του έργου, το οποίο θα οδηγούσε σε προσφορά έκπτωσης άνω του 40% από τις διαγωνιζόμενες εταιρίες (βλ. σχετικά 23:00 Εγώ - […] - […] Σταθμός για φαγ [283][…] μεγάλα περιθώρια → ή έκπτωση > 40%»). Η εν λόγω εγγραφή δεν επιβεβαιώνει τους ισχυρισμούς της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ ότι «Από τους υπολογισμούς [της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ] προέκυψε ότι το έργο δε θα ήταν ζημιογόνο μόνο αν εδίδετο ποσοστό έκπτωσης περίπου 4% στη καλύτερη περίπτωση»[284].

158 Σε σχέση με τον δεύτερο λόγο για τον οποίο η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ δεν κατέθεσε τελικά προσφορά στον επίμαχο διαγωνισμό της παρούσας, ήτοι η πληθώρα των έργων που εκτελούσε η εταιρία κατά το ίδιο χρονικό διάστημα με την δημοπράτηση του επίμαχου διαγωνισμού σημειώνεται εδώ ότι από το ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α που προσκομίζεται με το υπόμνημα της εταιρίας προκύπτει ότι η τελευταία συμμετείχε το έτος 2010 στην εκτέλεση 8 διαγωνισμών (5 από μόνη της, 1 ως μέλος Κ/Ξ και 2 υπεργολαβίες), ενώ είχε συμμετάσχει στην διαγνωστική διαδικασία άλλων 4 διαγωνισμών χωρίς τελικά να αναλάβει την εκτέλεσή τους. Μάλιστα, οι 4 διαγωνισμοί το έτος 2010 στους οποίους τελικά δεν ανέλαβε την εκτέλεση τους η ΕΡΓΑΣΙΣ αφορούν διαγωνισμούς εκτός Ελλάδας. Το τελευταίο στοιχείο δείχνει ότι η εταιρία ενδιαφέρονταν να κατέβει σε όλους τους διαγωνισμούς, εντός ή εκτός Ελλάδας, που είχε την δυνατότητα να αναλάβει την εκτέλεση των έργων, ανεξαρτήτως αν θα τους κέρδιζε ή όχι. Το ίδιο βέβαια δεν έπραξε για τον επίμαχο διαγωνισμό του Ν. Πέλλας για τους λόγους που αναφέρονται ανωτέρω.

159 Σε σχέση με τον τρίτο λόγο για τον οποίο η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ δεν κατέθεσε τελικά προσφορά στον επίμαχο διαγωνισμό της παρούσας, ήτοι το γεγονός ότι η εταιρία ανέμενε την προσφορά υψηλών εκπτώσεων στον επίμαχο διαγωνισμό, όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω κατά την επίμαχη περίοδο του διαγωνισμού είχε εκτιμηθεί από την εταιρία το υψηλό περιθώριο κέρδους που προέκυπτε από την εκτέλεση του έργου. Ακριβώς προς αποφυγήν των μεγάλων εκπτώσεων που ανέμενε η εταιρία κατά την ημέρα δημοπράτησης του επίμαχου διαγωνισμού (30.11.2010), αποφασίσθηκε στις συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις 29.11.2010 και 30.11.2010 μεταξύ των συμπραττουσών εταιριών της παρούσας η νόθευση του επίμαχου διαγωνισμού (βλ. σχετικά παρ. 75 και επ. της παρούσας), όπως αποδείχτηκε ανωτέρω. Σε κάθε περίπτωση ο ισχυρισμός της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ ότι ανέμενε υψηλές εκπτώσεις και δεν κατέθεσε προσφορά στον επίμαχο διαγωνισμό του Ν. Πέλλας δεν θεωρείται βάσιμος για μια εταιρία όπου κατά δήλωσή της κατά την επίμαχη περίοδο εκτελούσε πληθώρα έργων (βλ. ανωτέρω).

160 Επιπροσθέτως, ο […], στην ανωμοτί κατάθεσή του ενώπιον της ΓΔΑ δήλωσε ότι: «Η έκδοση εγγυητικής επιστολής (συμμετοχής) δεν είναι δύσκολο να εκδοθεί συγκριτικά με τις επόμενες εγγυητικές (καλής εκτέλεσης, προκαταβολής, αντικατάσταση κρατήσεων) που είναι πολλαπλάσιου μεγέθους και κόστους». Όταν ερωτήθηκε εάν έχει συμβεί στο παρελθόν, η ΕΡΓΑΣΙΣ να μη συμμετέχει σε διαγωνισμό, παρόλο που έχει εκδώσει εγγυητική επιστολή συμμετοχής, και μάλιστα ποσού τόσο υψηλού, καθώς και πόσο συχνό είναι ένα τέτοιο φαινόμενο, απάντησε ότι: «Αποτελεί συχνό φαινόμενο η εταιρία να έχει εκδώσει εγγυητική επιστολή και τελικά να μη συμμετέχει σε διαγωνισμούς. Η εγγύηση συμμετοχής εκδίδεται είτε από το ΤΣΜΕΔΕ είτε από τράπεζες και είναι πολύ εύκολη η έκδοσή της, συγκριτικά με τις εγγυητικές ουσίας (καλής εκτέλεσης, προκαταβολής, αντικατάσταση κρατήσεων) όπως ονομάζονται οι υπόλοιπες εγγυητικές επιστολές που απαιτούνται»[285]. Ωστόσο τα ανωτέρω δεν κρίνονται πειστικά.

[278] Βλ. σχετικά υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ. 5-8.

[279] Ο.π., σελ. 8-9 και Παράρτημα Α του υπομνήματος της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ.

[280] Ο.π., σελ. 9.

[281] Βλ. και σχετική αναφορά της εταιρίας στο συμπληρωματικό υπόμνημα της, σελ. 3 καθώς επίσης και Πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 37.

[282] Βλ. σχετικά υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ., σελ. 10.

[283] Εκτιμάται ότι ενν. για φαγητό.

[284] Βλ. σχετικά υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ. 10.

[285] Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκε και η απάντηση της […], η οποία, στην από 6.3.2016 ανωμοτί κατάθεσή της ενώπιον της Γ.Δ.Α. δήλωσε ότι: «Το ποσό ήταν ασήμαντο για το μέγεθος της εταιρίας. Έχει συμβεί στο παρελθόν να εκδοθεί εγγυητική επιστολή και τελικά να μην υποβληθεί προσφορά από την εταιρία».

161 Παράλληλα, ο […], όταν ρωτήθηκε στην ανωμοτί κατάθεσή του για τις σημειώσεις στην ατζέντα της […][286], έδωσε απαντήσεις οι οποίες δεν είναι δυνατόν να αντικρούσουν τις παραπάνω διαπιστώσεις. Συγκεκριμένα, απάντησε: «Δεν είναι δικές μου οι σημειώσεις δεν γνωρίζω τίποτα». Εξάλλου, όταν ρωτήθηκε για το πότε ακριβώς έγιναν οι πρώτες συζητήσεις μεταξύ της ΕΡΓΑΣΙΣ και της αναδόχου σχετικά με τη σύσταση της κοινοπραξίας αυτής απάντησε: «Δεν το θυμάμαι αυτό. Ενδεχομένως να είχαν γίνει συζητήσεις για τη διερεύνηση του να κατέβουμε μαζί στο διαγωνισμό, ενδεχόμενο το οποίο δεν πραγματοποιήθηκε».

162 Η ΕΡΓΑΣΙΣ, επίσης, ισχυρίζεται ότι οι περισσότερες από τις συμπράττουσες εταιρίες δεν μπορούσαν να συμμετάσχουν στον επίμαχο διαγωνισμό διότι «…….τα εργοληπτικά τους πτυχία δεν ανήκαν στις καλούμενες από την διακήρυξη τάξεις και κατηγορίες του Μ.Ε.ΕΠ… …..»[287] και ως εκ τούτου «……για ποια συνεννόηση [από τις συμπράττουσες εταιρίες] γίνεται λόγος;»[288]. Από το υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ αναφέρεται επίσης ότι «……στις 29-11-2010, αφίχθησαν στο άνω ξενοδοχείο, αργά το βράδυ, ώστε αποκλείεται, κατά την κοινή λογική, η συμμετοχή τους στην τοπική συνάντηση των εργοληπτών, οι εκπρόσωποι πέντε των «εμπλεκομένων» επιχειρήσεων, δηλαδή ΝΙΟΒΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ και ΛΙΜΕΝΙΚΗ. Και, πάντως, από όλα τα αποδεικτικά στοιχεία, ιδίως τις ληφθείσες καταθέσεις, τέτοια συμμετοχή δεν επιβεβαιώνεται. Επιπροσθέτως, όπως παρακάτω θα εκθέσουμε, οι εταιρείες αυτές δεν είχαν την πραγματική δυνατότητα συμμετοχής στον διαγωνισμό του έργου, ελλείψει τυπικών προσόντων… …»[289]. Καταρχάς, οι εκπρόσωποι των εταιριών ΝΙΟΒΗ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ και ΛΙΜΕΝΙΚΗ δεν αφίχθησαν στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ «αργά το βράδυ», αλλά στις 18:36 μ.μ. και 18:45 μ.μ. (ΝΙΟΒΗ), 18:51 μ.μ. (ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ), 18:49 μ.μ. (ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ), 18:47 μ.μ. (ΛΙΜΕΝΙΚΗ). Σε σχέση με το αν μπορούσαν οι συμπράττουσες να συμμετάσχουν ή όχι στο διαγωνισμό από τις παρ. 16 και επ. της παρούσας προκύπτει ότι οι εταιρίες ΕΡΓΟΝΕΤ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΝΙΟΒΗ κατείχαν την επίμαχη περίοδο τα τυπικά προσόντα (πτυχίο 3ης, 2ης και 4ης στην Οδοποιία αντίστοιχα) για να συμμετάσχουν στον διαγωνισμό μέσω κοινοπρακτικού σχήματος, ενώ το ίδιο ίσχυε και για τις εταιρίες ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ και ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ κατά δήλωση της πρώτης[290].

163 Επισημαίνεται, επίσης, ότι ενώ η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ στο αρχικό υπόμνημά της αναφέρει ότι δέχθηκε την πρόταση της ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ για την σύναψη της Κ/Ξ που τελικά εκτέλεσε το επίμαχο έργο διότι έκρινε ότι ήταν συμφέρουσα[291], στο συμπληρωματικό της υπόμνημα η ΕΡΓΑΣΙΣ αναφέρει ότι η μεγαλύτερη απόδειξη για το ασύμφορο (από οικονομικής άποψης) του έργου ήταν το γεγονός ότι η Κ/Ξ που ανέλαβε να εκτελέσει το επίμαχο έργο κηρύχτηκε έκπτωτη στις 22.6.2011. Είναι προφανές ότι δεν μπορεί από την μια το επίμαχο έργο να κρίνεται προσοδοφόρο και από την άλλη οικονομικά ασύμφορο από την ΕΡΓΑΣΙΣ. Επιπλέον, όπως έχει αναλυθεί σε μεγάλο βαθμό ανωτέρω (βλ. παρ. 145 της παρούσας) ο νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ ([…]) έχει υποστηρίξει σε δύο καταθέσεις του, στις 22.03.2013 στην ένορκη κατάθεση μάρτυρα που προσκομίζεται με το υπόμνημα της ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και στις 06.03.2016 στην ανωμοτί κατάθεση[292] ενώπιον της ΕΑ, ότι το κλείσιμο της αίθουσας για την συνάντηση των 18:00 μ.μ. έγινε με πρωτοβουλία του ΣΕΔΕ (ειδικότερα του Προέδρου του […]). Παρόλ’ αυτά, κατά την 3η Συνεδρίαση της ΕΑ στις 11.01.2017 η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ αναφέρει ότι ο ΣΕΔΕ δεν είχε καμία σχέση με την οργάνωση της συνάντησης των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, το οποίο τελικά επιβεβαιώνει την ανωμοτί κατάθεση του […] ενώπιον της ΕΑ στις 28.03.2016[293] βάσει της οποίας ο ΣΕΔΕ δεν γνώριζε τίποτα σχετικά με την επίμαχη συνάντηση.

164 Ενόψει των ανωτέρω αποδεικνύεται ότι η ΕΡΓΑΣΙΣ συγκαταλέγεται μεταξύ των συμπραττουσών εταιριών και ότι η αποχή της από τον εν λόγω διαγωνισμό ήταν απόρροια της σύνταξής της με τα όσα αποφασίστηκαν στη συνάντηση της 29.11.2010: σε αντίθετη περίπτωση θα είχε πάρει μέρος στον εν λόγω διαγωνισμό, δεδομένου ότι είχε προετοιμαστεί καταλλήλως γι’ αυτόν. Διαπιστώνεται ότι η συμμετοχή της στην εκτέλεση του έργου, αποτέλεσε ένα είδος «αποζημίωσης» για την αποχή της από τον διαγωνισμό και, συνεπώς, αποτελεί «χειροπιαστή εκδήλωση» της σύμπραξης[294].

165 Διαπιστώνεται ότι τον ίδιο στόχο και την ίδια εξ αντικειμένου παραβατική φυσιογνωμία είχε και η συμφωνία μεταξύ των ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και ΕΡΓΑΣΙΣ για την συμπερίληψη της δεύτερης/μη αναδόχου στην εκτέλεση του έργου μέσω της εισδοχής της με συγκεκριμένο μερίδιο στην κατασκευαστική κοινοπραξία που αφορούσε ο χειραγωγηθείς διαγωνισμός, ως «αποζημίωση» για την συμπεριφορά της κατά το στάδιο της δημοπράτησης, ήτοι για την καταστολή της προσφοράς της στο διαγωνισμό. Η συνεννόηση αυτή είχε ως στόχο τον περιορισμό του ανταγωνισμού, καθόσον η συμμετοχή της ΕΡΓΑΣΙΣ στην κατασκευαστική κοινοπραξία που ανέλαβε να εκτελέσει το έργο, καθώς επίσης, το υπεργολαβικό της Κ/Ξ με την ΕΡΓΑΣΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ και τα συμφωνητικά που υπεγράφησαν μεταξύ Κ/Ξ και ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ αποτελούσαν τα αντισταθμιστικά οφέλη της επιχείρησης αυτής που είχε συμφωνηθεί να απέχει

[286] Στην σελίδα της Πέμπτης, 2 Δεκεμβρίου 2010: «Κατασκευαστική Κ/Ξ τύπου Σερρών για ΧΑΔΑ Ν. Πέλλας με ΕΡΓΑΣΙΣ-ΜΗΧΑΝΙΚΗ»..

[287] Βλ. σχετικά συμπληρωματικό υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ. 2.

[288] Ο.π.

[289] Βλ. σχετικά υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ. 13.

[290] Βλ. σχετικώς Πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 83.

[291] Εννοείται από οικονομικής άποψης. Βλ. σχετικά υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ, σελ. 11 και Πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 37.

[292] Βλ. σχετικά Πίνακα στην παρ. 42 της παρούσας.

[293] Ο.π.

[294] Βλ. απόφαση της Επιτροπής της 21ης Οκτωβρίου 1998, Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων, υπόθεση IV/35.691/Ε-4, σκ. 136.

από την ουσιαστική διεκδίκηση του διαγωνισμού. Ειδικότερα, λειτουργούσε ως κίνητρο τήρησης των συμφωνηθέντων για την επιχείρηση που είχε αποφασισθεί στο πλαίσιο της συμπαιγνίας να καταστείλει την υποβολή της προσφοράς της ή/και ως ένα είδος «αποζημίωσης» έναντι της καταστολής της υποβολής της. Επομένως, η ως άνω συμφωνία/εναρμονισμένη πρακτική ήταν επίσης εξ αντικειμένου περιοριστική του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι διευκόλυνε την εξάλειψη ανταγωνιστικών συμμετοχών, με απώτερο στόχο την ανάδειξη ως μειοδοτικής της προσφοράς του συμφωνημένου στο πλαίσιο της σύμπραξης αναδόχου.

166 Η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ στο υπόμνημα της (βλ. σελ. 17 επόμ.) αναφέρει ότι οι εγγραφές στο ημερολόγιο του […] άλλοτε αφορούν εκ των υστέρων πληροφορίες και γεγονότα που όντως έλαβαν χώρα και άλλοτε «αναγράφονται στο ημερολόγιο προγραμματιζόμενα γεγονότα, όπως μελλοντικές συναντήσεις, που μπορεί τελικά και να ματαιώθηκαν, χωρίς αντίστοιχα ο κ. […] να προβαίνει σε διόρθωση ή διαγραφή της αναφοράς». Ο ίδιος ο […], κατά την ακροαματική διαδικασία αναφέρει σχετικά με τις επίμαχες εγγραφές στο ημερολόγιό του ότι υπήρχαν 4 κατηγορίες αυτών: είτε μεταφορά προγραμματισμένων εγγραφών από το περσινό ημερολόγιο στο ημερολόγιο του νέου έτους, είτε βάσει προγραμματισμού ενός έως τριών μηνών πριν την υλοποίησή του, είτε βραχυπρόθεσμες εγγραφές, είτε πραγματικές εγγραφές που ελάμβαναν χώρα την ημέρα της υλοποίησής τους[295]. Ωστόσο, από την εξέταση των συγκεκριμένων εγγραφών προκύπτουν αντιφάσεις οι οποίες παρατίθενται παρακάτω.

167 Καταρχάς, στις εγγραφές του ημερολογίου του […] στις 29.11.2010, μιας ημέρας πριν την καταληκτική ημερομηνία κατάθεσης προσφορών στον υπό εξέταση διαγωνισμό της παρούσας υπόθεσης, αναφέρονται πάρα πολλά γεωγραφικά μέρη όπως Μουζάκι, Λίμνη Ευβοίας, ΧΥΤΑ Λάρισας, Πλαταμώνας, ΞΕΝΙΑ Έδεσσας, Θεσσαλονίκη. Για την εταιρία, τόσο βάσει του υπομνήματός της, όσο και κατά την ακροαματική διαδικασία[296] η αυθημερόν παρουσία του […] σε όλα αυτά τα μέρη είναι ανέφικτη. Ωστόσο, οι διάφορες περιοχές που αναγράφονται την συγκεκριμένη ημέρα στο ημερολόγιο του […] διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τα πρόσωπα τα οποία θα παρευρίσκονταν σε κάθε μια από αυτές. Για παράδειγμα, στην περιοχή Μουζάκι[297] ο ίδιος ο […] αναφέρει ότι «….. Αυτήν την ημέρα, στη σελίδα 29 του μήνα είχε δημοπρατηθεί το έργο «Βιολογικός καθαρισμός Μουζακίου» και μια ομάδα δύο μηχανικών, ο τεχνικός διευθυντής και ένας πολιτικός μηχανικός πήγαν στο Μουζάκι να κάνουν αυτοψία και να κάνουν μία προκοστολόγηση στο έργο «Βιολογικός Μουζακίου» γιατί έπρεπε την ημέρα εκείνη να αποφασίσουμε αν θα πάμε στον διαγωνισμό που ήταν 15/02 το 2011 ή όχι. Ήταν με το σύστημα μελετοκατασκευής…….. Λοιπόν, αυτοί πήγαν, έκαναν αυτοψία, κ.λπ., και με πήραν τηλέφωνο και γράφω συνέχεια κάτω στο τέλος.». Στην περιοχή Λίμνη Ευβοίας αντίστοιχα αναφέρονται δύο άλλα ονόματα ([…] και […]). Σε αντίθεση με τις δύο παραπάνω εγγραφές της 29ης Νοεμβρίου 2010, στην αρχή των οποίων είτε δεν αναγράφεται ώρα είτε αναγράφεται η τυποποιημένη ώρα που υπάρχει σε κάθε ατζέντα (εν προκειμένω η ώρα «8» δίπλα από την καταγραφή «Λίμνη Ευβοίας-[…]-[…]»), ως προς τις καταγραφές για την περιοχή της Έδεσσας, όπου θα ελάμβανε χώρα και ο υπό εξέταση διαγωνισμός, έχει ο ίδιος ο […] συμπληρώσει χειρόγραφα την ώρα με πλήρη λεπτομέρεια, μέχρι και στο λεπτό. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ως ώρα άφιξης του […] στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στις 18:04, ενώ στις 23:00 μ.μ. της ίδιας ημέρας ο ίδιος ο […] (στο ημερολόγιο γράφει «Εγώ») συνέφαγε με τους […] και […] στον «Σταθμό». Σημειώνεται εδώ ότι στο πάνω μέρος της εν λόγω σελίδας του ημερολογίου αναγράφεται, όπως και σε κάθε σελίδα, ο τόπος στον οποίο βρισκόταν την συγκεκριμένη ημερομηνία ο […]. Έτσι, εν προκειμένω, η σημείωση «Λάρισα - Έδεσσα (ΞΕΝΙΑ HOTEL)» δείχνει ότι στην Έδεσσα πήγε ο ίδιος ο […] για να έρθει σε επαφή με τις εμπλεκόμενες εταιρίες στην παρούσα για την νόθευση του υπό εξέταση διαγωνισμού, ενώ σε άλλες περιοχές είχε κανονισθεί να πάνε άλλοι υπάλληλοι της εταιρίας, όπως και έγινε στο Μουζάκι, και στη Λίμνη Ευβοίας.

168 Ο […] επίσης υποστηρίζει ότι μέσω της γραμματέας του και των συνεργατών του εκτύπωνε από το Google τις διαδρομές «για να προγραμματίζει τα ταξίδια του». Ειδικότερα, όπως ο ίδιος αναφέρει «Πόσο χρόνο θέλω να πάω μέχρι τον Πλαταμώνα, πόσο χρόνο θέλω να πάω μέχρι την Έδεσσα, πόσο χρόνο από τα Γιαννιτσά, κ.λπ.. Και πάντα έλεγα ότι θα πάω, θα μείνω μια ώρα και αυτοί μου έγραφαν πάντα αυτό ήταν από την εμπειρία διαπίστωνα ότι πάντα δεν με έβγαζε εκτός χρόνου γιατί έδινε τους σωστούς χρόνους»[298]. Στο υπόμνημα της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ επίσης αναφέρεται ότι «Η λεπτομερής αναγραφή ώρας (1804) προέκυψε από προγραμματισμό της προηγούμενης ημέρας εκ μέρους του […] βάσει αναζήτησης στο google earth»[299] Ωστόσο, η καταγραφή της ώρας, την οποία, σημειωτέον, ο ίδιος χειρόγραφα έχει προσθέσει στην ατζέντα του, είναι εξαιρετικά λεπτομερής μέχρι και στο λεπτό της ώρας (18.04), και δεν μπορεί παρά να έγινε παράλληλα με το γεγονός που περιγράφεται, εκείνη δηλαδή ακριβώς τη στιγμή της άφιξης του […] στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ. Η συγκεκριμένη εγγραφή είναι απολογιστική, αποτελεί καταγραφή τελεσθέντος και όχι προγραμματισμένου γεγονότος και επομένως δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός […] ότι η ώρα προέκυψε κατόπιν υπολογισμού στο google maps.

169 Η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ επίσης υποστηρίζει ότι ο […] ουδέποτε συναντήθηκε με τους υπόλοιπους εργολήπτες στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στις 29.11.2010 γιατί δεν παρέμεινε στην Πέλλα το απόγευμα της 29.11.2010. Νωρίς το απόγευμα της ίδιας ημέρας αναχώρησε για την Θεσσαλονίκη όπου συνέφαγε με τον γιο του και τελικώς διανυκτέρευσε στο διαμέρισμα των παιδιών του. Προς

[295] Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 16ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 5η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 34.

[296] Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 16ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 5η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 37.

[297] «Μουζάκι, Βασίλης, Αποστόλης, […], Θωμάς». Ο.π..

[298] Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 16ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 5η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 35.

[299] Βλ. σχετικώς Υπόμνημα της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, σελ. 20, υποσ. 21.

επίρρωση των ισχυρισμών της η εταιρία προσκομίζει ένορκη βεβαίωση του γιου του […], βάσει της οποίας βεβαιώνει ότι την Δευτέρα 29 Νοεμβρίου 2010 συνέφαγε με τον πατέρα του στην Θεσσαλονίκη, κοιμήθηκε στο διαμέρισμα που βρίσκεται […] και την επόμενη μέρα αναχώρησε πολύς νωρίς για την Έδεσσα και συγκεκριμένα για το ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, όπου είχε κλείσει δωμάτιο η γραμματέας του πολλές ημέρες πριν για κάποιους υπολογισμούς της τελευταίας στιγμής επί της προσφοράς που θα κατέθετε στον επίμαχο διαγωνισμό. Μάλιστα, με βάση πάντα τα λεγόμενα του γιού του […] την Τρίτη 30 Νοεμβρίου 2010 έμεινε πολύ λίγο στην Έδεσσα και αφού κατέθεσε την προσφορά γύρισε στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, μάζεψε τα πράγματά του και έφυγε για να βρίσκεται όσο το δυνατόν νωρίτερα στην έδρα της εταιρίας στη Λάρισα[300]. Στο υπόμνημά της η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ υποστηρίζει επίσης ότι δεν μπορούσε ο […] να είναι ταυτόχρονα και στην Έδεσσα, αλλά και στην Θεσσαλονίκη το βράδυ της 29ης Νοεμβρίου 2010 και αυτό διότι από την έγγραφή στο ημερολόγιό του την ίδια ημέρα προκύπτει ότι «…….. έχοντας ακυρώσει τις συναντήσεις με […], […] και […], τηλεφώνησε στον […](πρόκειται για τον μετέπειτα αντιπεριφειάρχη Πέλλας, γνώριμο παλαιό του […]) για να τον συναντήσει στη Θεσσαλονίκη, όπου τελικά αποφάσισε να διανυκτερεύσει. Εν τέλει ο […] δεν μπόρεσε (ήταν απασχολημένος…) να συναντήσει τον […] και ο τελευταίος γευμάτισε με τον γιο του Χρήστο με τον οποίο ήταν μαζί όλη τη μέρα στη Θεσσαλονίκη, η δε συνάντηση ανάμεσα στους […] και […] έγινε την επόμενη ημέρα στα Γιαννιτσά, στο γραφείο του γιου του […]»[301].

170 Ωστόσο, σε σχέση με τους ισχυρισμούς της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ σχετικά με το αν συναντήθηκε ή όχι ο […] με τους λοιπούς εργολήπτες που ήταν παρόντες τη Δευτέρα 29 Νοεμβρίου 2010 στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ και ειδικότερα με τους αναφερόμενους στο ημερολόγιό του, επισημαίνονται για ακόμη μια φορά τα ακόλουθα: στο πάνω μέρος του ημερολογίου του […] της 29ης Νοεμβρίου 2010 αναγράφεται «Λάρισα - Έδεσσα (ΞΕΝΙΑ HOTEL)», το οποίο δείχνει ξεκάθαρα πού βρισκόταν την συγκεκριμένη ημέρα. Ο […] άλλωστε συνήθιζε να αναγράφει στο πάνω μέρος της κάθε σελίδας του ημερολογίου του, όπως προαναφέρθηκε, πού βρίσκεται την συγκεκριμένη ημέρα. Για παράδειγμα στις 30 Οκτωβρίου 2010 αναγράφεται στο πάνω μέρος της συγκεκριμένης σελίδας του ημερολογίου «ΚΩΣ ……..», το οποίο δείχνει ότι εκείνη την ημέρα βρισκόταν στη ΚΩ. Το συγκεκριμένο επιβεβαιώνεται και από το υπόμνημα της εταιρίας όπου αναφέρεται, μεταξύ άλλων, «………..Την ημέρα αυτή ο […] πράγματι βρίσκονταν στην ΚΩ και στο ξενοδοχείο ΚΩΣ ΑΚΤΙΣ…….»[302].

171 Επίσης, θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη μνεία εδώ με την χρονική διάρκεια της πρώτης συνάντησης των 18:00 μ.μ. που πραγματοποιήθηκε στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ. Από τις εγγραφές στην ατζέντα του […] δεν προκύπτει καμία άλλη συνάντηση των εργοληπτικών επιχειρήσεων μεταξύ 21:00 μ.μ. και 23:00 μ.μ. που να αφορά την ίδια ημέρα: οι δύο εγγραφές που υπάρχουν μεταξύ των δύο αυτών ωρών αφορούν άλλη ημέρα. Εξάλλου, και η σημείωση «21.12 μ.μ. […] (……) στην Θεσ/νίκη» δεν αφορά σε κάποια άλλη συνάντηση στην Έδεσσα τη συγκεκριμένη ημέρα. Λαμβανομένων υπόψη του πολύ σημαντικού γεγονότος ότι ο […] ήταν ένας άνθρωπος ο οποίος έγραφε τα πάντα στην ατζέντα του σε σχέση με τις επιχειρηματικές του δράσεις και δεν προχωρούσε σε σβήσιμο αυτών αργότερα, όπως μας αναφέρει και η ίδια η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ στο υπόμνημά της[303], προκύπτει ότι η συνάντηση των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ παρόλο που ξεκίνησε στις 18:00 μ.μ., βάσει του Βιβλίου εισόδου-εξόδου του ξενοδοχείου (βλ. παρ. 71 της παρούσας), ωστόσο, διήρκησε πολύ παραπάνω από τις 21:00 μ.μ. Προς τούτο συνηγορεί και το γεγονός ότι πολλοί εκπρόσωποι των εργοληπτικών εταιριών που παρευρέθηκαν σε αυτή έφθασαν στο ξενοδοχείο αργοπορημένα και πολύ μετά της 18:00 μ.μ. (βλ. σχετικά παρ. 73 της παρούσας όπου, μεταξύ άλλων, ο […] προσέρχεται στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στις 18:45 μ.μ., ο […] στις 22:56 μ.μ., ο […] στις 18:51 μ.μ., ο […] στις 18:49 μ.μ., ο […] στις 18:47 μ.μ.).

172 Σε σχέση με τη υποτιθέμενη συνάντηση η οποία δεν έλαβε τελικά χώρα στη Θεσσαλονίκη μεταξύ του […] και του […] επισημαίνονται καταρχάς τα ακόλουθα: στην εγγραφή του […] στο ημερολόγιο του την Τετάρτη 1 Δεκεμβρίου 2010 αναφέρεται ότι «945: […] Βρώμισε η υπόθεση Χαδά Πέλλας (πιθανή → ακύρωση)». Αυτή η εγγραφή στην πραγματική της διάσταση αποτυπώνει και επιβεβαιώνει όσα ανωτέρω εκτέθηκαν ως προς το επιλήψιμο της συμπεριφοράς των εμπλεκόμενων μερών επειδή με βεβαιότητα άρχισε να συζητείται «το βρώμικο» του στησίματος του διαγωνισμού και απέμενε ως «θεραπεία» η πιθανή ακύρωση. Αναιρεί όμως και την καταφανώς προσπάθεια των περισσοτέρων από τα μέρη να ελαφρύνουν εαυτούς ως κινούμενους στην ευρύτερη περιοχή των ΧΑΔΑ ΠΕΛΛΑΣ, αλλά πάντοτε μακριά από το Ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ όπου είχαν ληφθεί οι αποφάσεις. Ο […] την επίμαχη περίοδο του διαγωνισμού ήταν μέλος της 4ης Νομαρχιακής Επιτροπής της Ν.Α. Πέλλας. Μάλιστα, η εν λόγω επιτροπή συνεδρίασε στις 09.12.2010, ήτοι 9 ημέρες μετά την κατάθεση των προσφορών στον υπό εξέταση διαγωνισμό, με θέμα, μεταξύ άλλων, την έγκριση του πρακτικού δημοπρασίας του δημόσιου έργου που αφορά η παρούσα απόφαση. Από την εν λόγω συνεδρίαση απών ήταν ο […] και κατόπιν ενημέρωσης και διαλογικής συζήτησης η Επιτροπή αποφάσισε να εγκρίνει κατά πλειοψηφία το πρακτικό δημοπράτησης του

---

[300] Από την απόδειξη παροχής υπηρεσιών του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ προκύπτει πράγματι ότι ο […] αφίχθη στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στις 07:20 π.μ. και αναχώρησε από αυτό στις 10:03 π.μ. της ίδιας ημέρας. Ο.π., σχετικό 6.

[301] Ο.π., σελ. 20, υποσ. 19.

[302] Ο.π., σελ. 17.

[303] Βλ. σχετικώς Υπόμνημα της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, σελ. 6-7. Ειδικότερα, η εταιρία αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι «……….Αντίθετα, σε πολλές περιπτώσεις αναγράφονται [εννοείται στην ατζέντα]…. γεγονότα, όπως μελλοντικές συναντήσεις, που μπορεί τελικά και να ματαιώθηκαν ….., χωρίς αντίστοιχα ο […] να προβαίνει σε διόρθωση ή διαγραφή της αναφοράς……..».

έργου «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ (Χ.Α.Δ.Α.) ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ». Κατά την μειοψηφία ενός μέλους της Επιτροπής το ποσό της έκπτωσης που δόθηκε από την ΜΗΧΑΝΙΚΗ ήταν μικρό και ασύμφορο και έπρεπε να επαναδημοπρατηθεί το έργο.

173 Επιπροσθέτως, η εγγραφή του […] στο ημερολόγιό του σχετικά με τον […] αναφέρει για μια ανειλημμένη υποχρέωση του τελευταίου στη Θεσσαλονίκη (βλ. και παρ. 76-77 της παρούσας) και σε καμία περίπτωση δεν δείχνει κάποια συνάντηση των δύο αντρών εκεί. Μάλιστα, απορριπτέος είναι επίσης ο ισχυρισμός της ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ότι η εγγραφή αφορά σε προγραμματισμένη συνάντηση της γραμματέως του, λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα αναφορικά με τη δυνατότητα προγραμματισμού συναντήσεων με τη χρήση του google earth (ενν. για τον χρονικό προγραμματισμό), αφετέρου δε ότι από το λεκτικό της εγγραφής προκύπτει μόνο, η πρόθεση μεν του […] να συναντηθεί με τον […], αλλά και η αδυναμία του τελευταίου για την πραγματοποίηση της συνάντησης λόγω μετάβασής του στη Θεσσαλονίκη. Σε σχέση τέλος με τους ισχυρισμούς της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ότι την επόμενη ημέρα ο […] συναντήθηκε με τον […] στα Γιαννιτσά θα πρέπει να αναφερθεί ότι αυτό έρχεται σε αντίθεση με την κατάθεση του γιου του […] ο οποίος βεβαιώνει ότι ο πατέρας του μετά το πέρας της δημοπράτησης γύρισε πίσω στην Λάρισα, το οποίο επιβεβαιώνεται και από αυτό που αναγράφεται στο πάνω μέρος της σελίδας του ημερολογίου στις 30 Νοεμβρίου 2010.

(«Έδεσσα …….

↘

Λάρισα …….»)

174 Σε κάθε περίπτωση, η εγγραφή του […] σχετικά με την υποτιθέμενη συνάντηση με τον […] στα Γιαννιτσά δεν αναφέρει ώρα που έλαβε χώρα, όπως γίνεται σε άλλες εγγραφές του ημερολογίου, δεν μπορεί να υποθέσει κανείς ότι η συνάντηση έλαβε χώρα στις 12:30 μ.μ. της ίδιας ημέρας (το βελάκι που υπάρχει στην εγγραφή συνεχίζει από την κουκίδα του ημερολογίου) διότι σε άλλες περιπτώσεις αναγράφεται η ακριβής ώρα που λαβαίνει χώρα η συνάντηση (βλ., για παράδειγμα τις εγγραφές στις 09:20 π.μ. και 16:20 μ.μ. της προηγούμενης ημέρας), ενώ η εγγραφή της 30ης Νοεμβρίου 2010 αφορά άλλον […] ([…]) και όχι τον […] ([…] ....) που εμφανίζεται στις εγγραφές της 29ης Νοεμβρίου 2010 (τόσο στην εγγραφή στις 13:00 μ.μ., όσο και στην εγγραφή στις 21:12 μ.μ.).

175 Σε σχέση με την απολογιστική εγγραφή του […] για την συνάντηση που είχε στις 23:00 μ.μ. με τους […] και […] στον «Σταθμό» για φαγητό προκύπτει ότι ο […] είχε και κατ’ ιδίαν συνάντηση με τους συγκεκριμένους ανθρώπους εκτός του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ. Ο […] ισχυρίζεται ότι αφορά σε προγραμματισμό γεγονότος το οποίο τελικά δεν πραγματοποιήθηκε. Ωστόσο, δεν κατάφερε να δώσει πειστικές εξηγήσεις ως προς το πώς προέκυψε η συγκεκριμένη ώρα 23.00, την οποία, σημειωτέον, ο ίδιος χειρόγραφα έχει προσθέσει στην ατζέντα του. Τούτο ισχύει πολλώ δε μάλλον δεδομένου ότι, όπως ισχυρίστηκε κατά την ακροαματική διαδικασία[304], δεν είχε μιλήσει με τους […] και […] και συνεπώς η συγκεκριμένη ώρα δεν προέκυψε κατόπιν συνεννόησης μαζί τους.

176 Επιπροσθέτως, σε κανένα σημείο του ημερολογίου στις 29 Νοεμβρίου 2010 δεν υπάρχει εγγραφή που να δείχνει κάποια συνάντηση του […] με τον γιο του στη Θεσσαλονίκη (έστω και για φαγητό). Αυτό δε συνάδει σε καμία περίπτωση με την λεπτομερή καταγραφή όλων των άλλων γεγονότων που ακολουθούσε ο […] στο ημερολόγιο του. Ο […] αν αναχώρησε για την Θεσσαλονίκη, το οποίο δεν υποστηρίζεται από την παρούσα, αυτό έγινε μετά τη συνάντηση που είχε με τους […] και […] για φαγητό στον Σταθμό. Η συγκεκριμένη συνάντηση στις 23:00 μ.μ. στις 29.11.2010 στην Έδεσσα, άλλα και η συνάντηση των […] (ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ), […] (ΕΡΓΑΣΙΣ), […] (ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ) και […] (ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ), νωρίτερα στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στις 29.11.2010 καταδεικνύει τον σκληρό πυρήνα των εργοληπτικών εταιριών που συμμετείχαν στην αντιανταγωνιστική πρακτική με την χειραγώγηση του επίμαχου διαγωνισμού και την στενή επαφή που είχαν μεταξύ τους για την επιτυχή νόθευση του επίμαχου διαγωνισμού. Προς επίρρωση αυτής της στενής επαφής μεταξύ των εταιριών επισημάνεται ότι στην ατζέντα του […], στις ημερομηνίες 01.03.2011 και 06.04.2011, αναφέρονται τα εξής: «[…] (Έλεγχος Επ. ανταγωνισμού)» και «[…] Προσοχή Επιτροπή ανταγωνισμού …» αντίστοιχα. Δεδομένου ότι την 01.03.2011 διεξήχθη έλεγχος από την ΓΔΑ στην ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, στο ΣΕΔΕ και στο ΞΕΝΙΑ, την 02.03.2011 στην ΕΡΓΑΣΙΣ και την 06.04.2011 στην ΙΘΑΚΗ νυν ΘΑΛΗΣ και στην ΛΑΤΟΜΙΚΗ, προκύπτει ως εκ τούτου ότι ο […] έλαβε τη σχετική ενημέρωση για τον έλεγχο της ΕΑ τόσο την 01.03.2011 όσο και την 06.04.2011 από τις εταιρίες που ελέχθησαν ή κάποιες από αυτές[305] και το οποίο επιβεβαιώνει ότι αλληλοενημερώνονταν μεταξύ τους.

177 Περαιτέρω ο […] (ΝΙΟΒΗ), στο πλαίσιο ανωμοτί κατάθεσης που έδωσε ενώπιον της Γ.Δ.Α[306] απάντησε σε σχετικές ερωτήσεις και ισχυρίστηκε ότι: «Το κόστος εκτιμήσαμε ότι ήταν υψηλό και δεν υποβάλαμε τελικά πρόταση γιατί δεν ήταν συμφέρον το έργο», ότι: «Πράγματι επισκέφτηκα το νομό Πέλλας τον 11/2010. Αυτό έγινε μια μέρα πριν την λήξη του διαγωνισμού. Η επίσκεψη έγινε για να δούμε το έργο επιτόπου και να εκτιμήσουμε το κόστος του έργου. Το πρωί φύγαμε από Λευκάδα, το μεσημέρι επισκεφτήκαμε το έργο, το απόγευμα πήγαμε σε μια παραδοσιακή ταβέρνα για φαγητό και την επομένη το πρωί χωρίς (ενν. νωρίς) φύγαμε για τη Λευκάδα.», ενώ παράλληλα, σε ερώτηση της Γ.Δ.Α εάν γνώριζε για τη συνάντηση της 29.11.2010 στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ και εάν συμμετείχε σε αυτήν απάντησε: «Δεν γνωρίζω κάτι σχετικό για την εν λόγω συνάντηση».

[304] Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 16ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 5η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 62.

[305] Ο μάρτυρας της εταιρίας ΘΑΛΗΣ στην κατάθεση του ενώπιον της ΕΑ αναφέρει ότι δεν είχε επαφή με κανέναν από τις εταιρίες που ελέχθησαν κατά τον επιτόπιο έλεγχο της ΕΑ στις ως άνω αναφερόμενες εταιρίες. Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 12ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 4η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 22.

[306] Βλ. την από 05.1.2016 ανωμοτί κατάθεση.

178 Ωστόσο, τα λεγόμενα του […] αντικρούονται από όσα παραπάνω αναλύθηκαν, τα οποία αποδεικνύουν ότι η ΝΙΟΒΗ συμμετείχε στην εν λόγω συνάντηση. Αντικρούονται επίσης και τα λεγόμενα του […], έτερου υπαλλήλου της ΝΙΟΒΗ που επισκέφτηκε την Έδεσσα και έμεινε στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, ο οποίος, σε ανωμοτί κατάθεσή του ενώπιον της Γ.Δ.Α[307]ανέφερε: «Δεν γνωρίζω κάτι για τη συνάντηση αυτή και δεν συμμετείχα σε τέτοια συνάντηση».

179 Ειδικότερα, η εταιρία ΝΙΟΒΗ στο υπόμνημά της προσκομίζει το ΦΕΚ 9569/2010 για Α.Ε. όπου βάσει αυτού επιβεβαιώνεται ότι οι νόμιμοι εκπρόσωποι της εταιρίας κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα ήταν η […], Πρόεδρος και Διευθύνουσα Σύμβουλος της εταιρίας, σε περίπτωση κωλύματός της ο […], Αντιπρόεδρος της εταιρίας και σε περίπτωση κωλύματός του ο τεχνικός διευθυντής της εταιρίας […]. Βάσει του υπομνήματος της εταιρίας τα μέλη του Δ.Σ. της εταιρίας που ήταν στην Έδεσσα για τον επίμαχο διαγωνισμό ([…]) επικοινώνησαν με τους νόμιμους εκπροσώπους της εταιρίας τους και τους ενημέρωσαν ότι οι συνθήκες εκτέλεσης του έργου ήταν δύσκολες και δεν ήταν συμφέρον για την εταιρία να υποβάλλουν προσφορά στον διαγωνισμό, κάτι το οποίο και έγινε. Για τη συνάντηση στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στις 29.11.2010 η εταιρία ΝΙΟΒΗ αναφέρει στο υπόμνημά της ότι οι […] και […] δεν είχαν λόγο να πάνε σε αυτή δεδομένου ότι δεν ήταν οι νόμιμοι εκπρόσωποι της εταιρίας και δεν μπορούσαν να δεσμεύσουν την εταιρία[308]. Μάλιστα, όπως αναφέρει η εταιρία ΝΙΟΒΗ, ο […] πήγε στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, κατόπιν της επιτόπιας αυτοψίας στο χώρο που θα γινότανε το έργο, για να κοιμηθεί[309]. Ωστόσο, δεν υφίσταται κανένα θέμα δέσμευσης της εταιρίας ΝΙΟΒΗ από την στιγμή όπου οτιδήποτε συζητιόταν στην επίμαχη 1η συνάντηση στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ τα μέλη του Δ.Σ. της εταιρίας θα επικοινωνούσαν με τους νόμιμους εκπροσώπους της εταιρίας για να τους μεταφέρουν το περιεχόμενο των συζητήσεων. Άλλωστε, η ίδια τακτική εφαρμόστηκε και στην περίπτωση της επιτόπιας αυτοψίας της περιοχής που θα λάμβανε χώρα το έργο, όπου παρόλο που οι […] και […] μεταβήκανε στην Έδεσσα, ενημερώθηκαν τηλεφωνικώς από τους νόμιμους εκπροσώπους της εταιρίας για το αν θα καταθέσουν προσφορά στον επίμαχο διαγωνισμό.

180 Σχετικά με την εγγραφή στο ημερολόγιο του […] στις 30.11.2010 για την εταιρία ΝΙΟΒΗ (09:00 […] → (Νομαρχία Έδεσ[σ]ας) ΝΙΟΒΑ Α.Ε. (4η σ’ όλα) (βλ. σχετικά και παρ. 77 της παρούσας), η εν λόγω εταιρία στο υπόμνημά της (σελ. 5 αυτού) αναφέρει ότι η εγγραφή επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό της και αποδεικνύει ότι οι […] και […] δεν συμμετείχαν σε καμία συνάντηση στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ και, ως εκ τούτου, σε καμία συμφωνία την επίμαχη περίοδο. Ειδικότερα, η εταιρία αναφέρει ότι η εγγραφή είναι λανθασμένη διότι η εταιρία ΝΙΟΒΗ δεν είναι 4η σε όλα, αλλά κατείχε πτυχίο 3ης τάξης για τα έργα Η/Μ και πτυχίο 2ης τάξης για Βιομηχανικά - Ενεργειακά έργα. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί εδώ ότι η εγγραφή του […] αφορά τις κατηγορίες έργων του επίμαχου διαγωνισμού και για αυτές η εταιρία ΝΙΟΒΗ κατείχε πτυχίο 4ης τάξης[310]. Επομένως, η εταιρία ΝΙΟΒΗ μπορούσε να συμμετάσχει αυτοτελώς ή συμμετέχουσα σε κοινοπρακτικό σχήμα στον επίμαχο διαγωνισμό[311], κάτι το οποίο δεν έκανε μετά και από την συνάντηση που είχε νωρίς το πρωί (πριν την κατάθεση των προσφορών) της 30ης Νοεμβρίου 2010 ο […] με τον […]. Η συνάντηση αυτή, η οποία δεν επιβεβαιώνεται και από την ίδια την εταιρία στο Υπόμνημά της (σελ. 5)[312], δεν αφορούσε τον επίμαχο διαγωνισμό, αλλά κάποιον άλλο διαγωνισμό στα Ιωάννινα που επρόκειτο να προκηρύξει η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης - Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) Ιωαννίνων[313]. Στο συμπληρωματικό Υπόμνημα της εταιρίας προσκομίζεται με τα σχετικά αυτού αντίγραφο προσυμφώνου σύστασης κοινοπραξίας της συμβολαιογράφου Ελένη Ράπτη όπου αναφέρεται ότι η δημοπρασία του συγκεκριμένου έργου στα Ιωάννινα θα πραγματοποιηθεί στις 14.05.2013 στα γραφεία της ΔΕΥΑ. Επομένως, αυτό που ισχυρίζεται η εταιρία είναι ότι μία ώρα πριν την κατάθεση των προσφορών στον επίμαχο διαγωνισμό στην Έδεσσα οι […] και […], δήθεν, συζητούσαν για έναν διαγωνισμό στα Ιωάννινα που δεν είχε καν προκηρυχθεί την ώρα που συζητούσανε και όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου προκηρύχτηκε περίπου 2,5 χρόνια μετά[314], ισχυρισμός ο οποίος ασφαλώς και δεν πείθει.

181 Επιπροσθέτως, στην εγγραφή του […] στις 30.11.2010 για την εταιρία ΝΙΟΒΗ (09:00 […] → (Νομαρχία Έδεσ[σ]ας) ΝΙΟΒΑ Α.Ε. (4η σ’ όλα) αναφέρεται και η Νομαρχία Έδεσσας. Κατόπιν ερώτησης ενός εκ των μελών της ΕΑ σχετικά με την συγκεκριμένη αναφορά και τον λόγο που γίνεται από την στιγμή όπου το θέμα συζήτησης μεταξύ του […] και του […] ήταν ο υπό διακήρυξη διαγωνισμός από την ΔΕΥΑ Ιωαννίνων[315], η εταιρία ΝΙΟΒΗ κατά την ακροαματική διαδικασία δεν έδωσε αξιόπιστη απάντηση. Ειδικότερα, ανέφερε μεταξύ άλλων, ότι «…..και απ’ ό,τι άκουσα εχθές που ήμουνα παρών εδώ τουλάχιστον, ο […] συνηθίζει σε κάθε σελίδα του πάνω, να γράφει πού βρίσκεται κάθε μέρα. Επομένως

307 Βλ. την από 16.12.205 ανωμοτί κατάθεση.

308 Βλ. σχετικώς Υπόμνημα της εταιρίας ΝΙΟΒΗ, σελ. 5.

309 Βλ. σχετικά και Συνεδρίαση 4η της ΕΑ, Πρακτικά της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 104.

310 Βλ. σχετικά και έγγραφο της Γενικής Γραμματείας Δημόσιων Έργων που προσκομίζει η ίδια η εταιρία με το συμπληρωματικό της Υπόμνημα (σχετικά).

311 Βλ. σχετικά και Συνεδρίαση 4η της ΕΑ, Πρακτικά της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 105.

312 Όπως η ίδια εταιρία αναφέρει στην σελ. 5 του υπομνήματος της «……δεν αποδεικνύεται ότι έγινε συνάντηση μεταξύ του […] και του […]………». . Βλ. σχετικά και Συνεδρίαση 4η της ΕΑ, Πρακτικά της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 104.

313 Στο συμπληρωματικό Υπόμνημα της εταιρίας προσκομίζεται με τα σχετικά αυτού αντίγραφο προσυμφώνου σύστασης κοινοπραξίας της συμβολαιογράφου Ελένη Ράπτη όπου αναφέρεται ότι η δημοπρασία του συγκεκριμένου έργου στα Ιωάννινα θα πραγματοποιηθεί στις 14.5.2013 στα γραφεία της ΔΕΥΑ. Βλ. σχετικά και Συνεδρίαση 4η της ΕΑ, Πρακτικά της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 101 επομ.

314 Σημειώνεται εδώ ότι έως και σήμερα δεν έχει περαιωθεί ο εν λόγω διαγωνισμός. Βλ. σχετικώς συμπληρωματικό Υπόμνημα της εταιρίας, σελ. 2.

315 Βλ. σχετικά και Συνεδρίαση 4η της ΕΑ, Πρακτικά της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 105.

αυτονόητο είναι ότι την συγκεκριμένη μέρα βρισκόταν στη Νομαρχία Έδεσσας. Δεν έχω άλλη εξήγηση»[316]. Όπως έχει σημειωθεί ανωτέρω (βλ. παρ. 167 της παρούσας), ο […] συνήθιζε να αναγράφει στο πάνω μέρος της κάθε σελίδας του ημερολόγιό του πού βρίσκεται την συγκεκριμένη ημέρα. Ωστόσο, η αναφορά στη Νομαρχία Έδεσσας από τον […] σχετικά με την συνάντηση που είχε με τον […] στις 30.11.2010 δεν είναι γραμμένη στο πάνω και αριστερό μέρος της σελίδας του ημερολογίου του, αλλά εντός του χώρου του ημερολογίου που συνήθιζε ο […] να γράφει τις σημειώσεις τους (εγγραφές).

182 Σχετικά με την εγγραφή στο ημερολόγιο του […] στις 1.12.2010 για την εταιρία ΝΙΟΒΗ (9:13 […] →18 ή 19 οι απ’ έξω […].) (βλ. σχετικά και παρ. 77 της παρούσας) η εταιρία στο υπόμνημά της (σελ. 6-7 αυτού) αναφέρει ότι η εγγραφή αυτή αφορά τον διαγωνισμό στα Ιωάννινα και δεν έχει καμία σχέση με τον υπό εξέταση διαγωνισμό. Ωστόσο, αυτό δεν είναι πειστικό διότι δεν μπορούσαν να γνωρίζουν ούτε ο […] ούτε ο […] για τον αριθμό των εταιριών που θα έμεναν έξω από τον διαγωνισμό στα Ιωάννινα από την στιγμή όπου κατά δήλωση της εταιρίας ΝΙΟΒΗ ο εν λόγω διαγωνισμός δεν είχε καν προκηρυχθεί (βλ. παρ. 180 της παρούσας). Επομένως, η συγκεκριμένη εγγραφή αφορά τον επίμαχο διαγωνισμό της Έδεσσας και έρχεται σε συνέχεια της εγγραφής στο ημερολόγιο του […] στις 29.11.2010 όπου γίνεται αναφορά για 22 περίπου εταιρίες έξω[317] (από τον διαγωνισμό). Ο ισχυρισμός της εταιρίας ΝΙΟΒΗ ότι δεν χρειαζόταν η εταιρία να επικοινωνήσει με τον […] διότι ο ίδιος δεν ήταν προσωρινός ανάδοχος του επίμαχου διαγωνισμού δεν πείθει και δεν αποδεικνύεται επομένως το συμπέρασμα στο οποίο θέλει να καταλήξει η ΝΙΟΒΗ, ότι δε συμμετείχε στη νόθευση του επίμαχου διαγωνισμού. Αντίθετα από αυτό καθ’ εαυτό ακριβώς το γεγονός ότι η ΝΙΟΒΗ επικοινώνησε με τον […], σε συνδυασμό με όσα ανωτέρω έχουν ειπωθεί, προκύπτει η σημαντική συμμετοχή του […] στη νόθευση του επίμαχου διαγωνισμού, κάτι το οποίο αποδεικνύεται εξάλλου και από την παρουσία του ίδιου στην Έδεσσα στις 29 - 30.11.2010, στις συναντήσεις που είχε τις δύο αυτές ημέρες εκεί με άλλες εργοληπτικές επιχειρήσεις και στα όσα καταγράφει ο ίδιος στο ημερολόγιό του για τον υπό εξέταση διαγωνισμό.

183 Επίσης, ως προς την ΕΡΓΟΝΕΤ, και ο ίδιος ο […] (ΕΡΓΟΝΕΤ) πιστοποιεί ότι επισκέφτηκε την Έδεσσα και διέμεινε στο ΞΕΝΙΑ, καθώς, όπως ισχυρίσθηκε η εταιρία του είχε ήδη λάβει τεύχος και ενδιαφερόταν να συμμετέχει στον εν λόγω διαγωνισμό[318]. Η εταιρία, τόσο κατά την ακροαματική διαδικασία όσο και με τα υπομνήματά της ισχυρίζεται ότι δεν μπορεί να είναι μέλος της συμφωνίας για την νόθευση του επίμαχου διαγωνισμού στην Πέλλα στις 30.11.2010 δεδομένου ότι δεν διέθετε πτυχίο στην κατηγορία ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ όπως ρητά προέβλεπε η διακήρυξη του διαγωνισμού ότι θα πρέπει να κατέχουν οι συμμετέχοντες σε αυτό. Ως εκ τούτου, η εταιρία δεν είχε λόγο να συμπράξει με καμία άλλη εργοληπτική επιχείρηση, αλλά και δεν είχε έρθει σε επαφή ή συζητήσεις με καμία άλλη εργοληπτική επιχείρηση για τον σχηματισμό κάποιας Κ/Ξ και την συμμετοχή διά μέσου αυτής στον διαγωνισμό. Ισχυρίζεται, επίσης, ότι είχε την εντύπωση ότι μπορούσε να υποβάλλει προσφορά επικαλούμενη δάνεια εμπειρία από την μητρική της εταιρία Αθηνά Α.Τ.Ε, όπως είχε πράξει με άλλους διαγωνισμούς στο παρελθόν.

184 Πάντα με βάση τους ισχυρισμούς της εταιρίας ΕΡΓΟΝΕΤ ο […] βρέθηκε μια ημέρα πριν την δημοπράτηση του επίμαχου διαγωνισμού στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ με σκοπό να εκπροσωπήσει την εταιρία και να καταθέσει την επόμενη ημέρα προσφορά για τον συγκεκριμένο διαγωνισμό. Μάλιστα, ο εν λόγω εκπρόσωπος της εταιρίας δήθεν δεν γνώριζε το περιεχόμενο του φακέλου κατάθεσης στον διαγωνισμό που πήρε μαζί του από την Αθήνα, αλλά όταν έφθασε στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ και μελέτησε το εν λόγω περιεχόμενο συνειδητοποίησε ότι η εταιρία δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις συμμετοχής στο διαγωνισμό, καθώς δεν ήταν δυνατή η επίκληση δάνειας εμπειρίας, αφού κάτι τέτοιο δεν προβλέπονταν ρητά στην διακήρυξη και αποφασίσθηκε κατόπιν επικοινωνίας με τους διοικούντες της εταιρίας στην Αθήνα να μην καταθέσει προσφορά την επόμενη ημέρα (30.11.2010). Σε σχέση με τη μη συμμετοχή της εταιρίας ΕΡΓΟΝΕΤ στον επίμαχο διαγωνισμό η εταιρία στο υπόμνημά της αναφέρει ότι από «δική της παράβλεψη και λόγω του μικρού χρόνου που δαπανήθηκε για την προετοιμασία συμμετοχής της στο διαγωνισμό……..»[319], δεν συνειδητοποίησε ότι δεν μπορούσε να επικαλεσθεί δάνεια εμπειρία από την μητρική της εταιρία ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ. Μάλιστα για να αποστασιοποιήσει εαυτόν από το «στήσιμο» του διαγωνισμού, για το ότι δεν είχε επαφή με κανέναν από τους λοιπούς εκπροσώπους των λοιπών εταιριών, επικαλέστηκε και προέβαλε ότι έτρεξε αμέσως στο δωμάτιό του για να παρακολουθήσει ένα ενδιαφέροντα ποδοσφαιρικό αγώνα, είχε όμως και την περιέργεια να ρίξει μια ματιά στην προκήρυξη για να διαπιστώσει ότι αποκλειόταν η χρήση της δάνειας εμπειρίας και έσπευσε να ειδοποιήσει τους Προϊσταμένους του.

185 Οι ανωτέρω ισχυρισμοί της εταιρίας ΕΡΓΟΝΕΤ δεν είναι πιστευτοί από την πλειοψηφία των μελών της Ε.Α., ακόμη κι αν ήθελε θεωρηθεί ότι η εν λόγω εταιρία δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις συμμετοχής στο διαγωνισμό, λόγω του ότι κάτι τέτοιο δεν προβλεπόταν ρητά στη διακήρυξη, όπως τουλάχιστον η ίδια διατείνεται. Και τούτο, δεδομένου ότι η εταιρία είναι μέλος ενός από τους μεγαλύτερους κατασκευαστικούς ομίλους της Ελλάδας και, ως εκ τούτου, και έμπειρα στελέχη είχε και συνεχίζει να έχει στο δυναμικό της, αλλά και τις ικανότητες να γνωρίζει από την παραλαβή της διακήρυξης ή των τευχών δημοπράτησης αν μπορεί να συμμετέχει ή όχι στον διαγωνισμό. Ειδικότερα, για την η ΕΡΓΟΝΕΤ, και τα έμπειρα στελέχη της αρκούσε μια απλή ανάγνωση της διακήρυξης για να διαπιστώσει ότι δεν είχε δυνατότητα να συμμετέχει στο διαγωνισμό και ότι δεν υπήρχε λόγος μετάβασης υπαλλήλου της στην Έδεσσα, αν δεν

[316] Ο.π.

[317] 18:04 Άφιξη ´´ΧΕΝΙΑ´´ - […] - […] - […] 350.000 (22 περίπου εταιρείες →έξω) * βλέπε Λίστα. Βλ. σχετικά παρ. 76 της παρούσας.

[318] Βλ. την από 16.12.2015 ανωμοτί κατάθεσή του ενώπιον της ΓΔΑ.

[319] Βλ. σχετικά το Υπόμνημα της εταιρίας ΕΡΓΟΝΕΤ, σελ. 5.

υπήρχε άλλος συγκεκαλυμμένος σκοπός, όχι μόνο διότι δεν είχε τα απαραίτητα πτυχία αλλά και διότι δεν προβλεπόταν ρητά στην διακήρυξη η δυνατότητα δάνειας εμπειρίας[320]. Από την στιγμή που η εταιρία είχε πάρει τα τεύχη δημοπράτησης και γνώριζε ότι δεν μπορούσε να συμμετάσχει αυτοτελώς στον διαγωνισμό τότε για να βασίζεται στην κοινή λογική η απόφαση μετάβασης του […] στην Έδεσσα στις 29.11.2010 θα έπρεπε η εταιρία να είχε προχωρήσει στις απαιτούμενες διεργασίες για τον σχηματισμό Κ/Ξ με άλλες ή άλλη εργοληπτικές επιχειρήσεις που ενδιαφέρονταν για τον επίμαχο διαγωνισμό. Ωστόσο, κατά δήλωση της ίδιας εταιρίας κάτι τέτοιο δεν είχε γίνει[321]. Ο ισχυρισμός της εταιρίας ότι δεν προέβησαν σε διεργασίες για σχηματισμό Κ/Ξ διότι είχαν την εσφαλμένη εντύπωση ότι μπορούσαν να επικαλεστούν την δάνεια εμπειρία της ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ (μητρικής εταιρίας τους) δεν πείθει.

186 Δεν μπορεί επίσης να γίνει δεκτός ο ισχυρισμός της εταιρίας ΕΡΓΟΝΕΤ και του ίδιου του […] ότι ο τελευταίος ουσιαστικά έπαιξε το ρόλο του κομιστή του φακέλου κατάθεσης στον επίμαχο διαγωνισμό, τον οποίο μάλιστα δεν άνοιξε, αλλά ούτε και μελέτησε πριν φύγει από την Αθήνα με προορισμό την Έδεσσα. Για τον πρόσθετο λόγο ότι ο τελευταίος δεν ήταν ένας απλός υπάλληλος της εταιρίας, αλλά μέλος του Δ.Σ. της με μεγάλη εμπειρία σε πανομοιότυπους διαγωνισμούς[322], απόφοιτος του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και υπεύθυνος εκείνη την εποχή ενός εργοταξίου στην Αθήνα[323] Ο […] κατά την ακροαματική διαδικασία ανέφερε ότι όταν έφθασε στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ «……..[β]λέπω λοιπόν όμως ότι η διακήρυξη, που είναι και το πιο σημαίνον ας πούμε τεύχος μιας δημοπρασίας, δεν έγραφε ότι μπορείς να επικαλεστείς δάνεια εμπειρία της μητρικής μας εταιρίας, της ΑΘΗΝΑΣ, που έχει βέβαια από την Ψυττάλεια που είχε κάνει τον βιολογικό. Πήρα τηλέφωνο εκείνη την ώρα λοιπόν τους κυρίους προϊσταμένους μου και τους λέω παιδιά έχουμε πρόβλημα………». Επίσης, σε άλλο σημείο της κατάθεσής του στην ακροαματική διαδικασία αναφέρει ότι «Πηγαίνοντας λοιπόν πάνω στο δωμάτιό μου λέω ας κάνω μια επισκόπηση του φακέλου, των δικαιολογητικών, επειδή ξέρω τα δικαιολογητικά, να δω μήπως λείπει κάτι. Εκεί λοιπόν διαπιστώνω τα εξής πράγματα. Πρώτον, όντως δεν μπορέσαμε να κατεβούμε στη διαδικασία με το πτυχίο μας, διότι ενώ είχαμε, καλύπταμε την οδοποιία που ήταν τρίτης τάξεως, εμείς είμαστε τρίτης τάξεως, δεν μπορούσαμε να καλύψουμε το θέμα επεξεργασίας λυμάτων, δεν έχουμε τέτοιο πτυχίο»[324]. Επομένως, από αυτά τα οποία αναφέρει ο ίδιος ο […] προκύπτει ότι η εξακρίβωση της δυνατότητας συμμετοχής ή όχι της ΕΡΓΟΝΕΤ ήταν θέμα ρουτίνας γι’ αυτόν και συνεπώς ότι, θα μπορούσε με μία απλή ανάγνωση της διακήρυξης να διαπιστώσει ότι δεν έχει δυνατότητα συμμετοχής και ότι δεν υπήρχε λόγος να μεταβεί στην Έδεσσα. [325]. Έτσι, κατά την πλειοψηφία των μελών της ΕΑ δεν μπορεί να γίνει δεκτός ο ισχυρισμός της εταιρίας ΕΡΓΟΝΕΤ ότι δηλαδή δεν αντιλήφθηκε στην Αθήνα ότι δεν πληρούσε τους όρους συμμετοχής στον διαγωνισμό, λόγω του μικρού χρόνου που δαπανήθηκε από πλευρά της για την προετοιμασία στον επίμαχο διαγωνισμό, όταν αρκούσε απλή επισκόπηση του φακέλου για να διαπιστώσει το αυτονόητο. Οι παραπάνω ισχυρισμοί δεν πείθουν και δεν αντικρούουν το παραπάνω συμπέρασμα, ότι η ΕΡΓΟΝΕΤ συμμετείχε σε σύμπραξη για τη νόθευση του επίμαχου διαγωνισμού, και ότι αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο τελικά δεν υπέβαλε προσφορά στον διαγωνισμό στις 30.11.2010.

187 Επίσης, η εταιρία ΕΡΓΟΝΕΤ, στην προσθήκη - αντίκρουσή της τονίζει ότι ο […] έφθασε αργοπορημένα στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ (22:56 μ.μ.) και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να πάρει μέρος στην συνάντηση των 18:00 μ.μ. Μάλιστα, η εταιρία προς επίρρωση των ισχυρισμών της επικαλείται μαρτυρίες άλλων εργοληπτικών εταιριών που συμμετείχαν στην εν λόγω συνάντηση, όπως η μαρτυρία του […] ο οποίος λέει ότι η επίμαχη συνάντηση της 29.11.2010 ολοκληρώθηκε στις 20.00. Ειδικότερα, όπως η ίδια η εταιρία αναφέρει στην προσθήκη - αντίκρουσή της (βλ. σελ. 4 αυτής) η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ στο υπόμνημά της αναφέρει ότι κάποιοι εκπρόσωποι των εταιριών έφθασαν στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ σε ώρα που δεν επέτρεπε την συμμετοχή στην επίμαχη συνάντηση των 18:00, όπως π.χ. ο […] όπου έφθασε στο ξενοδοχείο στις 22:56 μ.μ., ενώ η εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ στο υπόμνημά της αποκλείει κατά την κοινή λογική να συμμετείχε, μεταξύ άλλων, ο […] στην επίμαχη συνάντηση διότι στις 29.11.2010 αφίχθη αργά το βράδυ στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ. Ωστόσο, όπως έχει αναφερθεί παραπάνω η συνάντηση των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ διήρκησε και μετά τις 21:00 μ.μ. δεδομένου ότι πολλοί που παρευρέθηκαν σε αυτή προσήλθαν καθυστερημένα, μεταξύ αυτών και ο […], ενώ και στην ατζέντα του […] δεν υπάρχει κάποια εγγραφή μεταξύ 21:00 μ.μ. και 23:00 μ.μ. στις 29.11.2010 που να δηλώνει κάποια άλλη συνάντηση μεταξύ των εργοληπτικών επιχειρήσεων. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι από την ένορκη βεβαίωση αρ. 2361 της 4ης Ιανουαρίου 2017 του […][326] - βλ. ανωτέρω παρ. 72 της παρούσας - ο οποίος κατά δήλωσή του παρευρέθηκε στη συνάντηση του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ, προκύπτει ότι παρόλο που και ο ίδιος ο […] έφθασε προς το τέλος της επίμαχης συνάντησης, συμμετείχε σε αυτή, ενώ βρισκόντουσαν ακόμη στο χώρο του ξενοδοχείου που λάμβανε χώρα η συνάντηση, μεταξύ άλλων, ο […] και ο […]. Η εν λόγω αναφορά του […] είναι σημαντική διότι δείχνει ότι ο […] συμμετείχε στην συνάντηση, έστω και αργοπορημένα, ενώ γίνεται ακόμη πιο σημαντική διότι προέρχεται από έναν εκπρόσωπο εταιρίας που δεν εμφανίζεται ως συμπράττουσα στη νόθευση του επίμαχου διαγωνισμού της 30ης Νοεμβρίου 2017 (σε αντίθεση με τις εταιρίες

[320] Βλ. σχετικά και Συνεδρίαση 3η της ΕΑ, Πρακτικά της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 90.

[321] Ο.π., σελ. 101.

[322] Βλ. σχετικά και Συνεδρίαση 3η της ΕΑ, Πρακτικά της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 95-96.

[323] Ο.π., σελ. 89.

[324] Ο.π., σελ. 90.

[325] Βλ. σχετικά και σχετική αναφορά της συνηγόρου της εταιρίας, ο.π., σελ. 101.

[326] Η οποία επισυνάπτεται στο Υπόμνημα της εταιρίας ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ .

ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ και ΕΡΓΑΣΙΣ, όπου σύμφωνα με την παρούσα, συμμετέχουν στην επίμαχη σύμπραξη). Ένα μέλος της Επιτροπής (Αντιπρόεδρος, Δημήτριος Λουκάς) διατύπωσε τη συγκλίνουσα άποψη ότι - παρόλο που, με βάση τα στοιχεία του φακέλου, η καθυστερημένη άφιξη του […] στην Έδεσσα και στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, σε σύγκριση πάντοτε με άλλους συμμετέχοντες, καθιστά τη διαπίστωση περί συμμετοχής του στη συνάντηση της 29.11.2010 οριακή - οι αιτιάσεις της ΕΡΓΟΝΕΤ προς αντίκρουση των συγκλινόντων συμπτώσεων και ενδείξεων προς στοιχειοθέτηση της συμμετοχής της στην παράβαση δεν είναι πράγματι πειστικές. Και για τον πρόσθετο, βασικό λόγο, ότι με βάση τις γενικές αρχές του ενωσιακού δικαίου στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων, η ΕΡΓΟΝΕΤ πληρούσε τις προϋποθέσεις συμμετοχής της στο διαγωνισμό (πολλώ δε μάλλον, όταν η επίμαχη διακήρυξη δεν περιείχε κανέναν απαγορευτικό της δάνειας εμπειρίας όρο). Συνεπώς, και ελλείψει άλλης εύλογης εξήγησης, οι ως άνω συμπτώσεις και ενδείξεις, συνολικά θεωρούμενες, επαρκούν κατά νόμο για την απόδειξη της συμμετοχής της στη διαπιστωθείσα παράβαση.

188 Η εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ υποστηρίζει ότι ο […] είχε συνάντηση με λοιπούς εκπροσώπους άλλων τοπικών εργοληπτικών επιχειρήσεων στις 29.11.2010 στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ[327], Προς επίρρωση των ισχυρισμών της δε αναφέρεται στην δήλωση της διευθύντριας του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ περί συνάντηση τοπικών εργοληπτικών επιχειρήσεων του Ν. Πέλλας[328]. Ωστόσο, ο ισχυρισμός της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ περί τοπικού χαρακτήρα της συναντήσεως στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ την 29η Νοεμβρίου 2010 αντικρούεται από έγγραφα τα οποία η ίδια προσκομίζει. Ειδικότερα, από την ένορκη κατάθεση του […], την οποία η ίδια η ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ επισυνάπτει στο υπόμνημά της, προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που έλαβαν μέρος στην συνάντηση αυτή ήταν κυρίως αλλά όχι αποκλειστικά τοπικές και ως εκ τούτου συμπεραίνεται ότι στη συνάντηση υπήρχαν και άλλες εταιρίες που δεν ήταν από το Ν. Πέλλας. Εξάλλου, όπως αποδείχτηκε ανωτέρω στη συνάντηση συμμετείχαν και οι […], […], […], […], […], […], […], […], […], των οποίων η έδρα των εταιριών τους δεν είναι στην Έδεσσα ή στο Ν. Πέλλας. Υποστηρίχτηκε επίσης ότι κατά την διάρκεια της συναντήσεως συζητήθηκαν αμιγώς συνδικαλιστικά θέματα[329] και όχι ζητήματα που αφορούσαν τον επίμαχο διαγωνισμό της 30ης Νοεμβρίου 2010. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η πραγματοποιηθείσα συνάντηση το απόγευμα της 29ης Νοεμβρίου 2010 στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ αφορούσε εργολήπτες από άλλες περιοχές και άρα δεν αφορούσε θέματα του ΣΕΔΕ, εξάλλου δεν πραγματοποιήθηκε κατόπιν παραγγελίας του […], τότε Προέδρου του ΣΕΔΕ, όπως αναφέρει ο ίδιος ο […], στο πλαίσιο ανωμοτί κατάθεσης ενώπιον της Γ.Δ.Α.

[327] Βλ. και ένορκη βεβαίωση του […] αρ. 12.532 της 30ης Δεκεμβρίου 2016 που επισυνάπτεται με το Υπόμνημα της εταιρίας ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ.

[328] Βλ. σχετικά Πρακτικά 4ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 64.

[329] Για την «αντιμετώπιση σοβαρών ζητημάτων των εργοληπτικών εταιριών στη περιοχή του Ν. Πέλλας». Βλ. σχετικά Υπόμνημα της εταιρίας, σελ. 8.

189 Επιπροσθέτως, από την ένορκη εξέταση του […] στις 21 Μαρτίου του 2013 ενώπιον της δόκιμης Πταισματοδίκη Εδεσσας […], που προσκομίζεται ως σχετικό στο Υπόμνημα της ΜΗΧΑΝΙΚΗ προκύπτει ότι στη συνάντηση συμμετείχε και ο […], το οποίο έχει εξάλλου παραδεχτεί και ο ίδιος ο […] στην ένορκη βεβαίωσή του. Ο […] έχει εργοληπτική επιχείρηση στα Γιαννιτσά, όπως αναφέρεται στην λόγω ένορκη εξέταση. Επομένως, ευλόγως προκύπτουν τα ερωτήματα α) πώς το 2013 ο […] αναφέρει ότι η συνάντηση στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στις 29.11.2010 περιελάμβανε και εργοληπτικές επιχειρήσεις εκτός του Ν. Πέλλας, ενώ το 2016 αφορούσε μόνο τοπικές εργοληπτικές επιχειρήσεις και β) εφόσον υπήρχαν και άλλες εργοληπτικές επιχειρήσεις εκτός του ν. Πέλλας στην εν λόγω συνάντηση τότε πώς είναι δυνατόν να την οργάνωσε ο ΣΕΔΕ όπως ο ίδιος ο […] αναφέρει στην ένορκη εξέτασή του στις 21 Μαρτίου του 2013. Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι από τα Πρακτικά της Ακροαματικής προκύπτει ότι η ΑΞΙΟΝ δεν ήταν μέλος του ΣΕΔΕ[330]. Άλλωστε, όπως ήδη έχει αναφερθεί πολλάκις ανωτέρω και κατά δήλωση της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ ([…]) την επίμαχη συνάντηση των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ δε την οργάνωσε ο ΣΕΔΕ[331].

190 Σε σχέση με την εγγραφή του […] στο ημερολόγιό του την ίδια ημέρα (18:04 Άφιξη ΄΄ΧΕΝΙΑ΄΄ - […] 350.000 (22 περίπου εταιρείες →έξω) * βλέπε Λίστα) η εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ υποστηρίζει ότι αποτελεί «έγγραφο πρόχειρων σημειώσεων του ιδιοκτήτη του, είναι ο προγραμματισμός της άφιξης ή η ίδια η άφιξη του […] στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ της Έδεσσας»[332]. Η μόνη επαφή που είχε ο […] με τον […] μια ημέρα πριν την ολοκλήρωση του επίμαχου διαγωνισμού στην Έδεσσα, κατά τους ισχυρισμούς της εταιρίας, ήταν για την πώληση ενός φορτηγού της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ για το οποίο μάλιστα διαφωνούσαν στην τιμή και τελικά η συναλλαγή δεν ολοκληρώθηκε[333]. Κατά την ΕΑ ένας τέτοιος ισχυρισμός θεωρείται προσχηματικός λόγω των όσων ανωτέρω υποστηρίχτηκαν.

191 Εξάλλου, τα όσα ανωτέρω υποστηρίχτηκαν για τη συμμετοχή της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ σε σύμπραξη ενισχύονται από το γεγονός ότι η Κ/Ξ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ-ΕΡΓΑΣΙΣ σύνηψε το από 18.04.2011 «ιδιωτικό συμφωνητικό υπεργολαβίας» με την ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ. Η συμμετοχή στην εκτέλεση του έργου με την μορφή ανάληψης υπεργολαβίας αποτέλεσε την «αποζημίωση» της ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ για την συμμετοχή της στην σύμπραξη και την μη κατάθεση προσφοράς στον επίμαχο διαγωνισμό. Επίσης, η εταιρία υποστηρίζει, τόσο στο Υπόμνημά της όσο και στην ένορκη βεβαίωση του […] του έτους 2016, η οποία επισυνάπτεται ως σχετικό 18 στο Υπόμνημά της ότι δεν συμμετείχε στον επίμαχο διαγωνισμό λόγω κυρίως του υψηλού κόστους ολοκλήρωσης του έργου

[330] Βλ. σχετικά Πρακτικά 4ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 67.

[331] Βλ. σχετικώς Πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 35.

[332] Ο.π., σελ. 7.

[333] Ο.π., σελ. 8-9. Βλ. και ένορκη βεβαίωση του […] αρ. 12.532 της 30ης Δεκεμβρίου 2016 που επισυνάπτεται με το Υπόμνημα της εταιρίας ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ.

και σε συνδυασμό με την μεγάλη διασπορά του έργου σε όλο το Ν. Πέλλας, με την οικονομική κρίση της εποχής αλλά και την αδυναμία έκδοσης εγγυητικών επιστολών καλής εκτέλεσης. Ωστόσο, πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι 3 χρόνια νωρίτερα (2013) από την ένορκη εξέταση του [...] στις 21 Μαρτίου του 2013 που προσκομίζεται ως σχετικό στο Υπόμνημα της ΜΗΧΑΝΙΚΗ προκύπτει ότι ο μόνος λόγος μη συμμετοχής της ΑΞΙΟΝ στο διαγωνισμό ήταν η ρευστή οικονομική κατάσταση της Ελλάδας το έτος 2010. Επομένως, το έτος 2013 ο [...] δεν κάνει καμία αναφορά στον κύριο λόγο μη συμμετοχής της εταιρίας του στον επίμαχο διαγωνισμό που αναφέρεται το έτος 2016. Για την Ε.Α. ο μόνος λόγος που τελικά δεν συμμετείχε στον επίμαχο διαγωνισμό η εταιρία ΑΞΙΟΝ ήταν γιατί συμμετείχε στην περιγραφόμενη σύμπραξη στο πλαίσιο της οποίας συμφωνήθηκε να μην συμμετέχει στο έργο, με αντάλλαγμα την υπογραφή συμφωνητικού εργολαβίας με την «Κ/Ξ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε. - ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.» το 2011 και τις τροποποιήσεις αυτού τα έτη 2011-2012. Ο ισχυρισμός της εταιρίας ότι ανέλαβε την υπεργολαβία γιατί την συνέφερε, και ότι δεν συμμετείχε στον διαγωνισμό γιατί δεν την συνέφερε να αναλάβει αποκλειστικά το 100% του έργου , διότι με την εν λόγω υπεργολαβία είχε κέρδος χωρίς να έχει αναλάβει την ευθύνη εκτέλεσης του συνόλου του έργου[334] δεν πείθει και δεν καταρρίπτει τον ανωτέρω συλλογισμό περί συμμετοχής της ΑΞΙΟΝ σε σύμπραξη.

192 Σχετικά με την εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ στην παρ. 19 της παρούσας αναφέρεται ότι ο [...], πατέρας του [...], είχε την δυνατότητα να ενεργεί ως νόμιμος εκπρόσωπος των εταιριών ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ και «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.» για υπογραφή, υποβολή, κατάθεση προσφοράς και δικαιολογητικών της εταιρείας για συμμετοχή σε διαγωνισμούς πάσης φύσεως. Παρόλο που, όπως αναφέρει ο μοναδικός διαχειριστής, εκπρόσωπος, ταμίας και τεχνικός διευθυντής της εταιρίας ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ ο υιός του [...], την περίοδο του επίμαχου διαγωνισμού βρίσκονταν στην Αθήνα και ειδικότερα στο ξενοδοχείο President[335], ο [...] μπορούσε κάλλιστα να εκπροσωπήσει την εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ στον επίμαχο διαγωνισμό. Ακόμη και αν ήθελε υποτεθεί ότι ο [...] δεν μπορούσε να το κάνει αυτό διότι ήταν μεγάλος σε ηλικία με επαγγελματική δραστηριότητα που δεν του έδινε την δυνατότητα και τις γνώσεις να κάνει κάτι τέτοιο (συνταξιούχος τυροκόμος)[336], αλλά και το γεγονός ότι, κατόπιν διαβεβαίωσης του [...], στην Έδεσσα πήγε με την άρρωστη σύζυγό του και εκ των πραγμάτων δεν μπορούσε να την αφήσει μόνη της[337], από τις τροποποιήσεις των 2 καταστατικών των εταιριών ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ και ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε. τις οποίες προσκομίζει η εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ με τις από 6.6.2016 απαντητικές της επιστολές (αριθμ. πρωτ. 3959 και 3960) προκύπτει ότι ο [...]. μπορούσε να ενεργήσει ως νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρίας ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ για υπογραφή, υποβολή, κατάθεση προσφοράς και δικαιολογητικών της εταιρίας για συμμετοχή στον επίμαχο διαγωνισμό.

193 Με βάση τα όσα προαναφέρθηκαν αποδεικνύεται ότι οι σχέσεις των εταιριών ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ και ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ δεν ήταν απλώς προσωπικές, φιλικές και κοινωνικές σχέσεις, όπως αναφέρουν οι [...] και [...] στα υπομνήματά τους[338], αλλά διατηρούσαν και επαγγελματικές σχέσεις όπως προκύπτει από την δυνατότητα που είχε ο [...]. να ενεργεί ως νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρίας ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ για υπογραφή, υποβολή, κατάθεση προσφοράς και δικαιολογητικών της εταιρίας για συμμετοχή σε διαγωνισμούς πάσης φύσης. Κατά δήλωση του [...] (βλ. σχετικά σελ. 25 - 26 του υπομνήματός του) ο ίδιος, αλλά και ο [...], βρέθηκε στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ την ώρα που αναφέρεται στις αποδείξεις του ξενοδοχείου με σκοπό την διερεύνηση από πλευράς του τα δεδομένα του έργου και την δυνατότητα συνεργασίας με άλλες επιχειρήσεις. Μάλιστα, η δυνατότητα συνεργασίας με άλλες εργοληπτικές επιχειρήσεις για τον σχηματισμό κοινοπρακτικού σχήματος έγινε στις 30.11.2010, το πρωινό της κατάθεσης των προσφορών στον επίμαχο διαγωνισμό (10:00 π.μ.)[339]. Από το αποτέλεσμα της δημοπράτησης του έργου προκύπτει ότι η εταιρία ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ, κατόπιν και της εν λόγω υποτιθέμενης διερεύνησης λίγο πριν την ολοκλήρωσης της δημοπράτησης του επίμαχου έργου, αποφάσισε να μην υποβάλει προσφορά κατόπιν συνεννοήσεως με τις άλλες συμπράττουσες εργοληπτικές επιχειρήσεις στην παρούσα υπόθεση. Στη συνεννόηση αυτή συμμετείχε και η εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, η οποία στην ουσία είχε στείλει 2 νόμιμους εκπροσώπους στον επίμαχο διαγωνισμό. Άλλωστε, κατά δήλωση της εταιρίας ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ η τελευταία θα μπορούσε να κατέβει στον επίμαχο διαγωνισμό με την ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ σε κοινοπραξία[340].

194 Σχετικά με την εταιρία ΛΙΜΕΝΙΚΗ, η οποία είχε εκδώσει εγγυητική συμμετοχής στον επίμαχο διαγωνισμό, προκύπτει ότι, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της, παρόλο που η εταιρία είχε αποφασίσει να μην κατέβει στον διαγωνισμό, έστειλε τον [...] στην Έδεσσα μια ημέρα πριν την κατάθεση προσφορών στον επίμαχο διαγωνισμό με σκοπό να αποκτήσει δήθεν εμπειρίες και ειδικότερα την απόκτηση του market intelligence[341]. Στην ακροαματική αναφέρεται ότι ο [...] πήγε στην Έδεσσα για να μάθει κυρίως τις προσφερόμενες εκπτώσεις[342]. Προς επίρρωση των ισχυρισμών της η εταιρία επισυνάπτει σχετικό στο συμπληρωματικό της υπόμνημα βάσει του οποίου

334 Βλ. σχετικώς Συμπληρωματικό υπόμνημα της εταιρίας ΑΞΙΟΝ, σελ. 4.

335 Βλ. το σχετικό με το υπόμνημα της εταιρίας ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑ και Πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 58.

336 Βλ. σχετικά υπόμνημα της εταιρίας ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑ, σελ. 4.

337 Βλ. σχετικώς Πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 58-59.

338 Βλ. σχετικώς Πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 11ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 76.

339 Ο.π., σελ. 80.

340 Ο.π., σελ. 83.

341 Βλ. σχετικώς Πρακτικά 4ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 52 και συμπληρωματικό υπόμνημα της εταιρίας, σελ. 5.

342 Βλ. σχετικώς Πρακτικά 4ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 12ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 56-57.

προκύπτει ότι η εταιρία πηγαίνει σε διαγωνισμούς που τελικά δεν καταθέτει προσφορές, αλλά κρατάει σημειώσεις σχετικά με τις εταιρίες που τελικά κατεβαίνουν στους διαγωνισμούς και τις προσφερόμενες εκπτώσεις τους. Σημειώνεται εδώ ότι ο […] ήταν την περίοδο του επίμαχου διαγωνισμού αντιπρόεδρος της εταιρίας ΛΙΜΕΝΙΚΗ και είχε δικαίωμα εκπροσώπησής της.

195 Ωστόσο, όπως προκύπτει από το σχετικό του συμπληρωματικού υπομνήματος της ΛΙΜΕΝΙΚΗ, η εταιρία, σε όσους διαγωνισμούς πηγαίνει αλλά δεν καταθέτει προσφορά, αυτό το οποίο κάνει είναι μια απλή καταγραφή των διαγωνιζόμενων με τις αντίστοιχες προσφερόμενες εκπτώσεις. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να γίνει πιστευτό το γεγονός ότι ο […] πήγε στην Έδεσσα και να καταγράψει απλώς τους διαγωνιζόμενους και τις προσφερόμενες εκπτώσεις τους. Επιπροσθέτως, από το σχετικό του συμπληρωματικού υπομνήματος της ΛΙΜΕΝΙΚΗ προκύπτει ότι όλοι οι διαγωνισμοί αφορούν εντός του Ν. Κρήτης και όχι εκτός αυτού, όπως είναι ο επίμαχος διαγωνισμός στην Έδεσσα, γεγονός που μπορεί να δικαιολογήσει την μετάβαση του εκπροσώπου της εταιρίας, κυρίως λόγω μικρής χιλ. απόστασης, χαμηλού κόστους μετάβασης και μη χρήσης πλοίου που απαιτείται για να μεταβεί κάποιος σε περιοχή εκτός Ν. Κρήτης (όπως η πόλη της Έδεσσας).

196 Επιπροσθέτως, στο συμπληρωματικό υπόμνημά της η εταιρία ΛΙΜΕΝΙΚΗ υποστηρίζει ότι η συνάντηση των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ έγινε μεταξύ τοπικών εργολάβων του Ν. Πέλλας για ζητήματα της περιφέρειάς τους. Ωστόσο, όπως έχει αναφερθεί πολλάκις ανωτέρω και σύμφωνα με το συνολικό υλικό του φακέλου της υπόθεσης προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που έλαβαν μέρος στην συνάντηση αυτή δεν ήταν μόνο τοπικές αλλά υπήρχαν και άλλες εταιρίες που δεν ήταν από το Ν. Πέλλας. Άλλωστε, στην εν λόγω συνάντηση συμμετείχαν και άλλοι εκπρόσωποι εταιριών με έδρα εκτός του Ν. Πέλλας, όπως ο […] της εταιρίας ΕΡΓΟΝΕΤ από την Αθήνα, οι […] και […] της εταιρίας ΝΙΟΒΗ από την Λευκάδα, οι […] και […] από την Καβάλα, ο […] από την Λάρισα, ο […] της ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ από την Θεσσαλονίκη.

197 Η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ στο υπόμνημά της (βλ. σελ. 7 αυτού) αναφέρει ότι ο […] έφθασε στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ στις 30.11.2017 και ως εκ τούτου δεν έλαβε μέρος στην συνάντηση των 18:00 μ.μ. με τις άλλες εργοληπτικές εταιρίες. Προς επίρρωση των ισχυρισμών της η εταιρία αναφέρει ότι αυτό προκύπτει και από τις αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ. Ωστόσο, όπως πολλάκις έχει αναφερθεί ανωτέρω ο […] βρισκόταν στην Έδεσσα στις 29.11.2010 και πήρε μέρος όχι μόνο στην συνάντηση των 18:04 μμ, αλλά και στην συνάντηση των 23:00 που πραγματοποιήθηκε μεταξύ του ίδιου, του […] και του […] στο Σταθμό. Επίσης ο ισχυρισμός της εταιρίας (βλ. σελ. 8 του υπομνήματός της) ότι η συνάντηση των 18:00 μ.μ. πραγματοποιήθηκε για συνδικαλιστικούς λόγους μεταξύ τοπικών εργοληπτών του Ν. Πέλλας δεν ισχύει, διότι βάσει του αποδεικτικού υλικού ανωτέρω προκύπτει ότι ο τοπικός σύνδεσμος εργοληπτικών εταιριών του Ν. Πέλλας (ΣΕΔΕ) δεν είχε καμία ανάμειξη στην οργάνωση της συγκεκριμένης συνάντησης των 18:00 μ.μ. ενώ και οι εργοληπτικές εταιρίες που έλαβαν μέρος σε αυτή δεν ήταν μόνο τοπικές. Επιπροσθέτως, η εταιρία αναφέρει ότι ο […] στις 29.11.2010 δεν ήτανε στην Έδεσσα και ως εκ τούτου δεν έλαβε μέρος στις επίμαχες συναντήσεις διότι βρισκόταν στη γενέτειρα του, στα Γιάννενα, για επαγγελματικές και κοινωνικές υποχρεώσεις[343]. Ωστόσο, από τις εγγραφές του […] στο ημερολόγιό του την ίδια ημέρα δεν προκύπτει κάτι τέτοιο. Αντιθέτως προκύπτει ότι στις δύο επίμαχες συναντήσεις στις 29.11.2010 ο […] συμμετείχε. Μάλιστα, αν ήθελε να υποτεθεί ότι ο […] δεν συμμετείχε στις εν λόγω συναντήσεις τότε ο […] θα το είχε καταγράψει αυτό, όπως έκανε στην περίπτωση του […] ο οποίος δεν συμμετείχε στις συναντήσεις λόγω του γεγονότος ότι ήταν στην Θεσσαλονίκη.

198 Στην προσθήκη της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (βλ. σελ. 3 αυτής) αναφέρεται (μεταφέροντας ισχυρισμούς από το υπόμνημα της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ[344]) ότι την κρίσιμη περίοδο του επίμαχου διαγωνισμού οι εταιρίες ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ και ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ είχαν συζητήσεις σχετικά με την εγγυητική επιστολή στο έργο «Ύδρευση - Αποχέτευση - Βιολογικός Καθαρισμός Πόλης Φλώρινας»[345]. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να αναφέρουμε εδώ ότι ο […] στο ημερολόγιό του στις 29.11.2010 δεν αναφέρει κάτι σχετικό με εγγυητική επιστολή ΤΣΜΕΔΕ για το έργο της Φλώρινας όπως με πολύ μεγάλη λεπτομέρεια κάνει σε άλλες περιπτώσεις/ εγγραφές στο ημερολόγιό του. Αντιθέτως, στις επίμαχες εγγραφές του […] που αναφέρεται το όνομα του […] της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ γίνεται λόγος για ζητήματα σχετικά με τον επίμαχο διαγωνισμό της παρούσας, όπως ο «αποζημιωτικός» μηχανισμός ύψους 350.000 ευρώ[346] και ο αριθμός των εργοληπτικών επιχειρήσεων που εκείνη την στιγμή διαφαινόταν ότι δεν θα καταθέσουν προσφορά στον επίμαχο διαγωνισμό.

[343] Βλ. σχετικώς και συμπληρωματικό υπόμνημα της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, σελ. 3.

[344] Βλ. σχετικώς και Πρακτικά 5ης Συνεδρίασης της ΕΑ της 16ης Ιανουαρίου 2017, σελ. 35 και συμπληρωματικό υπόμνημα της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, σελ. 3.

[345] Η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ είναι η τρίτη συμπράττουσα εταιρία η οποία ισχυρίζεται ότι οι συζητήσεις με τον […] δεν είχαν σχέση με τον επίμαχο διαγωνισμό της παρούσας, αλλά με κάποιον άλλον διαγωνισμό ή κάποιο άλλο ζήτημα. Ωστόσο, οι ισχυρισμοί της εν λόγω εταιρίας δεν συνάδουν με τους ισχυρισμούς των εταιριών ΝΙΟΒΗ και ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ. Ειδικότερα, η εταιρία ΝΙΟΒΗ ισχυρίζεται ότι είχε συζητήσεις το έτος 2010 με την εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ για έναν διαγωνισμό που θα προκηρυσσόταν από την ΔΕΥΑ Ιωαννίνων και τελικά προκηρύχτηκε το έτος 2013, ενώ η εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ισχυρίζεται ότι συζητούσε την επίμαχη περίοδο με την εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ για την πώληση ενός φορτηγού από την πρώτη στην δεύτερη εταιρία, η οποία τελικά δεν τελεσφόρησε.

[346] Δεν είναι καθόλου τυχαία η αναφορά του […] κατά την κατάθεσή του ενώπιον της ΕΑ (βλ. σχετικώς και συμπληρωματικό υπόμνημα της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, σελ. 3) ότι ο εν λόγω «αποζημιωτικός» μηχανισμός αφορά εκτιμώμενο κέρδος τρίτου έργου, το οποίο κοστολογούσε την επίμαχη περίοδο. Ωστόσο, η αναφορά για τις 22 εταιρίες που μένουν έξω δεν συνάδει με τον συγκεκριμένο ισχυρισμό του […], ο οποίος γίνεται αποδεκτός από την εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

Επίσης, αναφέρονται τα ονόματα των […] και […] (στην συνάντηση των 18:00 μ.μ.) και […] (στην συνάντηση των 23:00 μ.μ.), τα οποία δεν έχουν κάποια σχέση με το ζήτημα της εγγυητικής επιστολής του ΤΣΜΕΔΕ για το έργο στη Φλώρινα[347]. Οι ισχυρισμοί αυτοί των εταιριών θεωρούνται προσχηματικοί από την Ε.Α.

199 Αναφορικά με τις εταιρίες ΑΙΑΣ, ΨΑΡΑΣ και ΘΑΛΗΣ (πρώην ΙΘΑΚΗ) δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου της παρούσας άμεση ή έμμεση επαφή με τους λοιπούς εμπλεκόμενους πριν το διαγωνισμό ούτε έμμεση προσχώρησή τους στο συνολικό συμπαιγνιακό σχέδιο (υποβολή εικονικών προσφορών κάλυψης, χαμηλότερων του προεπιλεγμένου αναδόχου). Η συμπεριφορά που επέδειξαν μπορεί να εξηγηθεί με βάση τους φυσιολογικούς όρους που ισχύουν στην σχετική αγορά προϊόντος, με αποτέλεσμα να μη στοιχειοθετείται στη βάση των διαθέσιμων στοιχείων η συμμετοχή τους στην υπό εξέταση σύμπραξη.

200 Ειδικότερα, από το ολοκληρωμένο αποδεικτικό υλικό της υπόθεσης προκύπτει ότι οι εταιρίες ΑΙΑΣ και ΨΑΡΡΑΣ ακολούθησαν αυτόνομες επιχειρηματικές συμπεριφορές σε σχέση με τις υπόλοιπες εμπλεκόμενες στην παρούσα υπόθεση. Σε κανένα από τα αποδεικτικά μέσα της εναρμονισμένης πρακτικής που αναφέρονται ανωτέρω (αποδείξεις παροχής υπηρεσιών από το ξενοδοχείο «ΞΕΝΙΑ», χειρόγραφη σημείωση στο ημερολόγιο του ξενοδοχείου «ΞΕΝΙΑ», κατάθεση διευθύντριας ξενοδοχείου «ΞΕΝΙΑ», χειρόγραφες σημειώσεις στο ημερολόγιου του […], καταθέσεις στελεχών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων και κατά την ακροαματική διαδικασία) δεν προκύπτει άμεση ή/και έμμεση επαφή των εν λόγω εταιριών με κάποιον από τις λοιπές εμπλεκόμενες (ανταγωνίστριες τεχνικών εταιριών ή τους εκπροσώπους τους), ώστε να αποδεικνύεται οποιαδήποτε συμμετοχή τους στην εναρμόνιση προσφορών ή/και οικονομικών παραμέτρων.

201 Κατά την διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας αποδείχθηκε ότι καμία από τις εμπλεκόμενες εταιρίες στον επίμαχο διαγωνισμό δεν είχε συνεργαστεί με την εταιρία ΑΙΑΣ, ενώ οι περισσότερες από αυτές δεν γνώριζαν σε κοινωνικό επίπεδο τους εκπροσώπους αυτής. Εξαίρεση αποτελεί η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ όπου ο […] ανέφερε ότι απλώς γνώριζε τον τότε Διευθύνοντα Σύμβουλο της εταιρίας ΑΙΑΣ […][348]. Σε σχέση με τον επίμαχο διαγωνισμό ο […] ανέφερε ότι όταν έλαβε την Εισήγηση του αξιότιμου Εισηγητή στα χέρια του ανακάλυψε ότι συμμετείχε στον εν λόγω διαγωνισμό η εταιρία ΑΙΑΣ[349]. Η αναφορά αυτή του […]επιβεβαιώνει σε μεγάλο βαθμό την θέση των εταιριών ΑΙΑΣ (αλλά και της ΨΑΡΡΑΣ) ότι η Κοινοπραξία τους κατέθεσε τελευταία χρονικώς την προσφορά της στις 30.11.2010[350]. Άλλωστε, αποτελεί πολιτική της εταιρίας ΑΙΑΣ να αναμένει μέχρι την ολοκλήρωση της κατάθεσης των προσφορών προκειμένου να ελέγχει τα δικαιολογητικά των λοιπών υποψηφίων και να υποβάλλει τυχόν ενστάσεις, όπως και έπραξε στον επίμαχο διαγωνισμό ο τότε εκπρόσωπος της εταιρίας […][351].

202 Επίσης, ένα επιπλέον στοιχείο που συνεπικουρεί στην ανυπαρξία άμεσης ή έμμεσης επαφής των εταιριών ΑΙΑΣ και ΨΑΡΡΑΣ με τις λοιπές εμπλεκόμενες εταιρίας στον επίμαχο διαγωνισμό είναι το γεγονός ότι οι εν λόγω εταιρίες έλαβαν τα συμβατικά τεύχη για τον επίμαχο διαγωνισμό την τελευταία στιγμή, ήτοι στις 25.11.2010, ήτοι 5 ημέρες πριν την κατάθεση της προσφοράς τους, ως κοινοπραξία, στον επίμαχο διαγωνισμό. Μάλιστα, οι εν λόγω 2 εταιρίες δεν είναι στον κατάλογο των 39 εργοληπτικών επιχειρήσεων που παρέλαβαν τα συμβατικά τεύχη του διαγωνισμού και αποστέλλει ο […], υπάλληλος της Δ/νσης Τεχν. Υπηρεσιών Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας, προς τον ΣΕΔΕ στις 25.11.2015 και ώρα 13:00 μ.μ., δηλ. ελάχιστες ώρες πριν τη λήξη της προθεσμίας για την παραλαβή τευχών δημοπράτησης από τους υποψηφίους. Έτσι, μέχρι και την τελευταία στιγμή ουδείς γνώριζε για την συμμετοχή των εταιριών ΑΙΑΣ και ΨΑΡΡΑΣ στον επίμαχο διαγωνισμό.

203 Η ΑΙΑΣ έχει συμμετάσχει και σε άλλους διαγωνισμούς αντίστοιχους του υπό εξέταση διαγωνισμού[352]. Η πολιτική της εταιρίας είναι να συμμετέχει σε διαγωνισμούς που βρίσκονται κοντά στην έδρα της εταιρίας. Σε σχέση με την προσφορά της Κ/Ξ ΨΑΡΑΣ - ΑΙΑΣ ΑΤΕ στον επίμαχο διαγωνισμό ([…] μέση έκπτωση) θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι και σε αντίστοιχο διαγωνισμό[353] ως προς την β΄ κατηγορία[354] του επίμαχου διαγωνισμού της παρούσας η εταιρία ΑΙΑΣ πρόσφερε […] έκπτωση σε κοινοπραξία με την ΑΙΟΛΟΣ ΑΤΕ. Η σπουδαιότητα

[347] Από τα υπομνήματα (αρχικό και συμπληρωματικό) της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και την ακροαματική διαδικασία δεν προκύπτει ότι οι εταιρίες ΕΡΓΑΣΙΣ ([…]) και ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ([…]) έχουν κάποια σχέση με το εκκρεμές ζήτημα της εγγυητικής επιστολής του ΤΣΜΕΔΕ στο έργο της Φλώρινας. Σε κάθε περίπτωση αν κάτι τέτοιο συνέβαινε η εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ θα είχε ισχυρό κίνητρο να το συνεισφέρει στην παρούσα υπόθεση, το οποίο και δεν έκανε.

[348] Στο συμπληρωματικό υπόμνημα της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ (σελ. 12-13, υπο. 5 και σχετικό 9) προκύπτει ότι στις 14.7.2016 οι εταιρίες ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ και ΑΙΑΣ υπέγραψαν ιδιωτικό συμφωνητικό αναθέσεως υπεργολαβίας δημόσιου τεχνικού έργου. Ωστόσο, το εν λόγω ιδιωτικό συμφωνητικό αφορά το έτος 2016.

[349] Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 16ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 5η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 74-75.

[350] Βλ. σχετικώς Συμπληρωματικό Υπόμνημα της εταιρίας ΑΙΑΣ, σελ. 12.

[351] Βλ. σχετικώς Συμπληρωματικό Υπόμνημα της εταιρίας ΑΙΑΣ, σελ. 17-18.

[352] Όπως ενδεικτικά το Υποέργο «ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ» συνολικού προϋπολογισμού 3.204.150€ με Φ.Π.Α. (Δήμος Μουζακίου, Μουζάκι Ν. Καρδίτσας), όπου η ΑΙΑΣ κατέθεσε προσφορά […] και Έργο «ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΣΟΦΑΔΩΝ» συνολικού προϋπολογισμού 3.040.066,66€ με Φ.Π.Α (Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Λάρισας (ΔΕΥΑΛ)), όπου η ΑΙΑΣ κατέθεσε προσφορά […]. Βλ. σχετικώς παρ. 103 της παρούσας.

[353] «ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΑΚΑΘΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΑΓΙΟΚΑΜΠΟΥ, ΚΑΤΩ ΣΩΤΗΡΙΤΣΑΣ ΚΑΙ ΒΕΛΙΚΑΑΣ ΤΗΣ ΔΕ ΜΕΛΙΒΟΙΑΣ» προϋπολογισμού 4.750.000€ μαζί με Φ.Π.Α. (Δ/νση Τεχνικών Έργων Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας, Περιφέρεια Θεσσαλίας).

[354] Ήτοι, κατηγορία ΚΑΘΑΡ. & ΕΠΕΞ. ΝΕΡΟΥ & ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ, με προϋπολογισμό 1.312.864,13€. Βλ. σχετικώς και παρ. 3 της παρούσας.

αυτής της προσφοράς για την αξιολόγηση της παρούσας υπόθεσης γίνεται ακόμη πιο σημαντική αν αναλογιστεί κανείς ότι αφορούσε έργο της Περιφέρειας Θεσσαλίας όπου βρίσκεται η έδρα της εταιρίας ΑΙΑΣ[355].

204 Αντίστοιχα, η εταιρία ΨΑΡΡΑΣ είχε συμμετάσχει/αναλάβει/εκτελέσει έργα οδοποιίας κατά την περίοδο 2005 - 2016 προσφέροντας έκπτωση […]. Σε έργα του 2010 που έχει εκτελέσει η εταιρία η προσφερόμενη έκπτωση κυμάνθηκε από […] έως […][356]. Οι κύριοι λόγοι που οδήγησαν την εταιρία ΨΑΡΡΑΣ να καταθέσει χαμηλή προσφορά στον επίμαχο διαγωνισμό της παρούσας υπόθεσης ήταν η απόκτηση εμπειριών σχετικά με τον τρόπο εκτέλεσης έργων ΧΑΔΑ, έλεγχος στοιχείων/δικαιολογητικών ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, διαφήμιση των θυγατρικών της εταιριών και δυνατότητα συνεργασίας στο προσυμβατικό στάδιο με την εταιρία ΑΙΑΣ[357].

205 Το μόνο στοιχείο που διαφοροποιεί την εταιρία ΘΑΛΗΣ (πρώην ΙΘΑΚΗ) από τις εταιρίες ΑΙΑΣ και ΨΑΡΡΑΣ είναι ότι η εν λόγω εταιρία ήταν στον κατάλογο των 39 εργοληπτικών επιχειρήσεων που παρέλαβαν τα συμβατικά τεύχη του διαγωνισμού και αποστέλλει ο […], υπάλληλος της Δ/νσης Τεχν. Υπηρεσιών Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας, προς τον ΣΕΔΕ στις 25.11.2015. Ακόμα και αν ήθελε υποτεθεί ότι ο εν λόγω κατάλογος καθ’ οιονδήποτε τρόπο διέρρευσε σε ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και ως εκ τούτου υφίσταται υπόνοια επαφής/συννενόησης των εταιριών μεταξύ τους, ελλείψει άλλων στοιχείων, το στοιχείο αυτό από μόνο του δεν είναι αρκετό για να θεωρηθεί η εταιρία ΘΑΛΗΣ ως συμπράττουσα εταιρία στην εναρμονισμένη πρακτική.

206 Από το συνολικό υλικό του φακέλου της υπόθεσης δεν προκύπτει κάποιο στοιχείο, εκτός του στοιχείου ότι η εταιρία συμπεριλαμβάνονταν στον κατάλογο των 39 εργοληπτικών επιχειρήσεων (βλ. ανωτέρω), που να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η εταιρία ΘΑΛΗΣ ήταν η τρίτη συμφωνημένη προσφορά για τον επίμαχο διαγωνισμό. Το γεγονός ότι η συγκεκριμένη εταιρία έλαβε συμβατικό τεύχος του διαγωνισμού δεν αποτελεί αμάχητο τεκμήριο υπέρ του αντιθέτου. Απεναντίας, δείχνει το ενδιαφέρον της εταιρίας να συμμετάσχει στον διαγωνισμό, όπως και έπραξε τελικώς. Όπως αναφέρει και ο μάρτυρας της εταιρίας […] «……. εμείς σαν εταιρία παίρναμε τεύχη, δηλαδή είχαμε, γιατί δεν κοιτάμε εμείς, υπάρχουν βάσεις δεδομένων που βγαίνουνε και λένε ποιοι είναι οι διαγωνισμοί και έχουμε έναν άνθρωπο που του έχουμε πει ότι, όπου δεις ΧΑΔΑ, ΧΥΤΑ, βιολογικούς καθαρισμούς, αποχετεύσεις, θα παίρνεις τα τεύχη, τελεία. Είναι μια μηχανική διαδικασία, μια ρουτίνα δηλαδή το να πάρεις τα τεύχη. Δεν είναι κάποια πράξη ιδιάζουσας σημασίας.»[358].

207 Η εταιρία ΘΑΛΗΣ δεν ανήκει επίσης στις 22 εταιρίες που αναφέρονται στις χειρόγραφες σημειώσεις στο ημερολόγιου του […]. Η ΘΑΛΗΣ κατέβηκε στον διαγωνισμό με προσφορά 2,11%, η οποία ήταν κατά λίγο μικρότερη της προσφοράς της αναδόχου εταιρίας που κέρδισε τον διαγωνισμό (2,47%). Σε σχέση με το ύψος της προσφοράς της ΘΑΛΗΣ στον επίμαχο διαγωνισμό η εταιρία δια μέσου των μαρτύρων […][359] και […][360] ανέφερε ότι προήλθε κατόπιν οικονομοτεχνικής μελέτης[361] η οποία έγινε την περίοδο του διαγωνισμού με σκοπό να διερευνηθεί από πλευράς εταιρίας η δυνατότητα συμμετοχής της σε αυτόν. Από τα πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας προκύπτει ότι το χαμηλό ύψος της προσφοράς οφείλεται κυρίως σε προμετρικά λάθη της μελέτης προϋπολογισμού του έργου, στις δυσκολίες του έργου (κλίση εδάφους, αποστάσεις ΧΑΔΑ - έλλειψη δανειοθαλάμων), στον περιορισμένο χρόνο εκτέλεσης του έργου[362]. Προς επίρρωση των ισχυρισμών της εταιρίας σχετικά με την δικαιολογημένη χαμηλή προσφορά της στον υπό εξέταση διαγωνισμό παραθέτει στο Υπόμνημα της (βλ. σχετικά παρ. 158 αυτού) 13 δημόσια έργα, συγκριτικά κατά την άποψη της εταιρίας με τον επίμαχο διαγωνισμό στην παρούσα υπόθεση, όπου η μέγιστη προσφορά έκπτωσης από τις αναδόχους εταιρίες ήταν έως 8%[363].

208 Βάσει των ανωτέρων σχετικών για τις ερευνώμενες εταιρίες ΑΙΑΣ, ΨΑΡΡΑΣ και ΘΑΛΗΣ δεν προκύπτει αντι-ανταγωνιστική συμπεριφορά στο πλαίσιο του επίμαχου διαγωνισμού. Από το αποδεικτικό υλικό της παρούσας υπόθεσης δεν προκύπτει ότι οι εν λόγω εταιρίες ήλθαν σε συνεννόηση ή συμφωνία, ρητή ή σιωπηρή, ούτε συμμετείχαν σε οποιαδήποτε οργανωτική δομή με τους ανταγωνιστές τους/υποψήφιους αναδόχους στον επίμαχο διαγωνισμό, προκειμένου να νοθεύσουν αυτόν μέσω οποιουδήποτε τρόπου συμπεριλαμβανομένης τυχόν χειραγώγησης προσφορών/καθορισμού αναδόχου. Έτσι, ενώ η χαμηλή προσφορά που κατέθεσαν στον διαγωνισμό κρίνεται δικαιολογημένη με βάση τα στοιχεία που προσκόμισαν, τόσο με τα υπομνήματά τους όσο και κατά την ακροαματική διαδικασία διά μέσου της εξέτασης των μαρτύρων τους, από κανένα από τα αποδεικτικά μέσα της εναρμονισμένης πρακτικής που αναφέρονται ανωτέρω[364], είτε αξιολογούμενα μεμονωμένα, είτε στο σύνολό τους, δεν προκύπτει άμεση ή/και έμμεση επαφή των εν λόγω εταιριών με κάποιον εκ των λοιπών εμπλεκομένων (ανταγωνιστριών τεχνικών εταιρειών ή των εκπροσώπων

[355] Όπως αναφέρει η ίδια η εταιρία στο συμπληρωματικό της υπόμνημα, σελ. 13, τον συγκεκριμένο διαγωνισμό τον κέρδισε η Κ/ΞΙΑ ΤΕΔΡΑ ΑΤΕ- ΕΚΤΩΡ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ, με έκπτωση […].

[356] Βλ. σχετικώς παρ. 102 της παρούσας.

[357] Ο.π., σελ. 9-10.

[358] Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 12ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 4η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 27.

[359] Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 12ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 4η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 24, 36.

[360] Βλ. σχετικώς Πρακτικά της 12ης Ιανουαρίου 2017 (Συνεδρίαση 4η της Ολομέλειας της ΕΑ), σελ. 38 επόμ.

[361] Βλ. Σχετικό 2 «Η Οικονομική Μελέτη του Έργου και οι Χάρτες της περιοχής» του Υπομνήματος της εταιρίας. Η ΘΑΛΗΣ σύμφωνα με το σχετικό 13 του Υπομνήματός της απέστειλε και κλιμάκιο μηχανικών στην περιοχή εκτέλεσης του έργου, προκειμένου να προβεί σε αυτοψία του χώρου εκτέλεσης των εργασιών.

[362] Βλ. σχετικώς Συμπληρωματικό Υπόμνημα της εταιρίας ΘΑΛΗΣ, σελ. 3.

[363] Βλ. σχετικώς και Προσθήκη της εταιρίας ΘΑΛΗΣ, σελ. 2-5 και παρ. 100 της παρούσας.

[364] Αποδείξεις παροχής υπηρεσιών από το ξενοδοχείο «ΞΕΝΙΑ», χειρόγραφη σημείωση στο ημερολόγιο του ξενοδοχείου «ΞΕΝΙΑ», κατάθεση διευθύντριας ξενοδοχείου «ΞΕΝΙΑ», χειρόγραφες σημειώσεις στο ημερολόγιου του […], καταθέσεις στελεχών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων και κατά την ακροαματική διαδικασία.

τους), ώστε να συμπράξουνε οποιαδήποτε εναρμόνιση προσφορών ή/και οικονομικών παραμέτρων[365].

209 Από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου προκύπτει περαιτέρω ότι ο ΣΕΔΕ δεν συμμετείχε σε οποιαδήποτε οργανωτική δομή με τις λοιπές εταιρίες που εμπλέκονται στην παρούσα προκειμένου να νοθεύσει τον επίμαχο διαγωνισμό. Από το αποδεικτικό υλικό της παρούσας υπόθεσης, επίσης, προκύπτει ότι η συνάντηση των 18:00 μ.μ. στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ δεν οργανώθηκε από τον ΣΕΔΕ κάτι που επιβεβαιώνεται έμμεσα ή άμεσα και από κάποιους παρευρισκόμενους σε αυτή. Σε κάθε περίπτωση, επιβεβαιώνεται ρητά από τον ίδιο τον Πρόεδρο του ΣΕΔΕ στην ανωμοτί κατάθεση που έδωσε ενώπιων στελεχών της Υπηρεσίας.

210 Συμπερασματικά, από το σύνολο των ερευνώμενων εταιριών της παρούσας η συμμετοχή των εταιριών ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΝΙΟΒΗ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ και ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ στις συναντήσεις και άρα και στην σύμπραξη διαπιστώνεται από τα ανωτέρω αναφερόμενα, σε ορισμένα εκ των οποίων γίνεται ειδική μνεία σε συγκεκριμένες εταιρίες. Ειδικότερα, οι εταιρίες ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ και ΝΙΟΒΗ ονοματίζονται ρητώς στις σημειώσεις του […], ενώ παράλληλα οι εταιρίες ΕΡΓΑΣΙΣ και ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ[366] κατονομάζονται ως συμμετέχουσες στην συνάντηση στην ανωμοτί κατάθεση του […]. Παράλληλα, η ατζέντα του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ και κατά δήλωση της εταιρίας ΕΡΓΑΣΙΣ πιστοποιούν ότι η ΕΡΓΑΣΙΣ πλήρωσε για την αίθουσα όπου διεξήχθη η επίμαχη συνάντηση, γεγονός το οποίο εξάλλου επιβεβαιώνει και ο ίδιος ο […]. Πέραν τούτου όμως, από τις σχετικές αποδείξεις παροχής υπηρεσιών του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ προκύπτει ότι και οι εκπρόσωποι των εταιριών ΝΙΟΒΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, και ΛΙΜΕΝΙΚΗ διέμειναν στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ την 29.11.2010, και προσήλθαν στο ξενοδοχείο και έκαναν check-in όλοι την ίδια ώρα περίπου και συγκεκριμένα λίγο μετά την ώρα έναρξης της συνάντησης εργοληπτών[367].

211 Τα παραπάνω στοιχεία και όσα ανωτέρω αναφέρθηκαν, επιβεβαιώνουν και πιστοποιούν, συνολικώς αξιολογούμενα, ότι στη συνάντηση και συνεπώς και στη σύμπραξη συμμετείχαν οι ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΝΙΟΒΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ και ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ. Ειδικότερα, από τα ανωτέρω διαθέσιμα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης, εκτιμώμενα σε συνδυασμό μεταξύ τους, προκύπτει ότι οι εταιρίες ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, ΝΙΟΒΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ πραγματοποίησαν προ της διεξαγωγής του διαγωνισμού, πολυμερή συνάντηση στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ της Έδεσσας, καθώς και ότι πραγματοποιήθηκαν κι άλλες επιμέρους συναντήσεις και επαφές μεταξύ τους[368], στο πλαίσιο των οποίων κατήρτισαν σχέδιο για τη χειραγώγηση του επίμαχου διαγωνισμού, ήτοι για τον καθορισμό του αναδόχου, καθώς και των προσφερόμενων εκπτώσεων που θα εξασφάλιζαν την ανάδειξή του με όσο το δυνατόν χαμηλότερης έκπτωσης (καθορισμός τιμών). Από το αποδεικτικό υλικό της παρούσας προκύπτει ότι το σχέδιο αυτό περιλάμβανε ανάδοχο την εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, την συμμετοχή δύο τοπικών εργοληπτικών εταιριών, κυρίως λόγω εντοπιότητας και ως εκ τούτου συγκριτικού πλεονεκτήματός τους σε σχέση με τις μη τοπικές εργοληπτικές επιχειρήσεις, στην εκτέλεση μέρους του έργου (ΕΡΓΑΣΙΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ), την κατάθεση της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ προσυμφωνημένης χαμηλότερης προσφοράς στον επίμαχο διαγωνισμό από την προσφορά της εταιρίας που αναδείχτηκε προσωρινός ανάδοχος και τέλος την καταστολή προσφορών από τις υπόλοιπες εργοληπτικές επιχειρήσεις που είχαν δείξει ενδιαφέρον για τον επίμαχο διαγωνισμό και βάσει του αποδεικτικού υλικού της παρούσας αυτές είναι οι ΝΙΟΒΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, και ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ.

XI. ΜΕΙΟΨΗΦΙΕΣ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

212 Το μέλος της Ε.Α. Δανηλάτος μειοψήφησε αναφορικά με την ως άνω διαπιστωθείσα παράβαση της νόθευσης του ανταγωνισμού δια της χειραγώγησης των προσφορών στο πλαίσιο του διαγωνισμού για το έργο «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας». Κατά την κρίση του μειοψηφούντος μέλους, κατά την πάγια εθνική και ενωσιακή νομολογία, η Επιτροπή φέρει το βάρος της απόδειξης της αποδιδόμενης παράβασης, προσκομίζοντας ακριβή και συγκλίνοντα αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίξει την αταλάντευτη πεποίθηση ότι η αποδιδόμενη παράβαση όντως διαπράχθηκε[369]. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για υποθέσεις εναρμονισμένης πρακτικής με μεγάλο αριθμό εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, όπου εξ ορισμού ο συντονισμός είναι δύσκολος (απόφαση ΔΕΚ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C- 89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 και C-125/85 έως C-129/85 A. AhlströmOsakeyhtiö, «Χαρτοπολτός ΙΙ»).

213 Εν προκειμένω, το σύνολο σχεδόν της επιχειρηματολογίας για τη θεμελίωση της αποδιδόμενης νόθευσης του επίμαχου διαγωνισμού βασίζεται σε σειρά από αποσπασματικές ενδείξεις με αποτέλεσμα να μην τεκμηριώνεται επαρκώς η αποδιδόμενη παράβαση. Ειδικότερα:

214 Δίνεται δυσανάλογη αποδεικτική αξία στην ανώ-

[365] Βλ. σχετικώς απόφαση υπ’ αριθμ. 617/2015 της Επιτροπής Ανταγωνισμού, σελ. 117-118 και τις σημειώσεις που παρατίθενται εκεί.

[366] Συγκεκριμένα λέει: «Στη συνάντηση» (εννοείται η συνάντηση στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ της 29.11.2010) «συμμετείχαν μόνο εργολήπτες του νομού Πέλλας. Δεν θυμάμαι ποιες εταιρίες του Νομού, (θυμάμαι την ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, Λατομεία Σωτήρας, […]), συνολικά 10-15 άτομα περίπου».

[367] Όπως αναφέρεται ανωτέρω, από τα σχετικά τιμολόγια προκύπτει ότι ο […] προσήλθε στις 18:36, ο […] στις 18:45, ο […] στις 18:51, ο […] στις 18.49, ο […] στις 18:47.

[368] Βλ. χαρακτηριστικά αναφορά στις χειρόγραφες σημειώσεις στο ημερολόγιο του […] της 11.11.2010 : «15.00 […] […] για Πέλλα-Κω» και της 29.11.2010 : «23.00 Εγώ- […]- […] Σταθμός για φαγ» και της 30.11.2010 «… 09:00 […] → (Νομαρχία Έδεσ[σ]ας) ΝΙΟΒΑ Α.Ε. (4η σ’ όλα)».

[369] Ενδεικτικά, ΓενΔΕΕΤ-406/08 Industries chimiques du fluor (ICF) κατά Επιτροπής,σκ. 67.

νυμη επιστολή-καταγγελία, που απεστάλη στη Επιτροπή στις 15.02.2011, ενώ επί της αρχής θα όφειλε η Επιτροπή να μην στηρίζει τις αποφάσεις της σε τέτοιου είδους ανώνυμες καταγγελίες αγνώστων κινήτρων των συντακτών τους. Επιπλέον και ενώ στην προκείμενη περίπτωση φαίνεται να μην τεκμηριώνεται από τα γεγονότα μέρος του περιεχομένου της καταγγελίας (π.χ. η επιστολή κάνει λόγο για συνάντηση 30 εργοληπτών στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ, για 3 «μιλημένες» προσφορές, για τεράστια περιθώρια κέρδους του έργου), παρόλα αυτά, δίδεται ιδιαίτερη αποδεικτική βαρύτητα και αξιοπιστία στις αναφορές της ανώνυμης επιστολής.

215 Σειρά από στοιχεία ανατρέπουν τις διαπιστώσεις της Εισήγησης με αποτέλεσμα να αφαιρείται από το πραγματικό της υπόθεσης κρίσιμο αποδεικτικό υλικό που θα μπορούσε, υπό προϋποθέσεις, να υποστηρίξει την ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής, αντιστρέφοντας το βάρος απόδειξης για τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις. Πιο συγκεκριμένα, διάφορες κρίσιμες εγγραφές στο ημερολόγιο […] - εγγραφές, οι οποίες αποτελούν μάλλον δείγμα υπερβολικής μεθοδικότητας αλλά και κάποιας ιδιορρυθμίας στον τρόπο καταγραφής, με αποτέλεσμα ούτως ή άλλως να μην μπορούν εύκολα να αξιοποιηθούν αποδεικτικά - για την επίμαχη ημέρα (29.11.2010), διαψεύδονται από τα γεγονότα. Ενδεικτικά, προκύπτει από καταγραφές στο ημερολόγιο του ξενοδοχείου Ξενία ότι οι μη τοπικοί εργολάβοι (και ειδικότερα οι […], […], κ.α.) δεν ήταν στο ξενοδοχείο Ξενία στη συγκέντρωση των τοπικών εργολάβων την παραμονή του διαγωνισμού. Παρά τις διαψεύσεις της βασιμότητας ορισμένων κρίσιμων εγγραφών του ημερολογίου […], η Επιτροπή κρίνει ότι μπορεί να βασιστεί και να θεωρήσει αξιόπιστες άλλες καταγραφές του ημερολογίου […], πράγμα που κατά την άποψη του μειοψηφούντος μέλους είναι νομικά εσφαλμένο. Επίσης, για ορισμένες εταιρίες δεν στοιχειοθετείται η εμπλοκή τους στην αποδιδόμενη νόθευση του διαγωνισμού με τον τρόπο που αυτή καταγράφεται στην Εισήγηση και γίνεται εν τέλει αποδεκτό από την Επιτροπή. Ενδεικτικά, η εταιρία ΑΙΑΣ δεν αναφέρεται καν στο fax της Νομαρχίας με τους παραλήπτες των τευχών δημοπράτησης. Αντιστοίχως, η συμμετοχή της εταιρίας ΜΗΧΑΝΙΚΗ στην αποδιδόμενη παράβαση δεν προκύπτει επαρκώς, καθώς αυτή στηρίζεται κατά βάση στην αναφορά, στο ημερολόγιο Καρκανιά, του ονόματος του εκπροσώπου της εταιρίας […] για συνάντησή του στο ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ με τον […], ενώ από τα στοιχεία του ξενοδοχείου αποδεικνύεται ότι ο […] δεν συμμετείχε στην εν λόγω συνάντηση της 29.11.2010 αλλά έφτασε στο ξενοδοχείο την επόμενη ημέρα. Περαιτέρω, πολλές εταιρίες στις οποίες αποδίδεται παράβαση δεν είχαν καν τα κατάλληλα πτυχία συμμετοχής στον διαγωνισμό (π.χ. […], Τεχνική Καβάλας, κ.α.).

216 Ακόμη, κατά την άποψη του μειοψηφούντος μέλους, δεν ευσταθεί, από οικονομική και επιχειρηματική άποψη, η αιτίαση ότι 15 περίπου εταιρίες - και μάλιστα διαφορετικού ειδικού βάρους και βεληνεκούς (άλλες με σημαντική εμπειρία στο αντικείμενο και σημαντικό κύκλο εργασιών, άλλες με μηδενική εμπειρία στο αντικείμενο του διαγωνισμού και με μικρό κύκλο εργασιών) - θα συμφωνούσαν να μοιραστούν 350.000 ή 370.000 ευρώ (κατά την εγγραφή στο ημερολόγιο […] ή κατά την ανώνυμη καταγγελία αντιστοίχως) - δηλαδή να λάβουν ποσά της τάξεως των περίπου 23.500 ή 24.500 ευρώ και να μη συμμετάσχουν σε διαγωνισμό για ένα έργο προϋπολογισμού περίπου 4 εκ. ευρώ, που κατά την ίδια ανώνυμη καταγγελία - και κατά την ερμηνεία που δίνεται σε εγγραφή στο ημερολόγιο […]- είχε τεράστια περιθώρια κέρδους (50% κατά την καταγγελία και άνω του 40% κατά το ημερολόγιο […]).

217 Η απόφαση της πλειοψηφίας της Επιτροπής δεν λαμβάνει υπόψη κρίσιμα στοιχεία που εγείρουν εύλογες αμφιβολίες ως προς τα αν πράγματι από το αποδεικτικό υλικό μπορεί να υποστηριχθεί ότι έλαβε χώρα εναρμονισμένη πρακτική: ενδεικτικά, όπως προέβαλαν ορισμένες εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, σε πολλά παρόμοια έργα αποδείχτηκε ότι δόθηκαν παρόμοιου επιπέδου χαμηλές εκπτώσεις και αυτά τα έργα κατακυρώθηκαν και εκτελέστηκαν (ενδεικτικά, συμπληρωματικό υπόμνημα ΘΑΛΗΣ, σελ.5). Συνεπώς, η μικρή έκπτωση καθεαυτή δεν αρκεί για να αποδειχθεί η αποδιδόμενη παράβαση, η δε Επιτροπή θα όφειλε, δοθέντων και των αντίθετων ισχυρισμών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων (τεχνικές δυσκολίες έργου, παρόμοιες χαμηλές εκπτώσεις σε άλλα έργα) να είχε διατάξει πραγματογνωμοσύνη, μέσω της οποίας θα μπορούσε να είχε δοθεί τεκμηριωμένη απάντηση στα επιχειρήματα που προβλήθηκαν είτε για χαμηλό προϋπολογισμό (πχ ΘΑΛΗΣ, συμπλ. Υπόμνημα σελ. 6) είτε για τεχνικά προβλήματα του έργου (ως προς τα αναγκαία χωματουργικά έργα, τους όγκους απορριμμάτων, κλπ.). Επίσης, δεν ελήφθη υπόψη το γεγονός ότι έγιναν έλεγχοι της εκτέλεσης του έργου τόσο από την Περιφέρεια όσο και κυρίως από τον ΕΣΠΕΛ. Τέλος, ενώ κατά τη νομολογία για τη θεμελίωση εναρμονισμένης πρακτικής χρειάζεται να αποδειχθεί τουλάχιστον η επαφή/επικοινωνία μεταξύ δύο ή περισσοτέρων επιχειρήσεων (απόφαση ΕΑ 617/15, Χάλυβας), εν προκειμένω δίνεται αδικαιολόγητα βάση για την θεμελίωση της παράβασης απλά και μόνο στο γεγονός ότι στέλεχος μίας επιχείρησης έτυχε να διανυκτερεύσει στο ξενοδοχείο Ξενία την επίμαχη ημέρα (29.11.2010), κάτι που δεν επαρκεί για τη θεμελίωση παράβασης, ιδίως δε για επιχειρήσεις που δεν είχαν καν το κατάλληλο πτυχίο συμμετοχής στον επίμαχο διαγωνισμό.

218 Τέλος, το γεγονός ότι οι εγγραφές στο ημερολόγιο […] «22 έξω» και «350.000 Ευρώ» είναι δυσεξήγητες, δεν σημαίνει ότι αυτές θα πρέπει απαραίτητα να ερμηνευθούν ως αποδεικτικά στοιχεία εναρμονισμένης συμπεριφοράς, ενώ αντίθετα μοιάζει περισσότερο εύλογη η αιτιολογία, που δόθηκε από τον ίδιο τον Καρκανιά για την εγγραφή στο ημερολόγιό του στις 30.11.10 όπου αναφέρεται «ΝΙΟΒΗ 4η σε όλα», σύμφωνα με την οποία αυτή δεν αφορούσε θέση κατάταξης σε διαγωνισμό αλλά ότι όλα τα πτυχία της εταιρίας αυτής ήταν 4ης κατηγορίας.

219 Για τους ανωτέρω λόγους το μειοψηφούν μέλος κρίνει ότι δεν μπορεί να θεμελιωθεί επαρκώς η αποδιδόμενη παράβαση του άρθρου 1 ν. 703/1977 (νυν 1 ν. 3959/2011).

220 Δύο μέλη της Ε.Α., ο Πρόεδρος της Ε.Α. και το μέλος αυτής Μερτικοπούλου υποστηρίζουν ότι για την εταιρία

ΘΑΛΗΣ (πρώην ΙΘΑΚΗ) προκύπτει αντι-ανταγωνιστική συμπεριφορά στο πλαίσιο του επίμαχου διαγωνισμού του Ν. Πέλλας. Δύο μέλη της Επιτροπής, ο Πρόεδρος Δημήτριος Κυριτσάκης και η Βικτωρία Μερτικοπούλου, εξέφρασαν διαφορετική άποψη και δη ότι βάσει των σχετικών στοιχείων τεκμηριώνεται η παράβαση και για την εταιρία ΘΑΛΗΣ.

221 Κατά πάγια νομολογία, τα στοιχεία απόδειξης μίας αντιανταγωνιστικής πρακτικής πρέπει να αξιολογούνται ως σύνολο και όχι μεμονωμένα. Δεν είναι, έτσι, αναγκαίο το κάθε ένα από τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία να ικανοποιεί τις προϋποθέσεις απόδειξης κάθε πτυχής (συστατικού στοιχείου) της παράβασης. Αρκεί ότι όλα τα στοιχεία, συνεκτιμώμενα ως σύνολο, πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις[370]. Περαιτέρω, στις περισσότερες περιπτώσεις, η ύπαρξη θίγουσας τον ανταγωνισμό πρακτικής πρέπει να συναχθεί από έναν ορισμένο αριθμό συμπτώσεων και ενδείξεων οι οποίες, συνολικά θεωρούμενες, μπορούν να αποτελέσουν, ελλείψει άλλης εύλογης εξήγησης, απόδειξη περί παράβασης των κανόνων ανταγωνισμού[371]. Επομένως, η κρίση ως προς τη διάπραξη της παράβασης των κανόνων του ανταγωνισμού προϋποθέτει συνολική εκτίμηση των στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης[372].

222 Κατά τα ανωτέρω, μεταξύ άλλων, η ανώνυμη επιστολή σε σχέση με τη νόθευση του συγκεκριμένου διαγωνισμού (βάσει της οποίας εκκίνησε η αυτεπάγγελτη έρευνα της Υπηρεσίας) αναφέρει ότι αποφασίστηκε, κατόπιν διαβουλεύσεων το έργο να αφεθεί σε κάποιους, δηλαδή να μην γίνει πραγματικός ανταγωνισμός και οι υπόλοιποι να μοιραστούν 370.000,00 €. Επίσης, στην ανώνυμη επιστολή διευκρινίζεται ρητά, σε σχέση με τις προσφορές που υπεβλήθησαν στο διαγωνισμό, ότι την επόμενη ημέρα του διαγωνισμού δόθηκαν μόνο τρεις συμφωνημένες προσφορές, ενώ τεύχη για το διαγωνισμό πήραν πάνω από τριάντα εργολάβοι, οι οποίοι μάλιστα είχαν βγάλει εγγυητικές συμμετοχής, διότι χωρίς αυτές δεν θα παίρνανε μέρος από την μοιρασιά. Τέλος, υπογραμμίζεται, σε αυτή, ότι η έκπτωση που θα προσφερόταν σε περίπτωση αδιάβλητης διαδικασίας θα ήταν μεγαλύτερη του 50% μιας και στον προϋπολογισμό του έργου οι ποσότητες είναι πολύ αυξημένες σε σχέση με τις πραγματικές (πάνω από διπλάσιες)[373]. Εν προκειμένω, υπογραμμίζεται ότι, κατά τα προεκτεθέντα, τα γεγονότα που αποτυπώνονται στην ανώνυμη επιστολή επαληθεύθηκαν από την έρευνα της Υπηρεσίας και τα υπόλοιπα συγκλίνοντα στοιχεία του φακέλου, κατεδείχθη επομένως ότι επρόκειτο περί αξιόπιστης μαρτυρίας[374].

223 Σε αυτό το πλαίσιο, η εταιρία ΘΑΛΗΣ ήταν, κατά τα ανωτέρω, μία από τις 43 εταιρίες που (σύμφωνα με τα στοιχεία από τη Δ/νση Τεχνικών Έργων της ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΠΕΛΛΑΣ[375]) έλαβαν τεύχη για τον

[370] Βλ. απόφαση ΣτΕ 2007/2013, σκ. 17 και ΣτΕ 1939/2013, απόφαση ΕΑ 563/2013 σκ. 92 επ., καθώς και ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΚ C-48/69 ICI κατά Επιτροπής, σκ. 68, ΔΕΚ C-204/00Ρ επ. Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 57, ΠΕΚ Τ-305/94 PVC II, σκ. 768-778, η οποία επικυρώθηκε από το ΔΕΚ (C-238 P/99), ΠΕΚ Τ-67/00 επ. JFE Engineering, σκ. 180, ΠΕΚ Τ-109/02 επ. Bollore κατά Επιτροπής, σκ. 155, ΠΕΚ Τ-303/02, Westfalen Gassen Nederland BV κατά Επιτροπής, σκ. 107, καθώς και ΠΕΚ Τ-54/03 Lafarge κατά Επιτροπής, σκ. 56 και 271.

[371] Βλ. απόφαση ΔΕΚ C-204/00Ρ επ. Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκ. 57, ΔΕΚ C-105/04Ρ FEG κατά Επιτροπής, σκ. 135, ΔΕΚ C-403/04, 405/04Ρ Sumitomo Metal Industries and Nippon Steel κατά Επιτροπής, σκ. 51, καθώς και ΠΕΚ Τ-54/03 Lafarge κατά Επιτροπής, σκ. 452.

[372] Βλ. ΣτΕ 2007/2013, σκ. 17 και ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4-7 και ΕΑ563/2013 (καρτέλ πτηνοτροφίας παρ. 93).

[373] Σε σχέση με τις αναφορές της ανώνυμης επιστολής, επαληθεύθηκε, ειδικότερα, ότι την 30/11/2010 στην Δ/νση Τεχν. Υπηρεσιών Νομ. Αυτ. Πέλλας πραγματοποιήθηκε ο Διαγωνισμός του παραπάνω έργου και ότι την προηγούμενη ημέρα του διαγωνισμού συναντήθηκαν οι εργολάβοι που είχαν πάρει τεύχη για τον ως άνω διαγωνισμό στο ξενοδοχείο «Ξενία» της Έδεσσας για να «μοιράσουν τη δουλειά του έργου» (περίπου τριάντα εργολάβοι από όλη σχεδόν την Ελλάδα). Συγκεκριμένα, κατά τα ανωτέρω, ο αναφερόμενος στην ανώνυμη επιστολή τόπος συνάντησης (ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ) και η ημέρα διεξαγωγής της εν λόγω συνάντησης (29.11.2010 - την προηγουμένη της διεξαγωγής του επίμαχου διαγωνισμού), συμπίπτουν με τα αντίστοιχα αναφερόμενα στις σημειώσεις […], ο δε αριθμός των συμμετεχόντων είναι περίπου ο ίδιος - ο […] κάνει λόγο αρχικά για 22 εταιρίες (το οποίο τροποποιεί μετά το διαγωνισμό σε 18 -19 - βλ. εγγραφή της 1.12.2010, πριν την οριστική κατακύρωση του διαγωνισμού στην ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, όπου επαναλαμβάνει την αναφορά στον αριθμό των εταιριών, οι οποίες θα έμεναν εκτός διαγωνισμού: «9.13 […] →18 ή 19 οι απ’ έξω ……») και η ανώνυμη επιστολή κάνει λόγο για περίπου 30 εταιρίες που συναντήθηκαν για να μοιράσουν τη δουλειά του έργου, ενώ παράλληλα γίνεται και αναφορά στο ίδιο ποσό- ο […] κάνει λόγο για 350.000 και ο ανώνυμος αποστολέας για 370.000 € (στις σημειώσεις […] αναφέρεται ο μηχανισμός «αποζημίωσης» των εταιριών που θα αποσύρονταν από την ουσιαστική διεκδίκηση του διαγωνισμού / διανομή χρηματικού ποσού 350.000 ευρώ για την πλειοψηφία των εταιριών που θα έμεναν «έξω», ήτοι υπάρχει αναφορά που ερμηνεύεται ότι περιλαμβάνει τις εταιρίες που συμφώνησαν είτε να καταστείλουν τις προσφορές τους, είτε να υποβάλλουν εικονικές προσφορές με βάση το συγκεκριμένο αντάλλαγμα). Πέραν τούτου, η συνάντηση μεταξύ των εργοληπτικών εταιριών επιβεβαιώνονται και από τις δηλώσεις της διευθύντριας του ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ, ενώ επαληθεύεται επίσης από το ημερολόγιο που τηρείται στον χώρο υποδοχής του ξενοδοχείου και στο οποίο αναγράφεται στη σελίδα της 29.11.2010.

[374] Υπ’ αριθμ. πρωτ. 964/15.02.2011 ανώνυμη επιστολή. Εν γένει, στην ανώνυμη επιστολή που περιγράφει τη χειραγώγηση του επίμαχου διαγωνισμού καταγράφονται με παρόμοιο και αναλυτικό τρόπο τα όσα διημείφθησαν στην εν λόγω συνάντηση, με συγκεκριμένες πληροφορίες και αρκετή λεπτομέρεια, οι οποίες παρουσιάζουν μικρές μόνο και επουσιώδεις διαφορές από όσα προκύπτουν από τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία. Ιδίως η εν λόγω ανώνυμη επιστολή συγκλίνει με τις σημειώσεις […] σε σημεία που είναι καθοριστικά και επομένως παραπάνω στοιχεία αλληλοενισχύονται και επαληθεύονται. Επισημαίνεται ότι γενικά είναι αποδεκτές, ως αποδεικτικά στοιχεία οι πληροφορίες οι οποίες προέρχονται από ανώνυμη πηγή, εάν το ανώνυμο έγγραφο είναι συγκεκριμένο και επιβεβαιώνει άλλα αξιόπιστα στοιχεία. Ακόμη και όταν υπάρχουν διαφορές μεταξύ τους, εάν εντούτοις συγκλίνουν σε σημεία που είναι καθοριστικά, όπως εν προκειμένω, τότε το έγγραφο το οποίο προέρχεται από ανώνυμη πηγή θεωρείται ότι έχει αποδεικτική αξία καθώς χρησιμοποιείται προκειμένου να αυξήσει την αξιοπιστία των άλλων στοιχείων (βλ. ΠΕΚ Τ-44/00, Mannesmannröhren-Werke AG κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 84-95, ΠΕΚ συνεκδικασθείσες Τ-67/00, Τ-68/00, Τ-71/00 και Τ-78/00, JFE Engineering και λοιποί κατά Επιτροπής, ό.π., σκ. 273. Βλ.και Jonathan Faull and Ali Nikpay, “The EU Law of Competition”, Third Edition , Oxford, 2014, σκ.8.501).

[375] Βλ. την υπ’ αριθμ. 1391/23.02.2016 απαντητική επιστολή της.

εν λόγω διαγωνισμό, και επίσης είναι μία από τις πέντε μόνο εταιρίες, συνολικά, που (είτε μεμονωμένα είτε σε κ/ξία) κατέθεσαν προσφορά[376], και μάλιστα είναι η δεύτερη εταιρία που θα αναλάμβανε το έργο σε περίπτωση που για οποιοδήποτε λόγο κηρυσσόταν έκπτωτη η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΕ[377] (ενώ όλες οι υπόλοιπες, για τους ανωτέρω λόγους, παρότι πήραν τεύχη του διαγωνισμού, δεν κατέθεσαν προσφορά). Συγκεκριμένα, στον διαγωνισμό συμμετείχαν οι τρεις μεμονωμένες εταιρίες και ένα κοινοπρακτικό σχήμα με τα αντίστοιχα ποσοστά έκπτωσης που αναφέρονται ανωτέρω[378].

224 Κατά την άποψη της μειοψηφίας, η προσφορά της ΘΑΛΗΣ (πρώην ΙΘΑΚΗ ΑΤΕ), ήταν πολύ χαμηλή (έκπτωση εργασιών οδοποιίας: 1% και έκπτωση διαχείρισης αποβλήτων 4%), και ανήκει στις προσφορές που, σύμφωνα και με την ανώνυμη επιστολή διευκρινίζεται ότι ήταν συμφωνημένες. Και περαιτέρω, σε σχέση με το χαμηλό ύψος της - συμφωνημένης, κατά την άποψη της μειοψηφίας - προσφοράς της ΘΑΛΗΣ, πέραν της ανώνυμης επιστολής που υπογραμμίζει κατά τα ανωτέρω ότι η έκπτωση που θα προσφερόταν σε περίπτωση αδιάβλητης διαδικασίας θα ήταν μεγαλύτερη του 50% μιας και στον προϋπολογισμό του έργου οι ποσότητες είναι πολύ αυξημένες σε σχέση με τις πραγματικές (πάνω από διπλάσιες), υπενθυμίζεται ότι συγκλίνουν και τα υπόλοιπα στοιχεία και δη: α) το γεγονός ότι η υπ’ αριθμ. 474/2010 εγκριτική απόφαση της 4ης Νομαρχιακής Επιτροπής εκδόθηκε με μειοψηφία καθώς ένα μέλος της Επιτροπής θεώρησε «πολύ μικρό και ασύμφορο το ποσοστό έκπτωσης» και ζήτησε την επαναδημοπράτησή του, αλλά και εκτός αυτού, β) η εγγραφή στο ημερολόγιο του […], στην ημερομηνία 29.11.2010: «[ώρα] 23.00 Εγώ-[…]-[…] Σταθμός για φαγ (ενν. φαγητό]… μεγάλα περιθώρια →ή έκπτωση >40%», από την οποία προκύπτει ότι οι […] (ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ), […] (ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ) και […] (ΕΡΓΑΣΙΣ), οι οποίοι φαίνεται να συναντήθηκαν αργότερα την ίδια ημέρα, συζήτησαν και πάλι για τον επίμαχο διαγωνισμό και για τις προσφερόμενες εκπτώσεις και διαπίστωσαν ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια κέρδους και επαληθεύεται έτσι ότι χωρίς προσυνεννόηση η έκπτωση θα ήταν ανώτερη του 40% (επομένως το παραπάνω συγκλίνει με τα αναφερόμενα στην ανώνυμη επιστολή, όπου γίνεται λόγος για εκπτώσεις πολύ κάτω της προβλεπόμενης που θα άγγιζε το 50% και για «συμφωνημένες προσφορές»)[379]. Επιπλέον αυτού, τα ευρήματα σε σχέση με τη συμμετοχή και της ΘΑΛΗΣ συνάδουν με τα λοιπά αποδεικτικά στοιχεία νόθευσης του διαγωνισμού που προεκτέθηκαν, στο πλαίσιο της οποίας προεπιλεγείς ανάδοχος αναδείχθηκε η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΕ, καθώς ο προκαθορισμός εικονικών προσφορών/ προσφορών κάλυψης διευκολύνει τη διατήρηση των εκπτώσεων στα προσυμφωνημένα επίπεδα και την επικράτηση στο διαγωνισμό του αναδόχου που έχει επιλεγεί εκ των προτέρων[380]. Και περαιτέρω, στο αντίστοιχο έργο «Αποκατάσταση 18 Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας» προϋπολογισμού 1.580.000 € με αναθεώρηση και ΦΠΑ, ο οποίος διενεργήθηκε στις 18.01.2007, συμμετείχαν 13 εταιρίες και κοινοπρακτικά σχήματα με τεκμαρτό ποσοστό έκπτωσης το οποίο κυμαινόταν από 16,60% έως 34,04%[381]. Εξ αυτού προκύπτει ότι παρόμοιο έργο για το Ν. Πέλλας για 18 ΧΑΔΑ, είχε υποπολλαπλάσιο προϋπολογισμό 1,5 περίπου εκατομμυρίου ευρώ (ενώ το υπό εξέταση έργο είχε προϋπολογισμό 4,5 εκατομμυρίων ευρώ, δηλαδή 3 εκατομμύρια επιπλέον προϋπολογισμό), δηλαδή το επίμαχο έργο είχε πολλαπλάσιο προϋπολογισμό για μόνο 1/3 ΧΑΔΑ επιπλέον, και παρόλα αυτά στο έργο για τα 18 ΧΑΔΑ δόθηκαν πολλαπλάσιες - πολύ υψηλότερες εκπτώσεις σε σχέση με τις επίμαχες.

225 Κατά τη μειοψηφία, επομένως, η προσφορά της ΘΑΛΗΣ ήταν σαφώς συμφωνημένη προσφορά κάλυψης.

226 Το συμπέρασμα αυτό υποστηρίζεται και από τα ακόλουθα συγκλίνοντα στοιχεία. Πρώτον, σε αντίθεση με τις εταιρίες ΑΙΑΣ και ΨΑΡΑΣ, η ΘΑΛΗΣ είχε πάρει τα τεύχη για το διαγωνισμό και είχε καταγραφεί στον κατάλογο των 39 εργοληπτικών επιχειρήσεων που παρέλαβαν τα συμβατικά τεύχη του διαγωνισμού και τον οποίο είχε αποστείλει ο υπάλληλος της Δ/νσης Τεχν. Υπηρεσιών Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας […], προς τον ΣΕΔΕ στις 25.11.2015 (ώρα 13:00 μ.μ.), έτσι είχε καταστεί εξ αρχής γνωστή η συμμετοχή της στον επίμαχο διαγωνισμό, διευκολύνοντας τη συνεννόηση. Και μπορεί, στην περίπτωση που το στοιχείο αυτό ήταν μεμονωμένο, να μην επαρκούσε για την απόδειξη της συμμετοχής στην παράβαση, ωστόσο εν προκειμένω καταγράφονται ρητά στην ανώνυμη επιστολή ως προσφορά κάλυψης οι εν λόγω προσφορές, και αντιστοίχως από την έρευνα της Υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου προέκυψε μετά βεβαιότητας ότι η νόθευση του διαγωνισμού υλοποιήθηκε, και επαληθεύθηκε κατά τα ανωτέρω η καταγγελθείσα επαφή τεχνικών εταιριών κατά τη συνάντηση, τουλάχι-

[376] Για τη συμμετοχή στον διαγωνισμό απαιτείτο η κατάθεση εγγυητικής επιστολής ύψους 71.222,43€ και ισχύ τουλάχιστον 7 μηνών, μετά την ημέρα διεξαγωγής του διαγωνισμού. Ο χρόνος ισχύος των προσφορών ήταν 6 μήνες.

[377] Η οποία μάλιστα ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, σύμφωνα με την αναφορά του πληρεξούσιου δικηγόρου της ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ, Ε. Πετρόπουλου (βλ. Πρακτικά 11.1.2017, σ. 33), είχε κέρδος 80.000 € με έκπτωση 2,47%.

[378] Βλ. το από 30.11.2010 υπ’ αριθμ. 1ο πρακτικό της Επιτροπής Διαγωνισμού «Περιβαλλοντική Αποκατάσταση - Ανάπλαση Χ.Α.Δ.Α. Ν. Πέλλας». ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε. Μ.Ε. 1,74% (εκπτώσεις εργασιών οδοποιίας και διαχείρισης αποβλ. 1%, 3%), ΙΘΑΚΗ ΑΤΕ 2,11% (εκπτώσεις εργασιών οδοποιίας και διαχείρισης αποβλ. 1%, 4%), ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΕ - ανάδοχος 2,47% (εκπτώσεις εργασιών οδοποιίας και διαχείρισης αποβλ. 1%, 5%), Κ/Ξ ΨΑΡΑΣ - ΑΙΑΣ ΑΤΕ 1,00% (εκπτώσεις εργασιών οδοποιίας και διαχείρισης αποβλ. 1%, 1%).

[379] Βλ. ανωτέρω και ενότητα ΙΧ. 3 Δημοπρατηθέντα Έργα στην Ελληνική Επικράτεια. Σε σχέση με τα προσκομιζόμενα από τη ΘΑΛΗΣ στοιχεία (παρ. 101), και με την υπόθεση ότι επρόκειτο για απολύτως συγκρίσιμα έργα στα οποία δεν είχε λάβει χώρα νόθευση διαγωνισμού, παρατηρείται ότι στα 9 από τα 13 προσκομιζόμενα έργα, η έκπτωση που είχε προσφέρει η συγκεκριμένη εταιρία ήταν μεγαλύτερη, έως πολλαπλάσια από την έκπτωση που παρείχαν στον επίμαχο διαγωνισμό.

[380] Βλ. και Οδηγό Επιτροπής Ανταγωνισμού για τις Αναθέτουσες Αρχές (2014), σ. 8.

[381] Το εν λόγω έργο τελικά ανατέθηκε στην Κ/ξία ΤΕΧΝΗΜΑ ΑΕΤΕ-Τσίφτογλου Σταύρος με έκπτωση 34,04% και συνολική οικονομική προσφορά 1.042.130€ - με αναθεώρηση και ΦΠΑ.

στον, στο ΞΕΝΙΑ της Έδεσσας. Εξάλλου, όπως αναφέρει ο […], Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρίας ΙΘΑΚΗ την περίοδο του διαγωνισμού, ήταν αντίπαλοι σε πάρα πολλά έργα με τον […][382], και γνωρίζει επίσης, εκτός από τον […], και τον […] και εκπροσώπους των άλλων επιχειρήσεων[383]. Περαιτέρω, μετέπειτα, το αποτέλεσμα αυτής της συνάντησης αποτυπώθηκε στη συμπεριφορά των εν λόγω επιχειρήσεων στο διαγωνισμό σύμφωνα με τα όσα είχαν συμφωνηθεί (οι εν λόγω επιχειρήσεις, και, κατά την άποψη της μειοψηφίας, η ΘΑΛΗΣ με τη συμφωνημένη - χαμηλή προσφορά κάλυψης, καθόρισαν τη συμπεριφορά τους στην αγορά σύμφωνα με τα όσα είχαν συμφωνηθεί στην επίμαχη συνάντηση και τήρησαν τα συμφωνηθέντα), πληρούνται συνεπώς τόσο το αντικειμενικό όσο και το υποκειμενικό στοιχείο της εναρμόνισης[384]. Και επιπλέον αυτών, ο […] λαμβάνει, κατά τα ανωτέρω, ενημέρωση για τον έλεγχο της Ε.Α τόσο την 1.3.2011 όσο και την 6.4.2011 (δηλαδή αμέσως μετά τον επιτόπιο έλεγχο της Υπηρεσίας στην εταιρία ΘΑΛΗΣ[385]), γεγονός που ενισχύει τα στοιχεία επαφής των επιχειρήσεων αυτών[386]. Τέλος, η ΘΑΛΗΣ δεν εισέφερε πειστικά και αξιόπιστα στοιχεία ικανά να αντικρούσουν τη συμμετοχή της στη συνάντηση, στο ξενοδοχείο, των περίπου τριάντα εργολάβων από όλη σχεδόν την Ελλάδα, κατά τη μαρτυρία της ανώνυμης επιστολής και αντίστοιχης εγγραφής στο ημερολόγιο […][387]. Ειδικότερα, τα μέρη προσκόμισαν μεν την οικονομοτεχνική μελέτη κόστους (βλ. υπόμνημα ΘΑΛΗΣ), ωστόσο, αφενός δεν προκύπτει η ημερομηνία της και αν έγινε πριν ή μετά το διαγωνισμό, ενώ επίσης ενόψει όλων των συγκλινόντων αποδεικτικών στοιχείων της υπόθεσης, η μελέτη αυτή δεν αρκεί για να αποκρούσει τη συμμετοχή της εν λόγω εταιρίας στην παράβαση.

227 Με βάση τα ανωτέρω, η εταιρία ΘΑΛΗΣ, μαζί με τις υπόλοιπες επιχειρήσεις κατά τα αναφερόμενα στην παρούσα απόφαση, συμμετείχε σε νόθευση του διαγωνισμού για την ανάθεση του έργου «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ (Χ.Α.Δ.Α) ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ», κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 (νυν άρθρο 1 παρ. 1 ν. 3959/2011). Προέβη επομένως σε παράνομη οριζόντια σύμπραξη από κοινού με τις υπόλοιπες στην παρούσα αναφερόμενες επιχειρήσεις, με αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού (εδώ: καθορισμός τιμών / προκαθορισμός του ύψους των εκπτώσεων για τη συμμετοχή στο διαγωνισμό δημοπράτησης[388]), με προεπιλογή αναδόχου στον ως άνω διαγωνισμό, κατά τα αναλυτικώς αναφερόμενα στην απόφαση.

228 Συνεπώς, κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, στοιχειοθετείται επαρκώς η συμμετοχή της ΘΑΛΗΣ στην κατά τα ανωτέρω παράβαση.

XII. ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΞΑΙΡΕΣΗΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΠΑΡ. 3 ν. 3959/2011

229 Στην υπό κρίση υπόθεση δεν νοείται ατομική εξαίρεση βάσει του άρθρου 1 παρ. 3 ν. 703/1977. Και τούτο, για τους ακόλουθους ιδίως λόγους:

230 Η εφαρμογή της ατομικής εξαίρεσης, του άρθρου 1 παρ. 3 του του ν. 703/1977 υπόκειται σε τέσσερις προϋποθέσεις, δύο θετικές και δύο αρνητικές:

(α) η συμφωνία πρέπει να συμβάλλει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής - οικονομικής προόδου,

(β) πρέπει να εξασφαλίζει δίκαιο τμήμα στους καταναλωτές από το όφελος που προκύπτει,

(γ) οι περιορισμοί πρέπει να είναι απαραίτητοι για την επίτευξη των στόχων αυτών, και

(δ) η συμφωνία δεν πρέπει να παρέχει στα μέρη τη δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού.

231 Οι τέσσερις ως άνω προϋποθέσεις είναι σωρευτικές, δηλαδή, πρέπει να πληρούνται όλες για να έχει εφαρμογή η ατομική απαλλαγή βάσει του άρθρου 1 παρ. 3 του του ν. 703/1977[389].

[382] Η εταιρία ΘΑΛΗΣ - οι μάρτυρές της […] και […] δεν ανέφεραν, παρότι ερωτήθηκαν, ποιο μέλος ΔΣ είχε πάει να καταθέσει την προσφορά στον επίμαχο διαγωνισμό (ibid. σ. 40 επ.).

[383] Ibid. σ. 31 επ.

[384] Σημειώνεται ότι δεν απαιτείται να έχει αποδειχθεί η συμμετοχή κάθε εμπλεκόμενης επιχείρησης στις αντιανταγωνιστικές συναντήσεις, αν αυτή προκύπτει εκ των υπολοίπων στοιχείων του φακέλου, όπως εν προκειμένω που η επαφή της ΘΑΛΗΣ με τους λοιπούς εμπλεκόμενους πριν το διαγωνισμό και η προσχώρησή της στο συνολικό συμπαιγνιακό σχέδιο προκύπτει από τα υπόλοιπα στοιχεία.

[385] Όπως προεκτέθηκε, για τους σκοπούς διερεύνησης της εν λόγω υπόθεσης, η ΓΔΑ πραγματοποίησε, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, επιτόπιους ελέγχους, στην ΙΘΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (νυν ΘΑΛΗΣ), ένα μήνα περίπου αργότερα από τον έλεγχο που είχε διενεργήσει, την 01.03.2011 στην εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, στο Ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ και στον Σύνδεσμο Εργοληπτών Δημοσίων Έργων Ν. Πέλλας, και την 02.03.2011 στην εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ.

[386] Επικουρικά, η προσχώρηση της ΘΑΛΗΣ στο συνολικό συμπαιγνιακό σχέδιο προκύπτει εμμέσως, και η ΘΑΛΗΣ δεν εισέφερε επαρκείς, εύλογες και ικανοποιητικές εναλλακτικές εξηγήσεις σε σχέση με την επαφή τους με τους λοιπούς εμπλεκόμενους πριν το διαγωνισμό και από το αντικειμενικό στοιχείο της ευθυγράμμισης και του παραλληλισμού της συμπεριφοράς τους προς το σχέδιο αυτό κατά τη διεξαγωγή του διαγωνισμού (υποβολή εικονικών προσφορών κάλυψης, χαμηλότερων του προεπιλεγμένου αναδόχου). Η συμπεριφορά που επέδειξαν, και δη η προσφορά ιδιαίτερα χαμηλών εκπτώσεων, δεν μπορεί να εξηγηθεί με βάση τους φυσιολογικούς όρους και τα επίπεδα των εκπτώσεων που ισχύουν στην σχετική αγορά προϊόντος (βλ. ΔΕΚ C -48/69, ICI κατά Επιτροπής, Συλλ. 1972, σελ. 103, σκ. 66-67 και υπ’ αριθμ. 327/V/2007 απόφαση της Ε.Α., παρ. 64 (Υπόθεση «ΙΑΤΑ»), με τα τελευταία να είναι κατά πολύ υψηλότερα (Βλ. ανωτέρω στοιχεία και Ενότητα «Δημοπρατηθέντα έργα στην ελληνική επικράτεια» στα πραγματικά περιστατικά), με αποτέλεσμα η συμμετοχή τους στην εναρμονισμένη πρακτική να αποτελεί τη μόνη βάσιμη εξήγηση για τη συμπεριφορά αυτή (βλ. απόφαση 2094/2007 του Διοικ. Εφ. Αθ., παρ. 6 (αφορά την υπ’ αριθμ. 263/V/2004 απόφαση της Ε.Α. «Βενζινοπώλες Άρτας») και ΔΕΚ 89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 και C-125/85 έως C-129/85 A. Ahlström Osakeyhtiö κ.α. (Woodpulp II) Συλλ. 1993, σελ. I-1307, σκ. 71).

[387] Βλ. Πρακτικά 12.1.2017, σ. 15.

[388] Υποβολή της χαμηλότερης δυνατής έκπτωσης εκ μέρους των συμμετεχουσών στον διαγωνισμό εταιριών και διαμόρφωση και διατήρηση της τιμής για την εκτέλεση του έργου σε επίπεδο υψηλότερο αυτού που θα επικρατούσε ελλείψει της σύμπραξης.

[389] βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 (νυν 101) παρ. 3 της Συνθήκης, ΕΕ C 101 της 27.4.2004, σελ 97,

232 Επισημαίνεται ότι, εφόσον διαπιστωθεί ο αντι-ανταγωνιστικός χαρακτήρας της συμφωνίας υπό την έννοια του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 οι συμπράττουσες επιχειρήσεις φέρουν το βάρος απόδειξης ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 1 παρ. 3 του ν. 703/1977[390]. Συνεπώς, κάθε επιχείρηση που επικαλείται το εν λόγω άρθρο, βαρύνεται να αποδείξει, κατά τρόπο ειδικό και συγκεκριμένο, ότι η επίδικη περίπτωση ικανοποιεί κάποια από τις εξαιρετικές προϋποθέσεις ατομικής απαλλαγής της παρ. 3 του άρθρου 1 ν. 703/1977[391]. Κατά τη σχετική αξιολόγηση, λαμβάνονται υπόψη μόνο τα αντικειμενικά πλεονεκτήματα, πράγμα που σημαίνει ότι η τυχόν επικαλούμενη βελτίωση της αποτελεσματικότητας δεν εκτιμάται με βάση την υποκειμενική άποψη των μερών.

233 Το άρθρο 1 παρ. 3 ν. 703/1977 δεν αποκλείει a priori ορισμένα είδη συμφωνιών από το πεδίο εφαρμογής του. Ωστόσο, κατά πάγια νομολογία και πρακτική, οι σοβαροί περιορισμοί του ανταγωνισμού - όπως ο άμεσος ή έμμεσος καθορισμός τιμών ή/και η κατανομή αγορών / πελατείας/ η νόθευση των διαγωνισμών δια χειραγώγησης των προσφορών -δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πληρούν τις προϋποθέσεις εξαίρεσης από τις απαγορευτικές διατάξεις του άρθρου 1 ν. 703/1977. Ειδικότερα, οι συμφωνίες αυτές κατά κανόνα δεν πληρούν (τουλάχιστον) τις δύο πρώτες προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου. Δεν δημιουργούν, δηλαδή, αντικειμενικά οικονομικά πλεονεκτήματα, ούτε και προσπορίζουν οφέλη στους καταναλωτές. Επιπλέον, αυτά τα είδη συμφωνιών δεν πληρούν κατά κανόνα το κριτήριο του απαραίτητου χαρακτήρα, βάσει της τρίτης προϋπόθεσης της παραγράφου 3. Τέλος, ούτε και η τέταρτη προϋπόθεση της εξαίρεσης πληρούται, εάν η συμφωνία καταργεί τον ανταγωνισμό σε μία από τις σημαντικότερες εκφράσεις του, και ιδίως σε περίπτωση κατάργησης του ανταγωνισμού όσον αφορά τις τιμές[392].

234 Για τους ως άνω λόγους, και δεδομένου ότι το ουσιαστικό αντικείμενο της υπό κρίση σύμπραξης αφορά σε σοβαρούς περιορισμούς του ανταγωνισμού κατά τα προεκτεθέντα δεν πληρούνται εν προκειμένω οι προϋποθέσεις ατομικής εξαίρεσης βάσει της παραγράφου 3 των άρθρου 1 ν. 703/1977.

παρ. 42, όπου και παραπομπές σε πάγια ενωσιακή νομολογία. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές εφαρμόζονται αναλογικώς εν προκειμένω. Βλ. και απόφαση 4702/98 ΣτΕ, σύμφωνα με την οποία ο εφαρμόστηκε (εμμέσως) από την ΕΑ ο Κοινοτικός Κανονισμός 1984/83 σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85 παρ. 3 της συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας (ο οποίος προϋπέθετε παράβαση του άρθρου 81 παρ. 1), παρά το γεγονός ότι δεν διαπίστωσε η ΕΑ παράβαση του άρθρου 81 παρ. 1, αλλά μόνο του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977.

[390] Βλ. άρθρο 2 του Κανονισμού (ΕΚ) 1/2003. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 4 ν. 3959/2011, κατά τη διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού, για την εφαρμογή των άρθρων 1 και 2 καθένας φέρει το βάρος απόδειξης των ισχυρισμών του. Βλ. επίσης Βλ. ΣτΕ 2007/2013, σκ. 17.

[391] Βλ. ΣτΕ 2007/2013, σκ. 17 και ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4, καθώς και ενδεικτικά ΔΕφΑθ 559/2010, σκ. 18, ΔΕφΑθ 2891/2009, σκ. 19, και ΔΕφΑθ 1682/2009, σκ. 28 (και στην πάγια ενωσιακή νομολογία που παραπέμπουν).

[392] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 (νυν 101) παράγραφος 3 της συνθήκης, ό.π., παρ. 110.

XIII. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΚΥΡΩΣΕΩΝ - ΠΡΟΣΤΙΜΩΝ

XIII.1 Γενικό πλαίσιο

235 Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 του ν. 703/1977, όπως ίσχυε, καθώς και με το άρθρο 25 παρ. 1 του ν. 3959/2011 εάν η Επιτροπή Ανταγωνισμού μετά από σχετική έρευνα που διεξάγεται διαπιστώσει παράβαση των άρθρων 1 του ν. 703/1977 ή των άρθρων 1 και 2 του ν. 3959/2011 μπορεί, με απόφασή της, να επιβάλει πρόστιμο στις επιχειρήσεις ή στις ενώσεις επιχειρήσεων που υπέπεσαν στην παράβαση. Περαιτέρω, με βάση το άρθρο 25 παρ. 2 στοιχ. α΄ του ν. 3959/2011, για τον καθορισμό του προστίμου λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων η σοβαρότητα και διάρκεια της παράβασης, η γεωγραφική έκταση της παράβασης, η διάρκεια και το είδος της συμμετοχής στην παράβαση της συγκεκριμένης επιχείρησης καθώς και το οικονομικό όφελος που αποκόμισε, ενώ το τελικό επιβαλλόμενο πρόστιμο μπορεί να φθάσει μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού κύκλου εργασιών της επιχείρησης της χρήσης κατά την οποία έπαυσε η παράβαση ή, αν αυτή συνεχίζεται μέχρι την έκδοση της απόφασης, της προηγούμενης της έκδοσης της απόφασης χρήσης[393], ενώ σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 του ν. 703/1977, όπως ίσχυε, το ανώτατο όριο του προστίμου ανέρχονταν στο 15% των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης κατά την τρέχουσα ή την προηγούμενη της παράβασης χρήσης. Βάσει των ανωτέρω, αναφορικά με το ύψος του επιβλητέου προστίμου στην υπό κρίση υπόθεση, επισημαίνεται ότι το άρθρο 25 παρ. 2 στοιχ. α΄ του ν. 3959/2011 είναι ευνοϊκότερο για τις παραβαίνουσες επιχειρήσεις αναφορικά με τις κυρώσεις της ίδιας παράβασης, ως προς το ότι περιορίζει το ανώτατο όριο στο 10% του συνολικού κύκλου εργασιών κάθε επιχείρησης που υπέπεσε στη διαπιστωθείσα παράβαση και όχι το 15%, όπως προέβλεπε το άρθρο 9 παρ. 2 του ν. 703/1977. Ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη διάταξη κρίνεται εφαρμοστέα εν προκειμένω ως ευνοϊκότερη και για τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, των οποίων η συμμετοχή στην υπό κρίση παράβαση έληξε προ της ενάρξεως ισχύος του ν. 3959/2011[394].

[393] Βλ. σχετικά και απόφαση ΣτΕ 2007/2013, σκ. 28 (όπου και παραπομπές σε αντίστοιχη ενωσιακή νομολογία): το μέγιστο του επιβαλλόμενου προστίμου, το οποίο σκοπεί όχι μόνο να κολάσει τις παράνομες πράξεις των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, αλλά και να αποτρέψει τόσο τις εν λόγω επιχειρήσεις, όσο και άλλους επιχειρηματίες, από τη μελλοντική παράβαση των κανόνων του δικαίου του ανταγωνισμού, ορίζεται με βάση τα συνολικά ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης. Ο συνολικός αυτός κύκλος εργασιών αποτελεί ένδειξη, έστω κατά προσέγγιση και ατελή, του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της επιχείρησης, στοιχείων που νομίμως λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παράβασης. Επιπλέον, τα εν λόγω στοιχεία σχετίζονται με την ανάγκη διασφάλισης της αποτελεσματικότητας και της επαρκούς αποτρεπτικότητας του προστίμου, η οποία λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό του ύψους αυτού.

[394] Ο ν. 3959/2011 τέθηκε σε ισχύ την 20.4.2011. Βάσει των αρχών που διέπουν τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου καθώς και βάσει των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις ουσιαστικού δικαίου οι οποίες ίσχυαν κατά τον χρόνο επελεύσεως των γεγονότων που συνιστούν την παράβαση, ανεξαρτήτως του

236 Η Ε.Α. λαμβάνει υπόψη της επίσης α) την Ανακοίνωσή της από 12.05.2006 - Κατευθυντήριες Γραμμές για τον υπολογισμό προστίμων (εφεξής και «Ανακοίνωση») καθώς και β) την Ανακοίνωσή της από 17.07.2009 αναφορικά με το εύρος των ακαθαρίστων εσόδων που χρησιμοποιούνται ως βάση για τον υπολογισμό του προστίμου.

237 Σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Ε.Α. της 12.05.2006 αναφορικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό προστίμων, η Επιτροπή καθορίζει το βασικό ποσό του προστίμου για κάθε επιχείρηση σε συνάρτηση με τα προβλεπόμενα κάθε φορά στο νόμο κριτήρια. Εν συνεχεία, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, προσαυξάνει ή μειώνει το βασικό ποσό, ανάλογα με το εάν συντρέχουν αντίστοιχα επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις[395]. Ειδικότερα, το βασικό ποσό του προστίμου προκύπτει ως εξής:

α) ορίζεται ποσοστό ύψους μέχρι 30% επί των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης από προϊόντα ή υπηρεσίες που αφορούν στην παράβαση με κριτήριο τη σοβαρότητα αυτής, και

β) το ποσό αυτό υπολογίζεται επί των ετήσιων ως άνω εσόδων για κάθε έτος της παράβασης αθροιστικά[396].

238 Η Επιτροπή δύναται να αποκλίνει από τη γενική μέθοδο υπολογισμού του προστίμου που προβλέπεται στη σχετική Ανακοίνωση της 12.05.2006, όταν οι ιδιαιτερότητες ορισμένης υπόθεσης το υπαγορεύουν[397]. Συναφώς, είναι επιτρεπτός ο κατ’ αυτοδέσμευση της διοίκησης προσδιορισμός από αυτήν των κριτηρίων που σκοπεύει να εφαρμόσει στο πλαίσιο άσκησης της διακριτικής της εξουσίας. Στην Επιτροπή εναπόκειται να ακολουθήσει τη μέθοδο υπολογισμού του ύψους του προστίμου, με την οποία αυτοδεσμεύτηκε, ενώ επιτρέπεται η απόκλιση από τα ούτως τεθέντα κριτήρια, λόγω συντρεχουσών ιδιαίτερων περιστάσεων σε συγκεκριμένη περίπτωση (είτε προς αυστηρότερη κατεύθυνση, είτε προς ηπιότερη κατεύθυνση) - απόκλιση, ωστόσο, που θα πρέπει να δικαιολογείται ειδικώς[398].

239 Κατά την άσκηση της ανωτέρω αρμοδιότητάς της, η Ε.Α. έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια (εντός του κατά το νόμο ανώτατου ορίου) για τη συγκεκριμενοποίηση του εκάστοτε επιβληθησομένου προστίμου, προκειμένου να διασφαλίζεται με επάρκεια το επιδιωκόμενο αποτρεπτικό αποτέλεσμα, εν ανάγκη κινούμενη και αυστηρότερα της προηγούμενης τυχόν πρακτικής της[399]. Πράγματι, η αποτελεσματική εφαρμογή των ενωσιακών κανόνων ανταγωνισμού προϋποθέτει ότι η εκάστοτε αρχή ανταγωνισμού μπορεί οποτεδήποτε να προσαρμόζει το ύψος των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής αυτής[400]. Επιπλέον, δεν υφίσταται παράβαση της αρχής της νόμιμης εμπιστοσύνης και της μη αναδρομικότητας, είτε (α) όταν η αρχή ανταγωνισμού μέσω κατευθυντήριων γραμμών αποφασίζει να κινηθεί σε αυστηρότερο σε σχέση με το παρελθόν τρόπο, είτε (β) όταν πράττει τούτο επί ατομικής βάσης (σε σύγκριση δε ατομικά προς άλλες περιπτώσεις). Οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται

χρόνου κατά τον οποίο εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις και επιβάλλονται οι σχετικές κυρώσεις. Οι διαδικαστικοί όμως κανόνες έχουν κατά κανόνα εφαρμογή κατά τον χρόνο έναρξης της ισχύος τους, η έκδοση δε μιας πράξης από τη Διοίκηση ερείδεται στη νομική εκείνη βάση που είναι εν ισχύ κατά το χρόνο έκδοσης της πράξης. Η γενική αρχή ότι οι επιβαλλόμενες κυρώσεις πρέπει να αντιστοιχούν σε εκείνες που είχαν καθοριστεί κατά το χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως (βλ. αποφάσεις ΠΕΚ της 20.3.2002, υποθ.Τ-23/99, LR AF 1998 A/S κ. Επιτροπής, Συλλογή ΙΙ-1705 σκ. 219-221, της 27.9.2006, υποθ. Τ-329/01, Archer Daniels Midland κ. Επιτροπής, Συλλογή ΙΙ-3255, σκ. 38, αποφάσεις ΔΕΚ της 18.5.2006, υποθ. C-397/03 P, Archer Daniels Midland κ. Επιτροπής, Συλλογή Ι-4429 σκ.18-19, της 28.6.2005, υποθ. C-189/02 επ., Dansk Rorindustri κλπ. κ. Επιτροπής, Συλλογή Ι-5425, σκ. 202-209), κάμπτεται όταν η νεότερη διάταξη περιέχει ευνοϊκότερες ρυθμίσεις (βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση της 17.09.2009, Scoppola κατά Ιταλίας, σκέψη 109, ΕφαρμΔημΔικ 2010, τ. 1, σελ. 179, που έκρινε ότι συνιστά παραβίαση του άρθρου 7 της ΕΣΔΑ η μη εφαρμογή μεταγενέστερης ευνοϊκότερης διάταξης, με αναφορά, μεταξύ άλλων, και στο Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του ΟΗΕ (άρθ. 15), στην Αμερικανική Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (άρθ. 9), στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (άρθ. 49) και στη νομολογία του ΔΕΚ, υποθ. C-387/02, 391/02 και 403/02, απόφαση της 3.5.2005, Berlusconi κ.α., σκ. 66-69). Στις περιπτώσεις αυτές, επομένως, οι νέες αυτές (ευνοϊκότερες) διατάξεις ισχύουν και για τις προ της ισχύος τους παραβάσεις (βλ. ΣτΕ 2233/2009, σκ. 5 και νομολογία στην οποία παραπέμπει, ιδίως ΣτΕ 886/2000, σκ. 5, αλλά και ΔΕφΑθ 292/2009, σκ. 6, καθώς και Ε.Α. 530/2011, σκ. 54 και νομολογία στην οποία παραπέμπει).

[395] Βλ. ιδίως παρ. 5-6 προαναφερόμενης Ανακοίνωσης.

[396] Βλ. ιδίως παρ. 8 προαναφερόμενης Ανακοίνωσης. Βλ. και Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ’ εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 σημείο α) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 (εφεξής «Κατευθυντήριες για τα πρόστιμα»), ΕΕ C 210 της 1.9.2006 σελ. 2, παρ. 6, 13-15. Παρομοίως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρησιμοποιεί ως βάση υπολογισμού την αξία των πωλήσεων των προϊόντων ή υπηρεσιών που πραγματοποιήθηκαν από την επιχείρηση, με τις οποίες η παράβαση σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα. Ο συνδυασμός της αξίας των πωλήσεων με τις οποίες σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα η παράβαση, καθώς και της διάρκειας της παράβασης, θεωρείται ως κατάλληλη βάση υπολογισμού για να προσδιοριστεί η οικονομική σημασία της παράβασης, καθώς και το σχετικό βάρος της συμμετοχής κάθε επιχείρησης σε αυτήν.

[397] Βλ. ιδίως παρ. 21 προαναφερόμενης Ανακοίνωσης.

[398] Βλ. ενδεικτικά ΔΕφΑθ 2265/2010 σκ. 46, ΔΕφΑθ 559/2010 σκ. 26 και ΔΕφΑθ 2891/2009 σκ. 29, όπου και σχετικές παραπομπές σε ενωσιακή νομολογία. Γενικά όσον αφορά στο κριτήριο του συνολικού κύκλου εργασιών μιας επιχείρησης ως βάσης για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου: βλ. επίσης απόφαση ΣτΕ 2007/2013, σκ. 28.

[399] Βλ. ιδίως παρ. 4 προαναφερόμενης Ανακοίνωσης: λαμβάνεται υπόψη ότι γενικά το πρόστιμο θα πρέπει να έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα. Θα πρέπει με άλλα λόγια να λειτουργεί παραδειγματικά έναντι των επιχειρήσεων ή των φυσικών εκείνων προσώπων που μελλοντικά θα επιχειρήσουν να υιοθετήσουν παρόμοια συμπεριφορά. Βλ. επίσης ενδεικτικά ΔΕφΑθ 559/2010 σκ. 26, όπου και σχετικές παραπομπές σε πάγια ενωσιακή νομολογία - ειδικότερα απόφαση ΔΕΚ C-189/02P, C-202/02P, C-205/08P έως C-208/02P, Dansk Rorindustri κ.αλ., ό.π. σκ. 202, 216-219, 222-224 και 227-231. Σχετικά με τον αναγκαία αποτρεπτικό, αλλά και κατασταλτικό, χαρακτήρα των προστίμων, βλ. απόφαση ΣτΕ 2007/2013, σκ. 28, καθώς και απόφαση ΠΕΚ Τ-329/01 Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής,όπ., σκ. 141.

[400] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΠΕΚ Τ-224/00 Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, Συλλ. 2003 ΙΙ-02597 σκ. 56 (όπου και παραπομπές σε πάγια ενωσιακή νομολογία).

σε διοικητική διαδικασία η οποία μπορεί να καταλήξει στην επιβολή προστίμου δεν μπορούν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο γεγονός ότι η Επιτροπή δεν θα υπερβεί το ύψος των προστίμων το οποίο εφάρμοζε προηγουμένως[401].

XIII.2 Εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση

XIII.2.1 Κύκλος εργασιών (€) των συμπραττουσών εταιριών ως βάση υπολογισμού του βασικού ποσού προστίμου

240 Σύμφωνα και με την ερμηνευτική ανακοίνωση της Ε.Α. της 17ης Ιουλίου 2009 αναφορικά με το εύρος των ακαθαρίστων εσόδων που χρησιμοποιούνται ως βάση για τον υπολογισμό του προστίμου, λαμβάνεται κάθε φορά υπόψη το σύνολο των ακαθαρίστων εσόδων της επιχείρησης στη σχετική αγορά προϊόντων που αφορά η διαπιστωθείσα παράβαση. Και τούτο, διότι η σχετική αγορά προϊόντων αποτελεί συνήθως ασφαλές κριτήριο για τον προσδιορισμό της αξίας πωλήσεων των προϊόντων που επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα από την παράβαση, ενώ παράλληλα διασφαλίζεται με τον τρόπο αυτό και ο επιδιωκόμενος αποτρεπτικός χαρακτήρας του προστίμου[402]. Στην περίπτωση δε που η ΓΔΑ δεν έχει στη διάθεσή της τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης από προϊόντα και υπηρεσίες που αφορούν στην παράβαση, θα χρησιμοποιεί τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης της τρέχουσας ή της προηγούμενης της παράβασης χρήσης για τον υπολογισμό του προστίμου[403].

241 Το ποσοστό επί των ακαθαρίστων εσόδων της επιχείρησης υπολογίζεται για όλη τη χρονική διάρκεια της συμμετοχής της στην παράβαση. Στην περίπτωση που η Επιτροπή δεν διαθέτει αξιόπιστα οικονομικά στοιχεία το βασικό ποσό του προστίμου για όλο το χρονικό διάστημα της παράβασης, για το χρονικό διάστημα που υπολείπεται λαμβάνονται υπόψη τα υψηλότερα ετήσια ακαθάριστα έσοδα που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της παράβασης[404]. Το γεγονός ότι κάποιος από τους συμμετέχοντες μπορεί να μην έλαβε μέρος διαρκώς ή κατ’ εξακολούθηση σε όλη την έκταση του αντι-ανταγωνιστικού σχεδίου, ή μπορεί να είχε περιορισμένο/περιθωριακό σχετικά ρόλο κατά το μέρος της συμμετοχής του στη σύμπραξη, αποτελούν στοιχεία που πρέπει σε κάθε περίπτωση, να λαμβάνονται υπόψη στο στάδιο του προσδιορισμού της σοβαρότητας της παράβασης και της επιμέτρησης της ποινής[405], [406].

242 Εν προκειμένω, η περιγραφόμενη στο ως άνω σκεπτικό παράβαση των άρθρου 1 ν. 703/1977 η οποία εκτείνεται - από γεωγραφική άποψη - σε όλη την ελληνική επικράτεια επηρεάζει, άμεσα ή έμμεσα, την εγχώρια σχετική αγορά των δημοσίων έργων. Επομένως, ως βάση για τον υπολογισμό του προστίμου στην υπό κρίση υπόθεση λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος εργασιών που πραγματοποίησε κατ’ έτος η εκάστοτε συμπράττουσα επιχείρηση στην αγορά των δημοσίων έργων στην ελληνική επικράτεια. Σημειώνεται σχετικά ότι η ανάληψη από μία κατασκευαστική εταιρία της κατασκευής ενός δημοσίου έργου μπορεί να επηρεάζει την επιλογή των αναθετουσών αρχών σε επόμενους διαγωνισμούς, ενόψει της εμπειρίας που αποκτάται από τον κατασκευαστή, αλλά και την κατάταξή του σε συγκεκριμένη εργοληπτική τάξη.

243 Ενόψει των ανωτέρω, ο κύκλος εργασιών ανά συμπράττουσα εταιρία και ανά έτος που αποτελεί την βάση για τον υπολογισμό του βασικού ποσού προστίμου στην παρούσα υπόθεση έχει ως εξής:

[401] Βλ. ενδεικτικά ΔΕφΑθ 559/2010 σκ. 26, όπου και σχετικές παραπομπές σε πάγια ενωσιακή νομολογία - ειδικότερα απόφαση ΔΕΚ C-189/02P, C-202/02P, C-205/08P έως C-208/02P, Dansk Rorindustri κ.α., ό.π. σκ. 202, 216-219, 222-224 και 227-231. Βλ. σχετ., ΠΕΚ T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 και T-136/02, Bollore SA κατά Επιτροπής, όπ. σκ. 377, καθώς και ΠΕΚ T-38/02 Groupe Danone κατά Επιτροπής, σκ. 154 & 167 επ.

[402] Βλ. ενδεικτικά ΔΕφΑθ 2094/2001, σκ. 12 (η οποία αντικατοπτρίζει πάγια ενωσιακή νομολογία).

[403] Βλ. σημείο 18 της Ανακοίνωσης.

[404] Βλ. σημείο 13 της Ανακοίνωσης.

[405] Περί όλων των ανωτέρω, βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΕ C-49/92, ό.π, κυρίως σκ.. 78-81, 83-85 και 203. Βλ. επίσης αποφάσεις ΔΕΚ C-204/00 κλπ. Aalborg Portland κατά Επιτροπής, ό.π. και απόφαση ΠΕΚ T-25/95 κλπ. Cimenteries κατά Επιτροπής, ό.π.

[406] Βλ. απόφαση ΔΕΚ C-49/92 Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, ό.π. σκ. 90.

Κύκλος εργασιών (€) των συμπραττουσών εταιριών ως βάση υπολογισμού του βασικού ποσού προστίμου		
Εταιρία	Συνολικός Κύκλος Εργασιών (€)*	Συνολικός Κύκλος Εργασιών (€) για τον υπολογισμό του βασικού ποσό προστίμου**
ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.	2010: […] 2011: […]	2010: […] 2011: […] Σύνολο: […]
ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε.	2010: […] 2011: […]	2010: […] 2011: […] Σύνολο: […]
ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε.	2010: […] 2011: […]	2010: […] 2011: […] Σύνολο: […]
ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.	2010: […] 2011: […]	2010: […] 2011: […] Σύνολο: […]
ΝΙΟΒΗ ΑΤΕ	2010: […]	2010: […]
ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΕ	2010: […]	2010: […]
ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΤΕ	2010: […]	2010: […]
ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε. - ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.	2010: […]	2010: […]
ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ	2010: […]***	2010: […]

* Κύκλος εργασιών συμπραττουσών επιχειρήσεων από δημόσια έργα συμπεριλαμβανομένων των κοινοπραξιών

**Για το έτος 2010 ο συνολικός κύκλος εργασιών για τον υπολογισμό του βασικού ποσού προστίμου υπολογίζεται βάσει του γινομένου του κύκλου εργασιών των συμπραττουσών επιχειρήσεων από δημόσια έργα συμπεριλαμβανομένων των κοινοπραξιών επί 2/12 [κ.ε.*(2/12)]. Για το έτος 2011 ο συνολικός κύκλος εργασιών για τον υπολογισμό του βασικού ποσού προστίμου υπολογίζεται βάσει του γινομένου του κύκλου εργασιών των συμπραττουσών επιχειρήσεων από δημόσια έργα συμπεριλαμβανομένων των κοινοπραξιών επί 4/12 [κ.ε.*(4/12)].

***Βλ. σχετικώς παρ. 20 ανωτέρω.

XIII.2.2 Διάρκεια της παράβασης

244 Για να υπολογισθεί η διάρκεια της παράβασης που έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού, πρέπει να εξακριβώνεται η περίοδος υπάρξεως της σύμπραξης αυτής/ η περίοδος που διέρρευσε από την ημερομηνία συνάψεώς της μέχρι την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε να ισχύει[407]. Επισημαίνεται ότι για τον υπολογισμό της διάρκειας της παράβασης λαμβάνεται υπόψη το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο η αντιανταγωνιστική συμπεριφορά έχει εκδηλωθεί στην πράξη[408]. Περαιτέρω, προκειμένου να αποδείξει η κάθε συμμετέχουσα στη σύμπραξη ότι έθεσε τέρμα στη συμμετοχή της πρόωρα, δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση προγενέστερα του χρονικού σημείου που λαμβάνεται υπόψη για τη λήξη της παράβασης σύμφωνα με την παρούσα Έκθεση, πρέπει να παρέχει επαρκείς αποδείξεις περί απόσυρσης ή αποστασιοποίησης από τη σύμπραξη ή έστω αποδείξεις ότι κατήγγειλε την παράνομη συμπεριφορά[409].

[407] Απόφαση ΠΕΚ της 27.7.2005, υπόθ. Τ-49/02 έως Τ-51/02, Brasserie nationale κατά Επιτροπής, Συλλ. ΙΙ-3033, σκ. 185.

[408] Βλ. σημείο 12 της Ανακοίνωσης.

[409] Βλ. ενδεικτικά απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Νοεμβρίου 2005, Τ-62/02, Union Pigments κατά Επιτροπής, αδημ., σκ. 42 και την από 20.12.2001 απόφαση της Επιτροπής 2004/337/ΕΚ, Υπόθεση COMP/E-1/36.212 - Αυτογραφικό Χαρτί παρ. 261.

245 Αναφορικά με τη διάρκεια της διαπιστωθείσας παράβασης στην παρούσα, επισημαίνεται ότι αυτή εκτείνεται: για εξάμηνη περίοδο (από τον Νοέμβριο του 2010 έως τον Απρίλιο του 2011) για τις εταιρίες ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΡΓΑΣΙΣ, ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ και ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ και ενός μηνός (Νοέμβριος του 2010) για τις εταιρίες ΝΙΟΒΗ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ και ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ. Συγκεκριμένα, αφετηρία της εν λόγω παράβασης είναι η συνάντηση της 29.11.2010, απώτατος χρόνος κατά τον οποίο, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, οι εμπλεκόμενοι στην παρούσα σύμπραξη κατήρτισαν ένα κοινό σχέδιο δράσης και ολοκλήρωσαν τις συνεννοήσεις τους με στόχο την αποτελεσματική χειραγώγηση του επίμαχου διαγωνισμού. Ως χρονικό σημείο λήξης, με βάση τα ανωτέρω, καθώς και τα προεκτεθέντα στοιχεία, λαμβάνεται υπόψη η ημερομηνία κατά την οποία η «Κ/Ξ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε. - ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.» σύνηψε συμφωνητικό υπεργολαβίας με την εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, ήτοι η 18.04.2011, χρόνος κατά τον οποίο υλοποιήθηκε το σκέλος του πυρήνα του αντι-ανταγωνιστικού σχεδίου, που αφορούσε στον αποζημιωτικό μηχανισμό που είχε συμφωνηθεί μεταξύ των εμπλεκομένων.

246 Επισημαίνεται ιδιαιτέρως εδώ ότι οι αντιβαίνουσες προς το δίκαιο του ανταγωνισμού συμφωνίες και

εναρμονισμένες πρακτικές είναι κατ’ ανάγκην προϊόν της συντρέχουσας δράσης πλειόνων επιχειρήσεων οι οποίες, μολονότι είναι στο σύνολό τους συναυτουργοί της παραβάσεως, ενδέχεται να μετέχουν σε αυτήν ποικιλοτρόπως, σε συνάρτηση, ιδίως, με τα χαρακτηριστικά της οικείας αγοράς και τη θέση μίας εκάστης των επιχειρήσεων στην αγορά, τους επιδιωκόμενους σκοπούς και τους τρόπους εκτέλεσης που έχουν προκριθεί ή μελετηθεί[410]. Για το λόγο αυτό, σύμφωνα με πάγια νομολογία, παρά το γεγονός ότι κάθε μία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις μετέχει στην παράβαση κατά τον τρόπο που προσιδιάζει σ’ εκείνη, εφόσον η συμπεριφορά της αποβλέπει στην υλοποίηση της παραβάσεως στο σύνολό της, ενδέχεται να είναι επίσης συνυπαίτια, για όλη τη διάρκεια της δικής της συμμετοχής της στην εν λόγω παράβαση, για τη συμπεριφορά άλλων επιχειρήσεων στο πλαίσιο της παράβασης αυτής[411].

247 Από την άλλη πλευρά, προκειμένου να αποδειχθεί η συμμετοχή και να καταλογισθεί η ευθύνη για το σύνολο της παραβάσεως, πέραν της ύπαρξης συνολικού σχεδίου με το οποίο επιδιώκεται κοινός σκοπός, πρέπει να προκύπτει και η εν γνώσει συμμετοχή της επιχειρήσεως στο σχέδιο αυτό και το γεγονός ότι αυτή τελούσε σε (αποδεδειγμένη ή τεκμαιρόμενη) γνώση των παραβατικών συμπεριφορών των άλλων συμμετεχόντων επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς, τις οποίες, δηλαδή, γνώριζε ή μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο[412]. Πληρουμένων των προϋποθέσεων αυτών μία επιχείρηση, ακόμη κι αν δεν έχει συμμετάσχει άμεσα παρά σε μέρος μόνο των παραβατικών συμπεριφορών των λοιπών εμπλεκομένων, ευθύνεται για το σύνολο των συμπεριφορών που συνθέτουν την παράβαση[413]. Σημειωτέον ότι η πλήρωση του υποκειμενικού στοιχείου της εν γνώσει συμμετοχής της επιχειρήσεως στο συνολικό σχέδιο των εμπλεκομένων μπορεί να προκύπτει κι από τη συμμετοχή της επιχείρησης σε ένα τουλάχιστον μέτρο εφαρμογής της συμπραξιακής πρακτικής[414].

248 Ως προς το απαιτούμενο μέτρο για την απόδειξη του υποκειμενικού στοιχείου της γνώσης, επισημαίνεται ότι αυτή μπορεί προκύπτει και ως τεκμαιρόμενη, ενόψει της προβλεψιμότητας των παραβατικών πρακτικών των λοιπών εμπλεκομένων. Στην υπόθεση των Χαλυβδοσωλήνων (Seamless Tubes) το ΓενΔΕΕ απεφάνθη ότι οι εμπλεκόμενοι «γνώριζαν, ή όφειλαν αναγκαστικά να αντιληφθούν» τις λοιπές εκδηλώσεις του συνολικού σχεδίου[415]. Επισημαίνεται τέλος σε σχέση με τη συμμετοχή της κάθε εμπλεκόμενης επιχείρησης στην παράβαση, αλλά και τη διάρκεια της συμμετοχής αυτής, καθώς και για τον κρίσιμο χρόνο έναρξης και λήξης της συμμετοχής ότι κατά πάγια νομολογία «…αφ’ ης στιγμής αποδείχθηκε ότι μια επιχείρηση μετέσχε σε συσκέψεις μεταξύ ανταγωνιστριών επιχειρήσεων που έχουν επιζήμιο για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα, εναπόκειται στην επιχείρηση αυτή να προβάλει στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι η συμμετοχή της στερούνταν παντελώς πνεύματος στρεφόμενου κατά του ανταγωνισμού, καταδεικνύοντας ότι διευκρίνισε στους ανταγωνιστές της ότι μετείχε στις συσκέψεις αυτές υπό πρίσμα διαφορετικό απ’ ό,τι αυτοί. Προκειμένου η συμμετοχή επιχειρήσεως σε μια τέτοια σύσκεψη να μην μπορεί να θεωρηθεί σιωπηρή έγκριση παράνομης πρωτοβουλίας ή αποδοχή του αποτελέσματός της, πρέπει η επιχείρηση αυτή να αποστασιοποιηθεί δημόσια από την πρωτοβουλία αυτή κατά τρόπον ώστε οι λοιποί μετέχοντες να θεωρήσουν ότι θέτει τέρμα στη συμμετοχή της ή να καταγγείλει την πρωτοβουλία αυτή στις διοικητικές αρχές»[416]. Συνεπώς, ενόψει των ανωτέρω, ενόσω προκύπτει συμμετοχή μίας επιχείρησης σε αντι-ανταγωνιστικές επαφές των μελών ενός καρτέλ, η Επιτροπή δικαιούται να συνάγει ότι η συμμετοχή της στη συνολική σύμπραξη συνεχίζεται, εκτός αν η εν λόγω επιχείρηση αποδείξει η ίδια ότι αποστασιοποιήθηκε δημόσια[417].

249 Εν προκειμένω, επισημαίνεται σχετικά με τη διάρκεια συμμετοχής της εταιρίας ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ στην παράβαση, με βάση τα ανωτέρω, καθώς και τα προεκτεθέντα στοιχεία, ότι ο εκπρόσωπος της εν λόγω εταιρίας, […], συμμετείχε στις επιμέρους επαφές που είχε ένας στενότερος κύκλος εμπλεκομένων επιχειρήσεων, ήτοι οι εταιρίες ΕΡΓΑΣΙΣ, ΜΗΧΑΝΙΚΗ και ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ, οι οποίες υλοποίησαν το σκέλος του αντι-ανταγωνιστικού σχεδίου, που αφορούσε στον αποζημιωτικό για τις ίδιες μηχανισμό δια της σύναψης υπεργολαβιών. Ο […], βάσει των εγγραφών στο ημερολόγιο του, είχε συναντήσεις με τους […], […] και […] στις 29.11.2010, μια ημέρα πριν την καταληκτική προθεσμία κατάθεσης προσφορών

[410] Βλ. ΓενΔΕΕ Τ-68/09 Soliver NV κατά Επιτροπής , σκ. 60.

[411] ΔΕΚ, C- 49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni SpA, Συλλ. 1999, σελ Ι-4125, σκ. 79-80 και 83, ΓενΔΕΕ Τ-53/06, UPM-Kymmene κατά Επιτροπής, σκέψη 52-53, Τ-68/09 Soliver NV κατά Επιτροπής, σκ. 60.

[412] ΔΕΚ, C- 49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni SpA, Συλλ. 1999, σελ Ι-4125, σκ. 83,87, 203, C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλ. 2004, σελ. Ι-123, σκ. 83, C- 441/11 Επιτροπή κατά Verhuizingen Coppens NV, σκ. 41.

[413] C- 441/11 Επιτροπή κατά Verhuizingen Coppens NV, σκ. 43.

[414] Βλ. ΓενΔΕΕ Τ-25/95 κλπ, Cimenteries CBR κ.α. κατά Επιτροπής, σκ. 4123, όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται: «Επομένως, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, το γεγονός ότι διάφορες επιχειρήσεις διαδραμάτισαν διαφόρους ρόλους κατά την επιδίωξη ενός κοινού στόχου δεν καταργεί την ταυτότητα υποκειμένων... Πράγματι, κάθε μέρος του οποίου η συμμετοχή στη συμφωνία Cembureau έχει αποδειχθεί, συνέβαλε, εντός της δικής του σφαίρας επιρροής, στην επιδίωξη του κοινού στόχου, μετέχοντας σε ένα ή περισσότερα από τα μέτρα εφαρμογής τα οποία αναφέρει η προσβαλλομένη απόφαση, έχοντας επίγνωση του ότι οι λοιποί μετέχοντες στη συμφωνία Cembureau θα ελάμβαναν παρεμφερή μέτρα κατά τον χρόνο που θα απειλούνταν τα εθνικά τους σύνορα. Έτσι, οι δραστηριότητες των διαφόρων μετασχόντων στη συμφωνία Cembureau αλληλεπιδρούσαν για να συντελούν στην επίτευξη του κοινού στόχου που επιδίωκαν, δηλαδή του γενικευμένου σεβασμού των εγχωρίων αγορών και της ρυθμίσεως των πωλήσεων από τη μια χώρα στην άλλη».

[415] Βλ. ΓενΔΕΕ Τ-67/00 κλπ JFE Steel Corp κ.α. κατά Επιτροπής, Συλλ. 2004, σκ. ΙΙ-2501, σκ. 371.

[416] Βλ. ΔΕΕ C-68/12 Slovenska Sporitelna (2013), σκ. 27 και νομολογία στην οποία παραπέμπει.

[417] Σχετικά με τις αποδεκτές εκφάνσεις δημόσιας αποστασιοποίησης ως στοιχείο απαλλαγής που πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά βλ. ΓενΔΕΕ Τ-303/02 Westfalen Gassen Nederland BV κατά Επιτροπής Συλλ. 2006, σελ. ΙΙ-4567, σκ. 103.

στον επίμαχο διαγωνισμό, ενώ και στις 30.11.2010, λίγο πριν την κατάθεση των προσφορών, πραγματοποιεί συνάντηση με μια εκ των συμπραττουσών εταιριών της παρούσας (ΝΙΟΒΗ). Επιπροσθέτως, ο […] και μετά το πέρας της δημοπράτησης του επίμαχου έργου συνεχίζει να καταγράφει συμβάντα σχετικά με αυτόν. Ειδικότερα, στις 01.03.2011 ο […] αναφέρει «[…] (Έλεγχος Επ. ανταγωνισμού)», ενώ στις 6.4.2011 αναφέρει στο ημερολόγιο του «[…] Προσοχή Επιτροπή ανταγωνισμού …». Δεδομένου ότι την 1.3.2011 διεξήχθη έλεγχος από την ΕΑ στην ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, στο ΣΕΔΕ και στο ΞΕΝΙΑ, την 2.3.2011 στην ΕΡΓΑΣΙΣ και την 6.4.2011 στην ΙΘΑΚΗ νυν ΘΑΛΗΣ και στην ΛΑΤΟΜΙΚΗ, προκύπτει ως εκ τούτου ότι ο […] έλαβε τη σχετική ενημέρωση για τον έλεγχο της Ε.Α, τόσο την 1.3.2011 όσο και την 6.4.2011 από τον […] κατόπιν ενημέρωσης του τελευταίου από τις ελεγχόμενες εταιρίες από την Ε.Α.

250 Το γεγονός ότι η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ δεν εμφανίζεται ως συμβαλλόμενη στο συμφωνητικό σύστασης της Κ/Ξ μεταξύ των εταιριών ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ και ΕΡΓΑΣΙΣ και στο συμφωνητικό υπεργολαβίας μεταξύ της εν λόγω Κ/Ξ με την ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ και τις διαλαμβανόμενες σ’ αυτά συμφωνίες ασφαλώς δεν οφείλεται στην αποστασιοποίησή της επιχείρησης αυτής από το εν λόγω σκέλος της δράσης της σύμπραξης, την οποία σύμφωνα με τα ανωτέρω πληροφορήθηκε και γνώριζε κατά τις ανωτέρω επιμέρους επαφές με τις υπόλοιπες συμπράττουσες εταιρίες. Επομένως, η εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ, ενόψει της άμεσης, ή έστω τεκμαιρόμενης γνώσης της συνεννόησης των ανωτέρω εταιριών ως προς τον αποζημιωτικό μηχανισμό που υλοποιήθηκε με τη σύναψη υπεργολαβιών μεταξύ τους, συμμετείχε στην εν λόγω πτυχή της σύμπραξης και για το λόγο αυτό η διάρκεια συμμετοχής της εκτείνεται ως χρονικό σημείο λήξης την 18.04.2011, χρόνος κατά τον οποίο υλοποιήθηκε ο «αποζημιωτικός» μηχανισμός για την εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ.

251 Αναφορικά με τη διάρκεια της διαπιστωθείσας παράβασης για τις εταιρίες ΝΙΟΒΗ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ και ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ, βάσει του αποδεικτικού υλικού του φακέλου της υπόθεσης, επισημαίνεται ότι αυτή εκτείνεται για ένα μήνα (Νοέμβριος του 2010). Ειδικότερα, τον Νοέμβριο του 2010 οι εταιρίες ΝΙΟΒΗ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ και ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ κατήρτισαν ένα κοινό σχέδιο δράσης και ολοκλήρωσαν τις συνεννοήσεις τους με στόχο την αποτελεσματική χειραγώγηση του επίμαχου διαγωνισμού.

XIII.2.3 Σοβαρότητα της παράβασης

252 Προκειμένου να αξιολογηθεί η σοβαρότητα μίας παράβασης, η Επιτροπή λαμβάνει, ιδίως, υπόψη της το είδος της παράβασης, τα αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα που προκλήθηκαν ή απειλήθηκε να προκληθούν στην αγορά, το ειδικό βάρος της κάθε επιχείρησης στη σχετική αγορά, το οικονομικό όφελος που αποκόμισε ο παραβάτης, την οικονομική δύναμη της επιχείρησης που παραβιάζει τους κανόνες ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, καθώς και την έκταση της γεωγραφικής αγοράς. Εν προκειμένω, σε σχέση με τα εν λόγω επιμέρους κριτήρια περί της σοβαρότητας της υπό εξέταση παράβασης λεκτέα είναι τα εξής:

253 Ως προς το είδος και τη φύση της παράβασης οι συμπράττουσες επιχειρήσεις προέβησαν, όπως καταδείχθηκε εκτενώς ανωτέρω, σε οριζόντιες συμφωνίες ή/και εναρμονισμένες πρακτικές με αντικείμενο τον καθορισμό τιμών, την νόθευση διαγωνισμών δια χειραγώγησης προσφορών, κατά την έννοια των κείμενων διατάξεων. Κατά πάγια πρακτική και νομολογία η εν λόγω σύμπραξη έχει, από τη φύση της, πρόδηλα περιοριστικό του ανταγωνισμού περιεχόμενο και συνιστά κατάφωρη παράβαση του άρθρου 1 του ν. 703/1977. Οι επιβαλλόμενες κυρώσεις για τέτοιου είδους συμπράξεις, οι οποίες συνιστούν ιδιαιτέρως σοβαρές παραβάσεις του δίκαιου του ανταγωνισμού, θα πρέπει να είναι αυστηρές και παραδειγματικές. Εξάλλου, στις περιπτώσεις των οριζόντιων συμπράξεων που αφορούν σε καθορισμό τιμών, κατανομή αγορών και περιορισμό της παραγωγής ή/και διάθεσης προϊόντων, το ποσοστό επί των ακαθαρίστων εσόδων της επιχείρησης που αφορούν στην παράβαση ορίζεται στα ανώτερα όρια της κλίμακας 0% - 30%, προκειμένου οι εν λόγω πρακτικές να τιμωρούνται αυστηρά και παραδειγματικά[418]. Η κρινόμενη υπόθεση εμπίπτει ευθέως στις ως άνω περιπτώσεις, καθώς αφορά σε οριζόντια σύμπραξη που ενέχει πολύ σοβαρούς περιορισμούς του ανταγωνισμού.

254 Ως προς τον πραγματικό (ή δυνητικό) αντίκτυπο της παράβασης στην σχετική αγορά που την αφορά θεωρείται ότι ο άμεσος ή έμμεσος καθορισμός τιμών η νόθευση διαγωνισμών δια χειραγώγησης προσφορών συνιστούν εξ αντικειμένου περιορισμούς του ανταγωνισμού ιδιαίτερης σοβαρότητας, οι οποίοι από τη φύση τους θεωρείται ότι έχουν αντίκτυπο στην αγορά. Συνάπτοντας ευθέως συμφωνίες με περιοριστικό του ανταγωνισμού αντικείμενο ή/και αντικαθιστώντας ηθελημένα τους κινδύνους που ενέχει ο ανταγωνισμός με τη έμπρακτη συνεργασία μεταξύ τους, οι συμπράττουσες επιχειρήσεις ενεργούσαν κατά τρόπο ώστε να διατηρείται ένα υψηλότερο επίπεδο τιμών, ώστε να αυξάνονται τα κέρδη των μελών της σύμπραξης, σε βάρος του δημοσίου, ενώ ταυτόχρονα να διατηρείται η ψευδαίσθηση της ύπαρξης ανταγωνισμού στην αναθέτουσα αρχή. Ως εκ τούτου τέτοιου είδους μυστικές συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές έχουν ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις, τόσο στην αγορά των δημοσίων έργων όσο και στη διαχείριση των κρατικών πόρων, αλλά και του δημοσίου συμφέροντος εν γένει. Κατά συνέπεια οι πολίτες πλήττονται σε δύο μέτωπα: αφενός ως καταναλωτές, εξαιτίας του περιορισμού ή/και της κατάργησης του ανταγωνισμού στην αγορά αναφοράς και αφετέρου ως φορολογούμενοι, λόγω της αύξησης του κόστους προμηθειών. Και τούτο, όχι μόνο ως άμεση συνέπεια του ειδικότερου περιεχομένου και της στόχευσης των άμεσων ενεργειών τους, αλλά και ως έμμεση συνέπεια από τη διαιώνιση ενός αναποτελεσματικού μοντέλου υλοποίησης έργων υποδομής.

255 Σχετικά με την οικονομική δύναμη των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στην παράβαση προκύπτει ότι οι συμπράττουσες επιχειρήσεις είναι μικρές και μεσαίες

[418] Βλ. Κατευθυντήριες για τα πρόστιμα, ό.π. παρ. 28 επ. και Ανακοίνωση της Ε.Α. παρ. 14.

επιχειρήσεις, σύμφωνα με τους ορισμούς της σχετικής Σύστασης της ΕΕπ. Ανήκουν δε κατά περίπτωση στις μικρότερες εργοληπτικές τάξεις μέχρι και την 4η. Η έκταση της γεωγραφικής αγοράς της σύμπραξης περιλαμβάνει το σύνολο της Ελληνικής Επικράτειας και ως εκ τούτου η εξεταζόμενη σύμπραξη έχει σημαντική έκταση. Το οικονομικό όφελος που αποκόμισαν ή επιδίωξαν να αποκομίσουν οι παραβαίνουσες και ιδιαίτερα το οικονομικό όφελος που απεκόμισε έκαστη συμμετέχουσα επιχείρηση της σύμπραξης δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί επακριβώς. Τέλος, το είδος συμμετοχής των συμπραττουσών εταιριών στην παράβαση ήταν άμεσο δεδομένου ότι οι συμπράττουσες επιχειρήσεις συμμετείχαν άμεσα στην σύμπραξη.

XIII.2.4 Βασικό ποσό προστίμου

256 Από τα ανωτέρω, κατά την κρίση των μελών της Επιτροπής, σταθμίζοντας ιδίως τους προαναφερόμενους παράγοντες αναφορικά με το είδος και τη φύση, την διάρκεια και το πραγματικό (ή δυνητικό) αντίκτυπο της παράβασης στην σχετική αγορά των δημόσιων έργων στην Ελλάδα, το βασικό ποσοστό προστίμου υπολογίζεται με συντελεστή […]% επί του συνολικού κύκλου εργασιών που αποτελεί την βάση για το βασικό ποσό προστίμου (βλ. σχετικώς Πίνακα παρ. 243 ανωτέρω) εκάστης συμπράττουσας επιχείρησης στη σχετική αγορά δημόσιων έργων για το διάστημα της παράβασης που προαναφέρθηκε. Ως εκ τούτου, το βασικό ποσό προστίμου για κάθε μια συμπράττουσα επιχείρηση έχει ως εξής:

<table>
<tr><th colspan="5">Βασικό ποσό προστίμου</th></tr>
<tr><th>Εταιρία</th><th>Συνολικός Κύκλος Εργασιών (€) για τον υπολογισμό του βασικού ποσού προστίμου*</th><th>% επί των πωλήσεων</th><th>Βασικό ποσό προστίμου (€)**</th><th>10% επί του συνολικού κύκλου εργασιών (€) του έτους που έληξε η παράβαση εκάστης συμπράττουσας επιχείρησης***</th></tr>
<tr><td>ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.</td><td>[…]</td><td rowspan="9">[…]</td><td>[…]</td><td>[…]</td></tr>
<tr><td>ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε.</td><td>[…]</td><td>[…]</td><td>[…]</td></tr>
<tr><td>ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε.</td><td>[…]</td><td>[…]</td><td>[…]</td></tr>
<tr><td>ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.</td><td>[…]</td><td>[…]</td><td>[…]</td></tr>
<tr><td>ΝΙΟΒΗ ΑΤΕ</td><td>[…]</td><td>[…]</td><td>[…]</td></tr>
<tr><td>ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΤΕ</td><td>[…]</td><td>[…]</td><td>[…]</td></tr>
<tr><td>ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΕ</td><td>[…]</td><td>[…]</td><td>[…]</td></tr>
<tr><td>ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε. - ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.</td><td>[…]</td><td>[…]</td><td>[…]</td></tr>
<tr><td>ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ****</td><td>[…]</td><td>[…]</td><td>[…]</td></tr>
</table>

* Βλ. σχετικώς Πίνακα παρ. 243 ανωτέρω.

** Το βασικό ποσό προστίμου υπολογίζεται βάσει του γινομένου του συνολικού κύκλου εργασιών για τον υπολογισμό του βασικού ποσού προστίμου επί […]%.

***Για τον κύκλο εργασιών του έτους που έληξε η παράβαση εκάστης συμπράττουσας επιχείρησης βλ. Πίνακα παρ. 243 ανωτέρω. Για τις εταιρίες ΕΡΓΑΣΙΣ, ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ και ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ το έτος που έληξε η παράβαση είναι το 2011. Για τις εταιρίες ΝΙΟΒΗ, ΕΡΓΟΝΕΤ, ΛΙΜΕΝΙΚΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ και ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ το έτος που έληξε η παράβαση είναι το 2010.

**** Για τον κύκλο εργασιών της εταιρίας ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ βλ. σχετικώς Πίνακα παρ. 243 ανωτέρω.

XIII.2.5 Επιβαρυντικές/Ελαφρυντικές περιστάσεις

257 Το βασικό ποσό του προστίμου μπορεί να προσαυξάνεται, εάν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις, όπως όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση έχει διαπράξει στο παρελθόν διαπιστωμένη παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση αρνήθηκε να συνεργαστεί ή αποπειράθηκε να παρεμποδίσει τη ΓΔΑ κατά τη διεξαγωγή της έρευνάς της επί της συγκεκριμένης υπόθεσης, ή όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση είχε ηγετικό ρόλο στην παράνομη συμπεριφορά ή είχε προτρέψει άλλες επιχειρήσεις να την υιοθετήσουν[419]. Το βασικό ποσό του προστίμου, επίσης, μπορεί να μειώνεται, εάν συντρέχουν ελαφρυντικές περιστάσεις, όπως όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση παρέχει αποδείξεις ότι έχει παύσει την παράβαση ύστερα από την πρώτη παρέμβαση της ΓΔΑ (π.χ. διενέργεια επιτόπιου ελέγχου), όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση αποδεικνύει ότι από αμέλεια οδηγήθηκε στην παράβαση, όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση παρέχει αποδείξεις ότι η εμπλοκή της στην παράβαση είναι ιδιαίτερα περιορισμένη ή όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση συνεργάστηκε αποτελεσματικά με την Επιτροπή εκτός του προγράμματος επιείκειας[420]. Εν προκειμένω δεν συντρέχουν, επιβαρυντικές και ελαφρυντικές περιστάσεις για καμία από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις στην παρούσα υπόθεση.

258 Ωστόσο, συντρέχουν εν προκειμένω, κατά την ομόφωνη κρίση της Ε.Α., ιδιαίτερη περίσταση που θα δικαιολογούσε, κατ’ εξαίρεση, την αναπροσαρμογή του επιβαλλόμενου προστίμου επί το ηπιότερον[421], με παράλληλη ωστόσο διασφάλιση του αναγκαίου αποτρεπτικού χαρακτήρα του. Ειδικότερα, η ΕΑ, λαμβάνοντας υπόψη, κατ’ εξαίρεση, την παρατεταμένη οικονομική κρίση στην Ελλάδα που έπληξε, μεταξύ άλλων, και τον σχετικό οικονομικό κλάδο της παρούσας, κρίνει ότι μπορεί να χορηγηθεί μείωση του τελικώς επιμετρηθέντος ποσού του προστίμου κατά […]% για κάθε μία από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις. Στην υπ’ αριθμ. 636/2017 απόφασή της η ΕΑ «……αποφάσισε λαμβάνοντας υπόψη, κατ’ εξαίρεση, την παρατεταμένη οικονομική κρίση που έπληξε, μεταξύ άλλων, και τον σχετικό οικονομικό κλάδο, τη σχετική (έστω και προσωρινή) επιδείνωση των χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων του εν λόγω κλάδου και την απορρέουσα από την οικονομική κρίση δυσκολία χρηματοδότησης των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων από τον τραπεζικό τομέα τα τελευταία χρόνια, καθώς και τη σημασία των επιχειρήσεων αυτών για την απασχόληση στις αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται, κρίνει ότι μπορεί να χορηγηθεί μείωση του τελικώς επιμετρηθέντος ποσού του προστίμου κατά [...]% για κάθε υπαγόμενη στη διευθέτηση επιχείρηση…….»[422]. Αντίστοιχη πρακτική αναφορικά με την κατ’ εξαίρεση αναπροσαρμογή του προστίμου επί το ηπιότερον υιοθέτησε η ΕΑ και με την υπ’ αριθμ. 563/VII/2013 απόφασή της στο κλάδο της πτηνοτροφίας[423]. Επίσης, η ΕΑ με την υπ’ αριθμ. 492/VI/2010 απόφασή της στο κλάδο των ιχθυοκαλλιεργειών αποφάσισε «να συνεκτιμήσει κατά τον προσδιορισμό ποσοστού επί της αξίας πωλήσεων τις συγκυριακές οικονομικές δυσχέρειες όλων των συμπραττουσών επιχειρήσεων κατά την επίμαχη περίοδο»[424], υιοθετώντας το σκεπτικό ότι «η Ε.Α. δύναται, αλλά δεν υποχρεούται, να λαμβάνει υπόψη κατά τον υπολογισμό του προστίμου τα τυχόν πενιχρά χρηματοοικονομικά αποτελέσματα ή την οικονομική κρίση ενός τομέα ή κλάδου»[425], [426].

XIII.2.6 Τελικό επιβαλλόμενο πρόστιμο

259 Συνεπώς, μετά την κατ’ εξαίρεση αναπροσαρμογή του προστίμου επί το ηπιότερον κατά τα ανωτέρω και δεδομένου ότι το εν λόγω ποσό προστίμου δεν ξεπερνάει το δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού κύκλου εργασιών εκάστης συμπράττουσας επιχείρησης της χρήσης κατά την οποία έπαυσε η παράβαση (2011)[427], το τελικό επιβαλλόμενο πρόστιμο για κάθε μία από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις στη σχετική αγορά δημόσιων έργων για τα έτη τα οποία έχουν αναφερθεί ανωτέρω διαμορφώνεται ως εξής:

---

[419] Βλ. σημείο 14 της Ανακοίνωσης της Ε.Α. «Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων».

[420] Βλ. σχετικώς Ανακοίνωση Ε.Α. για τα πρόστιμα, ό.π. παρ. 15 και Κατευθυντήριες γραμμές για τα πρόστιμα, ό.π., παρ. 29.

[421] Όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω και στην παρ. 21 της Ανακοίνωσης ΕΑ της 12.05.2016 περί επιβολής προστίμων, είναι επιτρεπτή η επιμέτρηση αυτών κατ’ απόκλιση από τα σχετικώς τεθέντα από την Επιτροπή Ανταγωνισμού κατ’ αυτοδέσμευσή της κριτήρια, επί το αυστηρότερον ή το ηπιότερον, όταν, εν όψει των συντρεχουσών περιστάσεων, υπάρχουν προς τούτο ειδικοί λόγοι, εκτιθέμενοι και αξιολογούμενοι με την παράθεση ειδικής αιτιολογίας, που δικαιολογούν αυτή την απόκλιση. Και τούτο, υπό την προϋπόθεση ότι διασφαλίζεται επαρκώς το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των επιβαλλόμενων προστίμων στην εκάστοτε κρινόμενη υπόθεση.

[422] Βλ. σχετικώς την υπ’ αριθμ. 636/2017 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, παρ. 51.

[423] Βλ. σχετικώς την υπ’ αριθμ. 563/VII/2013 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, παρ. 354.

[424] Βλ. σχετικώς την υπ’ αριθμ. 492/VI/2010 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, παρ. 167.

[425] Ο.π., σελ. 166.

[426] Βλ. σχετικώς και αποφάσεις ΔεΑφ 2785/2012, παρ. 17, ΔεΑφ 3529/2012, παρ. 14.

[427] Βλ. σχετικώς Πίνακα παρ. 213 ανωτέρω.

Τελικό επιβαλλόμενο πρόστιμο			
Εταιρία	Βασικό ποσό προστίμου (€)*	Κατ’ εξαίρεση αναπροσαρμογή επί το ηπιότερον (%)	Τελικό επιβαλλόμενο πρόστιμο (€)**
ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.	[…]	[…]	380.721
ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε.	[…]		194.531
ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε.	[…]		133.176
ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.	[…]		49.592
ΝΙΟΒΗ ΑΤΕ	[…]		7.651
ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΤΕ	[…]		18.875
ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΕ	[…]		17.789
ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε. - ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.	[…]		3.081
ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ***	[…]		175
		ΣΥΝΟΛΟ	805.591

* Βλ. σχετικώς Πίνακα παρ. 256 ανωτέρω.

** Το τελικό επιβαλλόμενο πρόστιμο υπολογίζεται βάσει του γινομένου του βασικού ποσού προστίμου επί […]%.

*** Για τον κύκλο εργασιών της εταιρίας ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ βλ. σχετικώς Πίνακα παρ. 256 ανωτέρω.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Ολομέλεια της Επιτροπής Ανταγωνισμού, αποφάσισε σε φανερή ψηφοφορία τα ακόλουθα:

Α. Διαπιστώνει κατά πλειοψηφία την ως άνω περιγραφείσα παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977, ως ακολούθως:

1) ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 18.04.2011.

2) ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 18.04.2011.

3) ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 18.04.2011.

4) ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 18.04.2011.

5) ΝΙΟΒΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 30.11.2010.

6) ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 30.11.2010.

7) ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 30.11.2010.

8) ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε.- ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε. για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 30.11.2010.

9) ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ για το χρονικό διάστημα από 29.11.2010 μέχρι 30.11.2010.

Β. Επιβάλει κατά πλειοψηφία πρόστιμο στις κατωτέρω εμπλεκόμενες επιχειρήσεις για την ως άνω παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977, για τη διάρκεια συμμετοχής εκάστης στην παράβαση κατά το ανωτέρω χρονικό διάστημα, ήτοι στις εταιρίες ως ακολούθως:

1) Για την εταιρία ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ πρόστιμο ύψους εκατόν ενενήντα τέσσερεις χιλιάδες πεντακόσια τριάντα ένα ευρώ (194.531 €).

2) Για την εταιρία ΕΡΓΑΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ πρόστιμο ύψους τριακόσιες ογδόντα χιλιάδες επτακόσια είκοσι ένα ευρώ (380.721 €).

3) Για την εταιρία ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ πρόστιμο ύψους εκατόν τριάντα τρεις χιλιάδες εκατόν εβδομήντα έξι ευρώ (133.176 €).

4) Για την εταιρία ΑΞΙΟΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ πρόστιμο ύψους σαράντα εννέα χιλιάδες πεντακόσια ενενήντα δύο ευρώ (49.592 €).

5) Για την εταιρία ΝΙΟΒΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ πρόστιμο ύψους επτά χιλιάδες εξακόσια πενήντα ένα ευρώ (7.651 €).

6) Για την εταιρία ΕΡΓΟΝΕΤ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ πρόστιμο ύψους δεκαοκτώ χιλιάδες οκτακόσια εβδομήντα πέντε ευρώ (18.875 €).

7) Για την εταιρία ΛΙΜΕΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ πρόστιμο ύψους δεκαεπτά χιλιάδες επτακόσια ογδόντα εννέα ευρώ (17.789 €).

8) Για την εταιρία ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Ε.Ε.- ΤΣΕΚΜΕΖΟΓΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε. πρόστιμο ύψους τρεις χιλιάδες ογδόντα ένα ευρώ (3.081 €).

9) Για την εταιρία ΔΑΣΚΑΛΟΥΔΗΣ Α. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ πρόστιμο ύψους εκατόν εβδομήντα πέντε ευρώ (175 €).

Γ. Επαπειλεί κατά πλειοψηφία τις ανωτέρω επιχειρήσεις με πρόστιμο και χρηματική ποινή, αν με απόφαση της Επιτροπής βεβαιώνεται η συνέχιση ή η επανάληψη των διαπιστωθεισών παραβάσεων.

Δ. Δεν διαπιστώνει ομόφωνα την ως άνω περιγραφείσα παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 για τις εταιρίες:

1) ΑΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

2) ΨΑΡΡΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ.

Ε. Δεν διαπιστώνει κατά πλειοψηφία την ως άνω περιγραφείσα παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 για την εταιρία:

ΘΑΛΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (πρώην ΙΘΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ)

Η απόφαση εκδόθηκε την 20η Μαρτίου 2017.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο Πρόεδρος

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΥΡΙΤΣΑΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Την ευθύνη για την εκτύπωση, διαχείριση και κυκλοφορία των φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, (ΦΕΚ) στην έντυπη και ηλεκτρονική έκδοση, **έχει το Εθνικό Τυπογραφείο** το οποίο αποτελεί δημόσια υπηρεσία η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Το Εθνικό Τυπογραφείο έχει επίσης την ευθύνη για την κάλυψη των εκτυπωτικών αναγκών του Δημοσίου. (ν. 3469/2006, Α΄ 131).

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΕΙ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

1. ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΦΕΚ)

Η ηλεκτρονική μορφή των ΦΕΚ διατίθεται δωρεάν από την ιστοσελίδα www.et.gr. Για τα ΦΕΚ που δεν έχουν ψηφιοποιηθεί και καταχωρισθεί στην πιο πάνω ιστοσελίδα δίνεται η δυνατότητα δωρεάν αποστολής με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, μετά από αίτηση που υποβάλλεται ηλεκτρονικά με τη συμπλήρωση ειδικής φόρμας.

Η έντυπη μορφή των ΦΕΚ διατίθεται για μεμονωμένα φύλλα με το ανάλογο κόστος από το τμήμα Πωλήσεων απευθείας ή με ταχυδρομική αποστολή μέσω αίτησης παραγγελίας στα ΚΕΠ, ενώ για ετήσια συνδρομή από το τμήμα Συνδρομητών. Το κόστος για ασπρόμαυρο ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1€, προσαυξανόμενο κατά 0,20€ για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο ή μέρος αυτού. Το κόστος για έγχρωμο ΦΕΚ είναι 1,50€ από 1 έως 16 σελίδες, προσαυξανόμενο κατά 0,30€ για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο ή μέρος αυτού.

Τρόπος αποστολής κειμένων προς δημοσίευση

- Τα κείμενα για δημοσίευση στο ΦΕΚ, από όλες τις δημόσιες υπηρεσίες και τους φορείς του δημόσιου τομέα, **αποστέλλονται στην διεύθυνση webmaster.et@et.gr** με χρήση προηγμένης ψηφιακής υπογραφής και χρονοσήμανσης.
- Οι περιλήψεις Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων, αποστέλλονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση dds@et.gr με τη χρήση **απλού** ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- Κατ’ εξαίρεση, πολίτες οι οποίοι δεν έχουν αποκτήσει προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, μπορούν να αποστέλλουν ταχυδρομικά ή να καταθέτουν με εκπρόσωπό τους κείμενα προς δημοσίευση αποτυπωμένα σε χαρτί, στο Τμήμα Παραλαβής Δημοσιευτέας Ύλης.

Πληροφορίες σχετικά με την αποστολή/κατάθεση εγγράφων προς δημοσίευση, την πώληση των τευχών και τους ισχύοντες τιμοκαταλόγους για όλες τις υπηρεσίες θα βρείτε στην ιστοσελίδα μας και στη διαδρομή Εξυπηρέτηση κοινού - τμήμα πωλήσεων ή συνδρομητών. Επίσης στην ιστοσελίδα μπορείτε να αναζητήσετε πληροφορίες σχετικά με την πορεία δημοσίευσης των εγγράφων, εφόσον γνωρίζετε τον Κωδικό Αριθμό Δημοσιεύματος (ΚΑΔ). Τον ΚΑΔ εκδίδει το Εθνικό Τυπογραφείο για όλα τα κείμενα που πληρούν τις προϋποθέσεις δημοσίευσης.

2. ΚΑΛΥΨΗ ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ του Δημοσίου και των φορέων του

Το Εθνικό Τυπογραφείο μετά από αίτημα φορέα του Δημοσίου αναλαμβάνει να σχεδιάσει και να εκτυπώσει κάρτες, βιβλία, αφίσες, μπλοκ, μηχανογραφικά έντυπα, φακέλους, φακέλους αλληλογραφίας, κ.ά. Επίσης σχεδιάζει και κατασκευάζει σφραγίδες.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Καποδιστρίου 34, τ.κ. 10432, Αθήνα

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: 210 5279000 - fax: 210 5279054

ΤΜΗΜΑΤΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΚΟΙΝΟΥ
Πωλήσεων: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279178 - 180)
Συνδρομητών: (Ημιόροφος, τηλ. 210 5279136)
Πληροφοριών: (Ισόγειο, Γρ. 3 και τηλεφ. κέντρο 210 5279000)
Παραλαβής Δημ. Ύλης: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279167, 210 5279139)

Ωράριο για το κοινό: Δευτέρα ως Παρασκευή: 8:00 - 13:30

Ιστοσελίδα: **www.et.gr**

Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία της ιστοσελίδας: **helpdesk.et@et.gr**

Αποστολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ: **webmaster.et@et.gr**

Πληροφορίες για γενικό πρωτόκολλο και αλληλογραφία: **grammateia@et.gr**

